

ÇOK GİZLİ

TÜRK İSTİHBARAT TARİHİ

Yıldız İstihbarat Teşkilatı ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e

KAYA KARAN

TRUVA

TÜRK İSTİHBARAT TARİHİ

TRUVA YAYINLARI®

TRUVA YAYINLARI®

Yayın No: 230

Truva / İnceleme - Araştırma: 22

Türk İstihbarat Tarihi

Yıldız İstihbarat Teşkilatı ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e

Yazarı: **Kaya Karan**

Genel Yayın Yönetmeni : Şengül Yüksel - Yunus Çelik

Yayın Editörü : Hüseyin Movit

Düzelti : Ali Toraman

Bilgisayar Uygulama : Truva Ajans

Kapak Tasarımı : GDA Creative Design & Media Plain

Baskı-Cilt : Kilim Matbaacılık Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi

No: 12/204 Topkapı-İstanbul (0 212) 612 95 59

1. Baskı Mart 2008

ISBN: 978-9944-212-41-1

© Kitabın telif hakları, Truva Yayınları'na aittir. Yayınevinden ve yazardan yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

© Truva Yayınları, 2008

Göztepe Mahallesi

Göksu Evleri Sitesi

Kartopu Caddesi

B. 167.A

34110 Kavacık-Beykoz/İSTANBUL

Tel: (0216) 465 89 14 (4 hat)

Fax: (0216) 465 89 18

www.truvayayinlari.com

online satış: www.truvabookstore.com

e-mail: info@truvayayinlari.com

Kaya Karan

TÜRK İSTİHBARAT TARİHİ

Yıldız İstihbarat Teşkilatı ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e

KAYA KARAN

1940'da İstanbul'da doğdu. Beyoğlu Ticaret Lisesi ve İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Yedek subaylığını yaptıktan sonra 1967 yılında Milli İstihbarat Teşkilatı'na girdi. Muhtelif görevlerde 34 yıl hizmet etti. Bu kurumda öğretim üyeliği yaptı ve Daire Başkanı olarak emekli oldu. İlgi alanına giren konularda inceleme ve araştırmalar yaptı. Bunlar arasında *Türk-Yunan Sorunları ve Yunan Yayılmacılığı* (Temmuz 2000), *Milli Mücadele'de Beykoz* (Eylül 2000), *Nakşibendilik* (2000) ve *Osmanlı-Türk Anayasal ve Siyasal Gelişmeleri* (1999) adlı çalışmaları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9
GİRİŞ 11
TÜRK İSTİHBARATININ TARİHÇESİ 33
1. YILDIZ İSTİHBARAT TEŞKİLATI 35
2. TEŞKİLAT-I MAHSUSA 39
TEŞKİLAT-I MAHSUSA'NIN FAAALİYETLERİ 48
Deniz Savaşları 48
Arap Milliyetçilik Faaliyetleri 50
Savaş Suçluları 60
Vali Dr. Reşit Olayı 61
Kara Listeler- Ermeni Rum Şubesi 62
Mustafa Kemal ve Savaş Arkadaşları Kara Listede 64
Halil Paşa Olayı ve Karakol Örgütü 69
3. KARAKOL ÖRGÜTÜ (CEMİYETİ) 73
Mustafa Kemal Paşa'nın Nutuk'ta Karakol Cemiyeti ile İlgili Verdiği Bilgiler 75
4. ÇEŞİTLİ İSTİHBARAT GRUP VE HÜCRELERİ 79
A) HAMZA-MÜCAHİT-MUHARİP-FELAH GRUPLARI 80
B) HAMZA GRUBU 81
C) YAVUZ GRUBU 82
5. ASKERİ POLİS TEŞKİLATI 83

Milli Savunma Bakanı Fevzi Paşa'nın
(P) Teşkilatı Hakkındaki Görüşleri 85
(P) Teşkilatına Karşı Görüşler
Teşkilatın Kaldırılması Önerileri 86
(P) Teşkilatı Faaliyetinden Örnekler 88
6. EMNİYET-İ UMUMİYE MÜFETTİŞLİKLERİ
VE MATBUAT İSTİHBARAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ 93
7. TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ 95
8. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI (GEÇİT TEŞKİLATI) 97
9. MÜDAFAA-İ MİLLİYE – MÜSELLAH
MÜDAFAA-İ MİLLİYE GRUBU (M.M/MİM MİM) 99
Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin
MİM MİM (MM) ve Müsellah Müdafaa-i Milliye Grubu
Askeri Polis Teşkilatı Hakkında Elde Ettiği Bilgiler 101
Kemalistlerin İstihbarat Örgütü 104
10. MİLLİ EMNİYET HİZMETLERİ (MEH-MAH) 109
11. DEVLET İSTİHBARAT HİZMETLERİ
VE MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI (MİT) 115
Basın Açıklaması 05. 01. 2007
Milletin Hizmetinde 80 Onurlu Yıl 118
12. EKLER 127
KRONOLOJİ 243
13. KAYNAKÇA 253

Bu kitabı yazmam konusunda beni teşvik eden meslektaşlarıma ve yardımlarını esirgemeyen Teşkilat yöneticilerine teşekkür ederim.

Bu kitabı, istihbarat servisinde fedakarca görev yapan ve emekli olan, yaptıkları hizmetler sırasında yaşamlarını kaybeden meslektaşlarıma ithaf ediyorum.

ÖNSÖZ

Türk İstihbarat örgütlerinin oluşumu ile Osmanlı Devleti'nde II. Abdülhamit'in kurduğu Yıldız İstihbarat Teşkilatı ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e kadar geçen gelişmeleri içeren "Türk İstihbaratının Tarihçesi" adlı kitap, istihbarat tarihimizin son derece karmaşık bir dönemine ışık tutmak ve Kurtuluş Savaşımızda direnişçi asker ve sivillerden oluşan gizli örgütlerin iç dinamiklerini göz önüne sermek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu kitap iki bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde, istihbarat mesleğinin tarihçesi ile muhtelif devletlerin dış istihbarat servislerinin gelişimi, tarihi süreç içerisinde yer alan Türk devletlerinin haber alma konusundaki çalışmaları ve yabancı devletlerin tehdit unsurları, diğer bölümde ise; Osmanlı Devleti'nin çöküş aşamasından günümüze kadar uzanan devredeki istihbarat örgütleri ve faaliyetleri hakkındaki bilgiler ile muhtelif fotoğraf ve dokümanlar yer almıştır.

Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kurtuluş

Savaşı ile sonrasında oluşturulan istihbarat örgütleri hakkındaki kaynaklar kısıtlı olmakla birlikte, Türk istihbarat tarihi ile ilgili genel bilgileri içeren bu kitabın, okurlarımıza faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaya KARAN

GİRİŞ

İnsanlığın ilk günlerinden başlayan istihbarat ihtiyaçları, çeşitli aşamalar kat ederek bu günlere gelmiştir. İstihbaratla ilgili olarak *Savaş Sanatı* adlı kitap, günümüze kadar ulaşan en eski teorik eserdir. M. Ö. 550–470 yılları arasında yaşamış Çinli filozof Sun Tsu (Çu)'ya ait olan bu eserde geleceği kestirmek için istihbarat yapmanın önemini vurgulayıp, bunu ruhlara, kahinlere, ilahlara müracaat etmekten daha yararlı ve geçerli bir yol olarak gösterir. Bu düşünürün öğretileri, fikirleri, bugün bile bir istihbarat servisinin kurulması, örgütlenmesi için geniş kapsamlı ve her dönemde yol gösterici nitelikte olmuştur. Bu nedenle istihbarat; dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak nitelendirilebilir.

Sun Tsu'nun *Savaş Sanatı* adlı yapıtındaki "İhanet Savaşı" Xenophon'un "Anabosis"nden 130 yıl önce, espiyonajin antitezi olan ihanet nedeniyle Perslerin lehine sonuçlanan Termopil Savaşı sırasında yazılmıştır.

Sun Tsu'nun teorisinden hareketle, yeni yeni yapıtları ortaya koyanların sayısı bir hayli olmuştur. Ustanın orijinal öğretileri yanında bu kişilerin yazıları, fikirleri, bugün bile bir dış istihbarat servisinin kurulması, teşkilatlanması ve yönetimi için, geniş kapsamlı ve her dönemde uyarıcı ve yol gösterici nitelikte olmuştur.

Sun Tsu, *Savaş Sanatı* adlı yapıtının bir bölümünde, şu hususlara yer vermiştir.

"Geleceğini tanrı veya şeytanın yardımıyla, ne de muhakeme yürütmek suretiyle öğrenmek mümkün değildir. Düşman hakkındaki bilgiler ancak insanların kurmuş oldukları haber alma kuruluşları vasıtasıyla öğrenilebilir.

Haber alma işlerinde beş tür casus kullanılmaktadır. Bunlar;

Yerli casuslar, içteki casuslar, diğer tarafa geçen casuslar, ölüm casusları ve son olarak da yaşam casusları.

Bu beş tür casusun hepsine birden görev verildiğinde, hiç kimse onların gizli yöntemlerini öğrenemez, 'çözülemeyen sır' olarak tanımlanan şey işte budur.

Casusların çalışmaları efendi tarafından kontrol edilmelidir. Karşı taraftan geçen casusların düşman hakkında en doğru bilgileri vardır, bu nedenle onlara saygılı davranmak gerekir."

İstihbarat konusunda bütün yazılan yazılarda ortak bir husus vardır; istihbarat üretimi, gerekliliği tartışılmaz bir iştir. Bu meslek, doğal olarak "ihanet" ile işbirliği içinde olduğundan, halkın gözünde haksız ve kötü bir ün kazanmıştır. İhanet, daima alçakça bir davranış olarak görülmüş ve geleneksel olarak ölümle cezalandırılmıştır. Gizli servislerin tarihi üzerine muhtelif yazılar yazılmıştır. Genel olarak bu gibi gizli örgütlerin, ilk ve orta çağlardan beri öncelikle askeri amaçlarla faaliyet yürüttüğü kabul edilir. Bu görüşün yanlış olduğunu iddia edenler de vardır. Zira tarihte 900 yıl boyunca (M. S. 6. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Bizans'ta olanların dışında) espiyonaj faaliyetlerini gerektiren güçlü ordular mevcut değildi. O yüzyıllarda yapılan espiyonaj faaliyetlerinin siyasi istihbarat niteliğinde olduğu ortaya çıkıyor. Doğal olarak bu çalışmalar, kesin kuralları olan muntazam çalışmalar değildi. Ancak Sun Tsu'nun önerdiği gibi monarşilerin başvekilleri tarafından kontrol altında tutulmaktaydı.

Casusluk tanımları: *Türk Hukuk Lügatı* ile *Yeni Hukuk Lügatı* ve *Hukuk Terimleri Sözlüğü*'ne göre casusluk; "yabancı bir devlete bildirmek amacı ile gizlice diğer devlet nezdinde her türlü bilgi araştırmak veya toplamaktır."

Casus ise, devletlerarası hukuk bakımından 1907 tarihli Lahey antlaşmalarında şöyle tarif edilmiştir. "casus, muharip bir devletin harekat sahasına gizlice veya sahte vasıtalarla giren ve düşman tarafına bildirmek maksadı ile bilgi toplayan ve araştıran kişidir."

Buna karşılık doktrinde milletlerarası casusluk; "bir devletin menfaatine, başka bir devletin askeri veya siyasi veya iktisadi durumuna ilişkin bütün gizli bilgilerin veya belgelerin araştırılması ya da sağlanması" olarak tanımlanmıştır. Siyasi ve askeri casusluk da doktrinde ayrı ayrı tarif edilmiştir. Buna göre; siyasi casusluk, "yabancı bir hükümet, parti veya benzeri başka bir kuruluş menfaatine ve devletin veya vatandaşlarının veya sakinlerinin zararına olarak şahısların veya siyasi birliklerin siyasi menfaatleri ile ilgili bilgilerin toplanması veya bu yolda bir teşkilat meydana getirilmesi, bu amaçla başkalarının çalıştırılması veya bu çeşit hareketlerin kolaylaştırılması" fiillerini, askeri casusluk ise; "yabancı menfaatine ve vatan zararına askeri bilgilerin toplanması veya bu yolda bir çalışmanın teşkilatlandırılması, böyle bir çalışma için başkasının kullanılması veya bu tür hareketlerin kolaylaştırılması" fiillerini kapsar.

Fransız aristokrasi iktidarını ortadan kaldıran XI. Luis (1461-1483) İskoç okçularından oluşan küçük bir barış ordusu kurmuş ve bunu bir ajan şebekesi haline getirerek Avrupa'nın önemli kentlerine dağıtan ilk Avrupalı kral olmuştur. XI. Luis'in bu ajanları hem haber topluyor, hem de kamuoyunun Fransa lehine oluşturulması yolunda gayret sarf ediyorlardı. Bu nedenle Rus ve İngilizlerin uyguladıkları "halkoyunu etkileme" operasyonlarının hiç de yeni bir buluş olmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Diğer krallar özellikle İngiliz hükümdarları XI. Luis'e benzer şekilde hareket etmişler, Prusya Kralı Büyük Frederick, Avrupa'ya dağılan resmi görevliler arasına casuslar sokarak resmi temsilciler dışında bu ülkeler hakkında bilgi toplarlardı. Ortaçağ ve sonunda, İtalyan şehir devletleri olan Venedik ve Cenova, gizli nitelikteki siyasi istihbarat örgütlerine sahiptirler. Bu devletlerin diplomatik temsilcileriyle diğer görevlileri tarafından saklanan gizli raporlar, bu örgütlerin modern istihbarat teşkilatlarının öncüleri olduğunu ortaya koyar.

İtalyanlardan sonra en eski istihbarat teşkilatına sahip olanlar İngilizlerdir. İngiliz servisinin kökü 650 yıl öteye gider. İngiltere olayların genel akışından uzakta kalıyordu. Bu durum İngiliz tahtının zayıflamasına neden oluyordu. Sonunda hangi yoldan olursa olsun, bilgi edinme gereksinmesini duyarak istihbarat çalışmalarına önem verdiler. İngiliz servisi, ilgili olduğu ülkeler hakkında bilgi toplamak için tanınmış kişiler arasına rahatça girme imkanlarına sahip sosyal seviyeleri yüksek kişilerle çalışıyordu.

İngiltere'de diğer müesseselerde olduğu gibi, gizli serviste de sarsılmaz gelenekler mevcuttur. İngilizler, hükümet ve parlamentonun yüksek sevgi ve itibarına mazhar olarak çalışma avantajına sahiptirler. Serviste gizlilik esastır. Başlarında kimin bulunduğu bile çok zaman bilinmez. Bu ketumiyete İngiliz basını da tam olarak uymuştur. İster ciddi bir dergi, ister günlük bir gazete, ister muhafazakar eğilimli bir yayın organı, ister bir işçi hakları koruyucusu olsun bu kural asla değişmez. İngilizler "D-Notice" adı verilen bu sisteme tam olarak riayet etmektedirler.

Bugüne kadar, Alman Gizli Servisi'nin tarihçesi çeşitli yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Bu kişilerin arasında I. Dünya Savaşı sırasında servisin başında olan Albay Walter Nicolai ve Dr. Gert Buchheit de bulunmaktadır. Servisin tarihçesi, Avrupa'daki diğer servislerin tarihçesinden pek farklı değildir. Alman Gizli Servisi'nin

diğerlerinden tek farkı önemini görmemekte direnen ve onu ihmal eden eğilimlerle sürekli mücadele etmek zorunda kalmış olmasıdır. Bu açıdan Servis'i savaş arası yıllardaki Birleşik Devletler servisleri ile mukayese etmek mümkündür.

Amerikan, istihbarat servisinin tarihçesine ve işleyişine bakıldığında II. Dünya Savaşı'na kadar Amerikan istihbaratının sadece çatısı mevcuttu. Silahlı kuvvetlerin her dalı ve dışişleri bakanlığı için ayrı birer istihbarat servisi bulunuyordu. Ancak savaş sırasında, İngilizlerin yardımıyla OSS (Office of Strategie Services - Stratejik Hizmetler Bürosu) adı altında bir istihbarat servisi kuruldu. Kuruluşun başına da William J. Donoven getirildi. 1945 yılına kadar, bu serviste çalışanların sayısı on iki bin kişiyi buldu. Modern istihbarat çalışmaları için bilim ve teknolojinin önemini en erken kavrayan OSS olmuştur. 1945 sonlarına doğru OSS dağıtıldı. Ancak, hatalara ve karşılıklı engellemelere meydan vermemek için FBI'da (Federal Soruşturma Bürosu) dahil olmak üzere diğer servislerle koordinasyon yapılmasının gerekliliği ortaya çıktı. Böylece, 1947 tarihli Milli Güvenlik Yasası'nın sonuna bir madde eklemek suretiyle CIA (Merkezi Haberalma Teşkilatı) doğdu. Bu yasa ile başkanlığını, ABD başkanının yaptığı bir milli güvenlik konseyi kurulmuş oluyordu. Bu konsey başkana iç ve dış güvenlikle ilgili konular hakkında bilgi verecekti. 1947 tarihli yasa CIA'i ABD'nin dış istihbarat servisi haline getirdi.

Batı'da dış istihbarat servisleri, sadece devlet başkanı veya başbakana hesap veren, güçlü teşkilatlardır. Bunlar parti politikasından uzaktırlar. Hükümetlerin her değişiminde üst kademelerinde değişiklik yapılmaz. Bir dış istihbarat servisini pahalı bir bilim aracı ile karşılaştırmak mümkündür. Servis öyle kıymetli elemanlar tarafından yönetilsin ki hasım olması muhtemel devletlerin milli gücünün en iyi bir biçimde değerlendirilmesi yapılabilsin. Hem İngiltere'de hem de Amerika'da kabul edilen bir gerçek vardır. Eski bir devlet görevlisi ne kadar fazla üstün niteliklere sahip olursa olsun, evvelce

istihbarat alanında tecrübe kazanmamışsa, istihbarat servisinde üst düzeydeki bir göreve getirilemez. 1964'de Batı ülkelerinden birinde başkanlığa getirilen bir şahsın göreve başlar başlamaz ilk işi, derhal dış istihbarat servisine giderek dünyanın durumu hakkında bilgi almak olmuştur. Bu, batılıların istihbarat servislerine verdikleri önemi kanıtlayan binlerce örnekten sadece bir tanesidir.

Bir istihbarat teşkilatı siyasi liderlerin siyasete biçim verebilmeleri ve ulusun güvenliği için, her türlü gizli bilgileri sağlamak zorundadır. Bu bilgiler, bir hükümetin karar almasında yardımcı olan mevcut verileri doğrulayacak ya da tamamlayacak nitelikte olmalıdır.

Bir istihbarat servisinin hazırladığı istihbarat özetleri tamamıyla yansız olmalı ve değerlendirmelerde duygularla hareket edilmemelidir. Bir gizli serviste baş ağrıtan başlıca hususlardan biri de, etkinlikle sorumluluk arasındaki çelişkidir. İstihbarat faaliyetleri gizli olarak cereyan etmesi gereken faaliyetlerdir. Bu faaliyetler kapalı kapılar arkasında cereyan eder. Devletin herhangi bir kuruluşunun görev ve faaliyetleri herkes tarafından bilinen hususlardır. Ancak bir istihbarat teşkilatında durum bunun tersidir. İstihbarat servisi, servis dışındaki kişiler için tam bir karanlık ve karmaşık bir görünüm arz eder. Güvenlikle ilgili hataların ortaya çıkarılabilmesi için bazı meselelerin, birbirinden tamamıyla ayrı kısımlar tarafından tahkik edilmesi gerekir. Teşkilatın kuruluşunun dışarıdan bir kimse tarafından keşfedilme olanağı varsa, hasmın istihbarat teşkilatına sızma olanağı da var demektir.

Hasım istihbarat servislerine sızmalardan örnek verilmek icap edilirse, Batı için çalışmış olmaları nedeniyle komünist ülkelerde ağır cezalara çarptırılan Oleg Penkovsky ve diğer ajanlara hayranlık duymamak elden gelmez. Klaus Fuchs, Rosenbergler, Richard Sorge ve birçok Sovyet casusunun davranışlarının kendilerini ölüme götürebileceğini bildikleri halde görüldüğü kadarıyla sadece komünizme olan inançları nedeniyle bu suçları işlemekten çekinmemişlerdir. Ancak

köklü politik inançları uğruna hayatını tehlikeye atan ajanla, sadece maddiyat yüzünden bu işe giren adamı birbirinden ayırt etmek gerekir. Bu iki kişiden ilki takdire layık olmakla beraber en tehlikelisidir. Bu kişileri tespit etmek, yakalamak uzun yıllar süren yorucu bir çalışmayla gerçekleştirilebilir. Bu hususlar "Sun Tsu"nun "Çözülemeyen Sır" kavramına benzer casusluk faaliyetleri olarak görülebilir.

Genellikle istihbarat servislerinde çalışan insanlar, halkın nazarında birer "casus"tan başka bir şey değildir. Öte yandan sadece sinema ya da casus romanı meraklıları değil, akıllı sayılabilecek kimselerde de istihbarat görevlilerini bu şekilde isimlendirmektedir. Kuşkusuz filmlerin, televizyon yapımlarının ve casus romanlarının halk üzerindeki etkilerini görmezlikten gelmek mümkün değildir. Sinema meraklıları James Bond ya da buna benzer filmlerde dehşet verici sahnelere tanık oluyorlar. Valizinde gizli bölmeleri, susturucu tabancası ve makyaj malzemesi ile süper casus tarifine uyan bir adamın, Holywood'un hayal gücünden çıktığı malumdur. Görünmeyen mürekkep, ölü sözcük kutuları, gizli mikrofon ve diğer teknik ve elektronik aletlerin casus filmlerinde kullanıldığı gibi, istihbarat servislerinde de kullanılması doğaldır. Ancak bunlar, sadece görevin başarılmasında yardımcı olarak kullanılırlar. Bu hususlar düşük kaliteli edebiyat ürünleri, anılar ve makalelerde işlenerek, halkın yanlış kanılara kapılmasına yol açmıştır.

İstihbarat teşkilatları, kaliteli personel almaya gayret sarf eder. İstihbarat işi, karargahla büro dışında, yurtiçi ve yurtdışında birbirinden farklılıklar gösterir. İnisiyatif, karakter, enerji, kararlılık, yaratıcılık, zekice uygulama, geliştirme ve hayal gücü, uzmanca bir bilgiyle birlikte bir istihbarat görevlisinde aranan niteliklerdir.

İstihbarat servislerinde hizmet bir fedakarlık işidir. Servis elemanlarında kendini işe verme ve bağlılık kapasitesi oldukça büyüktür. Bir kimsenin diğerlerini yönetme yeteneği, o kimsenin tecrübeleriyle orantılıdır. Haber toplama alanında bir bireyin yönetiminde-

ki kişilere iyi örnek olması ve onlara başarı ve güven duygusunu aşılayabilmesi gerekir. Toplama işinde olduğu kadar değerlendirme konusunda da tecrübeye gerek vardır. İstihbaratta sadece emir vermekle çok az şey elde edilebilir. Hele tamamen askeri yöntemlerin kullanılması hiç de uygun değildir.

İstihbarat teşkilatları, rejimleri ne olursa olsun her ülkede kurulmuş olup, doğu toplumlarında istihbarat; siyasal ve dini doğrultuda başlamıştır. Aslında iki faaliyetin amacı da aynı olup, mevcut devlet düzenini yıkmak, devleti zayıflatmak, onu buyruk altına almaktır.

Bilinen yazılı tarihin ilk dönemlerinde, Asya'da Çin'le komşu olan Türkler, kendi devletlerinin düzenini bozmaya çalışan casuslara "ÇAŞIT (ÇAŞUT)" demişlerdir. Bunlar genelde Buda dinine inanan Budistler ya da Çin'de mevcut dinlere inanan kimselerdi. Gezgin gibi toplum içine karışarak halkın yaşayış biçimini, güvenlik durumunu öğrenmenin yanında, kendi dinlerini de yaymaya çalışırlardı. Elde edilen bilgiler seyahatname biçiminde düzenlenerek gerekli makamlara sunulurdu.

Türk tarihinde ilk casusluk olayları, Çinlilerle Hunlular arasında olmuştur. Hunluların sürekli olarak saldırılarından korkan Çinliler, Hun Türkleri'nin devlet yapısını öğrenmek amacıyla M. Ö. 138'de, CHONG-CHİEN adında bir Çinliyi gezgin olarak göndermiştir. Gezgin, 13 yıl boyunca, Hunların devlet ve toplum yapısını inceledikten sonra M. Ö. 125 yılında raporunu sunmuştur. Rapor özü bakımından, Türk tarihinin ilk casusluk belgelerinden biridir. Bu gibi raporlar sayesinde yabancı devletler, Türk devletlerinin iç sorunlarını tahrik ederek, yöneticilerinin birbirlerine düşmelerini sağlamışlar ve bu devletlerin kısa sürede dağılmalarına neden olmuşlardır.

Siyasal casusluk, daha çok devlet görevlileri eliyle yürütülmüştür. Her devlette olduğu gibi Göktürklerde, Hunlarda, Topalarda, Uygurlarda bu tarz istihbarat faaliyetlerine rastlanılmıştır. Türk boy-

larının İran, Hint ve diğer uluslarla ilişkilere girmesiyle gizli faaliyetlerin arttığı görülmüştür. Özellikle İran'la, Turan arasındaki savaşların çoğu bu tür casusların yaptığı çalışmalar neticesinde olmuştur. "Orhun Kitabelerinde" ise, bu faaliyetlere dikkat çekilmiş ve uyanık olunması gerektiği hatırlatılmıştır.

19. yüzyıldan önce İran, Selçuklu, Moğol ve Bizans devletleri arasında casusluk faaliyetleri göze çarpmaktadır. İlk başta yine dini konular yüzünden ayrılıklar ve teşkilatlanmalar oluşmuş, Sünni Selçuklu Devleti'ne karşı, Hasan Sabbah'ın kurduğu Batıni teşkilatı çeşitli faaliyetlerde bulunmuş, birçok veziri öldürmüş, sultanları tehdit ederek etkisi altına almıştır. Bu sıralarda Selçuklu Devleti, Bizans topraklarında ilerlemekteydi. Bu ilerleme Bizans ve İran devletlerini rahatsız etmiş ve ortak çıkarlar iki devletin Selçuklulara karşı Batınilere destek vermesini sağlamıştır.

Moğollar, yoğun casusluk faaliyetleri ve Batınilere vermiş olduğu destek sayesinde 1243'de Kösedağ Savaşı'nda, Anadolu Selçukluları'nı yenmeyi başarmıştır. Moğollar özellikle Selçukluların ve Osmanlıların içine soktukları casuslar aracılığı ile ufak beylikleri ayaklandırmış, onlara egemenlik vaat etmiştir. Timur, Ankara Savaşı'nda, Osmanlı Ordusu'ndaki beyleri, casusları aracılığı ile ikna etmeyi başararak savaşı kazanmıştır. 14 ve 15. yüzyıllarda Osmanlı Devleti ve Bizans İmparatorluğu arasında amansız casusluk mücadeleleri olmuştur. Hem Türk tarafından Bizans'a geçen, hem de Bizans'tan Osmanlılara geçen prenslerin, şehzadelerin birçoğu casusluk yapmış, özellikle yabancı asıllı cariyelerden Bizans istifade etmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in, Roma'ya sefer hazırlıklarına giriştiği sırada, bir Rum hekim tarafından zehirlenmesi, olayın boyutu ve etkinliği açısından önemlidir. Osmanlı Devleti'nin 15 ve 16. yüzyıllarda gittikçe güçlenmesi Vatikan'dan İran'a, Fener Rum Patriği'nden Memluklulara kadar birçok kesimi rahatsız etmiştir. Bu rahatsızlık ortamı, bunları Osmanlı Devleti aleyhine gizli faaliyetler içerisine it-

miş, amaçları Osmanlıların ilerleyişini durdurmak olmuştur. Amaçlarına ulaşmak için aralarında gizli antlaşmalar yapmışlar, böylece yıllardır anlaşamayan Ortodoks kilisesi ile Katolik olan Vatikan, ortak amaçta anlaşmış, aralarına İran ve Memlukluları da katmışlardır.

Osmanlılar kuruluş yıllarından itibaren Voynuk, Martolos teşkilatları kanalıyla iç ve dış tehditlerle ilgili haber almaya çalışıyordu. Yükselme devrinde Mühimme defterlerinde padişahların Anadolu ve Rumeli Beylerbeylerinden sınır ülkeleri hakkında istihbarat ve espiyonaj faaliyetlerine ağırlık vermeleri konusunda hükümler bulunmaktadır.[1]

Osmanlı Devletinde "Tebdiller" yurt içinde hüviyetlerini gizleyip kıyafetlerini değiştirerek gezip elde ettikleri bilgileri haber raporu yaparak merkeze gönderirlerdi. Bunlar tetkik ve tecessüs (bir şeyin iç yüzünü araştırıp bilmeye çalışmak) seyahatlerine çıkarlardı. Rumeli ve Anadolu üçer kola ayrılır ve her kola ikişer "tebdil" (resmi bir görevle hüviyetin gizlenerek gezilmesi) gönderilirdi.[2]

Topkapı Sarayı arşivi 03-Safer-1179 Hicri (1758) Sadaret (Başbakanlık) makamına verilmiş olan raporda, "tebdil" teşkilatı ajanlarının isimleri ve gidecekleri yerler ile fiziki tarifleri yapılır, ne tür bir kıyafetle haber toplama faaliyetinde bulunacakları belirtilirdi:

Örnek;

Rumeli orta kolu caniplerine (cihat, taraf) tertip olunan tebdil kuralları:

Gümüşhaneli Hafız ile Cezayirli İbrahim'dir. Gümüşhaneli Hafız orta boylu, kumral bıyıklı ve açık kaşlıdır. Cezayirli İbrahim siyah ve dik bıyıklı ve uzunca boyludur. İşbu iki nefer kulları, Edirne, Sofya, Niş, Belgrad, Vidin ve Bosna caniplerini (taraflarını) değişik kılıklarla tetkik edeceklerdir.

Rumeli orta kolu şöyledir:

---

1 12 numaralı Mühimme defteri (1570-1572) I-II Ankara, 1996.

2 Konyalı İsmail Hakkı, *Türklerde Casus Teşkilatı*, 1943.

Silahşor Uzun Ali; uzun boylu, kır sakallı, çatık kaşlı, dolgun yüzlüdür.

Silahşorzade Mustafa; orta boylu, kara bıyıklı, çatık kaşlı ince vücutludur.

Bunlar İstanbul'dan Belgrat'a varınca, Boşnak kılık Arnavut görünümünde tetkik ve tahkikte bulunup geri dönüşlerinde Bosna ve Mora'yı da göreceklerdir.[3]

Osmanlı Devleti'nde, Yunan bağımsızlık ve ihtilal örgütü "Sinomasiya" Yunanistan'ın temelini atmak için kurulmuştu. Dönemin ünlü bir şairi olan Dimo Rigas'da bu eylemin içinde ihtilal ve bağımsızlık şiirleri yazıyordu. XVII. yüzyılda bu örgüt, Arnavut ve Rum etnik gruplarına mensup kişilerden olmuştu.[4]

Örgüt istihbarat çalışmalarına ağırlık vermiş ve Osmanlılara karşı bazı kentlere ajanlar yerleştirmişti. Örgüt içinde Rus istihbaratında görevli Lambras de vardı. Sinomasiya, İstanbul ve İzmir'i istihbarat merkezleri olarak seçmişti. Gizliliği sağlamak amacıyla İzmir'de "Galati kardeşler" ve "Teopar Bati" İstanbul'da ise "A. Kozadni" adlı paravan istihbarat şirketleri kurulmuştu.

İtalya'nın Ancona kentinde Paksimadi, Petnograd'de Eustache Legara, ve Anastos Dura vardı. Hidre Adası'nda ise A. Nazos, ihtilalin istihbaratını geliştiriyordu. 1792'de Eflak Beyi'nin altınları ile bölgede başlatılan ve daha sonra Avrupa kentlerine yayılan çalışmaların karargahı Paris'ti. Dimo Rigas, faaliyetlerini Osmanlı, İngiliz, Rus ve Avusturya toprakları üzerine yayıyordu. Bu sırada Tepedelenli Ali Paşa, örgütün bazı elemanlarını ele geçirmişti. Dimo Rigas'ın kaçışından Avusturya polisinin haberi olmuş, Osmanlı Devleti, Viyana'ya dönen Dimo Rigas'ın Avusturya'dan teslimini istemiştir. Viyana'da Fransız

---

3 Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları İstanbul, 1990, a.g.e., s. 9-10.

4 A. Soutzo, Historie de la Revolution Grecque, Paris, 1929.

elçiliğine sığınan Dimo Rigas, Avusturya askerleri tarafından ele geçirilerek Osmanlı Devleti'ne teslim edilmiştir. Avrupa gazeteleri bir şairinde yer aldığı bu casusluk-terör olayına büyük ilgi göstermişti. Moniteur gazetesi, yakalanan sekiz Rum'dan beşinin Osmanlı tebaasından olduğunu, diğer üçünün Avusturya vatandaşı olduğunu yazıyordu. Osmanlı polisi ile Sinomasiya örgütü arasındaki mücadelede sadece iki kişi hayatta kalabilmişti; Osmanlı Ajanı Demetrius Okonomos ve örgüt lideri Mavroyeni. Bağımsızlık hareketleri ve isyanların genişlemesi, Osmanlılarda istihbarat çalışmalarını arttırmıştı. Osmanlıları en çok İstanbul'daki karşı casusluk çalışmaları yoruyordu.[5]

Osmanlı Devleti'nde casusluğu meslek haline getirerek profesyonel çok taraflı ajanlara rastlanmaktadır. Bunlardan birisi de Pizani'dir. Pizani, Petnograt'tan İstanbul'a gelmiş bir kuryeydi. Onun Hariciye Nazırı Czarthoryski'ye (1776-1861) verdiği raporunda, İstanbul'daki casusluk faaliyetlerinden bahsetmektedir. Para ile Osmanlı'da gerek devlet adamları, gerekse elçiliklerde her sırrın satın alınabileceği, satın alınan kişilerin hoş tutulmasını, Beyoğlu'nda her türlü casusun bulunabileceği, bu işin babadan oğula anadan kıza geçtiğinden söz etmekte, ayrıca casusluk için faydalanılacak kişilerin isimlerini sıralamaktadır.

Bunların, Franşini biraderler, M. Kriko adlı kişiler olduğunu belirtmekte, Fransızca yazılan ve "Hariciye Nezareti Çarlık Arşivi 17 Numara" olarak kayda alınan bu bilgiler içinde Pizani anasını ajan olarak şöyle önerir.

"Oğlu Rusya Devleti hizmetindedir. Misafir ağırlamasını iyi bilen, terbiyeli, kibar bir hanımefendidir. Rus tebaasındandır ve İstanbul'daki elçiliklerde ne kadar tercüman ve hizmetçi varsa tanır."

Pizaniler; Rusya, Fransa ve İngiltere'nin yanı sıra Osmanlılara da hizmet vermiştir. Sultan Abdülaziz'e karşı girişilen eylemlerin

---

5 Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1990, s. 11-12.

içinde bulunduğu iddia edilen İngiliz Sefiri H. G. Elliot'un gizli evrak müdürlüğünü B. S. Pizani yapıyordu. Abdülaziz'e eylem yapanlar ile İngiliz sefir arasındaki ilişkilerde tercümanlık yapan Sandison'un şefi ise E. Pizani'dir.[6] 1908'de ise Korfu adasında Osmanlı Devleti'ni Pizani Efendi temsil ediyordu.[7]

Fransa'nın İstanbul'da büyükelçiliğini yapan Sebastiani, Osmanlı Devleti'nde askeri ve ekonomik konularda her türlü bilgiyi ajanları kanalıyla elde ederek Fransa kralı I. Napolyon'a sunmuştu.[8]

Osmanlı'da demiryolu imtiyazlarının verildiği dönemde Kont Kapnist Samsun-Sivas Demiryolu imtiyazını alabilmek için muhtelif lisanları ana dili gibi konuşan Bernar Maimom'u[9] İstanbul'a göndermişti. Daha sonra İngiliz Retniçer firmasının temsilciliğini alan Maimon, İskenderun-Bağdat Demiryolu'nun imtiyazını da isteyecekti. Maimon, 2 metre boyunda kıymetli taşlarla süslenen ve 10 bin İngiliz lirasına mal olan haritayı Sultan II. Abdülhamit'e sunmuştu. Maimon, Abdülhamit'te görüştükten sonra çift taraflı casusluğa başlıyordu. Osmanlı Sarayı'nı yalan istihbaratla yanıltmış (Dezenformasyon) saraydan elde ettiği bilgileri para karşılığında dışarıya (hasımlara) aksettirmişti.

Belge ve bilgileri çalmak ve satmak konusunda önemli bir kişi olarak gösterilen Maimon 1910 yılında Fransa'da tutuklanmıştı. Casusun Fransa'daki serüveni İstanbul'u hayli düşündürmüş ve gazeteler Maimon'dan söz edip imalı bir biçimde belge ve bilgilerin saraydan yok oluşunu yazmıştı.[10]

---

6 Almanak Gothe, s. 905-1876.

7 Fransa Hariciyesi Arşivi, 12 Temmuz 1808, a.g.e., s.14.

8 Devlet Salnamesi, s. 1022.

9 Maimon aslen Filistin Yahudisi'dir. Daha sonra din değiştirip Hristiyan olmuş ve adını değiştirmiştir. Uluslar arası casusluk literatöründe yeri vardır.

10 Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1990, s. 15.

Bütün bu olanlar karşısında Osmanlı Devleti, kendi topraklarını korumak ve düşman faaliyetlerini bertaraf etmek amacıyla gizli bir teşkilat kurmuştur. "Martolos" adı verilen bu teşkilatın, elemanları, genellikle Yahudiler ve Hıristiyanlar arasından seçilerek, özenle yapılan bir eğitimle yetiştirilmişlerdir. Martolos teşkilatının istihdam edildiği yerler genellikle Avusturya ve İtalya idi. Bu bölgelere yerleştirilen casuslar, birçok Avrupa dilini çok iyi biliyordu. Haber alma ve bilgi toplama faaliyetinde kullanılan yabancıların istihdam edilmesinde bu casusların milli, dini özellikleri göz önünde tutuluyordu. Özellikle Yahudiler çoğunlukla, Katolik olan İtalya ve diğer Avrupa devletlerinde kullanılıyordu. Osmanlı Devleti, milletlerin ve ırkların birbirine karşı tutumlarından çok iyi bir şekilde faydalanmıştır. Martoloslar halkın içinde dikkat çekmemek için, kayıkçılık, pazarcılık vb. işlerle uğraşmak suretiyle haber alma işlerini yerine getirmişlerdir.

Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Martolos teşkilatının faaliyetleri daha da artmıştır. Sefere çıkılmadan önce sefer yapılacak ülkenin siyasal, ekonomik, askeri güçleri hakkında haber toplanırdı. Martolos teşkilatındaki ajanların yaptığı önemli faaliyetlerden birisi de "Yenilmez Osmanlı" anlayışını, Avrupalı topluluklar arasında yaymaktı. Bunlar Avrupalı gibi gözükerek Osmanlı Devleti'nin yenilmezliğini, güçlülüğünü halkın bilinçaltına yerleştirip, psikolojik bir ortam sağlamışlardır. Bu psikolojik ortam, Osmanlı ordularının kendinden 2-3 kat üstün olan Avrupa ordularını yenmesine yardımcı olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde bulunan Avrupalı casuslara bakıldığında, çoğunun Venedikli olduğu görülmektedir. Venedikliler ticaret amacıyla geldikleri Osmanlı topraklarında gizli faaliyetler yürütmüşlerdir. 1535 yılında Fransızlara kapitülasyonların verilmesi ile Osmanlı Devleti'nde Fransızlar ve Avrupalılar casusluk faaliyetlerine girişmişlerdir. Ruslar, Osmanlı Devleti içindeki Ortodoksların koruyucusu gibi davranarak, Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmışlar, bu

işlerinde en çok Fener Rum Ortodoks Kilisesi'ni, Doğu Anadolu'da ise istihbarat faaliyetlerinde, Ermenileri kullanmışlardır.

Osmanlı Devleti, Ruslara karşı haber alma işlerinde Kırım Tatarlarını kullanmış, Ruslar, Osmanlı saraylarına soktuğu Gürcü cariyelerle Osmanlı padişahlarına yaklaşmaya çalışarak, bu cariyeleri casusluk işlerinde görevlendirmişlerdir.

Esasında Osmanlı Devleti'nde casusluğun kaynağı olarak, Fener Rum Kilisesi'ni görmekteyiz. Fatih'in İstanbul'u fethetmesinden sonra Fener Kilisesi'ne tanınan ayrıcalıklı geniş imkanlar, onu Osmanlı Devleti içinde farklı bir konuma sokmuş, Bizans'ı yeniden canlandırma hayali içinde olan kilise amacına ulaşmak için her türlü yolu denemekten geri kalmamıştır. Özellikle mezhep olarak birbirini sevmeyen Katolik Roma ve Avrupa ile anlaşarak ortak amaçta birleşmişler, Osmanlı Devleti'nin her düşmanını dost olarak kabul eden kilise, bu bağlamda İran Safevi Devleti ile ittifak yapmaktan çekinmemiştir. Özellikle IV. Murat zamanında kilise, faaliyetlerinin sahasını genişletmiştir. Bu nedenle IV. Murat, Osmanlı tarihinde ilk kez bir patriği casusluk yaptığı için idam ettirmiştir. Fener Patriği'nin İran'la iş birliği yapması Anadolu'da valileri isyana teşvik etmesi sebebiyle, birçok casusla birlikte idam edilmiştir.

Zaman zaman Osmanlı Devleti'ne, hekim, tercüman olarak gelen Arnavut, Ermeni, Rum, Yahudi gibi gayrimüslimler ile sonradan gelen ve Müslüman olan Boşnaklar, Tatarlar, Gürcüler veya devşirmeler Osmanlı Devleti aleyhine gizli faaliyetlere girmişlerdir. Diğer sebeplerle birlikte bu tür casusluk faaliyetlerinin yarattığı sıkıntıları, Osmanlı Devleti, Viyana kuşatmasında da çekmiştir.

Avusturyalıların Osmanlı sınırlarına saldırması üzerine Osmanlı padişahı Mehmet IV (Avcı Mehmet) Avusturya'ya savaş açarak Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasında Temmuz 1683'de 60 bin kişilik Osmanlı ordusu Viyana'yı kuşatmıştır. Karşılıklı top atış-

larıyla 60 gün süren kuşatmada, Avrupa'nın muhtelif milletlerinden toplanan 65-70 bin civarındaki müttefik Avrupa ordusunun Viyana'ya girişini engellemek için Mustafa Paşa, Kırım Hanı Murat Giray'a Taşköprü geçit yerinde mevzilenmesini emretmiştir. Kırım hanı Murat Giray emri dinlemeyerek Osmanlı'ya ihanet etmiştir.

Viyana kuşatmasına katılan silahtar Fındıklılı Mehmet Ağa, *Silahlar Tarihi* adlı eserinde; Kırım Hanı Murat Giray ile Budin beylerbeyi Arnavut İbrahim Paşa'nın ihanetini anlatmış, İbrahim Paşa'nın savaş sırasında askerini geri çekmek suretiyle Osmanlı ordusunun savaş nizamının bozulduğunu belirtmiştir.

Bazı kaynaklara göre Budin Beylerbeyi Arnavut İbrahim Paşa ve Kırım Hanı Murat Giray'ın düşmanca satın alınarak casusluk yaptıklarını, bu nedenle kuşatmanın başarılı olamadığını iddia etmişlerdir.

Rusya, Osmanlı Devleti üzerindeki emellerini tahakkuk ettirebilmek için birçok gizli teşkilat kurmuştur. Rusların, Fener Kilisesi ve gönderdiği elçiler vasıtasıyla topladığı bilgiler, Rus Çarlığını, Osmanlı Devleti ile yaptığı savaşlarda başarıya ulaştırmıştır. 1711 Prut Savaşı'nda, Çariçe Katerina, Osmanlı ordusunun içine gönderdiği casusları aracılığı ile askerler arasında huzursuzluk yaratmış ve Baltacı Mehmet Paşa'nın barış antlaşmasını imzalamasını sağlamıştır.

Avrupa'daki istihbarat çalışmaları, ilk defa İngiltere'de görülmektedir. Daha önce İtalya'nın elçiliklerinde istihbarat çalışmaları yaptığı bilinmesine rağmen İngilizler casusluğa dayalı 1529-30 yıllarında haber toplama faaliyetlerinde bulunmuş, 18. yüzyılda Fransa, Almanya, Avusturya gibi Avrupa ülkeleri istihbarat kuruluşlarını oluşturmuşlardır.

İtalyan gezgin Marco Polo'nun Çin'deki gezisiyle ilgili müşahede ve izlenimleri stratejik istihbarat açısından önemli bilgiler içermiştir. Napolyon'un 18. yüzyılda geliştirdiği istihbarat teşkilatı, Avusturya gizli servisi şefini elde etmiş, bu sayede rakibiyle giriştiği savaşlarda başarı kaydetmiştir.

Avrupa'da oluşan istihbarat teşkilatları, Osmanlı'dan ekonomik menfaatler elde etmek, ticaret yollarını kontrol etmek amacıyla casusluk faaliyetlerinde bulunmasına karşılık Osmanlı'nın Avrupa'nın bu amaçlarının farkında olmadan yaşadığı görülmektedir.

Avrupa ülkeleri casusluk amacıyla, Osmanlı'nın yükselme devrinde, Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan kanalıyla, sultana ulaşmıştır. Hürrem Sultan'ın asıl adı Roxelane olup Polonya asıllı bir papazın kızıdır. Önce esir ve cariye sonra sultan olmuştur.

Yükselme devrinde, Osmanlı Devleti'nde elçilik yapan kişiler; Osmanlı'da bulunan ulusları, bunların yaşantıları, Osmanlı'nın kuvvetli ve zayıf tarafları ile savaşlardaki muhtelif hareket tarzları hakkındaki bilgileri ülkelerine göndererek casusluk faaliyetinde bulunmuşlardır.

Hürrem Sultan'ın dolduruşlarıyla Kanuni Sultan Süleyman, Avrupa devletlerinin tahta çıkmasından endişe duyduğu öz oğlu Mustafa'yı boğdurmuştur. Hürrem Sultan zamanında, Osmanlı'da rüşvet, adam kayırmacılık, irtikap olayları artmış ve eğitim sistemi çökmeye başlamış, Avrupa ülkeleri Hürrem Sultan'ı bir ajan gibi kullanmıştır.

Osmanlılar yükselme devrinde, Batılı devletlerde yabancı elçilikler kurmamış, padişahların emri gereği, Rumeli ve Anadolu Beylerbeyi'nden sınır ülkeleri hakkında istihbarat ve espiyonaj faaliyetlerinde bulunmaları, ajanlar kanalıyla sınır ülkelerinin orduları, bunların kuvvetli ve zayıf tarafları, hareket tarzları hakkında bilgi toplanması mühimme defterlerinde yer almıştır.

Osmanlı Devleti'nde istihbarat; Batılı ülkeler ile karşılaştırma yapıldığında, Osmanlı'nın geri kaldığı, Avrupa devletleri Osmanlı Devleti hakkında toplumsal, etnik yapı, ekonomik, siyasi, muhabere, ulaştırma, teknoloji, biyografik konularda elçilikleri kanalıyla bilgiler elde etmişti. Buna karşı Osmanlı'nın engelleyici herhangi bir çalışmada bulunmadığı görülmektedir. Osmanlılar Batı'daki gelişmeleri küçümseyerek, Batı ülkelerinde 19. yüzyıla kadar elçilikler

kuramamışlardır. Batı; misyoner, asker ve tüccarlar tarafından yazılan seyahatnamelerden bilgiler elde etmiş, bu bilgiler Osmanlı ile yapılacak savaş planlarının içine yerleştirilmiştir.

Avrupa devletleri 16. yüzyılın ortalarından itibaren İstanbul'da diplomatik temsilcilikler kurmuşlar, Osmanlı Devleti hakkında muhtelif vasatlardan istifade ederek istihbari bilgileri ülkelerine intikal ettirmişlerdir.

Fransız düşünürü Voltaire, *XII. Charles* adlı kitabında Osmanlı Devleti'nin kendini beğenmişlik içinde bulunduğu, Avrupa ülkelerinde elçilik açmadığı bu yüzden dış politikasının gelişmediğini bunun bir bilgisizlik olduğunu ifade eder. Osmanlılar Avrupa ile ilgili bu bilgisizliklerinin acısını gerilemeye başladığı devirde çekmiştir. İstanbul'da bulunan Avrupa devletlerinin elçilikleri, yerli casusları kanalıyla Osmanlı iktidarında bulunanları etkileyerek kendi çıkarlarına hizmet yoluna sevk etmişlerdir. Öte yandan Osmanlı ordusunu eğitmek amacıyla Batılı subaylardan yararlanılmakla birlikte, bu subaylar kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarını ön planda tutmuşlardır. Osmanlı Devleti'ni yüzyıllar boyunca düşman gören Avrupalı ulusların Osmanlı Ordusunu güçlendirmeye çalışması, kuşkuyla karşılanmıştır. İstihbaratın yüzde 90'ı açık kaynaklardan yüzde 10'u gizli kaynaklardan elde edilmektedir. Bu durumda Osmanlı ordusunu eğiten Batılı subaylar, gizli kaynaklara başvurmaya gerek kalmadan Osmanlı Devleti ve ordusu hakkında önemli istihbari bilgileri elde ettikleri değerlendirilmektedir.

I. Abdülhamit, I. Mahmut ve III. Selim zamanında istihbarat faaliyetleri devlet idaresinde önemli bir yere gelmiştir. Osmanlı Devleti artık gerileme dönemine girmiş bu nedenle yenilik hareketlerine başlanılması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Askeri kurumlarda başlatılan yenilik çalışmaları, istihbarat alanında da oluşmuş, casusluk bir devlet örgütü niteliğini kazanmış, devlet bütçesinden bazı casuslara maaş bağlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde duraklama (17. yy) ve gerileme (18. yy) devrelerinde devlet adamlarından bazıları padişahlara ortaya çıkan düzensizlik, başıbozukluk ve isyanların sebeplerini ve çözümlerini ortaya koyan risaleler ve layihalar (projeler) sunmuşlar ve istihbarata gereken önemin verilmeyişine de raporlarında belirtmişlerdi. 18. yüzyıl sonlarında ayrı bir haber kaynağının ortaya çıktığı görülmektedir. İkamet elçilikleri böylece Osmanlı Devleti'nde istihbarat temininde yeni bir dönem açılmış oluyordu.

18. yüzyılda Ruslarla artan ilişkiler Martolos teşkilatının yeniden gözden geçirilip çağın gereklerine uydurulması ihtiyacını doğurmuştur. Zamanın koşullarına göre artık haber alma ve bilgi toplama faaliyetlerini elçiler, özel görevliler, temsilciler yapmışlar, bu faaliyeti yerine getirenlerin çoğunluğunu, Yahudi, Ermeni ve Ruslar teşkil etmiştir.

Genel olarak bakıldığında 19. yüzyılda, Fener Kilisesi'nin faaliyetlerinin daha da arttığı görülmektedir. Balkanlarda, Anadolu'da, Yunanistan'da Osmanlı Devleti'ni çökertmek için birçok gizli faaliyete, kilise bizzat iştirak etmiştir. Özellikle Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasında Etniki Eterya cemiyeti ile yakın ilişki içine giren kilisenin faaliyetlerinin öğrenilmesi sonucu, isyanda parmağı olan Fenerli Rumlardan bir kısmı ve İstanbul'daki Patrik IV. Gregorgos, II. Mahmut tarafından idam ettirilmiştir.

II. Mahmut Han (1808-1839) son zamanı ve Abdülmecit Han'ın (1839-1861) sultanlığı sırasında Osmanlı idaresi, devletin yönetiminde bulunan casusların varlığından haberdar olur. Gülhane Hattı Hümayun'u açıklayan Mustafa Reşit Paşa, bu çevrelerin desteğiyle iktidar olmuştur. Mustafa Reşit Paşa'nın aşağıdaki sözleri çok manidardır.

"Bir vezirin ülkesi için iyi şeyler yapması, yabancı ajanların, rakiplerini tahrik ederek türlü entrikalarla vezirin sultan nezdinde itibarını sarsmıştır."

Mustafa Reşit Paşa'nın bu itirafı, casusların Osmanlı yönetiminde bulunanları istenilen şekilde yönlendirme çalışmasının o yıllarda Osmanlı idaresi üzerinde önemli tahribatın yaptığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Osmanlı idaresinde devlet içinde yapılan haber toplama faaliyetleri dedikodu ve gammazlama muhbirliği şeklinde oluşmuş, muhbirciliği daha ziyade kullanan yöneticiler, yerlerini sağlamlaştırmak ve sultana şirin gözükmek amacıyla bu tür hafiyecilik yolunu yaygın olarak kullanmışlardır.

Yabancıların casusluk faaliyetlerinin arttığı Sultan Abdülmecit (1839-1861) döneminde Balkanlardaki ayaklanmaları kontrol amacıyla Fransız Gizli Servisi'ne benzer bir teşkilatın kurulduğu, sonra kapatılıp bilahare Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde 1863'de tekrar açıldığı, başına Baron C. adlı birinin getirildiği; bu şahsın ülke aleyhine faaliyette bulunması sebebiyle görevine son verildiği, Sultan II. Abdülhamid (1876-1909)'in özel doktoru Rum asıllı Mavroyani Paşa tarafından iddia edilmektedir. Bu iddia doğru ise Osmanlı Devleti'nde ilk defa modern bir istihbarat teşkilatı kurma çalışmalarının Sultan Abdülmecit döneminde başladığını söylemek mümkündür. Bilahare Alman Polis Teşkilatı örnek alınmış, istihbarat çalışmaları için Alman İstihbarat uzmanlarından faydalanmıştır. Bu çalışmalarda bulunan Alman uzman Von Der Goltz; Osmanlı'nın casusluk ve haber alma sistemi konusunda şunları söylemiştir.

"Sultanlar hakimiyetlerini korumak için hafiyelik sistemine önem vermişlerdir. Hafiyelik II. Abdülhamit devrinde tepe noktaya ulaşmıştır. Osmanlı idaresinde etkili bulunan memurlar, gözcüler kanalıyla takip edilir sultanın aile efradı dahi hafiyelerce izlenir. II. Abdülhamit'in casusluk ve Hafiye Teşkilatı (Yıldız İstihbarat Teşkilatı) kendi halkı aleyhine işliyor. Osmanlı ile savaşacak devletler hakkında çalışma yapmak akla bile gelmiyordu. Başta Rusya, İngil-

tere ve Fransa olmak üzere Hasta Adam'ın mirasını paylaşmak üzere casusluk faaliyetinde bulunuyorlardı. Türkiye'de azınlıklar Türklere düşman oldukları için I. Dünya Savaşı süreşinde İtilaf devletleri kendi elemanlarından casus kullanmaya lüzum görmediler. Ermeni, Rum ve Yahudileri casus olarak kullandılar.

Osmanlı Devleti'nin 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından yakın ilişkiler içinde bulunduğu Fransa Kralı I. François'e tanınan kapitülasyonlar, 1579'da İngiltere, 1615'te Avusturya, 1680'te Hollanda, 1737'de İsveç, 1740'ta Sicilya, 1746'da Danimarka, 1761'de Prusya, 1728'de İspanya, 1783'te Rusya, 1823'te Sardunya, 1830'da ABD, 1838'de Belçika, 1843'de Portekiz, 1855'te Yunanistan, 1858'de Brezilya, 1870'de Bavyera'ya tanınmıştır. Osmanlı ekonomisi sömürgeleştirilmiş, bu ayrıcalıkların kaldırılması istenmesine rağmen bu ülkelerin baskısı ile mümkün olmamıştır.

Borç batağı içine saplanan Osmanlı idaresi 20 Aralık 1881 tarihli Muharrem kararnamesi ile Duyun-u Umumiye idaresini (borçların tasfiyesi ve ödenmesi) kurmuştur. Bu kurum içinde bir Osmanlı memuru danışman statüsünde bulunmuş, geri kalan çalışanları yabancı uyruklu oldukları değerlendirilirse bu kurumun Osmanlı borçlarını ödemek için devlet vergileri, gümrük resimlerini toplama hakkına sahip olması, Osmanlı Devleti'nin nasıl bir çıkmaz içinde olduğunu göstermektedir.

Osmanlı Devleti, milliyetçilik problemleriyle sarsılmakta, Bulgarlar, Yunanlılar, Arnavutlar, Karadağlılar, Sırplar diğer yanda ise Araplarla mücadele etmektedir. Öte yandan ekonomisi, sosyal yaşamı, teknolojisi, eğitimi, sistemi ayakta tutan askeri gücü çökmüştür.

Kapitülasyonların kaldırılışı I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Sait Halim Paşa hükümetinin 13 Ekim 1914'te aldığı, tartışmalı kararla mümkün olmuştur.

Bu bölümü milattan beş yüz yıl evvel yaşamış olan Çinli Sun-Tsu'nun koyduğu "politik ve psikolojik yıkıcı faaliyet kuralları"ndan bir pasajla bitirelim.

Yabancı devletlerin Osmanlı Devleti'ndeki tahribatına örnek teşkil etmek üzere bu bölümü milattan beş yüz yıl evvel yaşamış olan Çinli Sun Tsu'nun ortaya koyduğu politik ve psikolojik yıkıcı faaliyet kurallarından bir pasajla bitirelim.

"Savaşmadan bir düşmanın direncini kırabilmekten büyük sanat yoktur. Savaştaki taktik sadece savaş alanı için gereklidir. Gerçek ve sürekli bir zafer ancak dolaylı taktik ile kazanılabilir."

"Düşman ülkesinde değerli olan her şeyi yok edin, büyük güçlerin ajanlarına suçlar yükleyin, durumlarını bozun, itibardan düşürün, kendi halkı karşısında aşağılayın."

"En aşağı düzeyde olanların bile yardımına sırt çevirmeyin. Bu kimsenin mensup olduğu ülkelerin mekanizmasını işletmemek için elinizden geleni yapın."

"Çözülmeleri yaygın hale getirin, düşman halkını birbirine düşürün. Gençleri yaşlılara karşı çevirin. Düşman kuvvetlerinin silahlarını, stoklarını ve disiplinini bozmak için her çareye başvurun. Eski gelenekleri ve inandıkları tanrıları yıkın. Haber ve onu sağlayacak elemanların temini için vaat ve armağanlar vermekten kaçınmayın. Gizli ajanlarınızı her yöne salın. Para ve söz vermekten çekinmeyin, çünkü karşılığında çok şeyler kazanırsınız."

Politik-psikolojik ve yıkıcı-bölücü faaliyetlerle ilgili kurallar, bugünkü dünya düzeni içinde geçerliliğini muhafaza etmektedir.

TÜRK İSTİHBARATININ TARİHÇESİ

Türk İstihbarat örgütleri, Osmanlı Devleti tarafından resmi olarak kurulan Yıldız İstihbarat Teşkilatı ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın kuruluşuna kadar muhtelif gelişmeler kaydetmiş ve değişik isimlerle anılan istihbarat grup ve örgütleri tarihi süreç içerisinde faaliyet göstermişlerdir.

Bunlar:

1. YILDIZ İSTİHBARAT TEŞKİLATI
2. TEŞKİLAT-I MAHSUSA
3. KARAKOL CEMİYETİ
4. ÇEŞİTLİ İSTİHBARAT GRUP VE HÜCRELERİ
5. ASKERİ POLİS TEŞKİLATI
6. EMNİYET-İ UMUMİYE MÜFETTİŞLİKLERİ VE MATBUAT İSTİHBARAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
7. TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ
8. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI (GEÇİT TEŞKİLATI)

9. MÜDAFAA-İ MİLLİYE – MÜSELLAH MÜDAFAA-İ MİLLİYE GRUBU (M.M/MİM MİM)
10. MİLLİ EMNİYET HİZMETLERİ (MEH-MAH)
11. DEVLET İSTİHBARAT HİZMETLERİ VE MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI (MİT)

1. YILDIZ İSTİHBARAT TEŞKİLATI (1880-1908)

II. Abdülhamit (1876-1909) döneminde Osmanlı Devleti'nde devlet istihbaratı gelişmiş, fakat özel çıkarlara hizmet eden bir araç olarak kullanılmıştır. Balkanlardaki milliyetçilik hareketleri, bunları destekleyen Avusturya ve Rusya'nın faaliyetleri gibi dış olaylar ile ülke içindeki komploları ortaya çıkarmak için Abdülhamit "Yıldız İstihbarat Teşkilatı"nı kurmuştur (1880-1908). II. Abdülhamit hatıralarında "yabancı devletler kendi emellerine hizmet edecek kimseleri vezir ve sadrazam mertebesine kadar çıkarabilmişlerse, devlet emniyet içinde olamazdı. Doğrudan doğruya şahsıma bağlı bir istihbarat teşkilatı kurmaya, bu düşünce ile karar verdim. İşte düşmanlarımın jurnalcılık dedikleri budur" diyerek istihbarat örgütüne neden ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. [1]

---

1 İLTER Dr. Erdal, *MİT'in Tarihçesi*, MİT Yayını, Ankara, Ocak 2002, s. 6.

II. Abdülhamit tahtta kaldığı otuz üç yıllık süre içinde kurduğu istihbarat ağının yardımı ile devleti idare etmiş; bu süre zarfında Osmanlı Devleti fazla bir toprak kaybına uğramamıştır. Bu dönemde iki türlü casus vardı. Biri Sultan adına çalışan ve daha çok hafiye denen kişiler, diğeri Sultan'a karşı olanlar ve çoğunlukla azınlıklar arasından yetişenlerdi. Ayrıca casusluk örgütleri de ikiye ayrılmıştı. Bunlar dış politika ile ilgili olan casuslar, diğeri ise Sultan'ın özel yaşantısıyla ilgilenenlerdi. Osmanlı'da ilk gizli polis teşkilatı, II. Abdülhamit devrinde, İngiliz elçisi Startford Canning'in telkiniyle kurulmuştur. Bu konuda 1891 yılında Sultan II. Abdülhamit tarafından hazırlatılan, yazarı konusunda net bilgi bulunmayan, 51 sayfalık bir kitapçık bulunmaktadır. Fransız Ulusal Kütüphanesi'nde kıymetli kitaplar bölümünde halen iki nüshası saklanan kitapçık, Osmanlı Gizli Polisi'nin öyküsünü anlatmaktadır. Bu kitabın Sultan II. Abdülhamit'in özel doktoru Mavroyani Paşa tarafından yazıldığı iddia edilmiştir. Kitabı, Fransız Ulusal Kütüphanesi'ne gönderen kişinin Mavroyani olduğu belirtilmiştir. Kitap II. Abdülhamit'in isteğiyle hazırlandıktan sonra yine Sultan'ın isteğiyle toplatılmış ve yok edilmiştir.

II. Abdülhamit'in sıkı çalışan istihbarat örgütüne karşın, Osmanlı Devleti aleyhine faaliyet gösteren, devlet topraklarından pay almak isteyen azınlıklar da gizli faaliyetlere yönelmişlerdir. Bu faaliyetlerde en çok kullanılan Yahudilerdi. Filistin topraklarını Osmanlı Devleti'nden satın almak isteyen Yahudilerin, II. Abdülhamit tarafından geri çevrilmesi, onları kızdırmıştı. Emanuel Carasso (Karasu) adındaki Yahudi, Abdülhamit'i tahttan indirmek için birçok hareketin içine girmiştir.

Yıldız İstihbarat Teşkilatı, hasım ülkelerin istihbarat ve Balkanlardaki isyanları kontrol dışında II. Abdulhamid'in kendi tahtına yönelik komploları da ortaya çıkarmakla yükümlüydü. Yıldız İstihbarat Teşkilatı, Avrupa'da kendisine karşı gruplaşan Jön Türklerin

bulunduğu Paris, Londra, Brüksel, Cenevre ve Kahire gibi şehirlerde, bahse konu kişilerin faaliyetlerini kontrol ediyordu. [2]

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Makedonya'da başlattığı hareket sonunda, 23 Temmuz 1908 tarihinde II. Meşrutiyetin ilanıyla II. Abdülhamid'in 33 yıllık saltanat dönemi sona erdi. İttihat ve Terakki yönetimi etkisiyle Meclis-i Vûkelâ (Bakanlar kurulunun) 29 Temmuz 1908 Sayılı kararnamesi ile "Yıldız İstihbarat Teşkilatı"nın faaliyetlerine son verilmiş, II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesiyle teşkilata ait yüz binlerce rapor (jurnal) yakılmıştır. [3]

---

2 İLTER Dr. Erdal, *MİT'in Tarihçesi*, MİT Yayını, Ankara, Ocak 2002, s. 7-8.

3 a.g.e., s. 7-8.

2. TEŞKİLAT-I MAHSUSA
(5 Ağustos 1914-1918)

20. yüzyılın başıyla birlikte kendini çağın gereklerine uyduramayan Osmanlı Devleti, dağılma döneminden çöküş dönemine girmiştir. Ardı ardına yaptığı savaşlar sonucunda kaybettiği topraklar ile iyice zayıflayan Osmanlı Devleti'nin yönetimine, II. Meşrutiyet'in ilanı ile İttihat ve Terakki Partisi geçmiştir. Genç, dinamik ve idealist kişilerden oluşan parti yönetimi, hiç değilse Türk unsurunun hakim olduğu toprak parçalarındaki hakimiyetini korumak amacıyla çeşitli faaliyetlere girişmişlerdir. Mevcut toprakları korumak amacıyla İslam Birliği, Pantürkizm gibi görüşleri benimseyen yönetim, bu fikirlerin propagandasını yaptırmak, kendilerine destek sağlamak için ve ülke çıkarlarını gözetecek haber almaya yönelik çalışmalara başlamışlardır.

O zamana kadar Osmanlı Devleti'nin Avrupa tarzında politik, ekonomik ve askeri alanda çalışan istihbarat örgütü yoktu. İttihatçıların ileri gelenlerinden Enver, Talat ve Cemal paşalar kendilerine bağlı istihbarat teşkilatları oluşturmuştur. Bu teşkilatlar Osmanlı

Genel Kurmayı ile Dahiliye Nezareti'nin güvenlik aygıtları ile sıkı bir bağlantı içindeydiler. Enver Paşa'ya bağlı olan Teşkilat-ı Mahsusa hem II. Abdülhamit'in hafiye sisteminin devamı, hem de Avrupalı tarzda istihdam edilmiş yeni bir teşkilattı. Bu teşkilat daha sonraki yıllarda Osmanlı Devleti'nin resmi istihbarat örgütü olarak Türk istihbarat tarihi içinde yerini almıştır.

Osmanlı İmparatorluğu, çeşitli ırk ve milletleri barındırmış, üç kıtaya üç asır boyunca hükmetmiş, duraklama ve gerileme devrinde, yabancı ajanların ülkesinde karışıklık çıkarması devleti idare eden kişilerin yetersizlikleri, ülkeden toprak kayıplarına sebep olmuş, düşmanın faaliyetlerine engel olmak, onları çökertmek maksadıyla bir gizli teşkilata ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa'yı I. Dünya Savaşı'ndan önce Harbiye Nazırı, daha sonra Başkumandan Vekili Enver Paşa kurmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa zaman zaman Umur-u Şarkiye, Fedai Zabıtan, Batı Trakya Geçici Hükümeti şeklinde de adlandırılmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa'yı İngilizlerin meşhur Entellicens servisine benzeterek Osmanlı Devleti'nin hasım olan veya hasım olması muhtemel muhtelif devletlerde karşı propaganda yapmak, askeri sırları ele geçirmek, bu ülkelerde bulunan Türkleri ayaklandırmak, bütün Müslümanları bir bayrak altında toplamak, Türk ırkını siyasi bir birlik içinde bulundurmak amacıyla teşkilat kurulmasına gerek olduğunu düşünen ve bunu uygulamaya koyan Enver Paşa olmuştur. Osmanlı ordusunda başarılı olan subayları bu teşkilatta görevlendirmiştir. Bu teşkilatın başına önce Süleyman Askeri Bey'i getirmiş, ondan sonra Ali Bey Başhampa ve daha sonra da Hüsamettin Ertürk Teşkilat-ı Mahsusa'nın başkanlığını yapmışlardır.

Teşkilat-ı Mahsusa'yı kuran Enver Paşa, bir yandan Emiri Efendi'nin İttihat ve Terakki Fırkası'nın programındaki panislamizmin-

den, diğer yandan Ziya Gökalp'in pantürkizminden ilham aldığı muhakkaktır.

Osmanlı Devleti, Batılı mutlak monarşiler gibi homojen bir ulusa ve gelişen bir pazara dayanan merkeziyetçi bir devlet olmadıklarından, 19. yüzyıl ortalarına kadar gizli bir haber alma örgütüne sahip olamamış, klasik olarak saray tarafından yapılan muhbirliklerle yetinmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nde İttihat ve Terakki Fırkası ile Enver Paşa, 1909'dan 1918'e kadar olan yönetim süresinde modern anlamda ilk Türk gizli servisini kurmuşlardır. Türk tarihinde, çağdaş anlamdaki istihbarat çalışmalarına en fazla önemi veren yönetim İttihat ve Terakki olmuştur. Amaç, dağılan Osmanlı toprağına ve devletine sahip çıkabilmektir.

İşte bu örgütlerden biri bugünkü Türk İstihbarat örgütü MİT'in de köklerinin bulunduğu Teşkilat-ı Mahsusa'dır. Bu örgüt ulusal bir kimlik taşır ve ülkenin dinamik unsurlarının birleşmesiyle ortaya çıkar. Teşkilat-ı Mahsusa'nın doğuş günleri bir ulusun ağır bunalımlı dönemlerinde ortaya çıkan ve düşmana karşı direniş örgütlerinin yapılanmalarını anımsatır.

Önceleri Enver Paşa'nın, sonra İttihat ve Terakki'nin daha sonra da son Osmanlı yönetiminin devlet istihbarat servisi olarak çalışan Teşkilat-ı Mahsusa, 1919'da başlayan Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bugüne uzanan yolda, adlar değiştirerek günümüz Türk İstihbarat geleneğinin temelini atmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa ilk olarak 1909'larda şekillenmiştir. Çekirdek anlamdaki Teşkilat-ı Mahsusa, 1911'de Bingazi'de Enver Paşa komutasında bağımsız birliklerle, İtalyanlara karşı başarı göstermiştir.

I. Balkan Savaşı yenilgisinin ardından Çatalca Savaşı'nda da başarısını tekrarlamıştır. Bu savaşta Balkanlar'da baş gösteren iç hesap-

laşmalar, İstanbul kapılarına dayanan Bulgarların, Çatalca savunma ve saldırı savaşları sonucu sökülüp atılmasını sağlamıştır. Bu savaşta Teşkilat-ı Mahsusa'da aktif bir şekilde rol oynamış, 15 Mayıs 1913'de Kuşçubaşı Eşref (Sencer) ile Binbaşı Süleyman Askeri komutasında başlatılan direniş ve saldırı faaliyeti, 15 gün gibi kısa bir sürede ekibin istihbarattaki başarısı sayesinde sonuçlandırılmıştır. O tarihlerde Teşkilatı Mahsusa'nın başında Enver Paşa'nın dostu olan ve çete savaşlarının uzmanı sayılan Süleyman Askeri bulunmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın, ilk şekillenmesinin ve bir gizli servis haline gelmesi hazırlıkları, 1909'dan önceki yılları da kapsamaktadır. 1903-1907 yıllarında da birtakım gizli örgütlenmeler oluşmuş, o dönemde Eşref Kuşçubaşı ile birkaç sürgün ve kaçak Arabistan'da II. Abdülhamit'e karşı ihtilalci bir komite kurmuşlardır. (Arap İhtilal Cemiyeti)

Teşkilat-ı Mahsusa, daha ziyade ordu içindeki bir hareket olarak gelişmiş olup bu da organizasyonu hızlandırıcı bir etki yaratmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa, Çatalca Savaşı'ndaki başarısından sonra sadece toprak kurtarmakla kalmamış, alınan topraklar üzerinde bir de geçici hükümet oluşturulmuş, böylece 31 Ağustos 1913 tarihinde, Balkanlar'da ilk Türk Cumhuriyeti kurulmuştur.

Gümülcine'de Süleyman Askeri, "Batı Trakya Muhtar Türk Cumhuriyeti"nin ve Batı Trakya Muvaffak İslam Hükümeti adı altında bir hükümet kurulduğunu ilan etmiş, Cumhuriyet ve hükümeti, Yunanlılar ile Bulgarlar, tanımak zorunda kalmışlar ve hükümet hemen para ve pul bastırmıştır.

Cumhurbaşkanlığına Gümülcine Belediye Başkanı Hafız Salih Efendi getirilmiş, Teşkilat-ı Mahsusa'nın iki numaralı adamı Süleyman Askeri de Genelkurmay Başkanı olmuş, yine Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuşçubaşı Eşref Sencer, Milli Kuvvetler Komutanlığı'na getirilmiştir.

Batı Trakya Türk Cumhuriyeti, kadrolarında yer alan diğer etkin kişiler Hafız Galip, Hacı Saffet Bey, Hüseyin Paşa, Mehmet Paşa, Hacı İsa Efendi, Şükrü Bey, Hilmi Paşa'dır.

Batı Trakya Türk Cumhuriyeti, 25 Ekim 1913'e kadar yaşamıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın adını, İttihatçı subaylardan Veteriner Albay Rasim Bey'in koyduğu, ileri sürülmektedir. 1913'de fiili eylemleriyle ortaya çıkan Teşkilat-ı Mahsusa, 5 Ağustos 1914 tarihinde padişah V. Mehmet Reşat tarafından onaylanmak suretiyle devletin gizli servisi olarak kabul edilmiştir. Örgüt şeklen sadrazama bağlı olarak çalışacak, elde ettiği bilgileri örgüt başkanı sadece Sadrazam ve Harbiye Nazırı'na iletecektir.

Teşkilat-ı Mahsusa, bireysel çıkışların sonucunda doğmuş bir tepki örgütüdür. Tepki, Osmanlı'nın parçalanmasına karşı olup beslenilen kaynak askeri yuvalar olup, çatısını da İttihat ve Terakki teşkil etmiştir. Kendisi de gizli bir örgüt olarak ortaya çıkan İttihat ve Terakki ile Teşkilat-ı Mahsusa zaman zaman birbirine karıştırılmıştır. Bu iki yapılanma tamamen farklı olup biri siyasi parti olarak baskıcı rejime karşı örgütlenmişken, diğeri casusluk ve karşı casusluk amacıyla oluşturulmuş bir askeri yapılanmadır.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın başında ilk bulunan kişi Enver Paşa'nın ardından ikinci adam olarak anılan Süleyman Askeri Bey'dir. Teşkilat-ı Mahsusa, çete savaşı, casusluk, karşı casusluk, propaganda faaliyetlerinde bulunan, kaynağını ve köklerini ordu içinden ve dinamik genç kitlelerden alan bir gizli servistir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın amacı; imparatorluk içindeki ihanet şebekelerini ortadan kaldırmak, gelişen milliyetçilik hareketlerini bastırmak, kontrol altında tutmak, dışarıdaki belirli hedeflere karşı sabotajlarda bulunmak, Osmanlı topraklarında bulunan bütün gizli servislere karşı mücadele etmektir. Teşkilatın ideolojisi Pantürkizm'dir. Ancak İslam birliği temeldir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın organizasyonu altında, üyeleri arasında bir süre görev alan önemli bir ad da Mustafa Kemal'dir. Mustafa Kemal Ekim 1905'te Şam'da gizli olarak Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni kurmuştur. Daha sonra bu cemiyetler birleşerek İttihat ve Terakki çatışında toplanmıştır. Mustafa Kemal, İttihat ve Terakkiye 29 Ekim 1907'de üye olmuştur. Bu üyeliğin ardından İttihat ve Terakki kendisini, 1908'de Avusturya-Macaristan hükümetinin Bosna-Hersek sınırına yaptığı yığınak ile ilgili bilgi toplamak için gizlice ve askeri amaçlı olarak Bosna'ya göndermiştir. Dönüşte gayri resmi gizli raporunu vermiştir. Daha sonra diğer gönüllü subaylarla birlikte Mustafa Kemal'de Trablusgarp cephesinde, Teşkilat-ı Mahsusa mensupları ile birlikte hareket etmiştir. Trablusgarp'ta İtalyanlara karşı yapılan mücadelede Mustafa Kemal'in yanında teşkilatın lider kadrosundan Eşref Sencer (Kuşçubaşı)'da bulunmuştur. Mustafa Kemal, 15 Ekim 1911'de Tanin gazetesi muharriri Mustafa Şerif sahte kimliğiyle ve Rus bandıralı bir gemiyle Trablusgarp'a gitmek üzere Mısır'a hareket etmiştir. 30 Aralık 1911'de Derne şehrinde İtalyanlara karşı direniş hareketinin komuta kademesinde yer almıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa, Mondros Mütarekesi'nin ardından 1918'de, Padişah VI. Mehmet tarafından lağvedilmiştir. Enver Paşa, Hüsamettin Ertürk'e, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bundan sonra "Umum Alemi İslam İhtilal Cemiyeti" adıyla Avrupa ve Anadolu'da faaliyet sürdüreceğini belirtmiştir. 22 Kasım 1881'de İstanbul'da doğan Enver Paşa bu örgüt çatısı altında 1922'de Türkistan'da Sovyet Kızıl Ordusu'na karşı savaşırken, birçok arkadaşıyla birlikte ölmüştür.

Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı (ATAŞE)'nın kayıtlarına göre; Teşkilat-ı Mahsusa'nın 17 Kasım 1913 tarihinde kurulduğu, Teşkilat'ın ilk başkanlığına Enver Paşa tarafından Kurmay Binbaşı (sonra yarbay) Süleyman Askeri Bey'in getirildiği, ikinci başkanının Ali Bey Başhampa ve son başkanının Hüsamettin Ertürk olduğu belirtilmişti. Bu teşkilat ayrıca "Umur-u Şarkiye

Dairesi" olarak da anılmakta üyelerine de "Fedai zabıtan" olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca Gümülcine'de kısa süreli faaliyet yürüten Batı Trakya Geçici Hükümet adı da kullanılmıştır. Teşkilat direkt olarak Osmanlı Harbiyeti Nizareti (Bakanlığına)'ne bağlı, üyelerinin ifadesine göre irtibat ve muhaberede özel bir şifre kullanılıyordu.

Teşkilat-ı Mahsusa, Arabistan, Mısır, Yemen gibi Orta Doğu ülkeleri ile Yakın Doğu'da gerilla tipi çalışma sistemiyle "Fedai Zabıtan" adıyla müfrezeler ve taburlar kurmuştur. Orta Doğu'daki faaliyetleri arasında, propaganda yapmak üzere Bingazi'ye gönderilen milletvekili Yusuf Şetvan Bey ile Şeyh Esseyid Şerif Ahmet Es-Sunusi'nin Alman denizaltısı ile İstanbul'a kaçırılması ve İngiliz ajanı Thomas Edward Lawrence'ni Arabistan, Hicaz, Suriye ve Irak'taki Arap şeyhlerini kandırma eylemlerine karşı girişilen hareketler sayılabilir.

Kafkasya bölgesi, Teşkilat-ı Mahsusa'nın Orta Asya'ya giriş yolu olduğundan merkezi Trabzon'da bulunan Fedai Zabıtan birlikleri, Kafkasya içlerine denizden saldırış ajanları sevk etmek suretiyle, Rusya'nın askeri birlik ve güçleri öğrenilmiş, Rusya ile savaşacak Osmanlı ordusuna yardımcı olacak etkin ve geniş bir teşkilat kurulmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa Kafkasya'da bilhassa Ahıska Türkleri, Abhazlar ve Çeçenlerden ajan olarak istifade etmiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa Orta Asya'ya yönelik faaliyetlerinin en önemlisi Rauf (Orbay) Bey ile Ömer Naci Bey'in gerçekleştirdikleri İran seferidir. Rauf Bey İran üzerinden Afganistan ve Hindistan'a kadar giderek burada İngilizlere karşı koyma görevini üstlenmiştir. Ancak bu grubun harekatı Almanlar tarafından engellenmiş, Rauf Bey'e geri dön emri verilmiştir. Rauf Bey geri dönerken Irak'ta bıraktığı müfreze Afganistan'a girmiş, bazı elemanları ise Hindistan'a giderek buralarda istihbarı nitelikte çalışmalar yapmışlardır. Kuşçu-

başı Eşref ve arkadaşları İngiltere'ye karşı şiddetli bir propaganda kampanyası başlatmak, eğer mümkün olursa bu kampanyayı Orta Asya'da yürütmek için Hindistan'a gittiler. Bu sırada I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Kuşçubaşı Eşref hemen İstanbul'a dönmüş ve az sonrada Teşkilat-ı Mahsusa'nın Arabistan Bölge Sorumluluğu'na getirilmişti. Ömer Naci Bey kumandasındaki gönüllü birlikler ise 12 Ocak 1915 tarihinde Tebriz'e girmişler ve Ahraz'a ulaşarak petrol boru hatlarını tahrip etmişlerdir.[1]

Ekim 1914'de Teşkilat-ı Mahsusa ve Alman ajanlarının ortak çalışmaları sonucu Halep'teki Müslümanlara müthiş bir propaganda yapılmıştır. İngiliz elçisi Dışişleri Bakanlığı'na bu hususu şöyle duyurmuştur:

"Halep'teki Müslümanlar, Kayzer'in Müslüman olduğuna Almanların Rusya'ya karşı İslam için savaştığına inanmış görünüyorlar. Türk ve Alman istihbaratı Wilhelm'den İslam'ın dostu Hacı Wilhelm diye bahsediyor."

Bu yanıltma operasyonunun Halep ve çevresinde ne denli etkili olduğunu göstermektedir.

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti, Almanya safında yer alarak, 10 ayrı cephede savaşmıştır. Bu cepheler:

-Kafkas (Doğu) Cephesi; Türklerle Rusyaların çarpıştığı cephe olup Karadeniz'den İran ve Azerbaycan'ın içlerine kadar uzanır.

-Irak Cephesi; Irak'ı işgal etmek için, Basra körfezine asker çıkaran İngilizlerle savaşmak maksadıyla kurulan cephedir. Bu cephede Teşkilat-ı Mahsusa'nın başkanı Süleyman Askeri, Basra valisi ve kumandanı olarak İngilizlerle savaşmıştır.

-Sina-Filistin-Suriye Cephesi; Türkler iki kere Süveyş kanalını ele geçirmek için yaptığı başarısız taarruza karşı İngiliz ordusunun

---

[1] İlter Dr. Erdal, *MİT Tarihçesi*, Ankara, 2002, s. 9.

Filistin'i ele geçirmek amacıyla karşı taarruza geçmelerine mani olmak için açılan cephe.

-Yemen ve Hicaz Cephesi; İngilizler ve onların kışkırttığı asilerin Arap yarımadasına işgal etmesine karşılık açılan cephedir.

-İran Cephesi; İran'da oluşturulan, gerilla tipi çatışmaların görüldüğü cephedir.

-Libya Cephesi; Trablusgarp ve Bingazi'de İtalyan işgaline karşı açılan ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın çabalarıyla bölge halkının teşkilatlandırılmasıyla kurulan cephedir.

-Avrupa Cepheleri (Galiçya, Makedonya, Romanya); Müttefiklere yardım amacıyla bu üç cephede yapılan savaşlarda Türkler birer kolordu ile katılmışlardır.

-Çanakkale Cephesi; İngiliz ve Fransız donanmalarının Çanakkale Boğazı'nı aşmak için 18 Mart 1915'te denizden yaptıkları saldırının başarısızlığı sonucu, Gelibolu Yarımadası'nda Seddülbahir ve Arıburnu bölgelerine asker çıkarmalarıyla kurulan cephedir.

Bu cepheler içinde Çanakkale savaşlarının Türk ulusal savaş tarihi içinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu savaşta Türk ordusunun bünyesinden çıkan Teşkilat-ı Mahsusa'nın istihbarattaki başarısı, zafere ulaştıran önemli unsurlardan birisidir.

I. Dünya Savaşı'nda Irak ve Havalisi Genel komutanlığına 20. 12. 1914 tarihinde Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Süleyman Askeri getirilmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarından Yüzbaşı Beylerbeyli Hayri, Filibeli Halim Cavit, mitralyöz bölüğü yüzbaşısı Lütfi, piyade mülazım evveli (asteğmen) Şehreminli Sadık, Süvari Yüzbaşısı Harputlu Avni, Doktor Eğinli Hasan Rıza, doktor mirlivası Sezai Paşazade Nihat Sezai, Sıhhiye memuru küçük Aslan Bey ile Adapazarı, Kandıra, Gönen havalisindeki Çerkez ve zabitlerden teşkil edilen bir kadro ve Rumeli'den seçilmiş erlerden müteşekkil bir askeri kuvvetle Irak'a hareket etmiştir. Alaya Irak'ta bazı kabilelerde dahil olmuş-

tur. Bu kabile reisleri İngilizlere karşı yapılacak harekette Osmanlı ordusu saflarında mücadele edeceklerine dair söz vermişlerdir. Savaşın ilk günlerinde bu kabileler Osmanlı alayına yardım etmişler, İngiliz casusu Lawrens, bu kabile reislerine sandıklarla altın dağıtarak bunların Osmanlı ordusuna karşı ihanetlerini temine muvaffak olmuştur. İngilizlerle Rota çatışmaları sırasında Süleyman Askeri yaralanmıştır. Yaralı olmasına rağmen sedye içinde savaşlara iştirak etmiştir. 11-14 Nisan 1915 günleri arasında devam eden Şuayyibe Meydan Savaşı sırasında yeniden yaralanır. Osmanlı alayının yenilmesini hazmedemeyen Süleyman Askeri 14 Nisan 1915 günü kendi tabancasıyla intihar etmiştir. Irak ve Basra cephelerinde 1916-1917 yıllarında Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarından Kazım Karabekir Paşa ve Galatalı Şevket Bey, İngiliz ordusuyla çarpışır.

TEŞKİLAT-I MAHSUSA'NIN FAALİYETLERİ

Deniz Savaşları

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'na girdiği zaman Trablus ve Bingazi'de İtalyanlarla 1912'de yapılan Uşi Antlaşması'na rağmen, İtalyan işgaline karşı, Osmanlı Genelkurmay'ı bu bölgede "Şimali Afrika Grup Komutanlığı" kurmuş, yerli birlikleri bu komutanlığın emrine vermiştir. Bu birliğin ilk komutanlığını Enver Paşa'nın kardeşi Teşkilat-ı Mahsusa mensubu Ferik Nuri Paşa yapmıştır.

Savaş sonrasında Nuri Paşa'nın İstanbul'a gitmesi sebebiyle yerine Süleyman el Baruni atanmış, savaşın son senelerinde ise Şehzade Fuat Efendi birliğin komutanı olarak görev almıştır. Bu birliğin top, tüfek, mermi, elbise gibi lojistik ihtiyaçlarını Harbiye Nezareti'nin emriyle Teşkilat-ı Mahsusa üzerine almış, bu bölgeye sevkıyat ve asker celbi Alman denizaltılarıyla karşılanmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa mensupları Dalmaçya sahillerindeki Pola, Cattaro ve Fiyume, Anadolu'da Kuşadası, Milas iskelesi küllük limanından, Bodrum ve

Fethiye'den Alman denizaltılarıyla Afrika sahillerine malzeme, teçhizat, mermi ve asker taşıyarak Şimali Afrika grubunun ihtiyaçlarını temin etmiştir.[2]

Teşkilat-ı Mahsusa mensupları ve son başkanı Hüsamettin Ertürk Alman denizaltılarıyla, Akdeniz, Kuzey Denizi ve Atlantikle İngiliz, Fransız ve İtalyanlarla yapılan deniz savaşlarına katılmıştır. Bu deniz savaşlarında 75'e yakın nakliye ve harp gemisi Alman denizaltıları tarafından batırılmıştır. Alman Bahriye Nezareti ve Avusturya-Macar İmparatorluğu Hüsamettin Ertürk'ü iki harp nişanıyla onurlandırmıştır.[3]

Dünya Savaşı'nın üçüncü senesinde Teşkilat-ı Mahsusa Alman deniz üssü Heligoland adasında bulunan silah, top ve malzemeyi denizaltılara yükleyerek Şimal Denizi, Gaskonya Körfezi ve Cebelitarık Boğazı'nı geçmek suretiyle ordu birliklerinin ihtiyacı Fas sahiline çıkartılmıştır.[4]

60 gün süren bu yolculukta 25 nakliye ve savaş gemisi batırılmış, Fas sahilini takiben 20 günlük yolculuktan sonra Şimali Afrika Grup Komutanı Şehzade Osman Fuat Efendi'nin karargahına varılmış, silah, malzeme ile zabıtanın ihtiyacı olan para komutana teslim edilmiştir.[5]

İstanbul'a Alman denizaltısıyla dönen Hüsamettin Ertürk gözlem ve faaliyetlerini içeren raporunu Enver Paşa'ya vermiş, raporun içeriğini anlatırken Enver Paşa'nın yanında Harbiye Nezareti Müsteşarı ve Levazımat-ı Umumiye Reisi Topal İsmail Paşa ile Harbiye Dairesi Reisi Miralay Esat Bey bulunuyordu.

---

2 Tansu Samih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 154.

3 a.g.e., s. 156.

4 a.g.e., s. 157

5 a.g.e., s. 158-159.

Enver Paşa Esat Bey'e;

"Almanya ve Avusturya'dan seferberlik kadrosuna göre silah ve cephane, teçhizat, sıhhiye malzemesi isteyiniz ve bütün bunları askeri ambarlara yerleştiriniz. Harbin sonunda ya galip düşmanlarımızla yeniden veya bizi tahakküm altına almak isteyecek Almanlarla harp edeceğiz. Hüsamettin Bey bizi ikaz etti, kendisine teşekkür ederim. Fakat daima hazır bulunalım" [6] demiştir.

Arap Milliyetçilik Faaliyetleri

Osmanlı ordusu içinde "EL AHİD" ve "CEM-İYYET-ÜL SURİ-YETÜL ARABİYE" adlı Arap milliyetçiliğini savunan örgütü ve buna bağlı subayları Teşkilat-ı Mahsusa deşifre etmişti. Teşkilat-ı Mahsusa, EL AHİD'in Arap kökenli subaylardan oluştuğunu, örgüte kabul edilecek subayların muhtelif soruşturmadan geçirilip yemin ettirildikten sonra örgüte kabul edildiğini ortaya çıkartmıştı. [7]

Teşkilat-ı Mahsusa yaptığı araştırma ile özellikle Arap topraklarına atanan, Arap orijinli subayların "EL AHİD" örgütüne kayıtlarının yapılıp çoğunluğun sağlanması halinde bir darbe ile amaçlarına ulaşacağının tespitini yaptı. Teşkilat-ı Mahsusa örgüt içinde faaliyette bulunan Albay Selim Hafız El Cezairi ile Aziz Ali Mısri'yi belirleyip bunlardan Selim El Cezairi'ye istenen bilgileri verdiği takdirde kendisine dokunulmayacağı bildirildi. Bu teklifi kabul eden Cezairi'ye yeni bir kimlik verildi ve Cezayir'e gönderildi. Cezairi, 1914 yılına kadar "EL AHİD" örgütü ve Arap milliyetçiliği hakkındaki bilgileri Teşkilat-ı Mahsusa'ya gönderdi. [8]

---

6 Tansu Samih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 159.

7 Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1990, s. 17-19.

8 a.g.e., s. 18.

Harbiye mezunu Aziz Ali Mısri yargılama sonucu idama mahkum edildi. Libya'da elindeki silahları Sunusi'lere teslim etmesi emrini almasına rağmen bunu yapmadı. İngilizlerin araya girmesi ve zorlaması ile Osmanlı yönetiminin Araplara bir jest yapma düşüncesiyle serbest bırakıldı. Arap milliyetçilik hareketinin lideri Şerif Hüseyin'in ordusunda Aziz Ali Mısri Türklere karşı savaşmıştı.

Aziz Ali Mısri, Genelkurmay Başkanlığı'na kadar yükselmiş ABD'de Mısır elçiliği yapmış, Mısır kralı Faruk'u deviren ihtilal komitesi içinde de yer aldı.[9]

XIX. yüzyılda Osmanlı topraklarında bulunan Orta Doğu'nun zengin petrol kaynakları, İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya ve ABD'nin ilgisini çekmiş, buraya hakim olabilmek için Arap milliyetçilik hareketlerinin kışkırtılmasına çalışmışlardı.

Teşkilat-ı Mahsusa, Arap milliyetçilik hareketlerini kontrol etmek için büyük bir güç sarf ediyordu. Bu amaçla yabancı konsolosluklar, yardım, edebi, kültürel dernekler, yabancı hastane ve öğretim kurumları ve benzeri kuruluşlar gözetim altına alınıyordu.

Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Süleyman Askeri'nin yanında Eşref Sencer (Kuşçubaşı) çalışmaları yöneten önemli bir kişiydi. Eşref Bey, Trablus, Balkan, Edirne, I. Dünya Savaşı'nda bulundu. Teşkilat-ı Mahsusa lideri olarak 1914 başlarında Hint Hilafet komitesinin Zürih'teki toplantısına katıldı.[10]

Beyrut'ta Fransızlar, Bağdat'ta İngilizler, Kudüs'te Almanlar, Bingazi'de İtalyanlar Mısır'da ise Ruslar, Arap milliyetçiliğini kışkırtma faaliyetleri içine girmişlerdi. Bu faaliyetlere karşı koymak üzere Osmanlı Başkomutanlığı emriyle Teşkilat-ı Mahsusa Örgütü Lider

---

9 Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1990, s. 19.

10 a.g.e., s. 16.

Eşref Sencer, Arap Masası Şefi Şeyh Salih, Şerif-El Tunusi ve İstiklal Marşı Şairi Mehmet Akif'i yanına alarak Beyrut'ta çalışmalara başlamıştı. Beyrut'ta Şeyh İbn-i Raşit'e ayaklanmalara karşı Osmanlı Devleti'nin düşüncelerini anlatıp padişahın hediyelerini sundular[11]

İbn-i Raşit'le yapılan müşterek çalışmalar sonucu Eşref Sencer, Beyrut'taki Fransız Konsolosluğu ile ilişki kuran casusları tespit etmeye çalıştı. Osmanlı yönetiminden memnun olan birçok Lübnan'lı Teşkilat-ı Mahsusa etrafında toplanmıştı. Bu arada Teşkilat-ı Mahsusa mensubu Lübnanlı Hasan El-Abed yazıhanesinde öldürüldü. Katil Fransız Konsolosluğu'na sığınmıştı. Ali Münif Bey, Eşref Bey'in talimatıyla konsolosluğu bastı ve katili teslim aldı.

Beyrut'taki örgüt içinde bulunan Sadık Bey, Yusuf Setvan Bey'le birlikte gizli Arap örgütleri "EL AHİD" ve "EL KATHANİYYE"cilere karşı mücadeleye girmişlerdi. Bu örgütün liderliğini yapan Selim El Cezairi ve Aziz Ali Al-Mısri'nin faaliyetlerini tespit ettiler.[12]

I. Dünya Savaşı başladığı zaman Eşref Sencer, Suriye cephesinden Mısır'a gelmiş, Süveyş kanalında İngilizlere karşı savaşmış fakat esir düşmüştür. Mondros Mütarekesi'yle yapılan esir mübadelesiyle serbest bırakıldı. Daha sonra Karakol Örgütü içinde yer aldı. Kocaeli ve Adapazarı'nda Kuva-yı Milliye komutanlığı yaparak Ferit Paşa hükümetine bağlı Aznavur çetesine karşı yapılan mücadeleyi kazanmıştı.[13]

Teşkilat-ı Mahsusa'nın Lideri Süleyman Askeri, 1905'te Harbiye'den kurmay yüzbaşı rütbesiyle mezun olmuş, 1908 II. Meşrutiyet Hareketi'nin içinde bulunmuş, 1908'de kol ağalığı görevi ile

---

11 Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1990, a.g.e., s. 16.

12 a.g.e., s. 17.

13 Tansu Samih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınları, İstanbul, 1996, s. 179-181.

Bağdat'ta daha sonra Bingazi ve çevresi komutanlığı kurmay başkanlığına atanmış, Balkan harbine iştirak etmişti. I. Dünya Savaşı başlarında emekli edilmiş, fakat aynı yıl kaymakam rütbesi ile Basra valiliğine ve Basra fırkası komutanlığına atanmış, İngilizlerle çarpışmış, iki kere yaralanmış, yenilgiyi hazmedemediğinden intihar etmiştir.[14]

Cemal Paşa hatıralarında Süleyman Askeri ile ilgili şu bilgileri verir.

"Süleyman Askeri Bey biraz aceleci ve biraz da nikbin olmasına rağmen pek mükemmel ve müteşebbis bir idare adamı sayılabilirdi. Yüksek zekası son derece cesaret ve fedakarlığıyla muhitine itimat ve emniyet veren bu mümtaz şahsiyetten pek çok siyasi istifadeler temin edilmiştir."[15]

Mekke Emiri Şerif Hüseyin, Hicaz, Suriye, Irak'ı birleştirerek müstakil bir Arabistan krallığı kurmak istemiş ve İngilizlerden yardım talep etmişti. İngilizler zengin petrol yataklarına sahip olmak amacıyla İngiliz İstihbarat Teşkilatı mensubu Thomas Edward Lawrence, Captain Shakespeare kanalıyla Arap milliyetçilik hareketlerini kışkırtmakta, düşmanın Türkler olduğunu anlatarak, altın ve para vermek suretiyle Arap şeyhlerini satın aldılar ve vaadlerde bulundular. 1915'te Shakespeare verdiği sözü tutmayınca Suudiler tarafından öldürülür.[16]

Öte yandan Orta Doğu'ya hakim olmak isteyen Almanlar, Alman İstihbarat Teşkilatı mensubu Wessmuss ve Otto Von Nieder-

---

14 a. g.e. s. 106.

15 *Cemal Paşa Hatıralar*, Tamamlayan ve Düzenleyen: Behçet Cemal, İstanbul, Çağdaş Yayınları, Nisan 1977.

16 Tansu, Samih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 109.

mayer, İngilizlere karşı bölgede hakimiyet savaşına girmişti. Osmanlı yönetimi Almanlarla birlikte olup Teşkilat-ı Mahsusa'ya para yardımında bulunmakta, karşılığında iş satın alıyorlardı. Teşkilat-ı Mahsusa, Almanların özellikle Afrika ve Arap yarımadasındaki mücadelelerine destek veriyordu.

Teşkilat-ı Mahsusa, Casus Lawrence'nin faaliyetlerine karşı Süleyman Askeri, Eşref Sencer (Kuşçubaşı) Nuri Paşa gibi komutanlar Orta Doğu cephelerinde mücadele ediyordu. Lawrence, Mekke Emiri Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'la işbirliğine girerek, Arap asilerinin top, tüfek, erzak, dinamit, araç, öğretmen, uzman, teknisyen vb. ihtiyaçlarını temin ederek Hicaz, Irak, Suriye, Arabistan'da Türklere karşı isyanların çıkmasını sağladı.[17]

Teşkilat-ı Mahsusa da Arapları maddi yönden desteklemesine rağmen İngilizler kadar doyurmayı ve kendi tarafına çekmeyi başaramaz. Cihat ilan eden Osmanlılara karşı, Lawrence'nin altınla satın aldığı Araplar, Osmanlı ordusu ve Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarını arkadan vurarak toplu katliamlar yaptılar.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın sonra ermesi ve Enver Paşa'nın örgütün başkanı Hüsamettin Ertürk'e verdiği emirler:

I. Dünya Savaşı'nın sonuna yaklaşıldığı sıralarda ittifaka dahil olan devletler her cephede mağlup oluyordu. Bulgarlar 29 Eylül 1918'de mütareke yaparak Makedonya cephesini İtilaf devletleri kara ordularına terk etmiş bulunuyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nu Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na bağlayan kuşak parçalanmıştı. Suriye cephesi İngiliz Generali Allenbi, Makedonya cephesinde Fransız Generali Despere, kuvvetleriyle Osmanlı Devleti'ni kıskaç içerisine almıştı. Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarından intikal

17 Tansu, Samih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 110.

eden haberlerde, Osmanlı ordularının muhtelif cephelerde yenilgiye uğradığı bildiriliyordu.[18]

Böyle bir ortamda Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa, Teşkilat-ı Mahsusa Başkan Vekili Hüsamettin Ertürk'ü Kuruçeşme'deki yalısına davet etmiş, yanında Sadrazam Talat Paşa, Bahriye Nazırı Cemal Paşa ve İaşe Nazırı Kara Kemal Paşa olduğu halde şu emirleri vermiştir:[19]

"Hüsamettin Bey, şimdiye kadar vekaleten bakmakta olduğun Teşkilat-ı Mahsusa'ya bundan sonra riyaset edeceksiniz; emrini yazdırdım. Senden ve senin hizmetlerinden memnunuz. Biz yakında memleketi terk ediyoruz. Çünkü; mütarekenin Osmanlı Devleti'nden her şeyden evvel bizi isteyeceği muhakkaktır. Yalnız onlar, teşkilatımızı, adamlarımızı ve hepsinin üstünde ideallerimizi alamayacaklar. Biz işte bununla teselli buluyoruz.

Biz bir denizaltı ile Odesa yolu ile Rusya'ya geçeceğiz. Ben Kafkasya'ya sonra da Moskova'ya uğrayacağım. Arkadaşlar Berlin'e gidecekler. İtilaf devletleriyle mücadelemiz bundan sonra da devam edecektir. Moskova'dan kendimize yardım yaptıracağımızı ümit ediyorum. Bolşevikler bu kapitalist ve muzaffer devletlere düşmandırlar. Bizi tutacaklardır. Moskova'dan sonra tekrar Kafkasya'ya geçeceğim. Erzurum ve Kafkasya'daki kıtalarımızın dağıtılmaması, silah ve cephanelerinin teslim edilmemesi ve Ahmet İzzet Paşa'dan gelecek emirlere itaat edilmemesi için gerek amcam Halil Paşa'ya gerek kardeşim Fahri Ferik Nuri Paşa'ya ve gerekse Çerkez Yusuf İzzet Paşa'ya lazım gelen talimat verilmiştir.

Bu yazılar, Harbiye Müsteşarı İsmail Hakkı Paşa tarafından İdare-i

---

18 Tansu Semih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, Anlatan Hüsamettin Ertürk, İstanbul, 1996, a.g.e., s. 165

19 a.g.e., s. 165.

Mahsusa vapurlarıyla Batum'a kuryelerle gönderilmiştir. Harbin son yıllarında Kırım'da kurduğumuz 'İslam Cumhuriyeti' ve onun değerli reisi Seyyid Cafer Bey'e de talimat gönderdik. Bu cumhuriyeti asla lağvetmemesini, Karargah-ı Umumiye (genel karargah)den kendisine bildirdim. Hatta ona mestüre (gizli) para da gönderilmiştir. Şimdi bu Cihan Harbi'nin ikinci safhası başlamak üzeredir. Hatırlarsın ya, vaktiyle Balkan Harbini de ikinci safhada kazanmıştık. Belki bu safha daha uzun ve daha üzücü olacak onlar, bu devleti ortadan kaldıramayacaklar. Zira Türk Milleti, hele Anadolu Türkü, kolay kolay istiklalinden vazgeçemez. Sen yalnız benim talimatıma ehemmiyet ver. Teşkilat-ı Mahsusa'yı resmen lağvedeceksiniz fakat hakikatte bu teşkilat asla ortadan kalkmayacaktır. Bu galip devletlere karşı böyle olacak. Sana lazım gelen bütün yardım yapılacak. Örtülü ödenekten para da verilecek.

Topkapı Sarayı'nda misafir edilen Şeyh Sunusi ve Mısır'dan gelen asker ve subay ile mücahitlerin iaşesi sağlanıp bunların ülkelerine kaçmalarını temin etmelisin. Bunlar için Alman Genelkurmayı ile anlaşmıştık. Denizaltı tahsis edecekler. Bu sayede kaçmaları garanti edilecektir. Bunlardan yardımı esirgeme çünkü hepsi devletimize hizmet etmişlerdir. İleride de edeceklerdir.

Afrika'da Osmanlı Ordular Grubu'nu kumanda eden Şehzade Osman Fuad Efendi'ye hemen haber gönderiniz. Mahiyetinde bulunan, ümera ve zabitan, sanayi ustaları asla geri gelmemeli, ellerindeki silah ve cephaneleri de teslim etmemelidir. Çünkü Cihad-ı Mukaddes devam edecektir.[20]

Umumi Harp'ten evvel İstanbul'da kurulmuş olan 'Türk-İraniyen İslamları Birliği' Reisi İran Meşahir-i Meşayihinden (Meşhur Şeyhlerinden) Şeyh Esat Efendi Hazretleriyle İstanbul'da ikamet et-

20 Tansu Semih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, Anlatan Hüsamettin Ertürk, İstanbul, 1996, , s. 166-167.

mekte bulunan yüze yakın İranlı zabitan ve mücahidlerin, Hakan-ı Sabık Mehmet Ali Şah'ın biraderi Salarüddevle'nin maiyetlerinin salimen İran'a gönderilmelerine behemehal çalışmalısınız. İşte bütün bunlar Teşkilat-ı Mahsusa veya nam-ı diğer Umur-ı Şarkiye Dairesi'nin bundan sonraki işleridir.[21]

Talat Paşa, Enver Paşa'ya Mısır Hidiv'i Abbas Hilmi Paşa hakkında hatırlatma yaparak Hüsamettin Ertürk'e Abbas Hilmi Paşa'nın Osmanlı Devleti'ne büyük yardımları dokunmuştur. İngilizler ona neler vaat etmişlerdi fakat satın alamamışlardı.

Şeyh Sunusi hazretlerini gerek Hidiv Abbas Hilmi Paşa gerekse bize bağlı bütün mücahitleri sağ ve salim memleketlerine ulaştırınız.[22] Hüsamettin Bey, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bundan sonraki ismi 'Umum Alem-i İslam İhtilal Teşkilatı' olacaktır. Haberleşmemiz hep bu isimle yapılacaktır. Siz Türkiye'de bu teşkilatın İstanbul şubesi reisisiniz. Onu kuran benim. Sizi seçen benim. Yakında bu teşkilatın Heyet-i Merkeziyesi Berlin'de toplanacaktır. Bu heyetin isimlerini size veriyorum. Bunlar Talat Paşa, Doktor Bahaeddin Şakir ve Nazım beylerdir. Allah yardımcınız olsun."[23]

1913'teki Babıali Baskını ile Kıbrıslı Kamil Paşa Hükümeti'ni deviren İttihat ve Terakki'nin Harbiye Nazırı ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucusu Enver Paşa, şu sözleriyle gittikleri yolun yanlış olduğunu ifade etmiştir.

"Davamızı başarıyla sonuçlandırmak için önümüzde hiçbir mani yoktu. Kazanmamıza çok az kalmıştı. Eğer I. Dünya Savaşı'nda muvaffak olsaydık Büyük Turan İmparatorluğu kurulmuş, Rus çarlığı çökmüş olacaktı. Ne çare ki, talih yüzümüze gülmedi, viran olduk."[24]

---

21 a.g.e., s. 167.

22 a.g.e., s. 168.

23 a.g.e., s. 168.

24 a.g.e., s. 72.

Enver Paşa bir denizaltı ile Odesa'ya çıkarak Moskova'ya gitmiş, Ruslarla İngilizlere karşı mücadele hususunda anlaşmıştı. Oradan Kafkasya'ya giderek Bakü Kongresi'nde, kapitalist devletlerin kötü niyetlerinden bahsetmiş, Bolşevik Rusya'yı da bu ideal uğrunda yanlarında mücadele ediyor gibi söz etmiş, Rusları şüphelendirmekten çekinmişti. Batum'da iken Türkiye'ye gelmek istemiş, fakat Mustafa Kemal Paşa, haklı olarak milli mücadelenin İttihat ve Terakki hareketi olmadığını dünyaya göstermek istediğinden Enver Paşa'nın dönüşünü uygun görmemişti. Moskova'ya giden Enver Paşa, Ruslar ve İngilizlere karşı mücadele etmek için, daha önce Hindistan'a gönderdiği Teşkilat-ı Mahsusa mensupları ile işbirliğine girmiştir. Rusların Enver Paşa'dan şüphelenmesi sebebiyle Moskova'dan kaçan Enver Paşa, Doğu Türkistan'a gitmiş. Buhara, Semerkant ve Taşkent'te silahlı birlikler kurmaya girişmiş. Amacı doğu ve batı Türk illerinde bulunan halkı, Bolşevik Rusya'ya karşı savaşa sevk etmekti.

Rus Bolşevik ordusu, Türkistan'da Enver Paşa ve kurduğu ordusunu sıkıştırdı. 5 Ağustos 1922'de Ruslarla giriştiği savaşta kumanda ettiği Türkmen süvarilerinin başında vurularak öldü. Makedonya'da doğan, Türkistan'da ölen ve bütün ömrü boyunca Turan İmparatorluğu'nu kurmak sevdasıyla çırpınan Enver Paşa'nın mücadelesi başarısızlıkla sona erdi. [25]

Ermeniler, gönüllüler teşkil etmek suretiyle ırkdaşlarını Türkiye'den çıkarmış olan İttihat ve Terakki kadrosunun lider kadrosunu öldürmek için yemin etmişlerdi.

İttihat ve Terakki ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın lider kadrosunda bulunan Cemal Paşa, I. Dünya Savaşı mağlubiyetinden sonra yurtdışında giderek Türk memleketlerinde düşmana karşı koymak için

25 Tansu Semih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Sebil Yayınevi, Anlatan Hüsamettin Ertürk, İstanbul, 1996, s. 73.

teşkilat kurmaya ve mücadeleye karar vermişti. Bir süre Afganistan ordularının ıslahı ve eğitiminde bulunup Kafkasya'da aynı amaçla çalıştı. Fakat Tiflis'te Taşnak çetesine mensup bir Ermeni tarafından öldürüldü. Doktor Bahaaddin Şakir, Berlin'de, Prens Sait Halim Paşa, Roma'da, Trabzon Valisi Cemal Azmi Berlin'de şehit edildi.

İttihat ve Terakki Hükümeti'nin Sadrazamı Talat Paşa, Berlin'den Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarına, İttihatçılara yazdığı mektuplarda;

"Vaktiyle Enver Paşa'yı kendinize bayrak yapmıştınız, şimdi hepimize düşen vazife, Mustafa Kemal Paşa'nın arkasından gitmek ve memleketi kurtarmaktır." [26] şeklinde uyarılarda bulunmuştur.

Mondros Mütarekesi üzerine Topkapı ve Şehremini'ndeki teşkilatlar içinde yer alan Topçu Teğmen Erzurumlu Muhlis Bey, Bulgaristan üzerinden İtalyan pasaportu ile Berlin'e giderek Talat Paşa ile konuşmuştu. Bu ziyarette İstanbul ve Anadolu'da kurulan teşkilatlardan memnuniyetini belirten Talat Paşa, Muhlis Bey'e şunları söylemiştir:

"İstanbul'daki arkadaşlarımız ve bilhassa Müsellah Müdafaa-i Milliye kuvvetlerinin reisi olan Hüsamettin Ertürk Bey ve eski Teşkilat-ı Mahsusacılar yaşadıkça bizim mukavemetimizi düşmanlarımız kıramayacaklardır. Aman Anadolu'yu destekleyin, Mustafa Kemal Paşa'nın başarısı, ülkemizin kurtuluşunu temin edecektir. Hepiniz teşkilatlanmalısınız. Siz içeriden biz dışarıdan çalışmalı Alem-i İslam'ı ayağa kaldırmalıyız. Yakında İngiliz İmparatorluğu dağılacaktır."[27]

Talat Paşa, Berlin'de büyük bir sıkıntı içinde yaşadı. Mondros Mütarekesi'nden 1921 tarihine kadar Berlin'de Umum Alem-i İslam İhtilal Cemiyeti'nin başkanlığını yapmış, 15 Mart 1921 tarihinde bir Ermeni komiteci tarafından Berlin'de öldürülmüştür.

---

26 a.g.e., s. 163.

27 a.g.e., s. 164.

Savaş Suçluları

Mondros Mütarekesi'nden sonra 1919 yılı ocak ayında Tevfik Paşa Hükümeti zamanında İstanbul'da İttihat ve Terakki, Teşkilat-ı Mahsusa mensupları ile bazı önemli kişilerin tutuklanmasına başlandı. İngilizler sınır boylarında, cephelerde Türk subaylarını tutuklarken, İstanbul'daki padişaha bağlı hükümet, işgalcilerle işbirliği yaparak tutuklamaları yapıyordu. İstanbul'daki tutuklananlar özellikle "Bekirağa Bölüğü" adı verilen Harbiye Nezareti Cezaevi'ne sokuluyordu. Bu cezaevine tıkılan sözde "savaş suçluları" ilerde sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanacaklar ve Malta Adası'na sürüleceklerdi. [28]

İngilizler "Türk Savaş Suçluları" için İttihat ve Terakki Partisi veya Hürriyet ve İtilaf Partisi diye bir ayrım gözetmedi. İstanbul'daki padişaha bağlı hükümetin amacı ise İngilizlere dayanarak İttihatçı ve Teşkilat-ı Mahsusa'cı bilinen kişileri cezalandırmaktı. [29]

İngilizlerin, Osmanlı İmparatorluğu'nun işgal edilmemiş bölgelerinde suçluların araştırılması, cezalandırılmaya yönelmesi, İstanbul'daki Fransız Yüksek Komiseri General Franchet d'Esperey'in (Doğu Ordusu Başkomutanlığı yapmıştır) tepkisine neden olmuş, bu görevin Türk makamları tarafından yapılması gerektiğini bu hususta, müttefik askeri makamlarının denetleme yapabileceklerini belirten bir yazıyı, İngiliz yüksek komiseri Amiral Calthorpe'a 11 Şubat 1919 günü gönderir. [30]

---

28 Şimşir N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan, 1985, s. 40-44.

29 a.g.e., s. 40-44.

30 a.g.e., s. 40-44.

Müttefiklerin Türkiye'de askeri nüfuz bölgelerinin saptanması için 3 Aralık 1918 günü Londra'da İngiliz, Fransız ve İtalyan temsilcileri arasında bir toplantı yapılmıştır. Trakya bölgesinin Fransız Generali Franchet d'Esperey'nin sorumluluğu altında olması, İngiliz Generali Milne komutasındaki kuvvetlerin ise Kafkasya'ya ve başka yerlere kaydırılması kararlaştırılmıştır. İngiliz Savunma Bakanlığı, bu belirsiz karara dayanarak, bütün Anadolu'nun İngiliz askeri nüfuz bölgesinde olduğuna karar vermiştir. [31]

Asya Türkiyesi'nde İngiliz başkomutanlığının, müttefiklerine danışmadan her türlü kararı alabileceği belirtilmiştir. Gerekçe olarak da Çanakkale Savaşları dışında, Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye ile yalnız İngiltere'nin savaştığı; mütarekenin de müttefikler adına yalnız İngiliz temsilcisince imzalandığı belirtilmiştir. [32]

İngiltere Türkiye'den aslan payını kapmak niyetindeydi, buna müttefiklerini ortak etmeye yanaşmıyordu. "Anadolu İngiliz askeri bölgesidir" diyordu. Ancak daha sonra Mustafa Kemal tarafından başlatılan Türk Milli Direniş ve harekatı üzerine İngiltere'yi fikir değiştirmeye zorladı, müttefiklerini de Anadolu'daki mücadeleye ortak etmek için uğraş vermeye yöneltti. [33]

Vali Dr. Reşit Olayı

Ermeni sürgününden sanık olarak yakalanıp Bekirağa Cezaevi'ne atılan eski Diyarbakır valisi, İttihat ve Terakki Partisi üyesi 25 Ocak 1919 günü cezaevinden kaçtı. Dr. Reşit Diyarbakır valisi iken,

---

31 a.g.e., s. 44.

32 F. O. İngiltere Dışişleri Bakanlığı Arşivi- 371/4172/18609-War Office'den Foreign Office'e Gizli Yazı. 2. 2. 1919 No. 0152/4949/ M. I. 2)

33 Şimşir N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan 1985, ş. 46.

Rus işgali altındaki yerlerde Ermenilerin ihtilal ve ihanet hazırlığı içinde olduklarını tespit eder. Ermeni evlerinde aramalar yaptırır. Bir orduyu havaya uçurmaya yetecek kadar silah ve cephane ele geçirir. Kendi kendine şöyle der:

"Bu örgütü olduğu gibi bırakırsak çok geçmeden Anadolu'da Türk'ü mumla arayacağız. Ortada iki olasılık var. Ya Ermeniler Türk'ü temizleyecekler, ya da Türkler tarafından temizleneceklerdir." 1915'te "Tehcir Kanunu" çıkınca Anadolu'yu kurtarmak amacıyla Ermenileri Diyarbakır bölgesinden sürer.

Dr. Reşit'i yakalamak için, İstanbul polisi seferber olur. Bu aramalara Ermeni polisler de iştirak eder. Dr. Reşit'in amacı Anadolu'ya geçip Milli Mücadele'ye katılmaktı. Etrafı sarılan Reşit Bey yakalanacağını anlar, beynine bir kurşun sıkarak yaşamına son verir.[34] İngiliz istihbarat belgeleri, Reşit Bey'in Costaki Boyacı adlı Rum asıllı Teşkilat-ı Mahsusa ajanının yardımıyla hapisten kaçırıldığını[35] belirtir. Ne olursa olsun Dr. Reşit'in kaçırılışı Teşkilat-ı Mahsusa'cı İttihatçıların başarısıydı.

Kara Listeler-Ermeni Rum Şubesi

Paris Barış Konferansında Mr. Balfour'un yardımcılığını yapan Louis Mallet, 17 Ocak 1919'da İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na bir yazı gönderir. Ermeni kırımından, Ermenilere, Rumlara, Hristiyan Nastüriler'e[36] zorbalıktan, savaş tutsaklarına kötü davranmaktan sanık Türklerin cezalandırılacağını bildirir. Türkiye'de, Irak'ta, Kafkasya'da, Mısır'da görevli İngilizler suçlu listeleri hazırlamaya baş-

---

34 *Dr. Reşit Bey ve Hatıraları*, Yakın Tarihimiz cilt-3 s. 333-335-363-365.

35 F. O. 371/4172/20443.

36 Musul yakınlarında yaşayan bir Hıristiyan mezhebi ve onun mensupları.

larlar. Bu listeler İngiliz Başsavcılığının "Savaş Tutsakları Dairesi"ne iletilir. İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiserliğinde "Kara Liste" hazırlamakla görevli bir şube vardır. Ermeni-Rum şubesi (Armenian-Greek Section) adını taşır. Türkler aleyhine Ermeni, Rum ve "İngiliz Muhipler Cemiyeti" kara listeler hazırlanmasında İngilizlere yardımcı olurlar. Ermeni-Rum şubesince hazırlanan listelerle yüzlerce Türk, Bekirağa bölüğüne tıkılmış, sıkıyönetim mahkemelerinde süründürülmüştür.[37]

Ermeni Rum şubesinin çalışmaları hakkında İngiliz yüksek komiseri Amiral Calthorpe, bir raporunda özetle şu bilgileri verir:

"Ermeni-Rum şubesi, iki çeşit fiş tutar; kişi fişleri, olay fişleri. Kişi fişlerinde 600-700 suçlu Türk'ün adları bulunmaktadır. Kişilerle ilgili ihbarlar, bilgiler kısaca bu fişlere işlenir. Olay fişlerinde, suç, olayın yeri, buna karışanların adları bulunur. Bütün bilgiler İstanbul'da Ermeni Haberleri Bürosu'ndan ya da İstanbul dışındaki Ermenilerden toplanır. Şubenin kendisi, ancak pek seyrek durumlarda mahkeme önünde tanıklık edebilir, mahkemelere ifade verebilir. Ama mahkemelerde kimlerin tanıklık edebileceklerini gösterir. Şube dışarıyla ilişkisini Ermeni Haberler Bürosu aracılığıyla sağlar; öteki haber kaynaklarıyla doğrudan doğruya ilişki kurmaz. Şube suçlu kişilerle ilgili fişlerinin sayısını çok artırabilir."[38]

(F. O. 371/4174/18377 Cathorpe Raporu-İstanbul, 1. 1. 1919, No 1364/5056/14)

Ermeni-Rum şubesi İngiliz baştercümanı ve yüksek komiserliğin iki numaralı adamı Andrew Ryan'a bağlı idi. Ryan, 1899-1914

---

37 Şimşir N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan 1985, s. 50.

38 a.g.e., s. 51.

arasında Türkiye'de görev yapmış, mütarekeden sonra yeniden Türkiye'ye gelmiş, İngiliz ajanlarının sevk ve idaresini sağlayan kişiydi. İngiliz belgelerinde "Türkiye'de en çok nefret edilen kişi" olarak adı geçer. (F. O. 371/5480) Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye sokulmayan Ryan, Türklere çok kötülük etmiş, kara listelerin çoğunu kendisi hazırlatmıştı.[39]

Türklerin işledikleri sözde suçlar I. Dünya Savaşı ya da mütareke dönemleriyle sınırlı kalmaz, Musul'daki İngiliz siyasi temsilcisi Mr. E. W. Mc. Dowell, savaştan 31 yıl önceki suçları da kara listeye alır. İstanbul'daki İngiliz haberalma yüzbaşısı H. A. D. Hoyland 311 kişilik bir kara liste hazırlar, Balkan Savaşı sırasında suç işlemiş olanları da bu listeye dahil eder. 1913 başında yapılan "Babıali Baskını" suçundan dolayı 100 kişi kara listeye alınmıştı. 50 subay, 21 sivil, 7 mebus, 4 ayan, 8 ittihatçı lider, 6 polis görevlisi, 2 doktor ve 2 hukukçu "Babıali Baskını"na karıştıkları için suçlu listesindedirler.[40] Türkiye ile İngiltere o tarihte savaş halinde değildi. Amaç Türkiye'deki önemli kişileri cezalandırıp onları boyunduruk altına almaktı.

Mustafa Kemal ve Savaş Arkadaşları Kara Listede

Yüzbaşı Hoyland'ın hazırladığı 28 Şubat 1919 günlü büyük kara listede Mustafa Kemal Paşa'nın adı vardır. Paşa'nın adı İstanbul'da bulunan "azledilip sürülecek" kişilerin başında yer alır. Mustafa Kemal'in yaveri Cevat Bey (Gürer), Yarbay Kel Ali (Çetinkaya), Halil Paşa (Killi), Kâzım Karabekir Paşa, İsmet Bey (İnönü) ve birçok Türk subayının adları gelir. Bu kara liste İstanbul'daki İngiliz

---

39 Şimşir N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan 1985, s. 51.

40 F. O. 371/4173/58111-Hoyland'dan İstanbul İngiliz İstihbarat Merkezine, 28. 2. 1919, No. 2006-136.

haber alma merkezinden Londra'daki Askeri Haberalma Başkanlığı'na yollanmış, oradan 12 Nisan 1919 günlü bir yazıyla İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na iletilmiştir.[41]

Atatürk'ün Anadolu'ya geçmeden önce listeye dahil olup tutuklanmaması, İngilizlerin yazışmalarında çok zaman kaybetmesi, listenin İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na ulaşmasının bir buçuk ayı geçmesi, listelerdeki sanıkların yakalanmasının oldukça güç olmasından kaynaklanmıştı.[42]

Savaş suçluları hakkında Tevfik Paşa Hükümeti'ne Hürriyet ve İtilaf Partisi'nden baskı gelmekteydi. Hürriyet ve İtilaf Partisi mensupları örgütlenmiş iktidara gelmek istemekteydi. İttihat ve Terakki ile Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarına karşı büyük bir kin besleyerek İngilizlerle işbirliğine girişmişlerdi. Hedefleri Türk savaş suçlularını İngilizlerle müşterek cezalandırmaktı.

General W. H. Deeds, 27 Şubat 1919 günlü raporunda bunu şöyle anlatır:

"İktidara gelememiş olan muhalefet (Hürriyet ve İtilaf Partisi) İngiltere Büyükelçiliği'nin desteğini sağlamak için birçok girişimlerde bulundu. Her gelişlerinde hep şu kanıtı kullandılar. İngiltere Hükümeti'nin, İttihat ve Terakki Komitesi'ni, Ermeni kırımından ve Rum sürgününden sorumlu olanları cezalandırmak istediğini bildirmektedir. O zamanki hükümet (Tevfik Paşa Hükümeti) bunu yapamayacaktır. Kendi partileri ise yapabilecek durumdadır. Bunun için İngiltere'nin desteğini sağlamak istemektedirler. Bu kanıta her zaman şu karşılık verildi; İngiltere Hükümeti yalnızca cezalandırmayı arzuluyor değildir; suçluların

41 Şimşir N. Bilal, *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1973, s. 3-4.

42 a.g.e., s. 53.

cezalandırılmalarını sağlamak niyetindedir. Bu konuda enerjik davranacak bir hükümeti, enerjik olmayan hükümete yeğ tutmaktadır."[43]

Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin en büyük gayesi iktidar hırsı ve öç almaktı. Düşmanla işbirliği yaparak kardeş kanı dökeceklerdi.

Tevfik Paşa Hükümeti'nin Bekirağa bölüğünü "Savaş Suçluları" ile doldurması, sıkıyönetim mahkemeleri kurdurulması yeterli görülmez. Tevfik Paşa Hükümeti düşürülür. 4 Mart 1919 günü İngilizlerin istediği Damat Ferit Paşa Hükümeti kurulur. Hürriyet ve İtilaf Partisi iktidar koltuğuna oturur. Hükümet İngilizlere dayanarak içlerinde Ermeni çetelerinin de bulunduğu polisle müşterek İttihat ve Terakki mensuplarını yakalamaya başlar.[44]

Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin 10 Mart 1919 günü İstanbul'da başlattığı tutuklanmalar, İngiliz baskısı olmadan da yapılır. Ama hapse atılanların çoğu İngiliz listelerine göre tutuklanırlar. Resmi yazıya dökülmeden kaç kişinin tutuklandığı bilinmiyor. Arşivde saklanan resmi listelerde, 23 Ocak-20 Nisan 1919 günleri arasındaki üç aylık dönemde, İngilizler yakalanmaları için 223 kişinin adını İstanbul hükümetlerine vermişlerdi.[45]

23 Ocak-14 Mart 1919 arasında yakalatmak üzere Türk makamlarına bildirilen 100 kişilik liste karışık bir listedir. Bu listenin içinde Alman subayları ve teknisyenleri de bulunmaktadır. Bunlar İngiliz savaş tutsaklarına kötü davranmaktan suçlanmışlardı.

---

43 F. O. 371/4173/44216-Deeds'ten War Office'e Askeri İstihbarat Başkanlığı'na rapor. Şimsir N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Nisan 1985, s. 59.

44 a.g.e., s. 59-60.

45 Şimşir, N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Nisan 1985, s. 68.

15 Mart-7 Nisan 1919 arasında tutuklanması istenen 61 kişilik liste sözde "Ermeni kırımından" sanık olanlardı.[46]

8-9 Nisan 1919 arasındaki 18 kişilik listede İzmit ve Adapazarı bölgesinde yaşayan suçlular yer alır.[47]

10-20 Nisan 1919 arasındaki 44 kişilik liste ise subay listesi olup bunlar İngiliz tutsaklarına kötü davranmakla suçlanırlar.[48]

Fransızlar da, İngilizlerden ayrı olarak 12 Şubat 1919 gününde Tevfik Paşa Hükümeti'ne 12 kişilik liste vermişti. Tevfik Paşa Hükümeti zamanındaki liste işleme konulmamış, Damat Ferit Paşa Hükümeti ise bu kişileri tutuklamıştı.[49]

Bunlar; Sait Halim Paşa-eski sadrazam; Hayri Efendi-eski Şeyhülislam, Cavit Bey-eski maliye nazırı, İbrahim Bey-eski adliye nazırı, Şükrü Bey-eski maarif nazırı, Nesim Bey-eski hariciye nazırı, Halil Bey-eski adliye nazırı ve meclis reisi, Topal Rıfat Bey-eski ayan reisi, Ali Münif Bey-eski Lübnan valisi, Hoca Ali Galip-eski mebus, Ömer Naci-İttihatçıların ileri gelenlerinden ve Yunus Nadi-gazeteci.[50]

İngilizlerin "Türk savaş suçluları" ile Amerikalılardan istedikleri kişiler hakkında 16 Nisan 1919 günü verdikleri listede 5 kişi yer alır. Bunlar; Süleyman Numan Paşa-askeri doktor, Seyfi Bey-harbiye nezareti istihbarat şefi, Şükrü Bey-eski maarif nazırı, Atıf Bey-eski

---

46 a.g.e., s. 68-69-70 F. O. 371/4173/50501, 62442-66315-68109 İngiliz Belgeleri.

47 a.g.e., s. 68-69-70 F. O. 371/4173/50501, 62442-66315-68109 İngiliz Belgeleri.

48 a.g.e., s. 68-69-70 F. O. 371/4173/50501, 62442-66315-68109 İngiliz Belgeleri.

49 a.g.e., s. 73-74-75.

50 a.g.e., s. 73-74-75.

Ankara valisi, Ermeni kırımına adı karışmış İttihatçıların en acımasız ajanı olarak nitelenmiş ve Konya valisi (adı bilinmiyor).[51]

Ferit Paşa Hükümeti'nce göreve getirilen Mustafa Nazım Paşa'nın Harp Divanı Bekirağa Bölüğü'nde tutuklu bulunan eski Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey'i (1884-1919) Ermeni kırımından suçlu bularak ölüm cezasına çarptırır. Damat Ferit Paşa idam kararını padişaha yollar. Şeyhülislam Mustafa Sabri'ni de fetvasını alan Sultan Vahdettin kararı hemen onaylar. Kemal Bey 10 Nisan 1919 tarihinde Beyazıt Meydanı'nda asılır.[52]

Kemal Bey'in idamı halk tarafından büyük tepki ile karşılanır. İstanbul'da yapılan cenaze törenine çok sayıda kişi katılır. İngilizlere karşı halkta düşmanca tavır belirir; hatipler muhtelif konuşmalar yapmak suretiyle halkı isyana teşvik ederler. İngiltere Dışişleri Bakanlığı, yakalatıp Bekirağa Bölüğü'ne attıkları kişilerin kolay kolay idam sehpalarına yollamayacaklarını anlarlar. İngiliz dışişleri görevlilerinden biri "bu idamı, İttihat ve Terakki Komitesi bir sermaye yaptı. İdamlar devam ederse yine sermaye yapacak; idamlar durdurulursa daha da fazla sermaye yapacak. Tutuklu suçluları Türkiye dışına sürmek bizim lehimize olabilir. Sadrazam, cezalandırmaktan pek fazla korkmuşsa, suçluları bize teslim etmekten memnun olabilir."[53]

Kemal Bey'in mezarı başında tıbbiyelilerin "İngilizlerin başını ezeceğiz" diye bağırmaları İngiliz makamlarının cesaretlerini kırar. Bundan sonraki günlerde İstanbul Hükümeti'ne tutuklu listeleri ve-

---

51 a.g.e., s. 74 F. O. 371/4173/69050 16. 4. 1919 günlü Amerikan Notası eki.

52 Bu olay hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mücellitoğlu Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Ankara, 1968, Cilt III, s. 1156-1171.

53 a.g.e, s. 75-77.

rilmez. İstanbul'daki sıkıyönetim mahkemelerinden bir sonuç çıkmayacağı endişesi İngilizleri sarar. 28 Nisan 1919 tarihinde sıkıyönetim mahkemelerinde İttihat ve Terâkki iktidarının tutuklanabilmiş vekilleri, genel merkez üyeleri, Ziya Gökalp, Sadrazam Sait Halim Paşa yargılanır. Enver, Talat, Cemal paşalar yurtdışına kaçtıkları için gıyaben mahkemeleri yapılır. Mahkeme "Ermeni kırımından" dolayı suçluları yargılar fakat sanıklar iddiaları reddederler. Mahkeme başkanı sanıkları sıkıştırmak, konuşturmak, itiraf ettirmek ister. Bu sorgular sürerken 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar İzmir'e çıkar, Türkiye'de kaynaşma başlar, protesto telgrafları ve mitingleri yapılmaya başlar.

Sivas Kongresi'nden sonra Erzurum Kongresi'nde de alınan kararla Milli Kurtuluş Savaşı başladı. İstanbul'da eski Teşkilat-ı Mahsusa kadrolarından oluşan muhtelif istihbarat cemiyet, grup ve hücreleri mücadeleye girişti. Anadolu'nun muhtelif illerinde Atatürk'ün kurduğu Müdafai-i Hukuk cemiyetleri bu mücadelenin bayraktarlığını yaptı.[54]

Halil Paşa Olayı ve Karakol Örgütü

Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa, 1916 yılında Altıncı Ordu komutanı olarak, General Townshend komutasındaki İngiliz-Irak ordusunu yenmişti. Halil Paşa, Kafkaslar'da da Ermenilerle savaşmıştı. İngilizler kendisini Ermeni kırımıyla suçlarlar. Halil Paşa I. Damat Ferit Paşa Hükümeti zamanında İstanbul'da İngilizlerce tutuklanır. Ve Bekirağa Bölüğüne yollanır. Dışarıda kalan ve kovalanan İttihatçılar Hüsamettin Ertürk tarafından lağvedilen eski Teşkilat-ı Mahsusacılar, İstanbul'da silahlı Karakol Örgütü'nü kurmuşlardı. Bu örgüt Atatürk'ün Müdafaa-i Hukuk Örgütü'nün İstanbul kolu

54 a.g.e, s. 82-83.

gibi çalışır. Çeteleri vasıtasıyla, Anadolu'ya gidecek yolları kontrol altında tutarak, muhtelif kişilerin bu yollardan salimen geçmeleri sağladı. Teşkilat-ı Mahsusa mensubu Halil Paşa'nın Karakol örgütüyle ilişkisi olup cezaevinden kaçışını bu örgüt organize etmişti.

Halil Paşa anılarında, bu örgüt aracılığıyla Mustafa Kemal Paşa'dan "Cezaevinden çıkar çıkmaz Anadolu'ya geçiniz" emrini alır.

Halil Paşa kaçışını anılarında şöyle anlatır:

"Öyleyse hazırlığa başlamak lazımdı. Kaçmak için zamanın geldiğini Milli Teşkilat'a bildirdim.

Çıkış gecesi nöbet genç subaylardan Şadi'de idi... Şadi kıyafetini değiştirmedi, ben ve küçük Talat daha önce temin edilen inzibat elbiselerini giyerek mülazımevvel (teğmen) Şadi'nin peşinden kapıdan çıktık. Biraz sonra Beyazıt Meydanı'ndaydık.

Sahilde bir sandal bizi bekleyecekti. Beyazıt Meydanı'ndan sandala kadar bizi götürecek teşkilat mensubu Sudi Kartal'ın yeğeni Mülazım Naci, bizi meydanın ilerisinde bir ağacın dibinde bekliyordu. Vakit gece yarısını iki buçuk saat geçmişti. Ağacın altındaki rehbere 'Arslan' olarak tespit edilmiş parolayı söyledik. Sivil arkadaşımız parolayı tekrar edince hep beraber sahile indik, bizi karşıya geçirecek sandal oradaydı. Sandalda benim için iki yüz fişekle bir parabellum tabanca hazırdı. Sandalcı rolünde Naci ve bir başka arkadaşı vardı. Sabaha karşı parabellum sıcaklığında Selimiye civarında küçük bir iskeleye çıktık. İskeleden biraz ilerde Çolak İbrahim (Kurtuluş Savaşı'nın ünlü komutanlarından-İttihatçı) bizi yanında yedi sekiz silahlı ile bekliyordu ve bir araba yağız atları ile harekete hazırdı. Kısa bir müddet sonra Yahya Kaptan'ın kaldığı köye ulaştık Yahya Kaptan iyi bir çetecidir... Artık İstanbul'un esaretinden uzaktık."[55]

---

55 Sorgun M. Taylan, *Halil Paşa-Bitmeyen Savaş*, İstanbul 1972, s. 280-283.

Halil Paşa, 8-9 Ağustos 1919 gecesi Bekirağa Bölüğü'nden Karakol Örgütü organizesiyle kaçmış, çetelerin yardımıyla Anadolu'ya geçerek Sivas yolunu tutar. Atatürk Sivas'ta Halil Paşa ile görüşür. Silah sağlamak gayesiyle onu Rusya'ya gönderir. O sıralarda Enver Paşa'nın kardeşi Teşkilat-ı Mahsusacı Nuri Paşa da Batum'daki cezaevinden kaçmıştı.

İstanbul'un işgaliyle yeniden sürgünler başladı. Malta'ya sürülenler arasında Rauf Bey (Orbay), Kara Vasıf Bey (Karakol Örgütü kurucusu) ve 30 kadar Türk siyasi suçlusu olarak nitelenen Kemalistler bulunuyordu.

Özetle Malta'ya sürgünler Mart 1919'da başlamış Kasım 1920'ye kadar sürmüştür. Bu 20 aylık sürede toplam 144 kişi Malta'ya yollanmıştı. Mustafa Kemal'in sürgün hareketlerine karşılık Anadolu'daki İngilizleri tutuklamasıyla misillemeye girişmesi ve Mustafa Kemal'in "devlet kurucusu" olarak ortaya çıktıktan ve Anadolu'da otoritesini gerçekleştirdikten sonra İngilizlerin sürgün harekâtı kesilmişti.

Sakarya Savaşı'nın kazanılması sonucu TBMM Hükümeti temsilcisi ile İngilizler tutsak değiş tokuşu konusunda anlaşarak Malta'da bulunan Türk sürgünler ile Türklerin elindeki tutsak İngilizler serbest bırakıldı.

3. KARAKOL CEMİYETİ
(Ekim/Kasım 1918 – 16 Mart 1920)

I. Dünya Savaşı sonucu, 1918 Türkler için kara bir yıl olur. İstanbul ve Anadolu'nun büyük bir kısmı işgal altındadır. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi ile Türk askeri, canıyla koruduğu yerleri masa başında düşmana bırakmak zorunda kalmıştır.

Çanakkale ve özellikle Gelibolu savaşlarında Teşkilat-ı Mahsusa, son derece başarılı çalışmalarda bulunmuş ve Selanik'teki bir Teşkilat-ı Mahsusa elemanı İngiliz ve Fransızların Kumkale ve Seddülbahir'e yapacakları çıkarma hareketlerinin bütün detaylarını öğrenmiştir. Çanakkale savaşlarında istihbarat çok önemli yer tutmuştur.

İşgal devletleri, Türk kurum ve kuruluşlarını işleyemez hale getirmişler, İttihatçı ve Teşkilat-ı Mahsusa mensuplarını yakalamak maksadıyla çalışmalar yürütmüşlerdir.

İşgal kuvvetlerine karşı mücadele etmek maksadıyla İttihatçılar ve Teşkilat-ı Mahsusacılar birlikte hareket ederek, Teşkilat-ı Mahsu-

sa'nın son başkanı Hüsamettin Ertürk'ün de içinde bulunduğu yeni bir örgüt kurulmuştur. Yeni örgütün kuruluş toplantısı 5 Şubat 1919 tarihinde yapılarak, Karadeniz Boğaz Kumandanı Galatalı Şevket Bey, örgütün başkanlığına seçilmiştir. Örgütün adı Baha Sait Bey'in isteği üzerine Kara Vasıf Bey ile Kara Kemal Bey'lerin adlarından esinlenerek Karakol olarak belirlenmiştir.

Örgüt öncelikle İttihatçılara ve Teşkilat-ı Mahsusacılara karşı girişilen saldırılara karşı koymayı hedef seçmiş, Anadolu'nun düşmandan kurtarılması amaçlanarak, mücadele geniş bir alana yayılmıştır. Örgüt Karadeniz kıyıları, Ege ve Doğu Anadolu'da güçlü bir şekilde örgütlenmiştir.

Türk kökenli en büyük istihbarat gücü olan Karakol Örgütü'nün kurucusu Albay Kara Vasıf'tır.

Karakol Örgütü ve Türk Ocağı organizesiyle 15 Mayıs 1919 günü İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline karşı 10 Ekim 1919'da Sultanahmet Camii'nde, büyük bir miting yapılmıştır. Bu mitingde, Hamdullah Suphi, Kara Vasıf, Mehmet Emin Yurdakul, Rıza Nur, Kemal Mithat, Yunan işgalini protesto eden konuşmalar yapmışlardır.

Karakol Cemiyeti, çeteleri ve halkı silahlandırmış, Anadolu'ya İstanbul üzerinden silah sevkıyatı için Kocaeli'nde bir merkez oluşturulmuş, örgüt düşman cephaneliklerine İstanbul'da baskınlar düzenleyip ele geçirdiği cephaneyi Anadolu'ya aktarmıştır.

Karakol Örgütü, kadrolaşma hareketi ve sivil çeteler kurma çalışmaları yapmış, İstanbul Hükümeti'nin ve işgal kuvvetlerinin karar ve eylemlerini öğrenmek ve mücadele amacıyla bir İstihbarat Şubesi kurmuş, Anadolu hareketini güçlendirmek amacıyla İstanbul'dan silah, cephane temin etmek için örgüt içinde, kaçakçılık ve mücadelenin etkinliğini sağlamak amacıyla propaganda bölümleri oluşturulmuştur.

Örgütün İstihbarat bölümü; Basın, propaganda ve casusluk kısımlarından müteşekkildir. 16 Mart 1920'den sonra Karakol Örgütü mensuplarının tutuklanması üzerine örgüt ortadan kalkmıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın Nutuk'ta Karakol Cemiyeti ile İlgili Verdiği Bilgiler

Biz Erzurum'da kongre kararlarının her tarafça anlaşılmasını ve Topyekün uygulanmasını sağlayıcı tedbirleri almaya çalışırken, bize Karakol Cemiyeti'nin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi ve Karakol Cemiyeti'nin Vezaif-i Umumiye Talimatnamesi diye basılı birtakım kağıtların, bütün orduya dağıtıldığı bildirildi.

Bu yönetmeliği okuyan bana en yakın komutanlar bile, bu teşebbüsün benden geldiğini sanarak, birçok şüphe ve kararsızlıklara düşmüşler. Benim bir yandan kongrelerle açıkça ortak milli faaliyetlerde bulunurken, bir yandan da esrarengiz ve korkunç bir komite kurmaya çalıştığım zannına kapılmışlar. Gerçi, bu örgütün ve teşebbüslerin elebaşları İstanbul'da bulunuyorlarmış. Fakat teşebbüslerini benim ad ve hesabıma yapmakta imişler.

Karakol Cemiyeti'nin genel kuruluş tüzüğüne göre, genel merkez üyeleri, sayıları, toplantıları yer ve toplanış şekilleri, seçim usulleri ve görevlendirilmeleri kesinlikle gizli tutulur.

Bir de, en ufak bir sırrı açığa vuran Karakol Cemiyeti'ne bir tehlike getiren, hatta tehlikeye yol açabilecek bir şüphe uyandıran kimseler derhal idam edilir.

Genel Görev Yönetmeliği'nde de bir "Milli Ordu"dan söz ediliyor ve "bu ordunun başkomutanı, büyük kurmay heyeti ordu, kolordu ve tümen komutanları ile kurmayı seçilmiş ve tayin edilmiş olup gizli tutulur. Bunlar görevlerini gizli olarak yaparlar" açıklaması okunur.

Efendiler, derhal komutanları uyararak bu tüzük ve yönetmelik hükümlerini asla uygulamamaları gerektiğini ve teşebbüsün kaynağını araştırmakta olduğumu bildirdim.

Sivas'a varışımdan sonra, oraya gelen Kara Vasıf Bey'den anladım ki, bu işi yapan kendisi ve arkadaşları imiş.

Herhalde, bu hareket tarzı doğru değildi. Herkesi idam ile bilinmeyen bir merkezin, bilinmeyen bir başkomutanın, bilinmeyen birtakım komutanların emirlerine uymaya zorlamak çok tehlikeliydi. Gerçekten bütün ordu mensuplarından birbirlerine karşı bir güvensizlik ve korku başladı. Örneğin benim komuta etmekte olduğum kolordunun acaba saklı ve gizli komutanı kimdir? Bu gizli komutan acaba ne vakit ve nasıl komutayı ele alacak ve bana ne gibi bir işlem uygulayacak gibi haklı birtakım kuruntulara kapılması ihtimalinden uzak değildi.

Bu cemiyetin sonradan özellikle İstanbul'dan yine aynı adlı faaliyetini sürdürmeye çalıştığı anlaşıldıktan sonra, kuruluşunda ve bununla ilgili olarak bize vermek zorunda kaldıkları bilgilerde samimiyet bulunabileceği iddia edilemez.

(Mustafa Kemal, Karakol örgütü mensubu Çanakkale Müstahkem Mevkii Komutanı Şevket Bey ve Kara Vasıf Bey'in İzmit Kuva-yı Milliye Komutanı Yahya Kaptan'ın öldürülmeleri olayıyla ilgili Karakol örgütünün komutanlarının ihmali olduğu fikrini taşıdığından, örgütün İstanbul'daki çalışmalarından memnun olmamıştır. Mustafa Kemal, Yahya Kaptan'ın öldürülme olayını Nutuk'ta geniş bir şekilde anlatmış, bu olay nedeniyle büyük üzüntü duyduğunu söylemiştir.)

Efendiler, başka bir münasebette Karakol Cemiyeti'nden ve onun çalışmalarını yasaklama konusundaki teşebbüslerimizden bahsetmiştim. Bu cemiyetin İstanbul'da hâlâ teşkilatını genişletmeye çalıştığı anlaşılıyordu. Yeniden şöyle bir uyarıda bulunmak gerekti. (12. 03. 1920)

Çanakkale Müstahkem Mevkii Komutanı Albay Şevket Beyefendi'ye İstanbul'da bulunan teşkilatımızın gayeye hizmet konusunda yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Çeşitli zamanlarda ve özellikle bugünlerde Ankara'ya gelen ve durumu bilen bazı kimselerin verdiği bilgilere göre, bundaki başarısızlık sebebi, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Teşkilatı adına altında Karakol Cemiyeti tüzüğünün uygulamaya çalışmasından ileri gelmektedir.

Karakol Cemiyeti'nin tüzüğü birçok kimseyi teşkilatla ilişki kurmaktan ürkütmüştür. Bu sebeple Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı tüzüğünün esaslarına göre teşkilatlanmak özellikle İstanbul için yeterlidir. Çünkü İstanbul'da asıl gücü fikir için kurulacak silahlı teşkilatta bile, Müdafaa-i Hukuk tüzüğü ekinin uygulanması gerekir. İstanbul Merkez Heyeti'nin ve ona bağlı şubelerindeki yönetim kurullarının ortaya çıkmasında bir sakınca görülüyorsa, bu kurullara girecek olan kimseler teşkilatın ve bunların merkez heyetleri ile yönetim kurullarını oluşturan kimselerin adlarının güvenilir bir vasıta ile gönderilmesine yüksek lütuf ve yardımları özellikle istirham olunur efendim.

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal

4. ÇEŞİTLİ İSTİHBARAT GRUP VE HÜCRELERİ

I. Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918 tarihinde İtilaf devletleri ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Mondros Mütarekesi ile Türk ordusu terhis edilmiş, silah, cephane ve ulaşım yolları ile bütün haberleşme araçları, liman ve tersaneler galip devletlerin denetimine bırakılmıştı. 13 Kasım 1918 günü İtilaf Devletleri'nin savaş gemilerinden oluşan 55 parçalık bir filo Dolmabahçe önlerinde demir atmıştı. Beyoğlu'na 3500 düşman askeri çıkmıştı. Müttefiklerden güç alan ve onlarla işbirliği yapan azınlıkların tutum ve davranışları da dayanılmaz hale gelmişti. Artık bu işgal ve taşkınlıklara karşı örgütlenmek, direnişe geçmek gerekiyordu.

19 Mayıs 1919'da Samsun'a giden Mustafa Kemal Paşa da "Ya İstiklal, Ya Ölüm" parolası ile Milli Mücadele'nin Anadolu'da başladığını ilan ediyordu.

Düşmanın faaliyetleri karşısında işgal altındaki İstanbul'da ve Anadolu'da Milli Mücadele'yi desteklemek için açılıp kapatılan bir çok gizli direniş grubu kurulmuştur. Bu grupların bazılarının Anadolu'da da şubeleri açılmıştır. Karakol Örgütü'nün 16 Mart 1920 tarihinde kapatılmasından sonra gizli gruplar içerisinde en ünlüleri

arasında Hamza Grubu, Mücahit Grubu, Muharip Grubu, Felah Grubu, Zabıtan Grubu, Yavuz Grubu bulunuyordu.

Diğer taraftan Kurtuluş Savaşı'nda askeri teşkilatlanma içinde; Askeri Polis (Ayn-Pe) Teşkilatı, Müdafaa-i Milliye ve Müsellah Müdafaa-i Milliye (MM/Mim Mim Grubu) Tetkik Heyeti Amirlikleri, Geçit Teşkilatı faaliyet yürütüyordu.

A. HAMZA, MÜCAHİT, MUHARİP VE FELAH GRUPLARI

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da toplanmasından ve Ankara Hükümeti'nin İstanbul'un etkisini pasifize eden bir güç olarak ortaya çıkmasından sonra başta İstanbul olmak üzere, ülkenin her tarafındaki gizli direniş gruplarının tek bir merkezden, Ankara'dan yönetilmesi kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda, Anadolu'ya subay, silah, cephane ile malzeme göndermek ve istihbarat yapmak amacıyla Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak 23 Eylül 1920 tarihinde İstanbul'da Hamza Grubu kurulmuştur. Karakol Örgütü Başkanı Galatalı Şevket Bey'in 16 Mart 1920'de tevkif edilip Malta'ya sürülmesi de Ankara'ya bağlı bir istihbarat grubunun kurulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Hamza Grubu'nun kurucusu kurmay yarbay çopur Neşet Bora Bey'dir. Neşet Bey daha önce de Molteke adlı bir başka gizli teşkilat kurmuştur. Hamza Grubu'nun şifre anahtarlarının düşmanın eline geçmesi ve Ankara'dan gönderilen kurye çantasının yolda kaybolması üzerine adını değiştirmek zorunda kalmış ve 15 Aralık 1920 tarihinden itibaren "MÜCAHİT" adını almıştır. Bu grup da kısa bir zaman sonra adını değiştirmeye mecbur kalmış ve 23 Şubat 1921 tarihinde "MUHARİP" adını alarak faaliyetine devam etmiştir. Nihayet grup,31 Ağustos 1921 tarihinde "FELAH" adını almıştır. Grup adlarının değiştirilmesi, iz kaybettirme ve yanıltma amacıyla yapılan şekli değişiklikler olup Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa, bu hususu İngiliz istihbarat servisinin faaliyetlerine bağlamaktadır.

FELAH Grubu da Ankara'ya subay ve cephane gönderimi ile istihbarat teminine ağırlık vermiş, Milli Mücadele lehinde propaganda faaliyetinde bulunmuştur. İstihbarat konusunda özellikle Yunan ordusunun durumu ile ilgili haberleri Ankara'ya göndermiştir. "FELAH" Grubu İngiliz tarafları Damat Ferid Paşa tarafından Anadolu'ya gönderilen ajanların listesini de ele geçirerek, Ankara'da Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'ne göndermiştir. (FELAH grubu'nun 27. 11. 1922 tarih ve 6244 nolu tarihli yazısı)

Milli Mücadele döneminde Anadolu'ya silah, cephane, malzeme ve istihbarat temin etmek maksadıyla başka gruplar da faaliyet göstermekte idiler. Bu küçük gruplar arasında İmalat-ı Harbiye Grubu, Muavenet-i Bahriye, Namık, Ferhat Grubu, Kerimi Grubu, Berzenci Grubu, Beşler, Sebati Milli, Yıldırım, Vefa, Güneş ve Ay gibi adlarla anılan direniş ve hücre birimleri bulunuyordu.

İstanbul haricinde Trabzon'da "Müfreze-i Bahriye" ve Fethiye'de Bizci Deniz adlı gruplarda mevcuttu.

B. ZABİTAN GRUBU (27. 10. 1920 – Ocak/Şubat 1921)

Karakol Cemiyeti'nin devamı olan Zabitan Grubu, cemiyetin Üsküdar Şubesi Reisi Kurmay Yarbay Muğlalı Mustafa Bey tarafından 27 Ekim 1920 tarihinde yeniden yapılandırılmıştır. Zabitan Grubu da Anadolu'ya istihbarat temini yanında subay, silah ve cephane sevkinde başarılı hizmetler vermiştir. Fakat belirli bir tarihten sonra kuruluşu aynı tarihlere rastlayan ve Ankara tarafından kurdurulan Hamza Grubu ile bu konularda rekabete girişmesi ve yeterli tetkik-tahkik yapılmadan Anadolu'ya gönderilen subayların bazılarının İtilaf devletlerine hizmet etmelerinin anlaşılması, kendilerine tepki gösterilmesine sebep olmuştur. Diğer taraftan, İngiliz ajanı Hintli Mustafa Sagir'in, Zabitan Grubu'nun da kullandığı Karakol Cemiyeti'nin mührü ile mühürlenmiş bir belge ile İnebolu'ya çıkması ve 29 Kasım 1920 tari-

hinde X. Kafkas Fırkası Sabık Kumandanı Yarbay Kemal Bey ile Anadolu'ya hareket ederek, 11 Aralık 1920'de Ankara'ya gelmesi ve Mustafa Kemal Paşa'ya suikast tertip edeceği anlaşılarak tutuklanması, 23 Mayıs 1921 tarihinde Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından yargılanarak ölüm cezasına çarptırılması ve bir gün sonra da idam edilmesi, ayrıca grup mensuplarından bazılarının kahvehanelerde görevlerini ifşa etmeleri de bardağı taşıran son damla olmuştur. İşte bütün bu olumsuz olaylar neticesinde Zabitan Grubu'nun bir müddet sonra adını değiştirdiği ve yine Muğlalı Mustafa Bey başkanlığında Yavuz Grubu olarak faaliyetlerine devam ettiği anlaşılmaktadır.

C. YAVUZ GRUBU (Şubat 1921- Eylül 1921)

Bu grupta istihbaratı sağlamak ve işgal kuvvetlerinin depolarından silah, cephane malzeme kaçırmak suretiyle milli hükümete hizmet yapmıştır.

Yarbay Mustafa (Muğlalı) Bey tarafından, Ankara'da Müdafâa-i Milliye'ye ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye (Genelkurmay) Reis Vekili Fevzi (Çakmak) Paşa'ya "çok acele" kaydıyla gönderilen ve üzerinde Yavuz Grubu'nun mührü bulunan 12 Mart 1337 (1921) tarihli bir şifreli raporda (belgede); Anadolu'ya takalarla nakledilmek üzere Sarıyer Bölgesi'nde sahile yakın bir noktada Teşkilât tarafından saklanan 570 adet mavzer ile dört hafif makineli tüfek ve on sandık cephanenin, Askeri Nigâhban (Damat Ferit taraftarı Askeri Muhafız Teşkilatı) tarafından İngilizlere ihbarı neticesinde kaybedildiği, ancak gönüllü subayların kaçarak saklanmaya muvaffak oldukları bildirilmekte, ayrıca İngilizler adına ajanlık yapan şahıslardan bahsedilmekte ve bu şahısların Adapazarı yönünden Anadolu'ya gönderildikleri belirtilmektedir.

Muğlalı Mustafa Bey'in yakalanma tehlikesi sebebiyle Eylül 1921'de İstanbul'dan Anadolu'ya geçmesinden sonra Yavuz Grubu'nun faaliyetlerinin sekteye uğradığı anlaşılmaktadır.

5. ASKERİ POLİS TEŞKİLATI
AP veya P (18 Temmuz 1920)

Örgütler arasındaki dağınıklığı gidermek, ordu içine de sızan ajanların propagandalarının etkisiz hale getirilmesi ve casusluk faaliyetleriyle mücadele etmek amacıyla, 18 Temmuz 1920'de Fevzi Çakmak Paşa, Askeri Polis Teşkilatını (AP veya P) kurdurmuş ve Teşkilat Başkanlığına, Binbaşı İsmail Hakkı Bey getirilmiştir. Bu teşkilat, tamamen asker üyelerden oluşmuş, aynı dönemde faaliyetlerini yürüten diğer gruplara karışmadan faaliyetler sürdürmüştür. Askeri ağırlıklı olan örgüt, resmi yazışmalarda (P) Teşkilatı diye adlandırılmıştır. Askeri polis Teşkilatı, düşman istihbaratının ordu içinde yapmak istediği tahribatı önlemek amacıyla kurulmuştur.

Teşkilat, kurulmasından hemen sonra önemli görevler yapmıştır. Bunların en önemlisi Haliç'in Sütlüce semtindeki Karaağaç baskınıdır. Ekim 1920 ayında yapılan bu baskında (P) Teşkilatı'nın İstanbul kanadı, işgal kuvvetlerince Türk askerinden toplanan silahları bu baskınla ele geçirerek Anadolu'ya sevkini başarıyla sağlamıştır.

20 Aralık 1920 de Genelkurmay Başkanlığı'nın içte yaptığı bir

değişiklikle Askeri Polis Teşkilatı'nın, 2. Şubesi, İstihbarat Şubesi adını almış, buraya bağlı "P Teşkilatı" kurulmuş, örgüt irtibat ve haber alma birimlerinden oluşmuştur. Aynı tarihte cephe, kolordu ve bu yetkide kumandanlık karargahlarında da haber alma bölümlerine bağlı P Şubeleri oluşturulmuştur. Kuruluşundan itibaren her P şubesinin başında birer subay bulundurulmuş, P şube kadrolarında inzibatlarla, polis memurları ve yazıcılar görevlendirilmiştir.

P veya AP teşkilatlarının kuruluşu öncesi, dağınık kaynaklardan alınan haberlerin toplanması ile haber alma memurlukları görevlendirilmiş, bunlara Genelkurmay Başkanlığı ile haberleşme yapma yetkisi verilmiştir. Haber almayı tek şubede toplayarak, denetim ve değerlendirme kolaylığı sağlayan P Teşkilatı, ordu gerisi bölge ve ordu içinde, düşman casusluk ve propaganda çalışmalarına karşı koymak, ordu içine sızmayı ve karışıklıklar çıkmasını önlemek, düşman hatlarına ajanlar gönderilmesini sağlamak üzere kurulmuş genel güvenlik ve haber almayı temin etmekle görevlendirilmiştir. P örgütü, propaganda yapmak, sahil hududu ve cephelerden gelecek kişiler hakkında araştırmalarda bulunmak, suçluları tutuklayarak mahkemeye sevk etmek yetkilerine sahipti. Askeri bir örgüt olarak P savaş bölgelerinde görev yapmış, bu bölgeler dışındaki yerlerde düzen, İçişleri Bakanlığı kanalıyla sağlanmıştır.

Askeri Polis Teşkilatı, Ankara'da İttihat ve Terakki ileri gelenleri ile Kuva-yı Milliye komutanlarına karşı yapılacak suikastları da öğrenmiş olup bunlardan en önemlisi Atatürk'e yapılması planlanan suikasttır.

P Teşkilatı'nın yetki genişliği ve faaliyetlerindeki ölçüsüz serbestliği tepkilere neden olmuş, Askeri istihbaratın bu denli büyütülmesi TBMM'de tartışmalara yol açmıştır. Askeri Polis Teşkilatı'nın yaptığı iyi çalışmaların yanı sıra içine girdiği yetki aşımı ve gizliliğe riayet etmeme gerekçe gösterilerek, Genelkurmay Başkanı Fevzi

Çakmak Paşa'nın imzaladığı 19 Mart 1921 tarihli bir tamimle 1 Nisan 1921 tarihinden itibaren örgütün faaliyetlerine son verilmiştir.

Milli Savunma Bakanı Fevzi Paşa'nın "P" Teşkilatı Hakkındaki Görüşleri

Belge

Fevzi Paşa'nın TBMM'de 1921 yılı Milli Savunma Bakanlığı bütçe görüşmelerinde (P) Teşkilatı'na ilişkin olarak yaptığı konuşma:

Efendim (P) Teşkilatı'nın aslı ve özellikleri anlaşılmamış veyahut başlangıçta görevi anlaşılamayarak biraz geniş tutulmuş olduğu görülüyor. Daha sonra bunun dairesi kısıtlanmış, görevi ne ise o gösterilmiş ve ona göre hareket edilmiştir. Bildiğiniz gibi (P) Teşkilatı ordu içinde casusluk teşkilatı değildir. Orduya düşmanların göndereceksleri casusluğa karşı bir teşkilattır. (Günümüzde karşı casusluk örgütü şeklinde tanımlanır)

Bugün biliyorsunuz ki, düşmanlarımız memleketi ve orduyu yıkmak için birtakım adamları memleketimize sokuyorlar. Bunların iki görevi vardır:

Birincisi, ordunun kuvvet ve durumunu ve mümkün olduğu kadar ordunun yapacağı hareket hakkında, en gizli noktalara girerek bilgi toplamak ve aldıkları bilgileri düşmana vermektir. Buna casusluk teşkilatı derler ki her yerde ve her zaman görülen ve uygulanan bir usuldür. Bu düşman harekatına karşı onu men edecek, engelleyecek teşkilata da bizim sahip olmamız gereklidir. İşte (P) Teşkilatı düşmanın bizim içimizde yaptığı teşkilatı yok edecek bir teşkilattır.

İkincisi, üzülerek belirteyim ki, bazı ahlak düşkünü adamları

düşman para ile tutarak ordumuzun içerisine gönderiyorlar. Ordumuzun gerek subaylarını ve gerekse erlerini, birtakım zehirli sözlerle zehirliyorlar. Bu yolla birçok fenalıklar meydana geliyor. Bu adamların birçoğu yakalanarak İstiklal Mahkemelerine gönderiliyorlar ve cezalarını görüyorlar.

Başlangıçta orduda görülen disiplinsizliğin ve ordu içerisindeki fikir, düşünce, karar gevşekliğinin sebebi bunlardı. Bugün alınan önlemler ve (P) Teşkilatı faaliyetleri sonucunda kalktı. Ordu içinde açıkladığım durumlar ancak orduya girmek isteyen bu gibi unsurların yok edilmesiyle mümkün olabildi.

Ancak arkadaşlarımın sinirlendiği bir nokta vardır ki (P) Teşkilatı'nı memleketimizin bütün genel güvenliğini değiştirecek bir casus şebekesi düşünmüş bulunmalarıdır. Bu böyle değildir. Başlangıçta görevleri belki geniş tutulmuştu ancak buna son verdik gerçek ve doğal duruma getirdik. Personel miktarını azalttık.

Ancak bu teşkilatı kaldıracak olursak, bugünkü durumda, ordumuza dışarıdan gelecek mikroplara karşı koruyamayız. (P) Teşkilatı mikropları önleyecek bir araçtır.[1]

(P) Teşkilatı'na Karşı Görüşler Teşkilatın Kaldırılması Önerileri:

TBMM, (P) Teşkilatı'nın varlığı hakkında resmi şekilde ilk defa "Milli Savunma Bakanlığı" 1920 yılı bütçesinin kesin hesap tasarısının, meclise verilmesiyle bilgi sahibi oldu. Daha önce Eskişehir-Konya ve bazı yerlerde gizli askeri bir teşkilatın varlığından birtakım olaylar sebebiyle çeşitli söylentiler çıkarılmıştı. Hatta bu teşkilatın hemen hemen izlediği ve askeri polis görevini üstlendiği şeklinde konuşmalar da yapılıyordu. (General Ali Fuat Cebesoy-Rauf Orbay-Fahrettin Altay özel hatıraları)

---

1 TBMM Zabıt Ceridesi c. 8, s. 292.

Ancak resmen meclisin bilgisine adı geçen bakanlık bütçesinin B. 329 faslında 3 numaralı bendde (P) Teşkilatı yer alıyor ve 50.000 liralık bir ödeneğin sarfına ilişkin onay isteniyordu. Bütçenin B. 329 faslı üzerinde Ertuğrul (Bilecik) Milletvekili Necip Bey söz alarak (P) Teşkilatı'ndan beklenen fayda elde edilemiyor. Ayrıca memlekette birtakım maddi ve manevi felakete sebep oluyor. Yani memleketi ahlaksızlık tohumları sarıyor. Bunun gelecek yıl kaldırılmasını öneririm.[2]

Karahisarı Sahip (Afyonkarahisar) Milletvekili Şükrü Bey'de özetle (P) Teşkilatı belki önemlidir. Ancak bugün her tarafta (P) Teşkilatı'nın yapmış olduğu sanıyorum ki memleketin ahlakını kemirmektedir. Memleketimizde üzücü bir jurnalcilik devresi açılmıştır. Ve bu jurnalcilik memleketimizde ahlaksızlık doğurmakta, subaylarımızın da, milletimizin de ahlakını bozmaktadır. Şüphesiz bu yapılırken elbette böyle yanlış bir sonuca doğru yürüsün diye yapılmamıştır. Fakat teşkilatın çalışmaları amacının dışına çıkmış, adi işlere yönelmiş onunla sınırlanmıştır. Bunun ortadan kaldırılmasını ben de öneriyorum. Gelecek yıl içinde kaldırılmasını önermekteyim.[3]

Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey de özetle; (P) Teşkilatı ne oluyor? Esasen bu gibi teşkilat hangi kanunla yapılmıştır? Nereden para sarf etmişler? Örtülü ödenekten yapsalar gözümüz görmezdi. Yeniden bizden habersiz bir teşkilat yapmışlar. Elli bin lira sarf etmişler. Gelmişler buna da onaylayın diyorlar. Hangi işi görmüşler? Konya'da (P) Teşkilatı'mız varken, her şeyimiz varken bir Delibaşıyla Hükümet baş edemedi. Bir Delibaşı kalktı, memleketi alt üst etti. Nerede kaldı (P) Teşkilatı?

---

2 a.g.e., s. 293-295.

3 a.g.e., s. 293-295.

Bu sebeple halka güvenelim, subaylarımıza güvenelim, bu hafiyelikten başka özelliği olmayan şeylerden vazgeçelim demişlerdir.[4]

Ayrıca milletvekilleri (P) Teşkilatı kadrolarına da itiraz etmişlerdir. Milletvekilleri adı geçen teşkilatın varlığından ziyade uygulamaları eleştirmekte uygulamaların düzeltilmesi yerine teşkilatın tamamen ortadan kaldırılmasını önermektedirler. Gerçekte konu haber alma hizmetlerine değil bu hizmetlerin bir jurnalcilik durumuna ve düzeyine düşürülmesine itiraz edilmektedir.

Milletvekillerinin (P) Teşkilatı hakkındaki bu görüşleri üzerine Milli Savunma Bakanı Fevzi Paşa (Çakmak) yukarıda ilk belge olarak sunduğumuz cevabı vermiştir.

Mecliste tartışılan konulardan biri de (P) Teşkilatı'nın masraflarının karşılanması konusu olmuştur. Bunun örtülü ödenek mi yoksa bütçeden mi karşılanacağı konusuna Fevzi Paşa açıklamalarda bulunmuştur.

Meclisteki bu tartışmalardan sonra (P) Teşkilatı'nın kaldırılmasına ilişkin Bilecik Milletvekili Necip Bey'in önerisi, Milli Savunma Bakanı Fevzi Paşa'nın "Bendeniz bu (P) Teşkilatı'nın gereğine inanıyorum." sözlerinden sonra oylamaya konulmuş ve reddedilmiştir.

(P) Teşkilatı, İstiklal Savaşı süresince büyük ve önemli hizmetlerde bulunmuş, birçok vatansever subay ve görevlileri üstün gayret ve feragatle, dünyanın en gelişmiş istihbarat ve psikolojik harekat ve propaganda teşkilatlarına karşı koyarak, faaliyetlerini engellemişler, ordunun savaşma moral ve azmini güçlü tutmuşlardır.

(P) Teşkilatı Faaliyetinden Örnekler:

BELGE 1

No:97 Bozöyük 5 Mart 1921.

---

4 TBMM Zabıt Ceridesi c. 8, s. 293-295.

Kimden: Bozöyük A. P. Şubesi müdürü yzb.'dan

Kime: Garp cephesi kumandanlığı

"3 Mart 1921 günü öğle üzeri Bozöyük üzerinden geçerek, Pazarcık'ta düşman uçağından atılan kağıtlardan biri orada bulunarak 4-5 Mart gecesi saat 22'de Bozöyük'e getirilmiştir, ekte sureti sunulan belge yüksek kumandanlığın bilgilerine arz edilir efendim."

Düşman uçağından Bozöyük bölgesine atılan bildirilerden örnek:

"Ankara Millet Meclisine ve Türk milletine Anadolu'daki gazete ve ajanslardan anlıyorum ki, gene sahtekar kumandanlarınız karşınıza bir İnönü zaferi çıkardılar. Sizi, halkı sarhoş ettiler. Mustafa Kemal'in büyük fikir ve düşüncelerle hazırladığı yalanları alkışlarla dinlediğinizi üzülerek okudum. Teslim olunuz demiyorum. Yalnız Allah aşkına, memleketin geleceği ve iyiliği adına kendinizi hakka daima hakka doğru yöneltmeye çalışınız. İçinizde Mustafa Kemal'den başka hafif yoktur. Daha sonra siz de benim gibi hareketlerinizden pişman olacaksınız. Fakat iş işten geçmiş olacak. Eşitliğe ve adalete örnek olmak üzere Yunanlıların gözü önünde, Müslüman caddelerinde serbestçe taşınan Mustafa Kemal'in resimleridir.

Hokkabazlara aldanmamaya çaba gösteriniz. Aldanan gerçek adaleti izleyemez. Kesinlikle mağlup olacaksınız..."

Eski arkadaşınız Milletvekili Reşit [5]

BELGE 2

67/3508 10 Mart 1921

Kimden: Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'dan

Kime: 1. Eskişehir (P) Şubesine

---

5 Harp Tarihi Vesikalar Dergisi Belge No. 1270.

2. Bilecik (P) Şubesine

3. Bozöyük (P) Şubesine

"Son günlerde Ethem ve Reşid'in Yunan uçaklarıyla bozgunculuk meydana getirme amacıyla beyannameler atmaları ve yandaşlarının da Anadolu'da hükümet ve ordu aleyhine propaganda yapmak beklentilerine karşı düşman harekatıyla etkin çalışmaları teşekkürlerimizi kazanan ve bu şekilde devam eden (P) şubelerinin içişleri ile de kararlı bir dikkat ile ilgilenmelerini isterim. Bunun için;

1. Haber alma memurları ve şubelere bağlı diğer memurlar ile elde edilecek güvenilir kişiler yalnız merkezlerde değil, bölgeleri içerisinde bulunan köylerde de dolaşarak halk ile temasta bulunmaları, beklenmedik üzücü olaylar karşısında kalmamak için halk arasında yazılan zararlı propagandaları önceden öğrenmeleri ve bunlara karşı hayırlı telkinlerde bulunmak suretiyle halkı aydınlatmaya çalışmalıdırlar.
2. Adı geçen görevlilerin köylerde halkla temaslarında, yapıldığını öğrenecekleri zararlı propagandaların esasını araştırmalı, bunlara aracı olanları izlemeli, memleket içerisinde gerek lehte gerek aleyhte yapılmakta olduğunu halen aldıkları propaganda kaynaklarını araştırıp açığa çıkarmakla birlikte derhal kumandanlığa bildirmelidirler.
3. Anılan memurlar bu görevleri halktan biri imiş gibi yapmalı, kendilerinin hükümet tarafından gönderilmiş bir memur oldukları hissini vermemelidirler.
4. (P) şubelerinin açıklanan esaslar içerisinde sürekli olarak halk ile temas ve iç haber alma faaliyetleriyle ilgili olmalarını tekrar talep ve rica ederim."[6]

---

6 a. g. dergi, belge no. 1271.

BELGE 3

Şifre 30 Nisan 1921

Kimden: Garp Cephesi Kumandanı İsmet'ten

Kime: 1. Genelkurmay Başkanlığı'na

2. Milli Savunma Bakanlığı'na

"Cephelerde savaş sırasında esir olan bazı erlerin düşman tarafından ekte aynen yazılı anlamda telkinlerde bulunarak iade ve serbest bırakılmakta oldukları son defa esaretten gelen bir askerin açıklamalarından anlaşılmıştır. Güney Cephesi'nde de aynı durum meydana gelmişti. Gelenlerden yapılan araştırmaya göre serbest bırakılan erlerin miktarının 150-200 kişiyi geçtiği bilinmektedir.

Bu gibi askerlerin tekrar birliklere iade ve görevde bulunmalarını ve serbest bırakılmalarını sakıncalı gördüğümden, gerilerde bir garnizon kurularak bunların geri hizmetlerde veya bayındırlık işlerinde kullanılmalarının uygun olacağını arz ederim."

Ek "Telkinat"

Şimdi sizi memleketinize bırakıyorum. Askerlik yapmayınız. Ve karşımıza bir daha gelmeyiniz. Gelirseniz sizi keseriz. Sizin padişahınız İstanbul'dadır. Siz niçin askerlik yapıyorsunuz? Sizi kim toplayıp da askere gönderiyor? Siz Mustafa Kemal'in sözüne bakıp geliyorsunuz. Bütün bütün kırılıyorsunuz. Askere cahillik edip gelmeyiniz ve arkadaşlarınıza da söyleyin gelmesinler itaat etmeyiniz. Firar ediniz."[7]

---

7 a. g. dergi, belge no. 1276.

6. EMNİYET-İ UMUMİYE MÜFETTİŞLİKLERİ VE MATBUAT VE İSTİHBARAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

İç güvenliği sağlayan polis kuvvetlerinden ayrı olarak İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet-i Umumiye Müfettişlikleri Kurtuluş Savaşı'nda, haber alma ve Anadolu'ya giriş ve çıkışları kontrol etmek maksadıyla görevlendirilmiştir. Müfettişliklerin görev ve yetkileri, Askeri Polis Teşkilatı ile karıştırıldığından kuruluşların birleştirilmesi Meclis'te sık sık gündeme gelmişse de bir sonuç alınamamıştır. Ayrıca propaganda eksikliğini gidermek amacıyla 7 Haziran 1920' de enformasyon bürosu niteliğinde Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü kurulmuştur.

7. TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ
(1 Nisan 1921-22 Haziran 1922)

1 Nisan 1921'de kurulan Tedkik Heyeti Amirlikleri, (P) teşkilatının yerine geçmiştir. Özellikle gizliliğe uyması istenen yeni teşkilat (P) teşkilatında çalışmış nitelikli elemanlardan oluşturulmuştur. Amaç, P Teşkilatı'nın ad değiştirerek yapılandırılmaya çalışılan Genelkurmay istihbaratının, etkinliğini artırmaya yönelik olmuştur. Dönemin karışık ortamı yanında, bu teşkilata verilen yetki genişliği, çalışmalarda istenen başarıya ulaşılamaması sebebiyle, Tedkik Heyeti Amirlikleri Teşkilatı da, 22 Haziran 1922'de bütün birimleri kapatılarak ortadan kaldırılmıştır. (P) teşkilatı ile aynı gerekçelerle kapatılan örgüt (P) teşkilatının getirdiği hastalıkları yenememiştir.

Askeri istihbarat örgütlerinin kapatılmasıyla daha önce oluşturulan sivil istihbarat grupları çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bunlardan özellikle İstanbul merkezli faaliyet gösterenlerden büyük ölçüde yararlanma devam etmiştir. Bunlardan en ilginç olanı, 1921 yı-

lında yaşanan İngiliz casusu olan ve Mustafa Kemal Paşa'yı öldürmeyi planlayan Hintli Mustafa Sağir olayıdır. Mustafa Sağir, idam edilmiş, adı geçenin duruşması casusların yargılanmaları için özel kanunla kurulan İstiklal Mahkemesi'nde yapılmıştır.

8. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI (GEÇİT TEŞKİLATI)

İstanbul ve Trakya'ya yapılacak bir saldırıya karşı koymak, İngiliz kuvvetlerinin faaliyetlerini takip maksadıyla, Genelkurmay Başkanlığı'nca, I. Ordu Komutanlığı'na bağlı Geçit Teşkilatı Komutanlığı (Aralık 1922) adlı bir teşkilat kurulmuş, bu teşkilat Lozan Barış Antlaşması'na kadar faaliyetlerini sürdürmüş, Fevzi Çakmak Paşa'nın emri üzerine 8 Ağustos 1923'te Geçit Teşkilatı Kumandanlığı (GTK)'nın çalışmalarına son verilmiştir.

9. MÜDAFAA-İ MİLLİYE GRUBU (MİM MİM)
(3 Mayıs 1921 Müsellah Müdafaa-i Milliye)

İstihbarat hizmetlerinde istenilen noktaya varılabilmesi için Mustafa Kemal'in onayıyla Fevzi Çakmak Paşa, Teşkilat-ı Mahsusa'nın son başkanı Hüsamettin Ertürk'le görüşerek yeni bir istihbarat teşkilatının oluşturulmasını istemiştir.

3 Mayıs 1921'de TBMM hükümeti "Mim Mim (MM)" teşkilatını resmen tanımıştır. "Mim Mim (MM)" Grubu Yönetim Kurulu Başkanlığına Tuğgeneral İhsan Sökmen Paşa getirilmiştir. Mim Mim Grubu, Teşkilat-ı Mahsusa'nın ve Karakol Örgütü'nün güvenilen kadrolarından oluşmuştur.

Örgüt İstanbul'da büyük bir ajan ve haber ağı kurmayı başarmış, saraydan ve düşman karargahlarından düzenli bilgi akışı sağlanmıştır. En önemli görevi silah sevkıyatı olan örgüt, önce İtalyan sonra da Fransızların İngilizlerle işgalden pay kapma çelişkilerinden faydalanarak, bunları istismar etmek suretiyle bu devletlerin gizli servislerinin yardımıyla Anadolu'ya silah sevkini başarıyla sürdürmüştür.

Genelkurmay Başkanlığı'nın emirleri doğrultusunda MM Grubu, iki kısma ayrılmıştır. Müdafaa-i Milliye Grubu (Ulusal Savunma); İstihbarat sağlanması, fesat cemiyet mensuplarının saptanması, silah, cephane ve malzeme tedariki ve Anadolu'ya sevki konusunda, Müdafaa-i Milliye Teşkilatı (Müsellah Müdafaa-i Milliye = Silahlı Ulusal Savunma) ise propaganda, İstanbul'daki Müslüman Türkleri azınlık çetelerine karşı korumak, verilecek emirlere göre baskınlar ve tahripler yapmak üzere ekipler teşkil etmek şeklinde çalışmalarını yürütmüştür. Örgüt Ankara'da Sovyet ajanlarını da izlemiş, Yeşil Ordu ve Türkiye Komünist Fırkası soruşturmalarında aktif olarak çalışmıştır. Ancak örgütün fiilen ortadan kaldırılışı, 5 Ekim 1923'te olmuştur.

1921 yılı başından itibaren barış akdine kadar önemli siyasi olaylarda büyük hizmetler vermiş olan Mim Mim Grubu, İstihbarat ve propaganda konularında da çalışmış, birçok casusluk olayını da meydana çıkarmıştır. Bu gizli servis çalışmaları Türk edebiyatını da etkilemiş ve İngiliz Kemal (Esat Tomruk) gibi pek çok casusun yaşamı edebi kahramanlar olarak anılarak bugünlere gelmiştir. İngiliz Kemal, Türk gizli servisi tarafından İzmir'i işgal eden Yunanlılara ve Anzavur isyanı sırasında istihbarat ve karşı koyma çalışmalarında kullanılmıştır.

Genel merkezi Ankara'da bulunan Mim Mim Grubu'nun, İstanbul'daki merkez kurulu 13 üyeden oluşmuş, Anadolu'da 54 Şube oluşturmuş 10.000 kadar silahlı ve bir o kadar da silahsız gruba kayıtlı üyesi faaliyet göstermiştir.

Mim Mim Grubu zaman zaman milli mücadele sırasında düşman faaliyetlerine karşı oluşturulan Hamza Grubu, Felah Grubu, Muavenet-i Bahriye Grubu, Yavuz Grubu, İmalat-ı Harbiye Grubu, Berzenci Grubu, Namık Grubu ile işbirliği yapmıştır. Bu küçük gruplar dışında, Beşler, Sebat-ı Milli, Yıldırım ve Vefa gibi gruplar da

bulunmakta idi. 14 Nisan 1922'de İstanbul'daki bütün gruplara ayrı ayrı görevler verilmiş ve her birine yapacağı çalışmalarla ilgili talimatlar gönderilmiş, bunlar bir nevi hücre faaliyeti yürütmüşlerdir.

İstihbarat örgütlerinin kapatılmasından ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra 1926 tarihine kadar geçen dönem içinde haber alma çalışmaları, Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat ünitesince yürütülmüştür.

Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisinin İstihbarat Grupları, Askeri Polis Teşkilatı MİM-MİM (MM) ve Müsellah Müdafaa-İ Milliye Grubu Hakkında Elde Ettiği Bilgiler:

31 Mart 1921 tarihli İngiliz istihbarat raporunun iddia ettiğine göre Tevfik Paşa Kabinesi göreve gelir gelmez, Ulusçular, İstanbul'da bir komite biçiminde, geniş kapsamlı ve yetenekli bir örgüt kuruyorlardı. Bu örgüt askeri, siyasi ve ticari olmak üzere üç bölüme ayrılıyordu. İlk ikisi, Savunma Bakanı Ziya Bey'in de yardımıyla tümüyle subaylarca denetleniyor tel yazısı ve öteki araçlarla Ankara'yla sıkı ilişki sürdürüyordu. Raporda ayrıca şu bilgi veriliyordu:

"Komite, Damat Ferit Hükümeti ve İtilaf Devletleri'nin bilgi sahibi olmalarını engellemek için özenle hazırlanmış önlemler almıştır. Komite merkezinin saptanmış bir yeri yoktur; tüm üyeler birbirlerini bilmiyorlar. Dikkatle seçilen ajanlar, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin geriye kalan çeşitli örgütlerinin koruyuculuğu altında çalışırlar. Bunun sonucu olarak, komitenin örgütü, geniş ölçüde dağınıktır; çeşitli merkezleri ve tali merkezleri vardır.[1] Askeri grup, ör-

[1] Bu gruplar, Hamza, Felah, Berzenci, Muavenet-i Bahriye, İmalat-ı Harbiye, Namık, Vefa, Yavuz, Sebat-ı Milli, Yıldırım, Beşler gibi gruplar, Trabzon'da Müfreze-i Bahriye Grubu, Fethiye'de Bizci Grubu, ayrıca iz kaybettirmek ve hasmı yanıltmak için muhtelif hücreler mevcuttu.

gütün karargahını oluşturur ve genellikle kötü ad yapmış "Teşkilatı Mahsusa"nın eski üyelerinden oluşur. Yarbay Mustafa Bey, kurmay binbaşılardan Ali Rıza ve Mustafa İzzet, İkinci Teğmen Şeref Bey ve Genelkurmay Başkanlığı'nın tüm eski öğeleri onun başlıca üyeleridir. Bu grubun toplandığı en önemli yerlerden biri İstanbul'da Anadolu'dan gelen kurye ve gizli ajanların sık sık uğradığı Meserret Oteli'dir.

Çeşitli bölümlerin görevleri şöyledir:

a) Askeri bölümün başlıca görevleri;

1. Subay kaydederek Anadolu'ya sevk etmek,

2. Anadolu'ya askeri gereç ve malzeme göndermek,

3. Kurye göndermek,

4. İstihbarat (bilgi) toplamak ve mukabil casusluk.

Bu bölüm, yönergelerini İstanbul askeri komutanı Albay Esat'a gönderen Ziya Paşa'yla sıkı işbirliği yapmaktadır.

İstihbarat bölümü, Binbaşı Ali Rıza'nın yönetimindedir. Ankara'ya askeri ve siyasi bilgi iletir; Anadolu için pasaport verir ve propaganda yapar. Bu bölümün vize etmediği bir pasaportla Ankara'ya gitmek hemen hemen imkansızdır, gezginin siyasi eylemleri, subaysa, onun yetenekleri hakkında dikkatle soruşturma yapılmadan pasaport verilmemektedir. Yaptığı propagandalardan biri de itilaf (bağdaşık) askeri güçlere sahte bilgi (dezenformasyon) sağlamaktır. Bir zamanlar Ankara'da enformasyon ve propaganda dairesi müdür olarak görev yapan Muhittin Bey, bu bölümde propaganda işleriyle uğraşıyor. Kendisine emanet edilen parayı suiistimal ettiği için eski görevine son verilmişti. Bol fonları olan bu bölüm, baştaki yönetici tarafından yetenekli bir düzeye getirilmiştir.

b) Siyasi bölüm de subayların yönetimindedir. Yönetici eskiden askeri malzemeler dairesinin müdürü Binbaşı Hüseyin Hakkı'dır.

Diğer üyeler şunlardır: Eskiden Beyoğlu askeri valisi bulunan Kurmay Yarbay Hafız Besim, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin eski sekreterlerinden Muhlis Bey, eskiden "Teşkilat-ı Mahsusa"nın üyesi ve Enver Paşa'nın koruduğu Yüzbaşı Edip Bey. Bu bölüm, askeri bölümle işbirliği içinde yürüttüğü siyasi eylemlerine ek olarak, tüm örgütün mali işleriyle de uğraşır ve doğrudan doğruya Ankara'dan finanse edilir.

c) Ticari bölüm: öteki iki bölüme oranla görünürde daha gevşek bir biçimde örgütlenmiştir. Birçok Türk tüccar ve bankerlerinden oluşur. Onların da çoğunluğu Selanikli ve Musevi asıllıdır. Emanuel Carasso (Karasu), üyelerden biridir. Bu bölümün çalışmalarını izlemek güçtür; ama, onun zaman zaman Ankara yönetimi adına birçok malzemeler satın aldığına kuşku yoktur. En azından, bir defasında, ödeme pek açık olarak Osmanlı Bankası aracılığıyla yapılmıştı.[2]

12 Nisan 1921 tarihli İngiliz istihbarat raporunda şunlar ekleniyordu:

Komite ile Savaş (Savunma) Bakanlığı arasında varılan anlaşmada, Ankara Kurulu[3] subay ve askeri malzemenin Anadolu'ya sevkiyatını sağlamak amacıyla, Raif Bey adında bir kurmay yarbayı İstanbul'a göndermiştir. Raif Bey'in Ankara'da Ulusal Savunma Bakanı Fevzi Paşa'ca İstanbul'daki tüm subayları ulusçulara katılmaya çağıran ve yeni kurulmakta olan ordulara ivedilikle subay ihtiyacı olduğunu vurgulayan bir çağrısını da birlikte getirildiği bildirilmektedir.

---

2 SONYEL Prof Dr. Salahi, *Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri,* Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1995, s. 166-168.

3 Genel merkezi Ankara'da bulunan MİM-MİM (Müdafaa-i Milliye) Teşkilatı.

Raif Bey, ayrıca yedek subaylar konusunda, Savunma Bakanlığı personel dairesi şefiyle gizli ilişki kurmuştur.

Yine bildirildiğine göre, 2 Nisan 1921'de Komite'ye[4] Ankara'dan gönderilen tel yazısında, İstanbul'da çıkarılan pasaportların verilmesinde kaydedilen uyanıksızlık yüzünden, gönüllü adı altında kimi ajanların Anadolu'ya geçtiği; isyan ve karmaşalık çıkararak B-M'nin yetkisini sarsmaya çalıştığı bildiriliyordu. Komiteye ayrıca bildirildiğine göre, onun yeniden örgütlenmesi için bir genel müfettiş atanmıştı. Bu arada Anadolu'ya gönderilecek kişiler konusunda yönergelere sıkıca riayet edilmeliydi.

Son günlerde siyasi bölüm adına, İstanbul Üniversitesi'nce örgütlenen bir grup, tüm iyi Müslümanları ve ulusçuların sempatizanlarını, Anadolu'da şehit düşenleri anmak için Ayasofya Camii'ne çağırmıştır. Dua edildikten sonra, İstanbul'da yayımlanan *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin yazı işleri yönetmeni Peyami Safa mihraba çıkarak, alkışlarken, ulema ve yardımcıları, Peyami Safa'ya ve onu alkışlayanlara saldırıyor; Peyami Safa linç edilmekten zor kurtuluyordu. Orada hazır bulunan Prens Ziyaettin Efendi ve Binbaşı Ali Rıza, bu olaydan çok kaygılanmışlardır. Bu olay komitenin, dini toplantılar kamuflesi altında kamu mitingleri düzenlenmesi planlarını epeyi etkileyecektir.[5]

Kemalistlerin İstihbarat Örgütü

4 Ekim 1921 tarihli istihbarat raporunda, Kemalistlerin, Ankara'daki istihbarat örgütü hakkında şu ilginç bilgi veriliyordu: Kema-

---

4 Müsellah Müdafaa-i Milliye (Silahlı Ulusal Savunma.

5 SONYEL Prof. Dr. R. Salahi, *Kurtuluş Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s. 166-169, İbid. Belge no. E 4854, İngiliz Gizli İstihbarat Raporu, 31. 3. 1921.

listlerin istihbarat merkezi Ankara'da ordu karargahında bulunan "Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü"dür. İlkin Tuğgeneral Kazım Paşa tarafından kurulmuştu; daha sonra sırasıyla Hamdullah Suphi ve Ahmet Muhtar'ın yönetimine verilmişti. O sırada bizzat Genelkurmay Başkanı tarafından yönetiliyordu. Anadolu içinde ve dışında propaganda, casusluk ve mukabil casusluk örgütlerini denetliyordu. Roma, Zürih, Berlin, Paris ve Moskova'da 5 dış şubesi vardır. Onların görevi, Avrupa'da toplandıkları istihbaratı Anadolu'ya göndermek ve ulusçuların propagandasını, müdüriyet aracılığıyla Avrupa'ya yaymaktır.

İstanbul'daki enformasyon örgütü dış örgütlerden değişiktir. Osmanlı Savaş (savunma) Bakanlığı'nın yetkisi altında çalışır. Bu örgüt, doğrudan doğruya ulusçuların Ankara'daki karargahıyla ilişki kurmuştu. "Felah Grubu" olarak bilinen bu örgüt, daha önce "Muharip Grup" motorlu bir gemide, grubun eski adını ortaya çıkaran kimi belgeler ele geçirildikleri için 1921 yılı Ağustosu'nda örgütün adı değiştirilmişti.

Bu grup üç bölüme ayrılır.

a) İstihbarat Bölümü: Bu bölüm İstanbul'daki Fransız Genel Karargahı'nın ikinci bürosuyla sıkı ilişki halindedir. Bu büro, son zamanlarda, ulusçulara, Yunan askerlerinin durumu ve mevzileri hakkında, İngiliz Genel Karargahı'ndan sağladığı askeri bilgiyi iletiyordu. İstihbarat bölümü, askeri bilgi sağlamaya ek olarak, Grubun Anadolu'ya gönderdiği tüm subayların özgeçmişini araştırır; İstanbul'da ve Franklin-Bouillon[6] denli Türk yandaşları aracılığıyla, Avrupa'da ulusçuların kısmen propagandasını yapar.

---

6 Sakarya Zaferi'nden sonra Fransızlarla 20 Ekim 1921'de Ankara Antlaşması imzalandı. Fransa, Senato Dışişleri Komisyon Başkanı Senatör Franklin Bouillon, Türkiye ile yapılan anlaşmada Fransa'yı temsil etmekle görevliydi. Adı geçen Fransa'dan silah ve malzeme tedariki konusunda

b) Komutanlara yardımcı olan bölüm: Ulusal Güçler'e katılmayı dileyen subayları Anadolu'ya gönderir; aynı zamanda, telgrafçı, telsizci vs. gibi teknisyenlerin, bir yerden başka bir yere nakillerini düzenler.

c) Satın Alma Bölümü: Silah mermi vs satın alımını düzenler, silah, mermi, harita, askeri yapıt, vs'nin İstanbul'dan Anadolu'daki Ulusal Güçlere kaçırılmasını düzenler.

Grup, aynı zamanda, Kızılay Derneği asbaşkanı ve İstanbul'daki ulusçuların temsilcisi Hamit Bey'le Ankara'daki Dışişleri Vekili arasında yapılan gizli yazışmalarda; Trakya ve Bulgaristan'da olay çıkarmak için, ulusçuların düzenlerini uygulamada kullanılır. Anadolu'daki mukabil casusluk örgütü "Ayn Pe Teşkilatı" ilişkilidir.[7]

"Ayn Pe Teşkilatı" çok önemli iç ve dış sahil kentlerinde ajanları bulunan askeri ve siyasi bir örgüttür. Görevleri şunlardır: a) Anadolu'ya veya çıkan tüm kişilerin pasaportlarını denetlemek; b) Önemli kentlerdeki yabancıları göz hapsine almak; c) İstanbul vs'ye gönderilecek olan kuryeleri seçmek. Bu örgütün İstanbul'da bir şubesi vardır. Bu şube Anadolu'ya gitmeyi dileyen kişilere belgeler verir. Kafkasya ve İran'da da şubeleri vardır.

"Ayn Pe" örgütünce tutuklanan her kişi, ülkenin güvenliğine karşı suç işleyenleri yargılamak amacıyla kurulmuş olan "İstiklal Mahkemeleri"nin önüne çıkarılır. Bir bakıma "Ayn Pe" Kamu Güvenliği Dairesi'nin bir eşidir, ama birincisi askeri bir örgüt, ikincisi

---

Türkiye'ye yardımcı olduğu İngiliz istihbarat raporunda belirtilmektedir. Rafet Bey, Yüzbaşı Sıtkı ve Binbaşı Cemal, horitzer tipi top, tüfek, top mermisi, silah mermisi ve uçak sipariş etmek için 29 Ekim 1921'de Paris'e gitmişti. FO 371/6475/E 11169 ve E. 11589 no'lu İngiliz İstihbarat Raporları a.g.e., s. 210.

7 Ayn Pe Teşkilatı: AP Askeri Polis Teşkilatı.

ise İçişleri Bakanı'nın yetkisi içindedir. Her iki örgütün de yetkilileri kentlerde, kuşkulu durumlarda "Ayn Pe"nin yetkilileri duruma el koyar. "Ayn Pe" yetkilileri Ankara'yla doğrudan doğruya temas halindedirler; dolayısıyla, uygun bir vizesi olmayanlara, Anadolu'ya gitmek için izin vermeden önce, Ankara'daki merkeze danışılır.[8]

İngiliz işgal gücü, 1923 yılı sonlarına doğru Türkiye'den çekilirken İngiliz istihbarat servisi, arkada, geniş kapsamlı istihbarat şebekesi bıraktı mı? Bu soruya olumlu veya olumsuz bir yanıt vermek için gerekli belgeler İngiliz Devlet Arşivi'nde bulunamamıştır, çünkü İngiliz İstihbarat Servisi'nin evvelce ülkemiz ve bugünkü eylemleriyle en küçük bir ilişiği olan belgeler bile, ilgili Bakanlığın emrindedir ve araştırmacılara süresiz olarak kapalıdır.

8 İbid: Belge no. E, 11670; Genel Karargah'tan Savaş Bakanlığı'na gizli yazı no. CRAF/543/1 İstanbul, 4. 10. 1921, a.g.e., s. 214-215.

10. MİLLİ EMNİYET HİZMETLERİ (MEH-MAH) (1927-1965)

1922 ile 1926 yılları arasında İstihbarat çalışmalarını aktif olarak Genelkurmay İstihbarat Dairesi yürütmüştür. Bu dönemde özellikle Kafkaslara ve diğer kaybedilmiş topraklarda Teşkilat-ı Mahsusa'nın oluşturduğu birimler faaliyetlerini sürdürmüşler, bunlar Almanya ve Sovyetler Birliği arasında gidip gelen Enver, Talat ve Cemal Paşalardan emir alarak, Kızıl Ordu'ya karşı önemli sabotaj ve direniş örgütlenmeleri gerçekleştirmişler, bu nedenle her üç paşa da Kızıl Ordu ve Ermenilerce öldürülmüştür.

Savaş sonrası güçlü bir istihbarat teşkilatının oluşturulması için Mustafa Kemal'in talimatıyla Alman gizli servisini genişleten, polis teşkilatını kuran Polonya asıllı Albay (sonra General) Walter Nikolai ile temasa geçilmiştir.

Nikolai, Türkiye için hazırladığı istihbarat planlarıyla birlikte 1926 yılının Ekim ayında gizlice Türkiye'ye gelerek İstanbul'da Yıldız Sarayı'nda, özel olarak seçilmiş Türk istihbaratçılarına bir dizi konferanslar vermiş, bu konferanslara katılanlardan oluşan bir çekirdek kadro ile birlikte 1926 Aralık ayında Ankara'ya getirilmiştir. Hacıbayram yakınında Keskin Sokak'ta kiralanan bir binada, Niko-

lai'nin başkanlığında toplanan ve çalışmalarına başlayan bu ekip, Türk istihbarat biriminin yönetici kadrosunu oluşturmuş ve MAH Başkanlığına Şükrü Ali Ögel getirilmiştir.

MAH'in kuruluşuyla ilgili Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, MAH ve Ordu kademelerine gönderdiği 6 Ocak 1926 tarihli emirle; Genel merkezi Ankara'da, şubeleri öncelikle İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır ve Kars olmak üzere Milli Emniyet Hizmetleri Teşkilatı'nın kurulduğunu, şubelerin merkeze bağlı olarak çalışacağını, o zamana kadar Ordu müfettişliklerince tedvir edilen istihbarat hizmetlerinin, MAH Teşkilatı tarafından idare olunacağını bildirmiştir.

Bu gelişmelerin üzerine İçişleri Bakanlığı, valiliklere 5 Ocak 1927 tarihli "Çok Gizli" ve "Kişiye Özel" imzalı bir emir ile Milli Emniyet Hizmeti (MEH-MAH)'nin kurulduğunu bildirmiştir.

İçişleri Bakanlığı'nın 5 Ocak 1927 tarihli tebligatıyla kurulan MEH, dönemin yöneticileri tarafından 6 Ocak 1926 - 5 Ocak 1927 tarihleri arasında bir yıllık dönem çalışmaları, Riyaset'in kuruluşuna hazırlık dönemi olarak değerlendirilmiştir. Ve bir gün sonraki 6 Ocak 1927 tarihi MEH (MAH)'ın kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir.

Latin alfabesinin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, kuruluşun ismi MİLLİ EMNİYET HİZMETİ olarak ifade edilmeye başlanmış ancak, bizzat Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifiyle teşkilatın kısa adını MAH olarak tanımına devam edilmiştir.

MAH veya MEH (Milli Emniyet Hizmetleri) olarak tanımlanan yeni teşkilatın çekirdek kadrosu asker ve sivillerden oluşmuş, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan kuruluşun bütçesi, Başbakanlık örtülü ödeneğinden karşılanmıştır. MAH, İçişleri Bakanlığı kanalıyla başbakanın sorumluluğunda faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır.

1926–1927 yılları arasında oluşan yeni teşkilat 6 Temmuz 1965'de yapılan düzenlemeyle çıkan 644 sayılı MİT yasasına kadar çok önemli çalışmalar yapmıştır.

MAH; bir başkan, on üç yönetici personel ve dört şube şeklinde örgütlenmiştir.

Bu şubeler şöyle sıralanır.

A) İstihbarat (Espiyonaj)

B) Müdafaa (Karşı Espiyonaj)

C) Propaganda

D) Teknik İşler

Teşkilatın A Şubesi, milli savunma kadrosundan askerlere, B Şubesi, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı personelinden, C Şubesi, Dışişleri Bakanlığı personelinden, D Şubesi ise asker ve sivil kişilerden karşılanmıştır. C şubesi, sonradan kapatılmıştır. MAH yurtdışında ilk olarak Viyana (Kuzey), Tahran (Doğu), Kahire (Güney) olmak üzere üç büroyla çalışmaya başlamıştır. Daha sonra bu bürolar kapatılmıştır.

MAH, II. Dünya Savaşı'na giden dünyada, haber toplama alanında başarılı hizmetler vermiştir. İtalya'nın faşist lideri Mussolini ve desteğini aldığı Hitler Almanyası'nın Balkanlara ve özellikle Türkiye'ye yönelik amaç ve niyetleri MAH tarafından elde edilen istihbaratla açığa çıkarılmıştır.

Mussolini'nin Türkiye'ye karşı çıkışlar yaptığı sırada Atatürk, "Mussolini ve Hitler birleşerek en geç dört-beş yıl içinde II. Dünya Savaşı'na sebep olacaklardır" derken, MAH, Atatürk'e hem İtalyanların, hem de Almanların Türkiye'ye yönelik gizli askeri planlarını sunmuştur.

MAH, Atatürk'ün hedefleri doğrultusunda Hatay konusunda, İngiliz ve Fransız gizli servislerinin önüne geçerek, Fransızların kan dökmeden sorunu çözme isteklerini öğrenmiş, sonuçta Hatay önce Fransızlarla imzalanan 23 Ağustos 1939 tarihli Ankara Anlaşması'yla Türkiye'ye bırakılmış, ardından da Hatay Cumhuriyet Meclisi

29 Haziran 1939'da Türkiye'ye katılma kararı almış, 30 Haziran 1939'da TBMM bu kararı onaylamıştır.

MAH, II. Dünya Savaşı (1939-1945) yılları ve sonrasında tecrübeli ve hadiselerin içinde yaşamış bir gizli servis olarak, güçlü yabancı istihbarat servisleri ile mücadele etmek zorunda kalmış ve başarılı olmuştur. Bu dönemde, yabancı servis operasyonlarına dahil hedeflerden birçoğuna suçüstü yapılarak adalete teslim edilmiştir.

Milli Emniyet Hizmeti, bu dönemde bir taraftan dost devletlerin hasım devletler hakkında savaş içinde elde edemedikleri bilgileri temin etmek suretiyle, onlara istihbarat konusunda önemli yardımlarda bulunmuş, Balkanlar'da ve Akdeniz'de savaşın seyrini etkileyecek kararlar aldırabilmiştir.

II. Dünya Savaşı yıllarında yüzyılın ajanı olarak nitelendirilen Çiçero (İlyas Bazna)'nun faaliyetleri de entelijans konusuna tipik bir örnektir.

Almanya'nın Türkiye'deki Büyükelçisi Franz Von Papen tarafından kendisine Çiçero adı takılan Elyasa/İlyas Bazna, 1904 yılında Priştine'de doğmuştur. 1918 yılında Sırpların Priştine'yi işgali üzerine anne ve babasıyla İstanbul'a göç eden İlyas Bazna, askerlik hizmetinin bir kısmını Çankaya Köşkü'nde Atatürk'ün yanında yapmış, terhis olduktan sonra ticaret hayatına atılmış ise de başarılı olamamıştır. 1930-1944 yılları arasında Yugoslavya, Amerika Birleşik Devletleri, Alman ve İngiliz büyükelçiliklerinde şoför, kavas ve özel hizmetli olarak çalışmıştır.

Savaş yıllarının sonunda Çiçero'nun İngiliz Büyükelçiliği'nde özel hizmetli olarak bulunduğu sırada, Türkiye'nin müttefiki İngiltere aleyhine Alman gizli servisi hesabına ajanlık yaptığı ve savaş sırlarını Almanlara aktardığı, bunun karşılığında da büyük bir kısmı sahte olmak üzere önemli miktarda İngiliz Sterlini ücret aldığı savaş sonrasında anlaşılmıştır. Çiçero'nun 60'lı yıllarda Almanya'ya yer-

leştiği, Alman Hükümeti'nden emekli maaşı aldığı ve 1970 yılında öldüğü yolunda basında haberler yayınlanmıştır. Özveri ve vatan sevgisi ile dolu olarak, çok sınırlı teknik ve parasal imkanlarla görev yapan MAH'ın kontrespiyonaj unsurlarının operasyonel zeka ve yönlendirmelerinin, dönemin siyasi konjonktür ve MAH'ın yapısal tablosuna göre çok önde ve ileri bir seviyede olduğu görülmektedir. Bu çalışmalara örnek olarak, Çiçero (İlyas Bazna)'nun çok taraflı ve maksatlı arayışlarının, bu operasyonel zeka ile ortaya çıkarılması ve entelijans konusunda önemli sonuçların alınması gösterilebilir.[1]

MAH kurulduktan sonra kendisini çeşitli mücadelelerin ortasında bulmuştur. Bu dönemde saltanat ve hilafetin kaldırılmasından sonra, Osmanlı hanedanının ülkede kalmasına izin verilmemesi sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin aleyhinde yurtiçi ve yurtdışında çalışanların sayısı artmıştı. İçlerinde, yabancılardan yardım bekleyenler de bulunuyordu. Bu arada İngilizlerin tahrikiyle Anadolu'da çıkan Şeyh Sait isyanı bastırılmıştı. Ancak asayiş sağlanamamıştı. Ermeniler ile Kürtçülerin 1927'de birlikte kurdukları Hoybun Cemiyeti ve Gizli Komünist Partisi'nin faaliyetleri devam ediyor, çeşitli ülkelerin gizli servisleri yoğun bir şekilde komünist ve faşist propagandası yapıyorlardı. Ayrıca 24 Temmuz 1923'te kaldırılan kapitülasyon artığı yabancı kuruluşlar da faaliyetlerine devam ediyorlardı. Karadeniz bölgesinde ise Kızıl Lazistan'ı kurma hevesi sürdürülürken, Akdeniz'de Mussolini İtalyası'nın saldırgan emelleri sezilmekte, Fener Rum Patrikhanesi'nin davranışları da (MAH) kurulduktan sonra ülke içi ve dışında rejimi korumak için, bu zararlı faaliyetler ile mücadele etmek zorunda kalmış ve başarılı hizmetler vermişti. Ayrıca bu dönemde, çözülmesi gereken hayati mahiyetteki, önemli konuların başında bir kısım ticari ve ekonomik imtiyazlar bulunuyordu. Bunlardan demiryolları, tramvay işletmeleri, liman tesisleri,

[1] İlter, Dr. Erdal, *MİT'in Tarihçesi*, Ankara, 2002, s. 48-50.

elektrik ve havagazı tesisleri, duyûn-i umûmiye (genel borçlar) karşılığı olan tütün sigara ve tuz gibi tekel maddeleri, balık avcılığı yabancıların elindeydi. Bunları kontrol etmek zorunluydu. Cumhuriyet hükümeti derhal tasfiye çalışmalarına girişti. Bu işletmeler yabancılardan alınarak millileştirildi. Fakat satın alma teşebbüslerinden birtakım zorluklar bulunuyor ve bunları devlete pahalıya satmaya çalışıyorlardı. MAH, yabancı kuruluşların aralarındaki değerlendirmelerin ve yazışmaların içeriğinden Hükümet'i zamanında bilgilendirmek suretiyle, bu işletmelerin ucuz bir fiyatla satın alınmasını ve borçlar meselesinin hallini çıkarlarımıza en uygun şekilde yürütülmesini sağlayarak, ülkeye maddi ve manevi hizmetlerde bulunmuştur.[2]

Bu işletmeler: İstanbul'da Tramvay-Elektrik Havagazı Tesisleri (Belçikalılardan), Haydarpaşa-Bağdat Demiryolu (Almanlardan), İzmir'de İzmir-Aydın Demiryolu (İngilizlerden), Rıhtım Şirketi (İngilizlerden), İzmir-Kasaba Demiryolu (Fransızlardan), Zonguldak'ta Kömür Maden Ocakları (Fransızlardan)dır.

Türkiye'de 6 Temmuz 1965 tarihine kadar gizli servis çalışmaları hep yasal dayanaktan yoksun olarak yürütülmüştür. Bu nedenle de kurumlaşılamamış ve ilkeleri oluşturulamamıştır. O zamana kadar teşkilatın yasalara uydurulmaması ve günün şartlarına göre yapılandırılması kavramı, hep tartışılan ancak bir türlü yaşama geçirilemeyen düşünce olarak kalmıştır. MAH'in DP İktidarı döneminde, iktidarın bir güç unsuru olarak kullanılmaya çalışılması, muhalifler için bilgi toplamaya zorlanması, 27 Mayıs 1960 Darbesi döneminde ise ordu içi çekişmelerin öğrenilmesine yönelik istihbaratta kullanılma istekleri bir türlü istenilen dışa dönük istihbarat çalışmalarına kanalize olamaması, yasal zorunlulukları ortaya çıkarmıştır.

---

2 İlter, Dr. Erdal, *MİT'in Tarihçesi*, Ankara, 2002, s. 48-50.

11. MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI (MİT)
(22 Temmuz 1965)

İsmet İnönü Hükümeti, yeni bir istihbarat örgütü yasasını TBMM'ye sevk ederek, bu yasa Meclis'te kabul edilmiştir. 644 Sayılı Yasa ile MİT anayasal bir kuruluş olarak ortaya çıkmıştır. MİT topladığı bilgileri 1961 Anayasası ile oluşturulan Milli Güvenlik Kurulu'na aktararak, bu kurul devlet politikasını şekillendiren ve hükümetin de üstünde yer alan bir yapılanmayı da beraberinde getirmiş, MİT bu kurulun gözü ve kulağı olmuştur.

MAH, 22 Temmuz 1965 tarihinde çıkartılan 644 Sayılı MİT Yasası ile artık yeraltı örgütü olmaktan çıkıp, bir haber alma örgütü haline dönüşmüştür. MİT'in bugünkü ana yapısını ortaya koyan düzenleme, bu yasaya ve 1983–1995 yıllarında gerçekleştirilen düzenlemeye dayanılarak yapılmış, MİT Müsteşarlığı makamı da bu ya-

sayla ilk kez oluşturulmuştur. MİT Yasası, TBMM'ce 22 Temmuz 1965 tarihinde kabul edilmiştir.

1983 yılında değiştirilen 644 Sayılı Yasa'nın yerine 2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu getirilmiştir. Yasanın yürürlükteki tarihi 1 Ocak 1984'tür.

Bu yasanın 4. maddesinde MİT'in görevleri sıralanmıştır. Bunlar;

a) Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak,

b) Devletin milli güvenlik siyaseti ile ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak,

c) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Milli Güvenlik Kurulu ve Başbakan'a teklifler-de bulunmak,

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak,

e) Genelkurmay Başkanlığı'nca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığı'na ulaştırmak,

f) Milli Güvenlik Kurulu'ndan belirlenecek diğer görevleri yapmak,

g) İstihbarata karşı koymaktır.

MİT, yasal bir statüye girdikten sonra ülke bütünlüğüne yönelik iç ve dış tehditlere karşı gerek kendisi, gerekse emniyetle müşterek başarılı operasyonel çalışmalarda bulunmuş, muhtelif casusluk faaliyetlerini ortaya çıkarmış ve bunları etkisiz hale getirebilmek amacıyla muhtelif çözümler üretmiştir.

Soğuk Savaş döneminde, Batılı hiçbir gizli servisin sınırlarından içeriye ajan gönderemediği Sovyetlere, Türk İstihbarat Teşkilatı, bilhassa doğu bölgesinde önemli espiyonaj saldırış operasyonları gerçekleştirmiş, ülke çapında sınır güvenliğini sıkı tutmayı başarmıştır. Gerek MAH ve onun devamı olan MİT, casusluğa karşı mücadelesinde, azımsanmayacak kadar, çoğunluğu Bulgar ve Sovyet olmak üzere Romen, Yunan, Libya, Mısır, İran, Irak, Suriye, Suudi Arabistan ve Batı ülkeleri casuslarına, suçüstü operasyonları gerçekleştirmiş, Genelkurmay Askeri Mahkemeleri'nde yargılanan bu casuslar muhtelif cezalara çarptırılmıştır.

MİT, ulusal güvenliğin muhafazası, demokratik sistemin güçlendirilmesi, siyasi, ekonomik, askeri, kültürel, sosyal ve bunun gibi çeşitli alanlarda, milli gücümüzü oluşturan bütün unsurların korunması, geliştirilmesi için, uluslararası çıkar çatışmaların yarattığı iç ve dış tehditler ile teröre karşı yapılacak mücadele ve alınacak önlemler konusunda, ihtiyaç duyulan istihbaratın elde edilmesinde önemli görevler üstlenmiştir.

MİT, her geçen gün mensuplarının daha da gelişen yetenek ve nitelikleriyle, diğer yandan artan bilimsel ve teknik imkânlarıyla, Milli Güvenlik İstihbaratını devlet çapında oluşturmaya yönelik önemli operasyonel çalışmalara imzasını atmıştır.

MİT'in yapılanmasıyla birlikte 1998 yılından itibaren yaptığı çalışmalarda; PKK Lideri Abdullah Öcalan, PKK dağ kadrosundan Şemdin Sakık ve PKK lider kadrosundan bomba uzmanı Cevat Soy-

sal'ın yurtdışından getirilerek yargı önünde hesap vermelerinin sağlanması, istihbarat tarihinde yerini alan önemli operasyonel faaliyetlerdir.

MİT Müsteşarı Emre Taner tarafından teşkilatın 6 Ocak 2007 kuruluş yıldönümü sebebiyle 5 Ocak 2007 günü bir basın açıklaması yapılmıştır.

BASIN AÇIKLAMASI 05. 01. 2007
MİLLETİN HİZMETİNDE 80 ONURLU YIL

6 Ocak 2007 tarihinde, çalışanlarımız ve emeklilerimiz ile birlikte, Türk Milli İstihbarat Teşkilatı'nın 80. kuruluş yılını kutluyoruz. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve milletimize 80 yıldır hizmet edebilmenin görev şuurunu, daha da güçlü olarak hissediyoruz.

Dünyadaki tüm değerlerin, ilişkilerin, sistemlerin ve düzenlerin, ister sosyal-ekonomik-siyasi ister ahlaki-dini olsun yeniden şekillendiği ve hatta tanımlandığı bir süreç içinde bulunmaktayız. Yaşadığımız bu süreç, aynı zamanda, parçası olduğumuz uluslararası sistemin de kuralları, başrol oyuncuları ve figüranlarıyla mevcut olandan çok farklı bir boyutta yeniden belirlenmeye ve hatta doğmaya çalıştığı bir döneme kaynaklık etmektedir.

Tarihi yakından incelediğimizde görüyoruz ki uluslararası sistemde istikrar hiçbir zaman uzun süre mevcudiyetini koruyamamıştır. Sistemin bir veya birden çok noktasında mutlaka bir değişim yaşanmıştır. Bunun etkileri geçmişte daha çok bölgesel nitelikte olsa da günümüz şartlarında, özellikle her alanda yaşanan küreselleşmenin sonucu olarak global düzeye taşınmıştır.

20. yüzyılın ikinci yarısında kurulan iki kutuplu dünya düzeninin uzun süre devam etmeyeceği önceden öngörülebilir bir olgu olmakla birlikte 1990 ve sonrasındaki sürece hazırlıksız yakalanılmış-

tır. Elbette bunun en önemli nedeni, sistem içindeki yapılanmaların ve analizlerin statükocu yaklaşıma koyu bir muhafazakarlıkla sahip çıkmalarıdır. Bu nedenle de geleceğe yönelik tahminler bu katı/kuralcı yaklaşım içinde başarısız olmuştur.

Dünyadaki istihbarat teşkilatları da sistemin birçok aktörü ya da oyuncusu gibi bu yeni "belirsizlikler" dünyasını öngörememiştir. Ayak sesleri özellikle teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin öncülük ettiği farklılaşan ekonomik ilişkilerle ortaya çıkan, çoğu kez küreselleşme olarak nitelendirilen ve dünyadaki insan toplulukları arasında siyasi sınırların ortaya çıkardığı iletişim limitlerini belirsizleştirerek bir "değer devrimi" de yaratan bu radikal değişim süreci, sarsıcı bir hızla her şeyi etkisi altına almış, savunma ya da uyum mekanizmaları geliştirmeye imkan tanımamıştır. Soğuk Savaş döneminin ortaya çıkardığı katı kurallarla işleyen istihbarat teşkilatları da ortaya çıkan bu yeni ve inanılmaz derecede oynak ortam karşısında ister istemez yetersiz kalmışlardır. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılın ilk çeyreği, uluslararası ilişkiler ve güvenlik alanında yüzyıl boyunca önemli değişimlere yol açacak parametrelerin gelişmekte olduğu bir evreyi de işaret etmektedir. Bulunduğumuz dönem, gelecekte birçok ulus-devlet ve milletin hızlı bir şekilde tarih maratonunu kaybetmeye başladığı süreci anlatacaktır. Bu devletler sadece gelişememekle ve dünya yönetiminde söz sahibi olanlar arasına dahil olamamakla kalmayacak; aynı zamanda birçoğu günümüz teknolojik devriminin ve küresel ekonominin rekabetine dayanamayıp ulusal egemenliklerini de büyük ölçüde yitireceklerdir.

Gerek ulusal güvenliğin sağlanmasında gerekse dış ve iç politikaların yürütülmesinde güvenlik ortamını şekillendiren pek çok yeni yöntem, aktör ve vasıtanın görünür-görünmez etkisi hissedilmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekten sağlam politikalar üretebilmek ve uygulayabilmek için ulusal güvenlik ve u-

lus-devlet yapısına yönelen tehdit ve kaynakları iyi algılayabilmek, ulusun karşı karşıya olduğu fırsatları ve tehditleri öngörmek, doğru analiz edebilmek ve uygun vasıtalar ile karşı koymak zorunluluğu ihtiyacı her zamankinden daha fazla hissedilir hale gelmiştir. 21 yüzyıl güvenlik ortamı, istihbarat fonksiyonlarının önemi ve etkinliğini hiç olmadığı kadar arttırmıştır.

Önümüzdeki dönemde de uluslararası sistemin, kuralları belirlenmiş stabil bir yapıya kavuşacağını ummak ve bu yönde tanımlamalar geliştirmek faydasız bir uğraş olacaktır.

Son derece kaygan bir zemin üzerine oturmuş uluslararası ortamda Türkiye, bir yandan yakın zamana kadar değişik çap ve karakterde savaşların yer aldığı ve halen potansiyel çatışma tehditlerinin bulunduğu Balkanlar, diğer yandan birçok bakımdan sürtüşmelere sahne olan ve çeşitli istikrarsızlık potansiyelleri taşıyan Kafkaslar ile yaklaşık 40 yıldır fiili çatışmalar ve terörist faaliyetlerle yoğrulmuş Ortadoğu'nun arasında bir iç hat pozisyonuna sahip halde bulunmaktadır. Ayrıca bu pozisyon kademeli olarak Orta Asya'ya açılan alanlarla da bağlantılıdır.

Bu üç bölgenin ve Orta Asya'nın birçok bakımdan küresel politikaların ve "rol" savaşlarının belirli açılardan yoğunlaştığı alanları oluşturduğu da bir gerçektir. Dolayısıyla yeni sorun ve tehditler doğrultusunda 21. yüzyılda doğuya doğru genişleyen dinamik bir alan söz konusu olmakta ve bu durum Türkiye'nin gittikçe genişleyen bir alanda merkezi pozisyon kazandığını/kazanacağını göstermektedir.

Bu süreç içinde Türkiye, gerek stratejik gerekse jeopolitik önemi nedeniyle kendisini hiçbir zaman olayların akışına bırakma ya da "bekle-gör-tavır al" taktiği ile sınırlama lüksüne sahip değildir. Uluslararası sistemi ayrıntılı ve isabetli bir tanımlamayla (kendi konumu ile ilgili) taktik, stratejik ve yüksek stratejik tutumlara sahip

olmak zorundadır. Yalnız savunma pozisyonunda olmak Türkiye'ye haiz şartlar nedeniyle kabul edilemez bir davranış olacaktır. Bu nedenle de Türkiye tüm kartlarını avantajlarını maksimum düzeyde bir verimlilikle değerlendirmek durumundadır. Elbette bunu gerçekleştirebilmesi hiç de kolay değildir.

Ulusal gücü sağlamanın ve korumanın en etkili yolu istihbarat fonksiyonlarımızın ulusal güvenlik politikalarımızı ve ulusal çıkarlarımızı destekleyecek şekilde yapılandırılması ve geliştirilmesidir.

Öte yandan jeopolitik ve stratejik konumu itibariyle oldukça zor bir coğrafya üzerinde bulunan Türkiye için güçlü bir ekonomi, kusursuz bir dış politika ve caydırıcı bir askeri yapılanma şeklinde adlandırabileceğimiz çok sağlam üç ayağa sahip olmak bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üç ayağın ifade edilen özellikleri içinse güçlü, dinamik, etkin, esnek, hareket kabiliyeti yüksek ve yaratıcı bir istihbarat yapılanmasına ihtiyaç vardır.

Ülke olarak içinden geçmekte olduğumuz bu zorlu dönemde, özellikle merkezinde bulunduğumuz ve bir parçası olduğumuz uluslararası sistemin gelişim süreci. Milli İstihbarat Teşkilatı olarak duyduğumuz sorumluluğu en üst seviyeye çıkarmış durumdadır. Ulusal güvenliğimizin ve ulusal çıkarlarımızın gelişimine katkıda bulunacak bir stratejik istihbarat yaklaşımı bağlamında Teşkilatımızın mevcut yapısının yukarıda ifade edilen ihtiyaçlara cevap verecek şekilde hem organizasyon şeması bakımından hem de söz konusu şemaya işlerlik kazandıracak, hayat verecek organizasyon kültürü açısından revize edilmesine yönelik 2006 yılında başlattığımız çalışmaları 80. yılımızı da kutlayacağımız 2007 yılı içinde sonuçlandırmak amacındayız. Böylece 21. yüzyılın beraberinde getirdiği koşullarla Türkiye için taşıdığı özel önem doğ-

rultusunda, ulusal çıkar ve ulusal güvenlik politikalarımız bağlanımda Milli İstihbarat Teşkilatı üzerine düşen görevi en mükemmel şekliyle yerine getirebilecektir.

Milli İstihbarat Teşkilatı olarak vizyonumuz, birlik ve beraberlik içinde ülkemizi içinden geçilmekte olan bu muğlak ve tehlikeli dönemden başarıyla daha da güçlenmiş olarak çıkarmak ve çocuklarımıza gurur duyacakları bir gelecek bırakmaktır.

Milli İstihbarat Teşkilatı mensupları; halkımızdan, resmi-özel kuruluşlardan ve medyamızdan aldığı destekle, sorumluluklarını sonsuza dek yerine getirme kararlılığı içindedir.

Büyük Türk milletine saygılarımızı sunuyoruz.

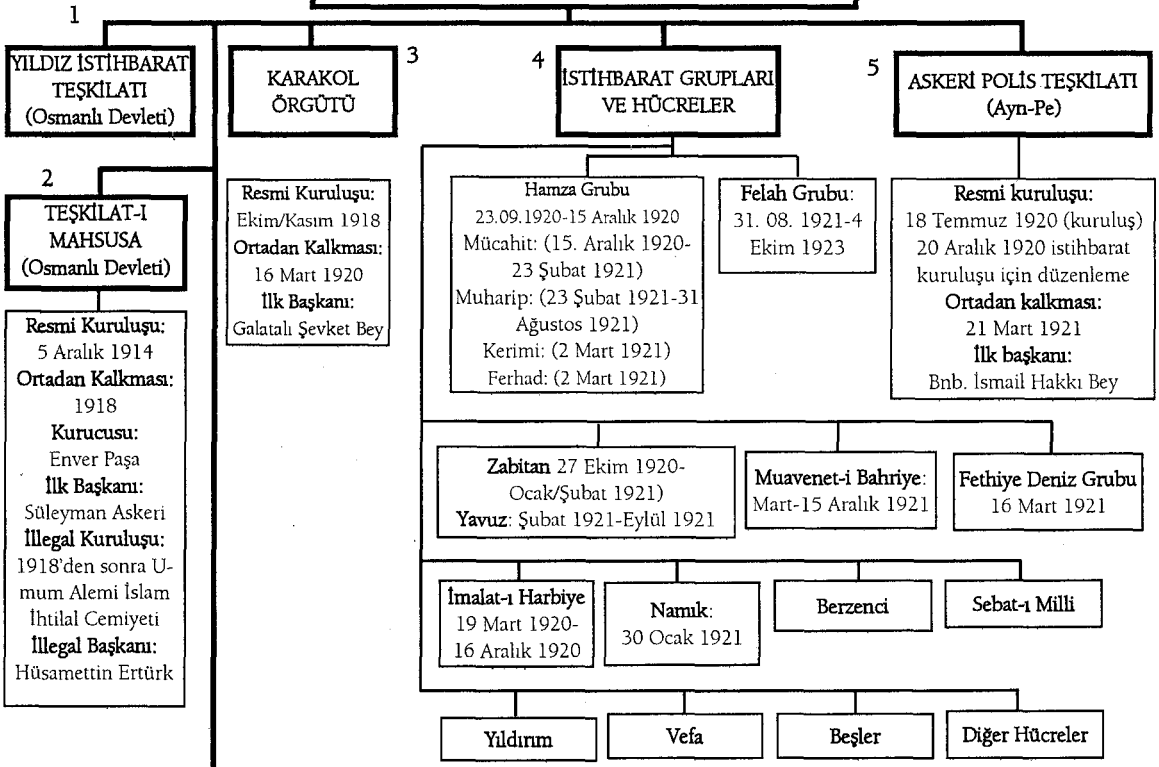
Emre Taner, MİT müsteşarı

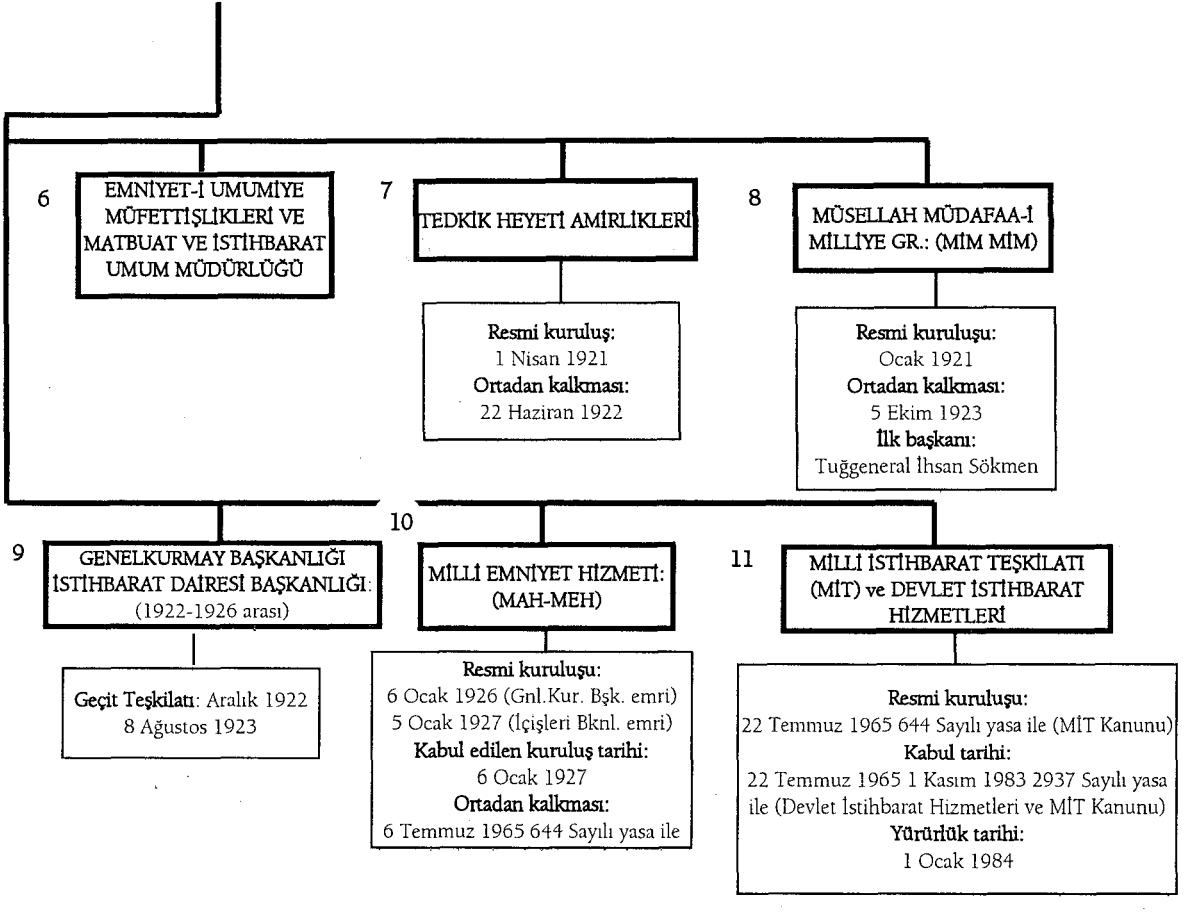
Basın açıklaması; kamuoyunda geniş bir yankı uyandırmıştır. "Uluslararası sistem yeniden tanımlanıyor, birçok ülke ulusal egemenliğini yitirecek. Türkiye kendisini olayların akışına bırakarak savunma pozisyonunda kalamaz" ibarelerinin geleceği okumak bakımından çok iyi teşhis edilip olumlu ve umut verici görüldüğü bu açıklamaların yerinde ve zamanında devlet geleneğine uygun bir şekilde geliştiği, beyanatı tartışmak ve geçerli çözümler üretmenin herkesin görevi olduğu şeklinde muhtelif görüşler dile getirilmiştir.

-Bazı basın organlarında; "ulus devlet tehdit altında" türünden zorlama başlıklarla, açıklamanın seyri başka mecralara çevrilmek istense de, MİT müsteşarının verdiği mesajın açık ve net olduğu, her şeyden önce kurumun klasik ve vizyon anlayışını aşma noktasında olduğu, Teşkilatın ve bu kapsamda Türkiye'nin geldiği noktayı, yapılan hataları, eksiklikleri ve yapılması gerekenleri birer birer sıralayarak, bundan sonraki sürece yönelik "Büyük Türkiye/Güçlü Ülke Türkiye" arzusunu ortaya koyduğu, ifadele-

rin bir anlamda Türkiye'ye yeni ufuklar ve hedefler çizmesi ve buna dönük güçlü bir istihbarat teşkilatına duyulan ihtiyacı ortaya koyması bakımından oldukça dikkat çekici olduğu yolunda yorumlar yer almıştır.

TÜRK İSTİHBARAT ÖRGÜTLERİ TABLOSU

6
EMNİYET-İ UMUMİYE MÜFETTİŞLİKLERİ VE MATBUAT VE İSTİHBARAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
7
TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ
Resmi kuruluş:
1 Nisan 1921
Ortadan kalkması:
22 Haziran 1922
8
MÜSELLAH MÜDAFAA-İ MİLLİYE GR.: (MİM MİM)
Resmi kuruluşu:
Ocak 1921
Ortadan kalkması:
5 Ekim 1923
İlk başkanı:
Tuğgeneral İhsan Sökmen
9
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI İSTİHBARAT DAİRESİ BAŞKANLIĞI:
(1922-1926 arası)
Geçit Teşkilatı: Aralık 1922
8 Ağustos 1923
10
MİLLİ EMNİYET HİZMETİ:
(MAH-MEH)
Resmi kuruluşu:
6 Ocak 1926 (Gnl.Kur. Bşk. emri)
5 Ocak 1927 (İçişleri Bknl. emri)
Kabul edilen kuruluş tarihi:
6 Ocak 1927
Ortadan kalkması:
6 Temmuz 1965 644 Sayılı yasa ile
11
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI (MİT) ve DEVLET İSTİHBARAT HİZMETLERİ
Resmi kuruluşu:
22 Temmuz 1965 644 Sayılı yasa ile (MİT Kanunu)
Kabul tarihi:
22 Temmuz 1965 1 Kasım 1983 2937 Sayılı yasa ile (Devlet İstihbarat Hizmetleri ve MİT Kanunu)
Yürürlük tarihi:
1 Ocak 1984

EKLER

EK–1 TEŞKİLAT-I MAHSUSA İLE İLGİLİ (İSLAM İHTİLAL CEMİYETLERİ İTTİHADI)

EK–2 UMUM ALEM-İ İSLAM İHTİLAL TEŞKİLATI (İSLAM İHTİLAL CEMİYETLERİ İTTİHATI)

EK–3 KARAKOL ÖRGÜTÜ İLE İLGİLİ

EK–4 HAMZA VE FELAH GİBİ ÇEŞİTLİ İSTİHBARAT GRUP VE HÜCRELERİ İLE İLGİLİ

EK–5 ASKERİ POLİS TEŞKİLATI İLE İLGİLİ (EMNİYET-İ UMUMİYE MÜFETTİŞLİKLERİ, MATBUAT VE İSTİHBARAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ)

EK–6 TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ İLE İLGİLİ

EK–7 MÜDAFAA-İ MİLLİYE VE MUSELLAH MÜDAFAA-İ MİLLİYE İLE İLGİLİ (MİM MİM)

EK–8 MİLLİ EMNİYET HİZMETİ TEŞKİLATI (MAH-MEH) İLE İLGİLİ

EK–9 MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI İLE İLGİLİ (MİT)

EK-1

TEŞKİLAT-I MAHSUSA İLE İLGİLİ

TEŞKİLAT-I MAHSUSA

Şekillenmesi 1903-1907.

Gayriresmi Kuruluşu.....1909.

Kuruluşun adlandırılması 1911-1913 arasında Teşkilat-ı Mahsusa diye adlandırılmıştır.

Anıldığı diğer isimler.....Batı Trakya Geçici Hükümeti, Fedai Zabıtan, Umur-u Şarkiye. Bu kuruluşlar, Enver Paşa'nın yönetimde aynı tür faaliyetlerde bulunan aynı kişilerden oluşmuştur. Aslında değişik adlarda, 1903–1907 arasında Eşref Kuşçubaşı ile birkaç sürgün ve kaçak Arabistan'da II. Abdülhamit'e karşı ihtilalci bir komite kurmuşlardır. (Arap İhtilal Cemiyeti - Bu çetede, Selim Sami, Tahir ve bir Arap, Edrac İbn-ül Masri ve Eşref Kuşçubaşı bulunmuştur.)

Resmi Kuruluşu 5 Ağustos 1914. Osmanlı Sultanı 5. Reşat'ın onayıyla Osmanlı Devleti'nin ilk resmi gizli teşkilatı olmuştur.

Kurucusu	Enver Paşa.
İlk Başkanı	Süleyman Askeri.
Resmi olarak lağvedilmesi	30 Ekim 1918 sonrası Osmanlı Sultanı 6. Mehmet tarafından işgal kuvvetlerinin baskısı ile lağvedilmiştir.
Son Başkanı	Hüsamettin Ertürk.
Lağvedildikten sonraki İllegal Başkanı ve adı	Hüsamettin Ertürk. Umum Alemi İslam İhtilal Cemiyeti.
Lider kadrosu	Enver Paşa, Süleyman Askeri, Eşref Sencer (Kuşçubaşı) Selim Sami (Kuşçubaşı), Çerkeş Reşit, Hüsrev Sami, İzmitli Müntaz, İskeçeli Arif, Filibeli Halim Cavit, Şehreminli Çerkeş Sadık, Kırkkiliseli Ali Rıza, Atıf (Kamçıl), Dr. Nazım, Trabzonlu Rıza, İsmail Canbulat, Yüzbaşı İhsan; Sapancalı Hakkı, Hüsamettin (Ertürk), Ohrili Eyüp Sabri ve Hayrettin, İttihat ve Terakki Cemiyeti genel merkez üyelerinden olup sonradan Teşkilat-ı Mahsusa'nın siyasi büro idarecisi olan Mithat Şükrü (Bleda) ve Dr. Bahattin Şakir, Mustafa Necip, Yakup Cemil, Hilmi, Atıf.
Teşkilatın İdeolojisi	İdeolojisi Pantürkizm olup, İslam birliği temeldir.
1916'daki üye sayısı	30.000'nin üzerinde.
Mali kaynakları	Harbiye nezaretinin gizli bütçesinden verilen ödenekler ve Almanya'dan yapılan altın aktarımı.

Enver Paşa (1881-1922)
Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucusu

EK-2
İSLAM İHTİLAL CEMİYETLERİ İTTİHATI

İSLAM İHTİLAL CEMİYETLERİ İTTİHADI

Enver, Talat ve Cemal paşalar I. Dünya Savaşı'nın sonunda yurtdışına kaçmak zorunda kalmışlar. [1] Çalışma programlarını yurtdışında sürdürmek amacıyla bazı girişimlerde bulunmuşlardır. [2]Talat Paşa Berlin'de **"Teaddüt-ş-Şarkî Cemiyeti"**ni (Doğu Yardımlaşma Derneği) kurmuş, yurtdışına kaçan İttihatçılarla, Roma'daki **"Akvam-ı Mazlume Cemiyeti"**ni (Zulüm Görmüş Kavimler Derneği) birlikte çalışmaya katıp, dağınık durumdaki İslam derneklerini birleştirerek, "İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı" (İşlam İhtilal Dernekleri Birlikteliği) isimli bir derneğin temellerini atmıştır. [3] Hatta Anado-

---

1 1-2 Kasım 1918'de.

2 Merkezi İstanbul'da kurulan "Teşkilat-ı Mahsusa"ya bağlı "Umûr-ı Şarkiye Dairesi" (Doğu İşleri Dairesi) mütareke dönemine değin yurtiçi ve dışında bazı çalışmalarda bulunmuştur. TİTE Arş. K. 39, F. 14204/1.

3 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/1. Talat Paşa'nın çalışmaları Enver'in deneti-

lu'ya geçerek, Milli Mücadele'ye katılmak isteyen Talat Paşa, Ankara'dan izin istediyse de, durumun elverişsiz olması böyle bir hareketi engellemiş [4]; 15 Mart 1921'de Talat Paşa Ermeni kurşunlarına hedef olmuştur. [5]

Enver Paşa ise Rusya'ya geçtikten sonra, Kafkas hükümetleri arasında bir birlik sağlayarak, [6]buradan topladığı kuvvetlerle Anadolu'ya gelip ulusal hareketi başlatmak istemiştir. [7] Anadolu hareketinin Mustafa Kemal tarafından başlatılması üzerine, Talat Paşa'ya olduğu gibi kendisine de Anadolu'ya geçmesindeki sakıncalar akla yatkın bir şekilde bildirilerek, Rusya'da kalıp Orta Asya Müslümanlarının kurtarılması için çalışması istenmiştir. [8]

---

minde ve mali desteğiyle yürütülmüştür (Aydemir, Şevket Süreyya. *Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa.* c. III, İstanbul, 1972. Sh. 550-558). Ayrıca F. 14204/1'de bu kuruluşun Sovyet Cumhuriyeti temsilcileri ile Avrupa'daki sosyalist ve komünist partilerle ilişki kurduğu belirtilmektedir. İstanbul'da da yine İttihatçıların kurmuş olduğu Karakol Cemiyeti'nin bu tür ilişkileri bulunmaktadır. (Karabekir. İH. Sh. 509, 610, 628; Jaeschke. TKSK. c. I, Sh. 84; Yerasimos. Sh. 110-114, 121-122, 134-136; Zürcher. Sh. 121).

4 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/1, 10887/126.

5 Çavdar, Tevfik. *Talat Paşa-Bir Örgüt Ustasının Yaşam Öyküsü.* Ankara, 1984. Sh. 518; *Talat Paşa'nın Anıları,* İstanbul, 1986. Sh. 14 (Mehmet Kasım'ın önsözü).

6 TİTE Arş. K. 39, F. 14204'de "... hükümetler arasında Bolşevik idaresine benzer bazı esasları kabul ettirerek..." denmektedir.

7 TİTE Arş. K. 39, F. 14204'de "... Müdafaa-i Milliye'nin bazı fırkalarıyla bir benzerini yapma..." girişiminde bulunduğu belirtilmektedir.

8 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/2; Aydemir, c. III, Sh. 548-549. Raporda Enver Paşa'nın Orta Asya'daki çalışmalarının Anadolu'ya yardımı olacağı ve böyle olduğu takdirde kendisine yardım da edileceğini Mustafa Kemal'in Enver'e bildirdiğini belirtmesine karşın Aydemir, Enver Paşa'ya böyle bir

Enver Paşa Bakü'de toplanan Şark Milletleri Kurultayı'na Fas, Tunus, Cezayir ve Trablusgarp inkılâpçılarını temsilen eski Polis Genel Müdürü Azmi Beyle birlikte katıldıktan sonra, [9] Talat Paşa'nın ölümü üzerine Berlin'e giderek, buradaki İttihatçıları çevresine toplamış ve Roma'ya gidip "Akvam-ı Mazlume Cemiyeti" ile yeni bir ittifak yapmıştır. [10]Bu derneği de kendine bağlayan Enver Paşa varlığını gösterebilmek amacıyla, İslam halkının oturduğu, yabancı hâkimiyetinde yaşayan yerlerden birer temsilci gönderilmesini istemiş, 1921 Mayısında Moskova'da İslam İhtilal Cemiyetleri Kongresi'ni toplamıştır. [11]

---

destek vaad edilmediğini belirtmektedir. Almanya'da bulunan Dr. Nâzım'ın da Anadolu'ya gelip, görev alabilmek amacıyla Mustafa Kemal'e mektup yazdığını Cavit Bey anılarında söylemektedir. (Felaket Günleri. Mütareke Devrinin Feci Tarihi. *Tanin,* tef. no. 244. 2. 7. 1946. Sh. 6).

9 31 Ağustos 1920'de toplanan kurultay 37 ulustan 1891 delegeden oluşmaktadır (Ertürk, Sami. Enver Paşa ile Son Görüşme. *Dün ve Bugün,* 1/1 (1955) Sh. 33; Shaw. Sh. 422. Bu kurultayda TBMM Hükümeti'ni İbrahim Tali (Öngören) temsil etmiştir. İbrahim Bey ve Türk gözlemcilere karar yetkisi verilmemiş, Rusya ve Avrupalı delegelerin Anadolu hareketine karşı sempatilerini sağlayıcı bilgiler vermeleri istenmiştir (Cebesoy, Ali Fuat. *Moskova Anıları.* Vatan Neşriyatı, İstanbul, 1955. Sh. 18-19).

10 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/2. Enver Paşa Roma'da İttihatçılarla yaptığı görüşmelerde, yalnızca dış örgütün yeterli olmadığını, Ankara'daki partilerle çalışmak gerektiğini belirterek bu yolda direktif verdi (Cavit. 255 (27.7.1946) Sh. 6).

11 İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı'nın 81 maddelik tüzüğünde sosyalizmi andıran bazı maddeler bulunuyordu. Bu İngiltere'nin "Türkiye'ye Bolşevik akımın sızmasını önlemek için, kendilerini İslamın koruyucusu gibi gösterme" politikasına ters düşüyordu. Doğal olarak Enver Paşa'nın bu şekildeki görüşleri, ileriki tarihlerde İngiltere'nin Enver hakkındaki düşüncelerinde etkili olacaktır. Tevetoğlu, Fethi. *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler.* Ankara, 1967. Sh. 351; Ulubelen. Sh. 285.

Bu kongrede, derneğin İcra Bürosunun (Genel Merkez) Moskova'da veya Asya'nın Müslümanların oturduğu herhangi bir yerinde bulunması, ayrıca genel merkeze bağlı birer iç ve dış merkez bulunması kararlaştırılmıştır. [12] Kongre kararları çerçevesinde dış merkezlerin, bulundukları ülkenin siyasi durumlarını yakından izleyerek, örgütün amaçlarına uyan konulardan faydalanmalarını, ihtilal halinde olan yerlerde ihtilalcilere silah ve mühimmat yardımı yapmaları, derneğin amaçları uğrunda çalışacak kişi ve derneği kazanmaları, propaganda ile kamuoyu yaratmaları ve genel merkezle sürekli ilişkide olmaları istenmiştir.

1921 yılı içerisinde bu dış merkezlerden en çalışır görüneni bağlı şubeleri ile birlikte "Livâü'l-İslam" (İslam Bayrağı) gazetesini de çıkaran Berlin merkezi olmuştur. [13]

İç merkezler, İslamların esaret altında yaşadığı yerlerdeki merkezlerdir. Bağlı şubeleri bulunan bu merkezlerin görevlerinin, her sene kongrenin saptadığı yolda olması kararlaştırılmıştır.

Kongrede, merkez ve şube bürolarının aday seçimleri yapıldıktan sonra; emperyalist ve kapitalistlere karşı, ezilen ulusların kurtarılması için mücadele, Rusya içinde Rusya aleyhinde çalışılmaması,[14] Ankara Sevr'e karşı savaştıkça onlara yardım edilmesi, fakat herhangi bir nedenle vazgeçilirse mümkün olabilecek her araçla Anadolu'ya girerek, düşmanla savaşılması yolunda kararlar verilmiştir.[15]

---

12 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/3, 10887/127.

13 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/4.

14 Kongrede Rusya emperyalist bir hükümet olmadığından, oradaki ulusların bu ezilenlerden olmadığı kararlaştırılmıştır. TİTE Arş. K. 39, F. 14204/4. Cebesoy, Sh:224-225.

15 Ayrıca emperyalist devletlerin sömürgesi durumunda olan ülkelerde komünist partilerle beraber çalışma ilkesi kabul edilmiş. III. Komünist En-

Enver Paşa İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı Kongresi'nden 20 gün kadar sonra Anadolu ve özellikle Ankara'daki İttihat ve Terakki merkezlerine bir genelge göndererek, İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı'nın aslında İttihat ve Terakki ismini maskelemekten ibaret olduğunu, İttihat ve Terakki'nin yurtdışındaki üyelerini Anadolu'ya sokabilmek için çalışmaları gerektiğini yarı tehdit, yarı propaganda ile kendilerine bildirmiştir. Ayrıca bu yazılarda, Ankara'daki "müstebid" (zorba) yönetimin değişmesini sağlamaya çalışmaları bildirilmiştir. [16] Bu fikirler paralelinde Enver Paşa 1921 yılı Haziran ayı içerisinde Moskova'daki yürütme bürosunu toplayarak, [17] dışarıdaki İttihatçıların da yurda dönmesi ve düşmanla çarpışması gerektiğini açıklamıştır. [18] Bu konuda hemen çalışmalara başlanmış olsa ge-

---

ternasyonal'e genel bir bildiri verilerek, karşılıklı çıkarlar açıklanmış, genel esaslar üzerinde birliğe varılmıştır (TİTE Arş. K. 39, F. 14204/5). Kongrenin bu tavrı üzerine, III. Komünist Enternasyonal Kongresi'nde bir konuşma yapan G. Zineviev İslam İhtilal Cemiyetleri İttihadı'nın Türkiye, Mısır, Trablusgarp, Fransız sömürgeleri ve Hindistan'da çalıştığını, komünist olmamakla beraber, Müslümanların köleleştirilmesi ne ve emperyalizme karşı mücadele verdiğini söylemiştir *(Komintern Belgelerinde Türkiye Kurtuluş Savaşı.* Ankara. 1985. Sh. 27).

16 TİTE Arş. K. 39.. F 14204/5-6. Karaman, Sami Sabit. *Trabzon ve Kars Hatıraları, İstiklal Mücadelesi ve Enver Paşa.* Sh. 142-143.

17 Rusların Enver Paşa'nın çalışmalarını engellememekteki amaçları, Enver Paşa'yı İtilaf devletlerine karşı kullanma fırsatı çıkması olasılığı idi. HTVD. 55 (1966) Ves. no. 1275. Ayrıca bk. "Enver Paşa'nın Ruslar Nezdinde Mevkii" başlığıyla yazılan rapor. ATASE Arş. A. 1/4282, K. 1677, D. 33-B, F. 10/12.

18 Bu bilgiyi kapsayan raporu yazan Yzb. Hüseyin Fevzi Bey kongreye Tunus ve Trablus temsilcisi olarak katılmıştır. Raporunda, Enver Paşa'nın bu tutumu dolayısıyla, kendisi ile ilişkinin kesildiğini yazmaktadır. Bu bilginin, Fevzi Bey'in Ankara'ya yaranma isteğinden de kaynaklanabilece-

rektir ki, İstanbul'da Kiraz Hamdi Paşa'nın Erkan-ı Harbiye Reisi Kaymakam Kemal ve Süvari Kaymakamı Halil, Enver Paşa yanlısı bir gizli dernek kurma çalışmalarına başlamışlardır. Enver Paşa İstanbul'daki padişah taraftarlarına, cumhuriyetçi Ankara'nın politikasına karşı, hilafetin haklarını korumak istediğini bildirmiştir. [19] Enver Paşa'nın İstanbul'da bu tür girişimlerde bulunmasının bir nedeni de, tulumbacılar, sandalcılar, kayıkçılar cemiyetleri, esnaf örgütü ve birçok hayır cemiyetinin kendisini destekleyeceği düşüncesidir. Bu tarihlerde Enver Paşa İstanbul'da küçümsenemeyecek bir kamuoyu oluşturmuştur. [20]

ğini göz önünde tutmak gerekir. Nitekim Hüseyin Fevzi Bey, Enver Paşa ile eski İttihat ve Terakki üyelerinin Avrupa ve Kuzey Afrika'daki çalışmaları ile ilgili bilgi verdiği için Mustafa Kemal tarafından Ali Fuad Paşa'ya verilen emirle Ankara'ya gelmesine izin verilmemiştir. Hüseyin Fevzi Bey ile ilgili yazışmalar ve raporu için bk. TİTE Arş. K. 39, F. 14204/7, ATASE Arş. A. 1/4282, K. 1677, D. 33-B, F. 10/1-7. Aydemir, Türk olmayan ve İslamcı bir politikaya taraftar olan bazı delegelerin, Enver Paşa'nın milliyetçi bir politika izlediğini görünce örgütten kopmaya başladıkları görüşündedir (c. İH, Sh. 586). Enver Paşa'nın 16 Temmuz 1921'de Mustafa Kemal'e yazdığı mektup, Paşa'nın gerçek düşünce ve amaçlarını çek güzel yansıtan bir belgedir. TİTE Arş. K. 39, F. 14203; Cebesoy. Sh. 231-235. Yayımlanan mektupla giriş kısmı atlanmıştır. Yayımlanmayan giriş kısmı için (bkz. ek 5). Bu mektup daha sonra bir propaganda aracı olarak elden ele dolaştırılmıştır. TİTE Arş. K. 39. F. 10887/95.

19 Raporu yazan, bu mektubu ele geçirip, bir kopyasını veya aslını Ankara'ya göndereceğini bildirmiş, fakat görülen belgeler arasında bu mektuba rastlanamamıştır. TİTE Arş. TK. 39, F. 14215. 28 Haziran tarih ve 210 numaralı rapor.

20 TİTE Arş. K. 39, F. 14234; Cavit. 250 (14.7.1946) Sh. 6. Fakat özellikle Sakarya Savaşı'nın kazanılmasından sonra, Ankara'nın iç ve dışta prestiji artmış, İstanbul'da da Kemalist gruplar, kuruluşlar ve olaylar üzerinde

Haziran ayında Moskova'da yürütme bürosunun toplantısından sonra Ağustos 1921 yılı içerisinde Enver Paşa Batum'a giderek, Anadolu'ya geçiş hazırlıkları yapmaya başlamıştır.[21] Burada 5 Eylül'de "Halk Şûralar Fırkası Kongresi" toplanarak, kararlar TBMM'ne bildirildiyse de, kongre geniş çaplı ve etkili olamamıştır.[22] Enver Paşa'nın Anadolu'ya geçme girişimi, Anadolu için Yunan ordusunun hareketinden daha zararlı görülerek, Moskova'daki bütün İslam hükümetleri elçileri ile Tatar Müslümanları tarafından protesto edilmiştir.[23] Ayrıca Berlin'deki Teaddîü'ş-Şarkî Cemiyeti, Kuzey Afrika İslam Dernekleri başkanları ve Roma'daki Popel Opompe Cemiyeti ile Bekir Sami Bey'i de Paris'ten Roma'ya davet ederek, burada bir

---

daha etkili olmaya başlamışlardır. İstanbul'da Kemalistlerin güçlenmesiyle, ikircikli bulunan birçok ittihatçı da bu gruplara katılmış olmalıdır. Çünkü 1922 basında Enver Paşa, İstanbul'da çok güçlü olduklarına inandığı ittihatçılara (Karaman. Sh. 115. Azerbaycan Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosu Mehmed Haşim Bey'in raporuna göre 1921 Eylülünde İstanbul'da 4000 kadar ittihatçı bulunmakta idi. TİTE Arş. K. 39, F. 14331) dayanarak "Halk Şûralar Fırkasını kurmak istemiş, fakat başaramamıştır (TİTE Arş. K. 39, F. 14210, 22.1.1922 tarihli rapor). Küçük Talat, İttihat ve Terakki içindeki anlaşmazlıkları çözümleyebilmek için İstanbul'a gelmiş, burada bir süre kaldıktan sonra Almanya'ya geçmiştir (TİTE Arş. K. 39, F. 10887/148); yine bu kamuoyu yaratma hareketine paralel olarak ittihatçılar, Mavnacılar Derneği yönetim kurulunu ele geçirmek istemişler, Kara Kemal'in bu yoldaki isteğini ileten kişiye red cevabı verilmiştir (TİTE Arş. K. 39, F. 14277).

21 Aynı ay içinde Enver Paşa'nın ağabeyi Nuri Paşa Erzurum'a gelerek Rawlinson ile görüşmüş, Enver'in politikasını Müttefiklere iletmekle Rawlinson'u aracı olarak kullanmak istemiştir. Rawlinson, Alfred. *Adventures in The Ncar East (1918-1922).* London-New York, 1924. Sh. 354.

22 Aydemir, c. III, Sh. 606-610, Cebesoy. Sh. 237-238.

23 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/7.

toplantı yapmış, Enver Paşa'yı bu yanlış hareketlerinden dolayı uyarmıştır. [24]

Enver Paşa, İngiltere'nin Anadolu için zararlarını ve karşı olduğu bu ülkenin emperyalistlerin en büyüğü olduğunu bilmesine karşın, Ankara'nın İtalya ve Fransa ile anlaşma platformuna girmesiyle İngilizler ile anlaşma yollan aramaya başlamıştır. [25] Enver Paşa'nın çalışmaları ile ilgili belgeler, Moskova'daki TBMM Büyükelçisi Ali Fuad Paşa, Berlin Temsilcisi Nuri Bey, Roma'daki Cami Bey ve "Akvâm-ı Mazlûme Cemiyeti" Reisi Abdülhamid Said Beyler tarafından incelenmiş, heyet üyeleri Enver Paşa'nın izlediği siyasetle halk ve orduyu ikiye böldüğü, Anadolu kuvvetlerini güçsüzleştirdiği kanısına varmışlardır. [26]

1921 sonlarında Enver Paşa İstanbul'a padişah ve İngilizlerle görüşmek üzere bir temsilci göndermiştir. Temsilcinin padişahla

---

24 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/7.

25 Oysaki raporu yazan, Enver Paşa'nın daha önce, Ankara'nın politikasında en büyük hatalardan birinin İtalya ve Fransa ile anlaşmaması olduğunu söylediğini, anlaşma girişimleri başlayınca yine muhalefete giriştiğini belirtmektedir. Temsilci, Enver Paşa'nın amacının Ankara'daki yönetimi değiştirmek olduğu düşüncesindedir. (TİTE Arş. K. 39, F. 14204/8). Enver Paşa Misâk-ı Millîde aşırıya kaçıldığını öne sürerek, bunun değiştirilmesiyle bir an evvel barış yapılmasını isteyerek (ATASE Arş. A. 174282, K. 1677, D. 33-B, F. 10/6), bağımsız kalmak koşuluyla Rusya ile ortak bir siyaset izlenmesinin vatanı kurtaracağı kanısında idi (ATASE Arş. A. 1/4282, K. 1677, D.33-B.F. 10/7).

26 TİTE Arş. K. 39, F. 14204/8. Enver Paşa'nın hırslı bir insan olmasına karşın, Anadolu'ya girerek, kanlı bir harekete girişmesi pek akla yakın değildir (TİTE Arş. F. 14219, No. 245). Her şeyden önce Enver Paşa Anadolu'da böyle bir hareketi gerçekleştirebilecek kadar güçlü değildi (TİTE Arş. K. 39, F. 14219, 14221).

ilişki kurmasını önleyen İngilizler, kendisini Balta Limanı'nda Kaptan Maxwell'in yalısına yerleştirmişlerdir. Enver Paşa'nın düşüncesi, Enver-İngiliz anlaşması ile Fransa ve İtalya İngiltere'yi yalnız bıraksa bile bir İngiliz-Alman ittifakının hazırlanabileceğidir. [27]

1921 Kasımında Enver Paşa Ankara'ya gelerek bir darbe ile TBMM Hükümeti'nin başına geçmeyi planlamıştır. Meclis'teki 40 kadar İttihatçı milletvekili, paşada bu girişimi gerçekleştirebileceği düşüncesini uyandırmıştır. [28]

Fakat bu ilişki kurma girişimlerinden bir sonuç çıkmamıştır.

---

27 İstanbul'da birçok grubun arasına girerek haber sızdıran M. M.'in güvenilir haberalma memurlarından Saffet Bey, Captain Canningham ile görüşerek bu haberi almıştır (22-23. 11.1921). TİTE Arş. K. 39, F. 14361. Ek. 6. İstanbul'da Enver Paşa sorununun gündeme gelmesiyle M. M. Grubu da konuyla ilgili haberalma çalışmalarını hızlandırmıştır (TİTE Arş. K. 39, F. 10656, 14213-14214, 14228-14229, 14232-14233, 14263). Hazırlanan raporlar arasında pek mantıklı olmayanlar da bulunmaktadır. Bunlardan biri, 10. 1. 1922 tarihli rapordur ki (No. 593), bunda Enver Paşa'nın îlâyı Vatan ile ilişkide bulunduğu belirtilmektedir (TİTE Arş. K. 39, F. 14211. Madde 3-4. 10887/76, 14378). Bu konudaki M.M. haberalma raporlarının Ankara'nın Enver Paşa ile ilgili politikası doğrultusunda yahut kişilerin bireysel düşünce ve fikirlerini yansıttığı düşünülebilirse de, 22. 12. 1921 tarihiyle Ankara'dan M. M.'e yazılan bir yazıdan, Ankara'nın bu haberalma raporlarını "mübalağa ve ifratdan uzak" (abartı ve aşırılıktan uzak) şekilde değerlendirdiği görülmektedir (No. 501). TITE Arş. K. 39, F. 14236).

28 Karaman, Sami Sabit. Enver Paşa ile Nasıl Mücadele Ettim. **Yakın Tarihimiz,** 1/10 (1962) 307-309; Oysa ki, 22. 10. 1921 tarihli bir İngiliz haberalma raporuna göre, Meclis'te 170 kişiden oluşan "mutedîller" (ılımlılar), Yusuf Kemal Bey'in liderliğinde 45-50 milletvekilinden oluşan "müfritler" (aşırılar) ve Eskişehir milletvekili Eyüp Sabri Bey liderliğinde 15 kadar milletvekili toplamış olan "Enveristler" (Enver yandaşları) bulunuyordu. Şimşir. İBİSİ. Sh. 258.

Enver Paşa Batum'dan Şirâbât-Düşenbe-Afganistan bölgesinde yaşayan Basmacıların yanına giderek onları harekete teşvik ettiyse de başarısız olmuştur.

Enver Paşa ve savaşçıları, 28 Ocak 1922'den başlayarak Türkistan'ın kurtuluşu için Ruslarla mücadeleye girişmiş; bu harekete bütün Türkistan ve Rusya'da yaşayan Türklerin katılmasını sağlamak için 15 Nisan 1922'de Kâfrun Kongresi yapılmıştır. 28 Haziran'da Kafrun'da Enver Paşa'nın karargâhına Rus saldırısı başlayınca, Temmuz başında Enver Paşa kuvvetleriyle geri çekilmiştir. Ruslar Düşenbe'ye kadar Türk birlikleri ile çarpışarak geldiler ve buradan dönerek Belcivana saldırdılar. Enver Paşa yardıma yetiştiyse de, 5 Ağustos 1922 günü savaşçılarıyla birlikte şehit düştü. [29]

Fedaî Zabitan ve Teşkilat-ı Mahsusa Üyeleri

Fedai Zabitan Kısmî Listesi

Not: Bir isimden önce kullanılan (*) işareti, ilgili kişi için Eşref Kuşçubaşı'nın veya başka kaynakların Teşkilât-ı Mahsusa'da faal dediğini gösterir.

*1. *Cezayirli Emir Ali Paşa* Osmanlı Meclis-i Mebusan reis-i sanisî, Emir Abdülkadir el-Cezayir'in oğlu.

2. *Abdülkadir* Emir Ali Paşa'nın oğlu.

3. *Abdülkadir Gannavî* Osmanlı Meclis-i Mebusan üyesi.

4. *Dr. Abdülrahim Bey.*

5. *Yüzbaşı Ali.*

---

29 Cebesoy. Sh. 315-325; Aydemir. Sh. 624-628; Tevetoğlu, Fethi. *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler.* Ankara, 1967. Sh. 356; Erdoğan. Fahrettin. *Türk Ellerinde Hatıralarım.* Yeni Matb., İstanbul, 1954, Sh. 273.

6. *Topçu Teğmen Şehreminli Çerkez Sadık* Yüzbaşı Ali'nin kardeşi.

*7. *Afyonlu* Ali *[Çetinkaya]* (1878-1949) *Ankara* İstiklâl Mahkemesi başkanı (1926). mebus. Türk Hükümeti'nde Nafıa Vekili.

*8. *Binbaşı Ali Fethi Bey [Okyar]* (1880-1943) eski Paris askeri ateşesi, sonradan Türk parlamentosunda mebus, dört ay başvekil (1924-1925). Paris ve Londra büyükelçisi.

*9. *İşkodralı Ali Rıza*

*10. *Teğmen İskeçeli Arif* sonra. Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nde faal.

*11. *Arif [Kamçil]* Temmuz 1908'de Şemsi Paşa'yı vurarak öldürmüş, sonradan İsmet Paşa'nın [İnönü] kurmay başkanı olmuştur.

12. *Binbaşı Mısırlı Aziz Ali Bey (Aziz Ali el-Masri)* sonradan Şerif Hüseyin'in Harbiye Nazırı (1917) ve Mısır ordusunda general olmuştur.

13. *Besim Ağa* Padişah'ın saray görevlilerinden.

14. *Gazzeli Cemal.*

15. *Cevat Abbas.*

16. *Dadaş Selim* (pilot).

*17. *(Piyade) Yüzbaşı Hacı Emin.*

*18. *Binbaşı Enver Bey* (1881-1922) eski Berlin askeri ateşesi, sonradan Harbiye Nazırı.

* 19. *Nuri Bey* [Kılıgil] Enver'in kardeşi, sonradan önemli bir sanayici oldu.

20. *Kaymakam [Yarbay] Nazım Bey* Enver'in kayınbiraderi.

21. *Kurmay Binbaşı Halil* Enver'in amcası.

22. *Teğmen Boşnak Fazıl.*

*23. *Yüzbaşı Hacı Fehmi.*

24. *Ferhat Bey* Osmanlı parlamentosunda Trablus mebusu.

*25. *Binbaşı Fuat Bey [Bulca]* daha sonra Türk Hava Kurumu başkanı.

26. *(Süvari) Yüzbaşı Fuat.*

*27. *Sapancalı Hakkı.*

28. *Kaymakam [Yarbay] Dr. ibrahim Tali [Öngören].*

29. *Teğmen İslâm Bey* [Deli] Fuad Paşa'nın (1835-1931) oğlu.

30. *Reşid* [Deli] Fuad Paşa'nın oğlu. Balkan Savaşı'nda şehit düşmüştür.

*31. *(Topçu) Yüzbaşı İsmail Hakkı.*

32. *(Jandarma) Yüzbaşı Kadri*

*33. *Kâzım Bey (süvari subayı)*

*34. *Kuşçubaşızade Eşref Bey [Eşref Kuşçubaşı]*

*35. *Binbaşı Mustafa Kemal Bey [Atatürk]* (1881-1938) Hareket Ordusu Kurmay Başkanı, sonradan Gelibolu'da Kolordu Komutanı, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı.

*36. *(Süvari) Yüzbaşı İzmitli Mümtaz* sonradan Enver'in yaveri.

37. *Miralay Neşet.*

*38. *Beşiktaşlı Niyazi Bey.*

*39. *Teğmen Nuri* (Pilot) 1914 yılında Mısıra İslam birliği bildirilerini götürürken uçak kazasında öldü.

*40. *Binbaşı Süleyman Askeri* (Öl. 1915).

*41. *Yüzbaşı Manastırlı Nuri [Conker]* Süleyman Askerî'nin kayınbiraderi, sonradan son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı üyesi.

*42. *Ömer Naci* (1880-1916) Paris'te İttihat ve Terakki Cemiyeti kurucularından.

43. *Dr. Refik [Saydam]* (1881-1942) Sonradan Mebus. Sıhhiyet Vekili, Başvekil (1939-1941).

*44. *(Piyade) Yüzbaşı Çerkeş Reşid* Çerkez Ethem'in ağabeyi.

45. *Sadi* Ahmet Rıza'nın (1859-1930, İttihat ve-Terakki Merkez-i Umumi Üyesi) yeğeni.

*46. *Şeyh Salih el-Şerif el-Tunusi.*

*47. *Dr. Sezaipaşazade Nihat Sezai.*

48. *Trabzonlu Veysel Bey.*

*49. *Trablusgarplı Süleymanülbarunî* Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Cebel Nafruse mebusu.

*50. *(Piyade) Teğmen Yakup Cemil* Ocak 1913'te Babıâli baskınında Harbiye Nazırı Nâzım Paşa'yı vurarak öldürdü. 1916'da vatana ihanetten idam edildi.

51. *Bingazili Yusuf Şetvan* sonradan Askeri Temyiz Mahkemesi Reisi.

Trablusgarp ve Bingazi'de Bulunan ve İtalyan İşgalinden Sonra Fedaî Zabitan'a Katılan Subaylar:

1. *Halepli Ethem Pasa* Trablusgarp'taki Osmanlı kuvvetlerinin eski başkomutanı.

2. *Halil Bey Muzaffer.*

3. *Yüzbaşı Hasan Fehmi.*

4. *Yüzbaşı T ahir.*

5. *Kaymakam [Yarbay] Muhittin Bey* geçici olarak sahilde görevlendirilmiş bir donanma subayı.

Eşref Kusçubaşı veya Diğer Kaynaklar Tarafından Teskilât-ı Mahsusa Ajanları Arasında Sayılan Başka Kişiler:

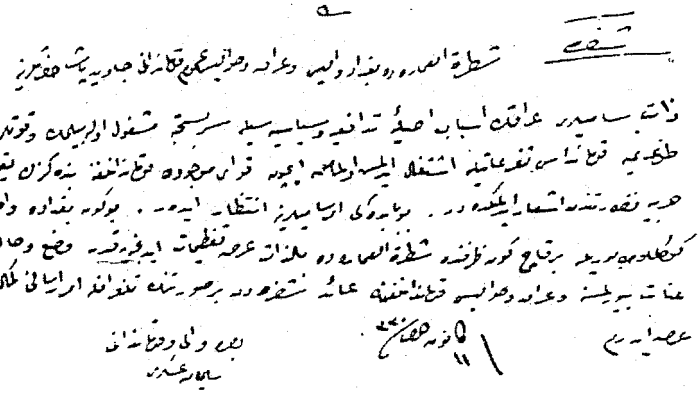
1. *Şeyh Abdülaziz Çaviş* (Öl. 1929)
2. *Abdürrahman Paşa* Ayan üyesi.
3. *Ahmed Fuad* Mısır'da görevli bir ajan.
4. *Kaymakam [Yarbay] Çorumlu Aziz.*
5. *Dr. Bahattin Şakir* İttihat ve Terakki Cemiyeti kurucularından, sonradan Teşkilât-ı Mahsusa Siyasi Büro Müdürü.
6. *Mithat Şükrü [Bleda]* Teşkilât-ı Mahsusa Siyasi Büro Müdürü. İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkezi Umumi Üyesi.
7. *Binbaşı Emrullah [Barkın]* sonradan başvekâlette memur.
8. *Esat Sukayr Efendi IV.* Ordu Müftüsü.
9. *Ohrili Eyüp Sabri.*
10. *Ferit Bey* Mısır'da görevli bir ajan.
11. *Fuad [Balkan]*
12. *Filibeli Halim Cavit* Piyade Subayı.
13. *Hayreddin.*
14. *Teğmen Hilmi Musallimi* 1915 yılındaki Süveyş Kanalı Harekâtı'nda Kürt mücahitlerin komutanı Said Halim Paşanın kâtibi.
15. *Eyüplü Hüsameddin [Ertürk]* Süvari Subayı
16. *Manastırlı Hüsrev Sami [Kızıldoğan]*
17. *(Topçu) Yüzbaşı İhsan.*
18. *Yüzbaşı Bağdatlı Kasım.*
19. *Halife İbn-asker* Tunus'ta görevli bir ajan.
20. *Kuşçıbaşızade Selim Sami* (1877-1927) Eşref Bey'in kardeşi. Türkistan'da Teşkilât-ı Mahsusa harekâtlarının idarecisi.

21. *Kolağası Trabzonlu Rıza.*
22. *Çerkez Tahir* Arap İhtilal Cemiyeti (1903-1907) üyelerinden.
23. *Çerkez Ziya* Şam'da görevli bir ajan.
24. *Mehmet Akif (1873-1936)*
25. *Lütfü [Süman]*
26. *İsmail Canbulat* Balkan Savaşı'nda Teşkilât-ı Mahsusa üyelerinden, daha sonra Dahiliye Nazırı. 1926'da İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanıp idam edildi.
27. *Erzurumlu Necati Bey.*
28. *Edremitli Necati Bey* sonradan TBMM üyesi.
29. *"Deli" İbrahim* (süvari subayı).
30. *Yüzbaşı Kırkkiliseli Ali Rıza.*
31. *(Piyade) Teğmen Beykozlu Reşat.*
32. *Teğmen Hasan* Reşat'ın kardeşi.
33. *Hüseyin* Reşat'ın kardeşi.
34. *(Piyade)* Teğmen Refik.
35. *Tahsin* piyade subayı.
36. *Yüzbaşı Üsküdarlı Muhtar.*
37. *Rûsuhi* piyade subayı, sonradan Atatürk'ün yaveri.
38. *Hakeki Tarlalı Fuad.*
39. *Şevket* piyade subayı.
40. *Dağıstanlı Nuri* Milli Mücadele döneminde general.
41. *Yüzbaşı Şerif.*
42. *Yüzbaşı Lütfi* makinalı tüfek subayı.
43. *Yüzbaşı Beylerbeyli Hayri.*
44. *Yüzbaşı Harputlu* Avni.

45. *Tevfik* Çerkez Reşit ve Çerkes Ethem'in kardeşi.
46. *Dr. Eğinli Hasan Rıza*
47. *Talip Bey* Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Bursa mebusu
48. *Yüzbaşı Giritli Rışeni Bey* sonradan TBMM üyesi
49. *Filibeli Hilmi Bey* ittihat ve Terakki Cemiyeti müfettişi. Sonradan TBMM üyesi. 1926'da İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanıp idam edildi.

Süleyman Askeri

Süleyman Askeri Bey'in Basra Vali ve Kumandanı imzası ile 11 Kanunuevvel 1330'da (24 Aralık 1914) Irak ve Havalisi Umum Kumandanı Cavid Paşa'ya yazısı (Gn. Kur. Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Bşk.)

Şifre

Şatratu El-Amare ve Bağdat Valisi ve Irak Havalisi Umum Kumandanı Cavit Paşa Hazretlerine

Zat-u samileri Irak'ın esbabu asliye tedafuiye ve siyasiyesiyle serbestçe meşgul olabilmek ve kuvvetlerin doğrudan doğruya kumandası teferruatıyla iştigal edilmiş olması için kuvay-ı mevcude kumandanı bendenizin tayın bildirdiği Harbiye Nazırından işar edilmektedir. Bu babdaki esamilerine intizar eder. Bugün Bağdat'a vasıl olan köklüce burayla bir kaç gün zarfında Şatrat El-İmare'de bizzat Irak'a tanzimat idinceye kadar vazzı ve halin muhafazasını inayet buyrulmasına ve Irak ve havalisi kumandanlığına ait şifreden bir suretinin telgrafla irsalini kemali ihtiramla arz ederim.

11 kanun evvel 330

Basra Valisi ve Kumandanı Süleyman Askeri

Eşref Bey 1917'de

EK-2
KARAKOL ÖRGÜTÜ İLE İLGİLİ

KARAKOL ÖRGÜTÜ

Karakol Örgütü'nün 5 Şubat 1919 Tarihli Kuruluş Toplantısına Katılanlar:

- Galatalı Şevket Bey,
- Kurmay Albay Kara Vasıf Bey,
- Kurmay Yarbay Edip Servet (Tör),
- Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Bey,
- Avukat Refik İsmail Bey,
- Samsun Tayyare Cemiyeti Müfettişi Baha Sait Bey,

Karakol Örgüt Yönetmeliğine Göre Belirlenen Amaç :

"Arapların çoğunluğu teşkil ettiği yerlerden gayri olan Türk topraklarından düşmanlar çıkarılacaktır. Bunun için de memleket

bir harabe haline gelinceye ve bütün millet yok oluncaya kadar mücadele edilecektir."

Örgüt mücadelenin genişlemesine kadar tüm çalışmaların gizli yapılmasını esas tutmuştur.

Karakol Örgütünün İdam Kararı Verme Sebepleri:

- Emirleri yerine getirmemek, bunların yerine getirilmesi sırasında gerekli fedakarlık ve basireti göstermemek, cemiyet nüfuzunu kullanarak kişisel çıkar sağlamak,
- Düşmanla işbirliği yapmak ve Türkleri imha etmeye çalışmak,
- Hayatı pahasına da olsa, örgütün sırlarını düşmanlara veya kendi yakınlarına açıklamak.

Karakol Örgütüne Girenlerin Yemin Şekli:

Siyah bir Türk bayrağına sarılan Kur'an-ı Kerim'e el basmak.

Karakol Örgütünün Aldığı Önemli Kararlar:

- Anadolu ve İstanbul çevresinde kadrolaşma sürdürülecek, etki alanındaki semtlerde örgütlenme tamamlanacak.
- Anadolu ile bağlantı temin etmek için çeteler kurulacak.
- İstanbul Hükümeti'nin ve işgal kuvvetleri'nin karar ve eylemlerini öğrenmek ve mücadele etmek için bir istihbarat şubesi oluşturulacak.
- Anadolu hareketini güçlendirmek amacıyla, İstanbul'dan silah, cephane ve diğer araç ve gereçleri göndermek amacıyla bir kaçakçılık bölümü oluşturulacak.
- Propaganda bölümü kurulacak. Mücadelenin etkinliği sağlanacak.

Karakol Örgütü'nün İstihbarat Yapısı :

Basın, propaganda ve casusluk bölümlerinden oluşmuştur.

Basın Bölümü:

Başkanı Ali Rıza Bey'dir. Ali Rıza Bey, *İleri* gazetesinde halkı aydınlatıcı bir politika ile yazılar yazmıştır.

Propaganda Bölümü:

Başkanı İstanbul'da Kafkas Fırkası kumandanı Kemalettin Sami (Berlin Büyükelçisi)'dir. Bu çalışmayı Aydınlar Grubu ile yapmıştır. Görevi, Türk haklarını, İngiliz, Fransız ve İtalyanlara anlatmak ve kamuoyu oluşturmaktır.

Casusluk Bölümü:

Servisin yönetimini Kurmay Yarbay Edip Servet Bey yapmıştır. Yabancı elçilik personelleri arasına konulan ajanlar aracılığı ile çok sayıda belge elde edilmiş ve aleyhteki karar ve bilgiler şifreli telgraflarla Anadolu'ya ulaştırılmıştır.

Semt Örgütleri:

Beşiktaş ve Rumeli kumandanlığı: Binbaşı (Çopur) Mustafa Bey, yardımcısı Halil İbrahim (eski Resne kadısı) Bey.

Bakırköy ve çevresi kumandanlığı: Paşabahçeli Şükrü (Maltepe binicilik okulu müdürü),

Üsküdar ve çevresi kumandanlığı: Binbaşı Mehmet (Ortaköylü) Bey (İtfaiye tabur kumandanı), yardımcısı Yüzbaşı Remzi Bey.

İstanbul ve bölgesi kumandanlığı: Muğlalı Mustafa Bey ile Hafız Besim (Kaymakam) Bey.

Kaçakçılık Bölümü:

Kaçakçılık bölümü yöneticisi: Askeri Sevkıyat bölümünden Ali Rıza Bey

Kaçakçılık bölümü önderleri:Kurmay Binbaşı Naim Cevat (Harbiye Nezareti Harbiye Daire Bşk.), Cemal Paşa (Esliha Şubesi Bşk.), Şevket Paşa (Harbiye Nezareti Zat İşleri Md.General), Mustafa Paşa (Muğlalı Kaymakam Ordu kumandanlarından), Binbaşı Arap Mehmet Ali (Sevkıyat Müdürlerinden), Binbaşı Haki Bey (Saraçhane deposu Md.)

Karakol Örgütü'nün İlk Kuruluğunda Bilgi Sahibi Olan Kişiler:

Balıkesir	:	Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Bey,
Bursa	:	Fırka Kumandanı Bekir Sami Bey,
İzmir	:	Fırka Kumandanı Rüştü Bey,
Samsun	:	Kolordu Kumandanı Refet Paşa,
Sivas	:	Kolordu Kumandanı Selahattin Paşa

Karakol Örgütü'nün Bağlantı Kurduğu Kişiler:

- Erzurum Müdafai Hukuk Murahhası Jandarma Binbaşısı Kâzım Bey,
- Garbi Anadolu Redd-i İlhak Cemiyeti Murahhasları Vasıf Çınar ve Necati Bey,
- Kocaeli Murahhası Sırrı Belli Bey.

Karakol Örgütü'nün İstanbul'daki Güçleri:

- Üsküdar İtfaiye Taburu,
- Üsküdar Jandarma Taburu,
- Şehzadebaşı Kafkas Fırkası,

- Müstahkem mevki Kıtası,
- Maltepe Binicilik Okulu,
- Diğer Askeri Birlikler,

Karakol Örgütü Kurucuları, Üyeleri ve Müfrezelerde Yer Alan Kişiler:

Türk kökenli en büyük istihbarat gücü olan Karakol örgütünün kuruluş şeması ve yöneticileri şöyledir:

Kurucusu ve Başkanı: Albay Kara Vasif.

Yönetim Kurulu üyeleri: Albay Galatalı Şevket, Yarbay Kemalettin Sami Gökçe, Yarbay Edip Servet Tör, Baha Sait, Kara Kemal, Binbaşı Ali Rıza, Binbaşı Ali Çetinkaya, Avukat Refik İsmail, Çerkez Reşit, Muhiddin Bey, Sudi Bey, Yüzbaşı Baki, Binbaşı Hüseyin Kadri, Albay Arif Hikmet, Arif Bey (Mebus), Binbaşı Tolçalı Süleyman, Binbaşı Üsküdarlı İhsan, Ahmet Hilmi Bey, Binbaşı Çolak İbrahim, Binbaşı Cemal Karabekir, Binbaşı Naim Cevat, Albay Ömer Lütfi.

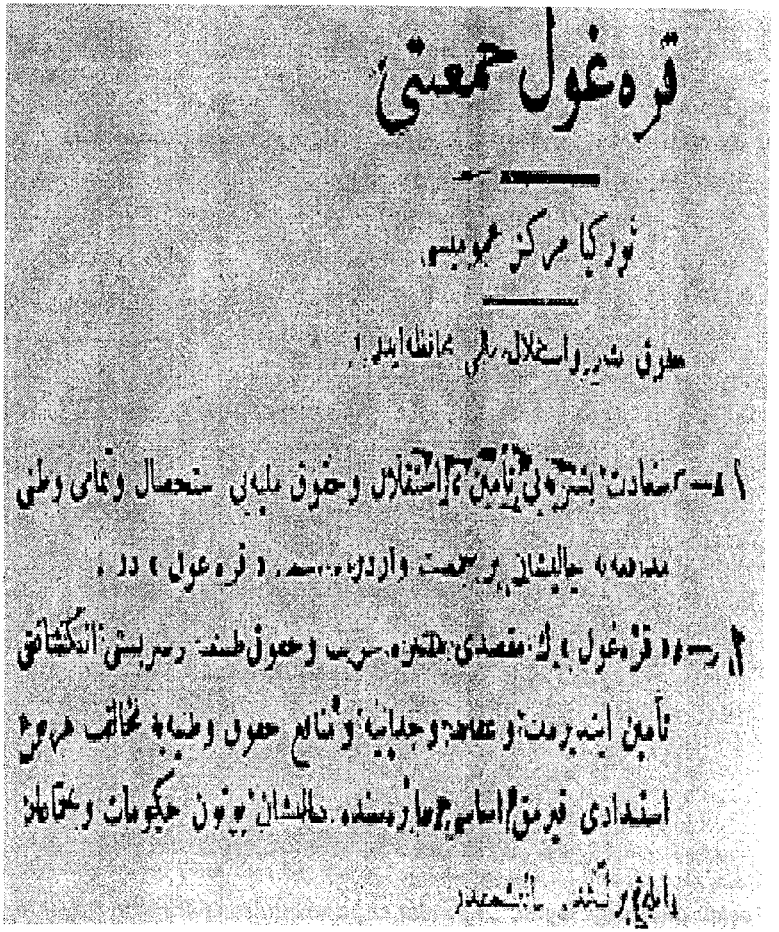
Üsküdar Grubu Başkanı Yenibahçeli Şükrü Oğuz, Üsküdar Grubu üyesi Yarbay Mustafa Muğlalı, Topkapı Grubu Başkanı Yarbay Hüsamettin Ertürk (Sonra Albay), İslam Kadınlar Birliği Başkanı Naciye Faham Hanım.

Başlıca Müfrezeler ve Önde Gelen Adlar: Yahya Kaptan, Küçük Arslan, Büyük Arslan, İpsiz Recep, Bulgar Sadık, Dayko, Yüzbaşı Nail, Yalovalı İbo, Gebzeli Rifat Kaptan, Kuşçubaşı Eşref, Demir Hulisi Bey, Üsküdar Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Remzi, Gebze Jandarma Kumandanı Nail, Kartal Jandarma Kumandanı İzzet, İzmit Jandarma Kumandanı Kerim, Maltepe Atış Okulu öğretmenleri Yüzbaşı Fehmi ve Hulusi, Osman Kaptan, Adapazarı'ndan Yüzbaşı Ramiz, Yüzbaşı Hopalı Rauf, Doktor Trabzonlu Raik, Meto Hüseyin, Mehmet Bey, Kadıköy Mıntıka Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Dayı

Mesut, Şile Mıntıka Kumandanı Yusuf Ziya Bey, Kartal Mıntıka Kumandanı İhsan Bey, Beykoz Mıntıka Kumandanı Murat Bey.

Karakol Teşkilatı kurmay heyeti. Oturanlar sağdan itibaren Fahrettin Bey (Kara Vasıf'ın kardeşi), Kara Vasıf, Mesut Bey. Ayaktakiler Naim Cevat, Ali Rıza ve Yenibahçeli Şükrü Oğuz

Karakol Örgütü'nün bir yazısı

Karakol Cemiyeti

Türkiye Merkez Umumiyesi

Hukuk Naşir ve istiklal hali muhafaze eder.

1- Seaadet-i beşeriyeyi temin, istiklal ve hukuk-ı milliyeyi istihsal ve tamami-i vatanı müdafaaya çalışan bir cemiyet varid olanın ismi Karakol'dur.

2- Karakol'un maksadı milletimize hürriyet ve hukuk tabası ve serbest inkişafı temin ettirmek ve akait vicdaniye ve menafi hukuk vataniyeye muhalif her nevi istibdadı kırmak esası dairesinde çalışan bütün hükümet ve cemaat ile birlikte çalışmaktadır.

Baha Said Bey (1882-1939)
Karakol Cemiyeti'nin kurucusu

EK-3
HAMZA VE FELAH GİBİ ÇEŞİTLİ İSTİHBARAT GRUP VE HÜCRELERİ İLE İLGİLİ

HAMZA GRUBU

Hamza Grubu Ankara'nın olurunu alarak kurulan ve desteklenen ilk istihbarat grubudur. Daha sonra ortaya çıkan Felah Grubu'nun ilk çekirdeğini oluşturan Hamza grubu, 23 Eylül 1920'de faaliyete başlar.

Kurucusu Kurmay Yarbay Çopur Neşet Bora Bey'dir. Neşet Bey daha önce de Molteke adlı bir başka gizli teşkilat kurmuştur. Grup ihtiyat kuvvetlerini barındıran iki alt birimi daha oluşturur. Bunlar Ferhad ve Kerimi adlarını alırlar. Herhangi bir tehlike anında Hamza grubunun yerine Ferhad Grubu onun da bertaraf olması durumunda yerine Kerimi grubu geçecektir. Grubun adı son olarak 31 Ağustos 1921'de Felah Grubu olarak değiştirilir. Bütün bunlar iz kaybettirme ve yanıltma amacıyla yapılan şekli değişikliklerdir. Grupların örgütleri Kurtuluş Savaşı sonuna kadar faaliyet halinde olacaktır.

Hamza Grubu'na bağlı olan yapıya göz attığımızda, o dönemdeki gizli servislerin çalışma şemalarını da görmek mümkün olmaktadır. Bunlar şöyle örgütlenmişlerdir:

1. Şube müdürü: "Yıldız" kod adıyla anılan Kurmay Yüzbaşı Seyfettin Bey'dir (Tüm. Gen. Düzgören). Bu şubenin görevi Yunan ordusunun teşkilat ve harekâtı hakkında istihbarat toplamaktır.
2. Şube müdürü: "Fuat" kod adıyla anılan Muhabere Yüzbaşı Hilmi Bey'dir.

Genelkurmayca öngörülen teknik ekipmanı sağlamak, siparişleri ve satın almaları gerçekleştirmektir.

3. Şube müdürü: "Ay" kod adıyla görev yapan grup komutanı Neşet Bey'dir. Saray çevresi ve düşman karargâhları ile ilişkileri konusunda bilgi toplamak bu şubenin görevidir. Bu şube ayrıca kontrespiyonaj, yani casus avcılığı yapmakla da görevlidir. Bu şube ayrıca Anadolu'ya geçişleri kontrol altında tutan ve sağlayan birimdir aynı zamanda.
4. Şube müdürü: "Güneş" kod adıyla anılan Kurmay Yüzbaşı Ekrem Bey'dir (Korgeneral Ekrem Baydar). Bu şube istihbarat için gerekli teknik elemanları bulmak, İstanbul ve dış ülkelerden alınacak malların alımı ve Anadolu'ya geçirilmesi, İstanbul Hükümeti'nin satmaya çalıştığı silahları alarak Anadolu'ya geçirmek ve hesapları tutmakla yükümlüdür.

Ankara'dan gruba gönderilen kuryeler İstanbul Yemiş İskelesi, Limoncu Han, Dillizade yazıhanesinde Ali Bey ile temas kuruyorlardı.

Bu Grubun Elemanları Şu Adlardan Oluşmuştur:

Binbaşı Mehmet Dursun, Yüzbaşı Hüseyin Vehbi, Binbaşı M. Bahattin Sakman, Yüzbaşı M. Cemal Emsal, Yarbay Salih Zeki, Yüzbaşı Ziya, Yarbay Eyüp Durukan, Binbaşı Mehmet Bilal Alpa-

gut, Yüzbaşı İsmail Kemal Altuğ, Yüzbaşı Şükrü Öztikmen, Yüzbaşı Ömer Sabrı Akan, Üsteğmen Osman Nuri İnceler, Binbaşı Mustafa Reşit, Binbaşı Hasan Fehmi, Yüzbaşı Hasan Tahsin, Üsteğmen Hüseyin Hüsnü Uygur, Yüzbaşı Mehmet Emin Burat, Üsteğmen Rasim Akyaşar, Teğmen Ethem Olcay, Albay Esat, Binbaşı Mahmut Hakkı, Yüzbaşı Mehmet Cemal, Necati (Ermeni asıllı İngiliz istihbaratında görevli ajan), Efdal (Ermeni asıllı İngiliz istihbaratında görevli ajan), Mustara Rıza (İngiliz istihbaratında görevli ajan), Yüzbaşı Halit (İstanbul Fransız karargahında irtibat subayı), Yüzbaşı Kemal (Fransız karargâhında irtibat subayı), Revandizli Mahmut Paşa, Abidin Bey, Himmetzede Hüsnü, Hasan Rıza Soyak, Necmettin Bey, Yüzbaşı İsmail Hakkı, Teğmen İbrahim, Üsteğmen Rıfat, Yüzbaşı Cevdet, Teğmen Kerim, Üsteğmen Gözlüklü Ziya, Binbaşı Seyfi, Binbaşı Aziz Hüdai, Binbaşı Hasan Hilmi, Yüzbaşı İbrahim Derviş Görsoytrak.

15 Aralık 1920'den itibaren "Hamza Grubu", "Mücahid" ismini almıştır. Bu da 23 Şubat 1921'de "Muharip; Grubu" adını almıştır. Teşkilâtın adı en son 31 Ağustos 1921'de, "Felah Grubu" şeklinde değiştirilmiştir. Bütün bu değişiklikler şeklîdir. Esas olan, grup teşkilâtının Millî Mücadele sonlarına kadar devam etmiş olmasıdır.

FELAH GRUBU

Ulusal Kurtuluş Savaşı'na hizmet eden gruplar arasında "Felah" da bulunuyordu. "Güneş Grubu" olsun, "Hamza Grubu" olsun, ulusal orduya hizmet eden gizli örgütlerde ana amaç yurdun kurtarılması olmuştu.

Felah Grubu'nun başkanlığını Erkân-ı Harb Binbaşısı Ragıpoğlu Ekrem (Baydar) Bey yapıyordu. 20 kişiden oluşan grubun üyeleri şöyleydi:

1- Ragıp oğlu Ekrem (Tophane), Rütbesi: Erkân-ı Harb Binbaşısı, Sicili: 321-3 (Sahra Subayı), Görevi: İstihbarat ve Yardım Başkanlığı.

2- Mehmet oğlu Aziz Hüdâi (İstanbul), Rütbesi: Binbaşı, Sicili: 318-4 (Piyade), Görevi: Siyasi İstihbarat.

3- Süleyman oğlu Kerim (Selanik), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 322-14 (Sahra), Görevi: Şifre Subayı.

4- Sadık oğlu İsmail Hakkı (Edirne), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 321-387 (Piyade), Görevi: Şifre Subayı.

5- İbrahim oğlu Kemal, Rütbesi: Yüzbaşı. Sicili: 322-24 (Piyade), Görevi: Zât işleri.

6- Nezir oğlu Bedii (Kuzguncuk), Rütbesi: Üsteğmen, Sicili: 322-17, Görevi: Osmanlı Hükümeti Genel Kurmayı'nda istihbarat.

7- Ahmet oğlu Fehmi (İstanbul), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 322-24 (Piyade), Görevi: Zât işleri.

8 - Yusuf Ziya oğlu Cevdet (Midilli), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 330-18 (Topçu), Görevi: Anadolu'ya subay sevki ve tebligatı.

9- Yahya oğlu Rasim (Üsküp), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 328-41 (Topçu), Görevi: Nakliye işleri.

10- Arif oğlu Eyüp (İstanbul), Rütbesi: Yarbay, Sicili: 319-2 (Topçu), Görevi: Topçu malzemesinin Anadolu'ya nakledilmesi.

11- Hüseyin oğlu Mehmet Emin (İstanbul), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 326-3 (Nakliye), Görevi: Topçu malzemesinin Anadolu'ya nakledilmesi.

12- Osman oğlu Ahmed Ağa (İstanbul), Rütbesi: Üsteğmen, Sicili:309-15 (Nakliye), Görevi: Sevk edilecek malzemenin saklanması.

13- Kazım oğlu Hüseyin Hüsnü (İstanbul-Bakırköy), Rütbesi: Yüz-

başı, Sicili: 326-1 (İstihkam), Görevi: İstihkam ve ulaşım aracı temin edilmesi.

14- İbrahim oğlu Mehmet Ali (Girit), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 325-5 (Muhabere), Görevi: Muhabere araçlarının temin edilerek Anadolu'ya gönderilmesi.

15- Edip oğlu Ali Saip (İşkodra), Rütbesi: Hesap memuru, Sicili: 316-42, Görevi: Hizmete ve hizmetlere ait hesap işleri.

16- Mehmet Aziz oğlu Vasfı (İstanbul) Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 322-196 (Levazım), Görevi: Levazım işleri.

17- Osman oğlu Seyfeddin (İstanbul), Rütbesi: Yüzbaşı, Sicili: 11:324-15 (Topçu), Görevi: Levazım işleri.

18- Salim oğlu Saffet (Trabzon), Rütbesi: Üsteğmen, Sicili:3314 (Topçu), Görevi: Kurye subaylığı.

19- Hüseyin oğlu Ziya (Kırşehir), Rütbesi: Üsteğmen, Sicili: 33415 (Topçu), Görevi: Sevkiyât.

20- Ahmet oğlu İbrahim Edhem, Rütbesi: Teğmen, Sicili: 332-14 (Topçu), Görevi: Sevkiyât.

DİĞER GRUPLAR

YAVUZ GRUBU (Şubat 1921-Eylül 1921)

Karakol Örgütü mensubu Muğlalı Mustafa (Milli Mücadele'de şark cephesinde kolordu komutanı) tarafından 23. Nisan 1920'de "Zabitan" adıyla kurulan gruba, Ekim 1921'de "Yavuz" ismi verilmiştir. Karakol örgütünün devamı olan grubun yönetim kadrosu ittihatçılardan oluşmuştur. Grup faaliyetlerinde Yavuz Sultan Selim'in resmini havi mühür kullanmıştır. Yavuz, bazı çalışmalarında M. M ve Felah gruplarıyla işbirliği yapmıştır.

Yavuz Grubu mensupları şunlardır:

- Yarbay (sonra orgeneral) Muğlalı Mustafa Bey (Başkan)
- Levazım Binbaşısı İbrahim Bey,
- Yüzbaşı Filibeli Halim Bey,
- Mitralyöz Yüzbaşısı Fatihli Lütfü Bey,
- İstanbul gümrüklerinde muayene memuru Haydar Bey,
- İstanbul gümrük ihracat müdürü Pertev Bey,
- İstanbul gümrük müdür muavini Nuri Bey,
- İstanbul gümrük ithalat müdürü Memduh Bey,
- İstanbul gümrük müfettişi Hasan Baba,
- Piyade Yüzbaşısı Kemal Bey,
- Sadaret kalemi hulefasından Manisalı İhsan Rüştü Bey,

Bu grup, gerek milli hükümete istihbarat sahasında, askeri ambarlardan baskınlarla temin edilen silah ve cephaneyi kaçırarak ve Karadeniz limanlarına sevk etmek suretiyle önemli hizmetler yapmıştır.

NAMIK GRUBU (30 Ocak 1921)

İstiklal Savaşı'nda, mühimmatları ordu saflarına göndermek için kurulan bu grup, piyade mülazımı Halil İbrahim Bey ve kardeşi Mülazım Naci Bey tarafından tesis edilmiştir. (Kuruluşu: 30 Ocak 1921)

BERZENCİ GRUBU

Bu grup Bahriye imamı Ahmet Berzenci Efendi tarafından kurulmuş olup, milli ordu için mühimmat tedariki için bu gruba mensup olanlar Bahriye Nezareti ambarlarından pek çok silah ve cephaneyi Anadolu'ya sevk etmişlerdir.

BEŞLER GRUBU

Bu grubun kuruluşu Karakol Örgütü mensubu Kara Kemal tarafından planlanmıştır. Amacı Anadolu'ya yayılma ve işgalcilere karşı Anadolu'nun müdafaasıdır. Grup merkez heyeti beş kişidir.

MUAVENET-İ BAHRİYE GRUBU (Mart 1921-15 Aralık 1921)

Bahriye Kaymakamı komodor Nazmi Bey ve Bahriye Kaymakamı Haydar Bey tarafından kurulmuştur. Bu grup Haliçte bulunan harp gemilerinin işe yarayan silah ve malzemelerini gizlice söktürerek milli orduya göndermişlerdir.

Grupta bulunan kişiler:

- Binbaşı Şemseddin Bey,
- Bahriye mülazımıevveli Faruk Bey,
- Bahriye Binbaşısı Ziya Bey,
- Bahriye Mülazımı Yaver Hasan Bey,
- Yüzbaşı Hulki Bey,
- Bahriye Yüzbaşısı Laz Ahmet Bey,
- Bahriye Kaymakamı Cevad Bey,

Bu grup Milli Müdafaa Vekaleti ile temasa geçmiş olmakla birlikte Felah grubunun bir kolunu teşkil etmekteydi.

İMALAT-I HARBİYE GRUBU (19 Mart 1920-16 Aralık 1920)

Bu grup 19 Mart 1920'de gayri resmi olarak Topçu Yarbay Eyüp tarafından kurulmuştur. Bu grup fabrika ve ambarlardan birçok silah ve cephane ile Anadolu'ya çok sayıda subay kaçırmıştır. 23 Eylül 1920'de resmen tanınarak, bilahare Felah grubu ile 23 Mayıs 1921'de birleşmişler ve bu beraberlik 26 Ekim 1923'e kadar devam etmiştir.

Sebati Milli Grubu, Yıldırım Grubu, Vefa Grubu, Güneş Grubu, Ay Grubu, Mücahit Grubu, Muharip Grubu gibi adlarla anılan diğer hücrelerde, Anadolu'nun muhtaç olduğu silah ve cephaneyi elde etmek için düşmanlara baskınlar yapmışlar ve bunları İstanbul'dan Anadolu'ya sevk etmişlerdir.

İstanbul'daki örgütler dışında Trabzon'da "Müfreze-i Bahriye Grubu", Fethiye'de " Bizci Grubu" gibi başka gruplarda, Anadolu'da başlayan Milli Mücadele'ye imkanları ölçüsünde yardımda bulunmuşlardır.

EK-4
ASKERİ POLİS TEŞKİLATI İLE İLGİLİ (EMNİYET-İ UMUMİYE MÜFETTİŞLİKLERİ VE MATBUAT VE İSTİHBARAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ)

ASKERÎ POLİS TEŞKİLÂTI'NIN KURULUŞU

30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'nin imzalanıp, İtilâf Devletleri tarafından kendi çıkarlarına uygun olarak uygulanmaya konulması üzerine, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde "Kuvâ-yı Milliye" adını verdiğimiz direniş hareketleri başlamıştı. TBMM'nin 23 Nisan 1920'de kurulmasından sonra, Meclis Hükümeti gayri nizamî olan bu hareketleri düzenleyerek memlekete egemen olma yolunda çalışmalarına başladı. Duruma hâkim olabilmek için, düşmanın propaganda yolu ile halka, orduya nüfuzuna, dolayısıyla ülkede karışıklıklar çıkarmasına mâni olmak gerekiyordu. Bu amaçla, zaman ve şartlara göre bazı müesseseler vücuda getirilerek iç ve dış düşmanlara karşı tedbirler alınmaya çalışılmıştır.

Askerî Polis (Ayn-Pe) Teşkilâtı da, bu düşüncelerden yola çıkılarak, EHUR'a bağlı olarak kuruldu. Yukarıda da belirtildiği gibi teşkilâtın kurulmasını gerektiren ana sebeplerden biri, düşmanın propaganda ve faaliyetlerini önlemek, diğeri ise Türk milletinin meydana geden olaylar karşısındaki ümitsiz ve kararsız tutumunu engellemekti. Teşkilât başkanı Binbaşı İsmail Hakkı Bey'in şubelere gönderdiği bir tamiminden, düşmanın olumsuz propagandasının yoğun olduğunu ve bunun odak noktasının da "masum Anadolu halkı" olduğunu anlıyoruz. Düşman, halka "suret-i haktan" gözükerek, ülkede emniyetin kalmadığını, her şeyin bittiğini ve mücadelenin gereksiz olduğunu aşılamaya çalışmaktaydı. Böylece halkı, Kuvâyı Milliyecilerden nefret ettirmeye hatta düşman tarafına geçmeye zorlayarak, orduyu gerçek dayanaklarından yoksun bırakmak istemişlerdir.[30] Bu propagandayı tuttura bilmek için çeşitli metotlar uygulayacakları şüphesizdi. Bunlardan en önemlisi halkı içeriden yıkma çalışmalarıdır. Bunun için Kuvâyı Milliyeci gibi gözükerek, Kuva-yı Milliye'nin kuruluş gayesine yakışmayacak şekilde zulüm ve baskı yaparak, halkı milliyetçilere düşman yapmaya çalışmaktadırlar. Diğer bir uygulama ise, halkın saygı duyduğu padişah ve İstanbul Hükümeti'ni kendi emelleri için kullanmalarıdır. İşgalcilerin oyununa gelerek, memleketin yönetimini Damat Ferit ve benzerlerine bırakmış olan padişah, onların maddi manevî bütün kuvvetleri ile aleyhte yaptıkları faaliyetlere seyircidir. Halk bir taraftan ülkenin işgali, diğer taraftan yoğun şekilde yapılan olumsuz propaganda karşısında ne yapacağını şaşırmıştır. Ülke topraklarını acımasızca çiğneyen düşmanı, hâlâ "halife ordusu" sanmaktadır. Türk halkı bu şekilde sahipsiz ve şaşkınlık içinde iken, işgalcilerin dindaşları yerli Rum ve Ermeniler, onların da yardımı ile geceli gündüzlü zararlı pro-

30 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 1-12, 13, 14.

pagandalarına devam etmektedirler. Propagandalarının esasını, halkta bağımsızlık için yapılacak direniş hareketleri aleyhinde fikirler oluşturmak ve orduyu parçalamak için, maneviyatını sarsacak, kıracak oyunlar teşkil etmekte idi. [31]

Hükümetin ve ordunun, işgal bölgelerindeki düşman faaliyetlerinden, halkın durumundan ve diğer bütün olaylardan günü gününe haberdar olması gereklidir. Aynı zamanda ülke içinde de bazı olaylar meydana gelmektedir. Anadolu'nun çeşitli yerlerine özellikle kıyı bölgelerine, İstanbul ve çeşitli yerlerden esaretten dönenler çıkmaktaydı. Esaretten dönen veya izinli olarak gelen subaylardan bir kısmı da "İhtiyat zabiti" olduklarından kendi köy ve kasabalarında oturuyorlardı. Geliş sebepleri belli olmayan bu subayların, polis tarafından "taht-ı nezarete" alınmaları da mümkün değildi.[32]

Ordu, düşman ile savaşa hazırlanırken veya savaşırken, onun devamını sağlayacak cephe gerisindeki idarî teşkilât ve bunun "kuvve-i icrâiyesinden" olan polis ve jandarma, Millî Mücadele sırasında da, daha önce de görev yapabilecek durumda değildi. Garp Cephesi Askerî Polis Teşkilâtı Müdürü Binbaşı İsmail Hakkı Bey, Millî Mücadele yıllarındaki zabıta kuvvetlerinin durumunu şöyle açıklamaktadır:

"... Bu günkü zabıta kuvvetlerimiz, umumiyet itibariyle şekl-i hazırı ile bir adliye mübaşiri, tahsildar ve milletle hükümet arasında tesis-i irtibata ancak muktedir bir kuvvettir."[33]

İç ve dış bozguncular hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi topla-

---

31 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 30.

32 ATASE Arşivi; K. 636, D. 280, F. 11-1.

33 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 30.

mak ve karşı propaganda yapmak lâzımdır.[34] Cesur, davasına bağlı, ordu ve milletin emellerine uygun çalışmalar yapacak dürüst insanlardan oluşan özel bir teşkilâta ihtiyaç duyulmaktaydı. Öyle ki millet, düşmanı memleketten atacak mükemmel bir orduya ne kadar muhtaç ise, bu orduyu destekleyecek, düşman hakkında bilgilendirecek iyi bir istihbarat teşkilâtına da muhtaçtır.[35] Ancak, bu özellikleri taşıyan bir örgüt de yoktu.

Yukarıda izaha çalıştığımız, iç ve dış kaynaklı yıkıcı faaliyetlere karşı bir istihbarat örgütünün kurulması kararlaştırıldı. Teşkilâtın kuruluşuna önce Garp (Batı) Cephesi bölgesinde başlandı. Çünkü bu sıralarda ülkenin her tarafı tehlikeye maruz olmakla beraber, işgalcilerin daha çok faaliyette bulundukları yer bu bölge, karşılarındaki ordu da Garp orduları idi.

Bu cephenin merkezi ise Eskişehir ve yöresidir. Bu bölgede faaliyette bulunan yabancı ve onlar adına çalışan yerli Rum, Ermeni ve Türklerin bozguncu propagandalarına karşı [36] ilk defa Garp Cephesi Komutanlığı'na bağlı "Askerî Polis Teşkilâtı" (Ayn-Pe veya Pî) kuruldu. Genel merkezi Eskişehir'de olmak üzere, peyderpey Anadolu'nun önemli merkezlerinde şubeler açılarak [37] teşkilâtın genişletilmesi kararlaştırıldı. Genel olarak bu teşkilâtın amacı "... ordu gerisinde ve ordu mıntıkasında düşmanın casusluk faaliyetleri ve propagandası ile gizli teşkilât kurmasını, karışıklık çıkarmasını engellemek, karşı tedbirler almak"; [38] "... sahillerden, hudutlardan gelen giden her şahsı araştırmak, icap ederse tutuklamak ve komuta

34 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 30-2.

35 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 30-1.

36 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 30-2.

37 ATASE Arşivi; K. 687, D. 140, F. 1-12, 13, 14.

38 ATASE Arşivi; K. 690, D. 145, F. 3.

makamları aracılığı ile vesikaları ile birlikte mahkemelere sevk etmekti" [39] şeklinde açıklanmaktadır.

Askerî Polis Teşkilâtı'nın kurucusu EHUR Reisi Fevzi (Çakmak) Paşa'dır. Bu konuda Fevzi Paşa şöyle demektedir:

"Askerî Polis Teşkilâtı, tarafımdan Anadolu'da kurulmuş, gelen geçenleri incelemek, propagandacı ve casusları izlemek ve zararsız hâle getirmekle görevlendirilmişti." [40]

Kuruluş tarihine gelince, bu hususta bazı araştırmacılar çeşitli tarihler tespit etmişlerdir. Askerî Polis Teşkilâtı'nın kuruluş tarihini Dr. Ergün Aybars [41] 20 Aralık 1920 olarak kabul etmektedir. Dr. Mesut Aydın ise bu tarihi yanlış kabul etmekte ve şöyle demektedir:

"Kuruluş tarihi tetkik eserlerde 20 Aralık 1920 olarak gösterilmekte ise de, kuruluş tarihi tam olarak 21 Kasım 1920 tarihindedir." [42] Dr. Bülent Çukurova da Askerî Polis Teşkilâtı'nın kuruluş tarihini 20 Aralık 1920 olarak kabul etmektedir. [43] Teşkilâtın kuru-

---

39 ATASE Arşivi; K. 729, D. 11, F. 1-13.

40 Hüsamettin Ertürk, *Millî Mücadele Senelerinde Teşkilât-ı Mahsusa*; s. 381, (Basılmamış daktilo nüsha ATASE Başkanlığı Kütüphanesi'ndedir.) Ayrıca buradan naklen bkz. Hüsnü Himmetoğlu, *Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul ve Yardımları*, 2. c., İstanbul 1975, s. 409. (Hüsamettin Ertürk'ün adı geçen kitabına Fevzi Paşa notlar yazmıştır. Teşkilâtı kendisinin kurduğunu yazdığı bu notlara karşı, ne belgelerde, ne de tetkik eserler ve hatıralarda bilgiye rastlanmamıştır.)

41 Ergün Aybars, *İstiklâl Mahkemeleri*, I-II c., İzmir 1988, s. 92.

42 Mesut Aydın, *Millî Mücadele Yıllarında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Gruplar* (AÜTİT Enstitüsü, basılmamış doktora tezi), Ankara 1989, s. 174.

43 Bülent Çukurova, *MM Grubu Haber Alma Raporlarında Grup Faaliyetleri ve Bazı Zararlı Cemiyetler* (AÜTİT Enstitüsü, basılmamış doktora tezi), Ankara 1989, s. 25–26.

luş tarihi Genelkurmay Harp Tarihi resmî yayınlarında da 20 Aralık 1920 olarak gösterilmektedir. [44]

Oysaki Askerî Polis Teşkilâtı'nın (Ayn-Pe) kuruluşu, 1920 yılının Temmuz ayı ortasıdır. Belgelerde bu tarih şüpheye meydan bırakmayacak şekilde açıktır. [45] Ayrıca Garp Cephesi Askerî Polis Teşkilâtı Başkanı İsmail Hakkı Bey bir yazısında "20 Temmuz'da görevime başladım" demektedir. [46]

Bu ifade de teşkilâtın 1920 yılı Temmuz ayının ortalarında kurulduğunun açık bir delilidir. Yine Bnb. İsmail Hakkı Bey'in Garp Cephesi Komutanlığı'na yazdığı 26 Şubat 1921 tarihli bir yazısındaki "... 18 Temmuz 1336 (1920) de taht-ı riyasetimde teşekkül eden A.P. Teşkilâtı..." ifadesi, Askerî Polis Teşkilâtı'nın kesin olarak 18 Temmuz 1920 yılında kurulduğunu göstermektedir. [47] Adı geçen araştırmacıların tespit etmiş oldukları 20 Aralık 1920 tarihi, Askerî Polis Teşkilâtı'nın kuruluş ve kadrolarında yapılan son genel düzenleme tarihidir.

---

44 *Türk İstiklâl Harbi Batı Cephesi*, II. cilt, 3. kısım, Ankara 1966, s. 57.

45 EHUR'un 10 Ekim 1920 tarihli, çeşitli komutanlıklara yazdığı bir emirde şöyle denilmektedir : "Memleketimizde casusluğun, düşman propagandasının men ve izalesi son derece ehemmiyet kesbetmiştir. Bu ehemmiyetle, mene çalışmayla beraber ordu ve memleket dahilinde efkâr-ı umumiyeye, hükümetin istihlası vatana müteallik mesaisi lehinde ihzar ve düşman hakkında casus vesair vesait istimal suretiyle malûmat tedariki için teşkilât yapılması lüzumu hasıl olmuştur. Bu sebeplerle 1920 Temmuz'u evasıtından beri Garp Cephesi menatıkında teşkilât icrasıyla faaliyete başlamış olan Askeri Polis Teşkilatı, fevaid temin eylemiş ve halen bunun sair cephede ve kolordu menatıkalarına da teşmili muvafık bulunmuştur." (ATASE Arşivi, K. 615, D. 208, F. 4.)

46 ATASE Arşivi, K. 687, D. 140, F. 2-4.

47 ATASE Arşivi, K. 693, D. 157-A, F. 2-5.

١٧/١٢/٣٠

(١)

عدد ب. تشكيلات وظائف

اساسى قانونه تعليقات

١ - ب. تشكيلات. دولتجه تأسيس ايدلمش اولان وزارتلرك وظائف اصليه لرى ايله بر طاقم مخصوص وظائف دخى وارديركه بونلره وظائف تشكيلاتيه دينيلير. بو وظائف تشكيلاتيه نك تعيين و تنسيقى ايچون تشكيلات اساسيه قانونى وضع اولنمشدر. بو قانونك احكامنه توفيقاً وظائف تشكيلاتيه نك تعيين و تنسيقى ايچون بر هيئت مخصوصه تشكيل اولنمشدر. بو هيئت مخصوصه (ب. پ. لس) تعبيرله يازيلمقده و بو تعبير كلمه لرك اولمسيله بونلره (ب. پ. لس) تعبيرى استعمال اولنمقده در. بو هيئت مخصوصه نك تشكيلاتى و مأموريتى و سائر خصوصيه دائر تفصيلات آتيده مندرجدر. (فرعه ـ ١)

٢ - تشكيلات و ارتباط :

٣ - بالطبع ب. پ. لس وظائف اركان حربيه عموميه ادارهسنه دخولنه جدر. بو مقصدله اركان حربيه قومه انتخابات شعبهسنه مربوط بر ب. پ. لس شعبهسى احداث ايدلمشدر. بو شعبه ب. پ. لس انتخابات و ارتباط شعبهسى تسميه اولنور. بو شعبه جرحى اساسيه تركيب اولنمشدر.

٤ - جميع وظائف اداريه و جميع مناصب عسكريه حوالى مقدمه لرنه دائر اسناد و سوابق تحريريه نك تدقيقى و انتخابات شعبه و يا قسمنه عائد بر ب. پ. لس دفترى بولنمقدر. (*)

٥ - تشكيلات حربيه ده وكلاى مقدمه لرى اقسام داخله سنده ايفاى وظيفه ايدنلر مستوفى سوابقه حائز اولمق لازمدر. بو سوابق كوره مقصدله تشكيل ايدلمش اولان ب. پ. لس دفترلرى تدقيق اولنور. بو دفترلرده سوابق مستوفيه سى بولنمايانلر حقنده تحقيقات اجرا اولنور. بو تحقيقات نتيجه سنده مقدمه لرك اقسام مختلفه سنه تعيينلرى و يا ترفيعلرى مناسبتيله (**) ب. پ. لس طرفندن مخصوص كاغذلر ويريلير.

٦ - شعبات مقدمه لرنه دائر اسناد و سوابقك تدقيقنه مأمور اولدقلرى حالده آنجق احوال مشكوكه يى و يا بعض اولوالامر تعليماتنى حاوى اولانلرى تحرير ايدرلر. انتخابات شعبهسى و شعبه اولوالامر تعليماتنه توفيقاً انتخابات تحريرات يايار.

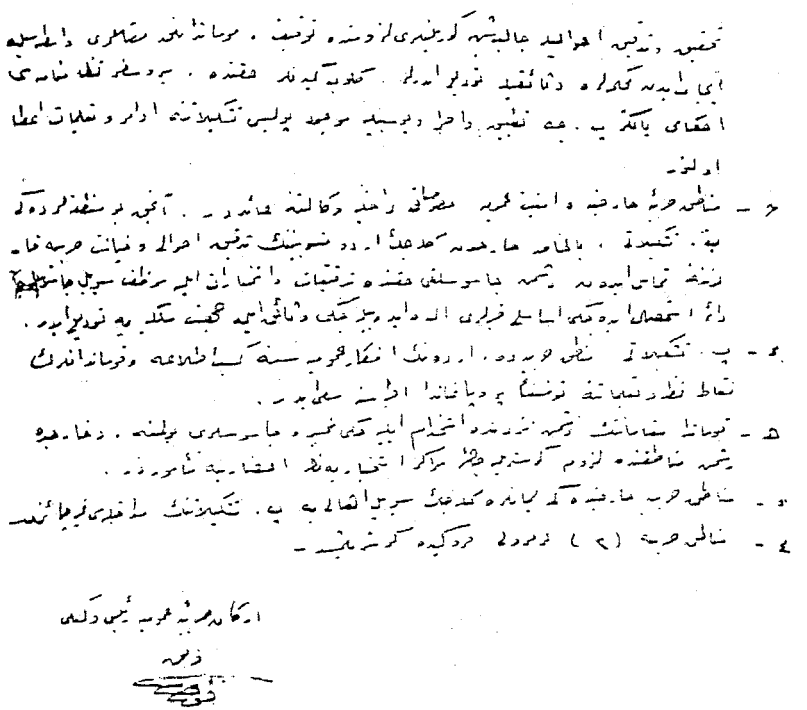
٧ - وظائف و اعمالى :

٨ - آ - نك. وظائف اساسيه سى يوقده ده اجمالى ايضاح اولنمشدر.

ب - آتيده تعقيب ايدلمك مقتضى تحريرده در. شعبه اى. بالطبع ب. پ. لس وظائف تشكيلاتيه سنك وظائف اصليه و فنيه سنه نظارت ايدر. بونك ايچون سوابق عدد و تحقيقاتى مقتضى اولديغى وقت بالمجادله تحقيقات

(*) بو دفتر اك اوزره مربوط اولديغى مقدمه نك مستوفى اولوالامر قرارلرى مشتمل قسمنه ده ب. پ. لس شعبه سنه مخصوص بر دفتر دخى ايلاوه اولنمشدر.

(**) بو مناسبتله ده مقدمه نك مخصوص دفترينه كتابت و يا سياه اولوالامر كاغذلرى ضبط اولنمقدر.

Askerî Polis Teşkilâtı vezâif-i esasiyesi hakkında talimatname: 20/12/36

1. P. Teşkilatı ordu gerisindeki mıntıkalarda ve dahilinde düşman casus faaliyeti ve propagandasının teşkilat-ı hafiye ve iğtişaş ihdas eylemesinin önünü almak ve mukabil tedabir ittihaz ve faaliyet-i mütekabile ibraz etmek ve düşman menatıkına gönderilecek eşhası tedarik eylemek gibi emniyet-i umumiye ve istihbarata muavin teşkilâttır. (Bu maksatla askerî (P = Polis) nukat ve merakizi vücuda getirilmekte bulunmuş ve bunlara sadık in-

zibat memurlarından maada hafî teşkilâta malik müteaddit taharri memurları ve menatık-ı harbiyedekilere komiser ve polis ilâve edilmiştir. (Numero-1)

2. Teşkilat ve İrtibat:

a. Bilumum "P" vezâifi Erkân-ı Harbiye-i Umumiye'ce idare olunacaktır. Bu maksatla Erkân-ı Harbiye-i Umumiye İstihbarat Şubesi'ne menbut bir P kısmı ihdas edilecektir. Ve bu kısım P ve istihbarat ve irtibat şubeleri muamelâtıyla meşgul iki cüz-i esasîden mürekkep olacaktır.

b. Cephe ve kolordu ve bu salâhiyetteki havali mıntıkalarındaki kumandanlık karargâhları istihbarat şube veya kısımlarında birer P kısmı bulunacaktır. [48]

c. Manatık-i harbiyede ve kendi mıntıkaları aksam-ı dahiliyesinde en büyük kumandanlar tespit edilen melfuf muvakkat kadrolara nazaran mevakün derece-i ehemmiyetine göre ve muhassesatla mütevazin alarak lüzum görülecek mevâkide Erkân-ı Harbiye-i Umumiyenin inzimam-ı rey ve muvafakatiyle birinci, ikinci, üçüncü derece veya muvakkat mahiyette muavin [49] P şubeleri vücuda getireceklerdir.

d. P şuâbatı mıntıkalarındaki kumandanların emrindedir. Ancak, ahval-i müstacelede ve kumandanın reyi munzam bulunan hususatta, istihbarat şubeleri ve şube bulunan makamların istihbarat kısımlarından da emir alırlar.

---

48 Bir kolorduya merbut, olmayarak ayrı bir mıntıkada müstakil bulunan fırkalarla müstakil fırkalarda P işlerini karargâhlarından bir kısım vasıtasıyla icra ederler.

49 Muvakkat mahiyette bir maksad-ı mahsus için sabit veya seyyar olarak herhangi bir şubeden müfrez bir kısımdır.

3. Vezâif ve İcraat:

a. P'nin vezâîf-i esasiyesi birinci maddede icmal edilmiştir.

b. Atîde tayin edilen menatık-ı harbiyede P şubeleri bilumum P ve emniyet-i umumiye vezaifinden doğrudan doğruya mesuldür. Bunun için sevahil, hudud ve cephelerden gelecek bilcümle eşhası tahkik ve tetkik, ahvaliyle calib-i şüphe görülenleri lüzumunda tevkif, kumandanlık makamları vasıtasıyla icap eden mahkemelere vesaiki ile tevdi ederler. Gelüp gidenler hakkında, Seyr-ü Sefer Nizamnamesi ahkâmı yalnız P'ce tatbik ve icra ve bu sebeble mevcut polis teşkilâtına evamir ve talimat ita olunur.

c. Menatık-ı harbiye haricinde emniyet-i umumiye hususatı Dahiliye Vekâleti'ne aittir. Ancak bu mıntıkalardaki P Teşkilâtı, bilhassa hariçten gelecek ordu mensubininin tetkik-i ahvali ve hıyanet-i harbiye kanununa temas eden düşman casusluğu hakkında tetkikat ve istihbarat ile muvazzaf sivil casuslara dair istihsal edeceği esaslı haberleri elde edebileceği vesaik ile cihet-i mülkiyeye tevdi eder.

d. P Teşkilâtı menatık-ı harbiyede, ordunun efkâr-ı umumiyesine kesb-i ittilaa ve kumandanların nukat-ı nazar ve talimatına tevfikan propaganda icrasına say eder.

e. Kumanda makamatının düşman nezdinde istihdam eyleyeceği muhbir ve casusları bulmaya ve hariçte düşman menatıkında lüzum gösterilecek merakiz-i istihbariyenin ihzarına memurdur.

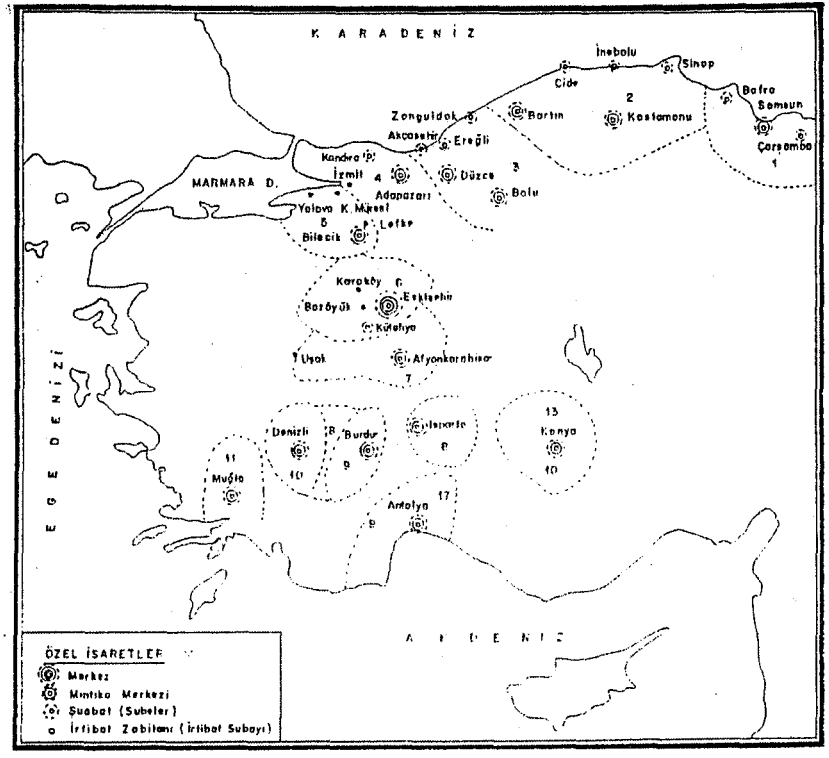
f. Menatık-ı harbiye haricindeki limanlara gelecek sivil ahaliye P. Teşkilâtı'nın müdahalesi gayrı caizdir.

4. Menatık-i harbiye (2) numaralı krokide gösterilmiştir.

Erkân-ı Harbiye-i
Umumiye Reisi Vekili
Ferik FEVZİ

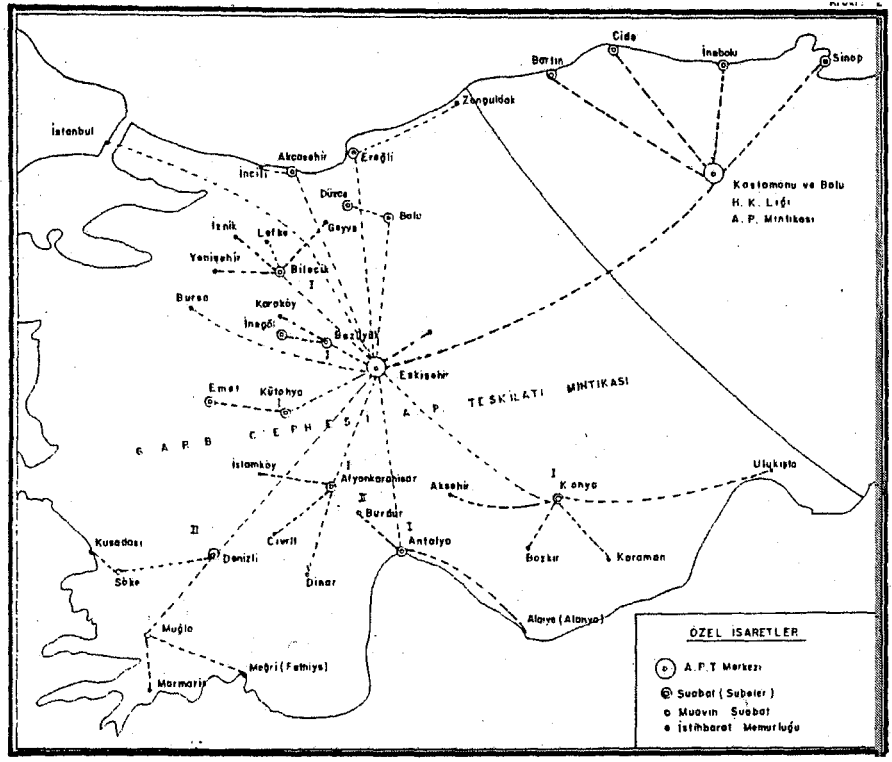
ATASE Başkanlığı Arşivi, K. 6687, D. 140, F. 1-9

Askeri Polisin İlk Teşkilatı (Temmuz 1920)

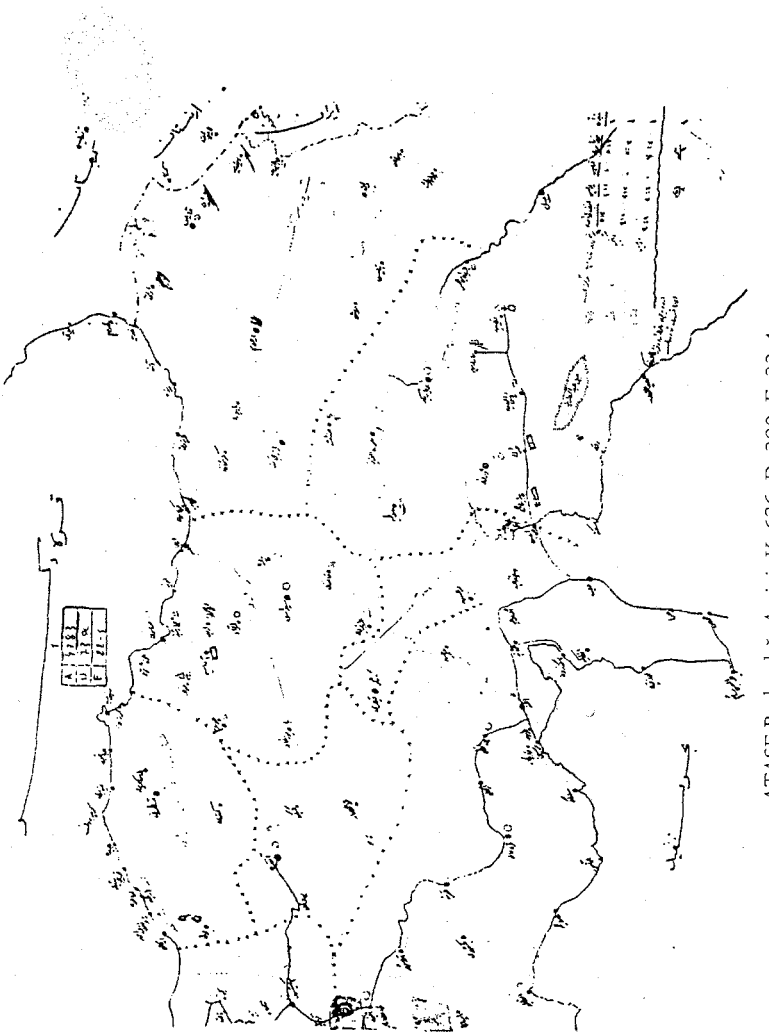

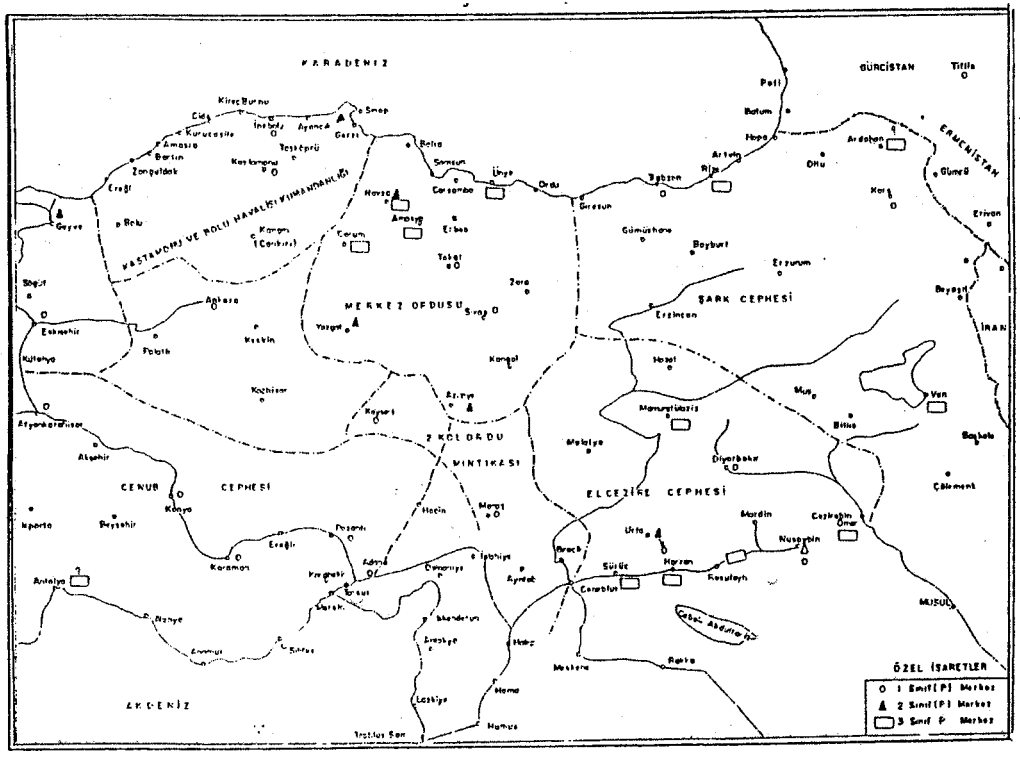
ATASE Başkanlığı Arşivi, K. 615, D. 208, F. 23-1

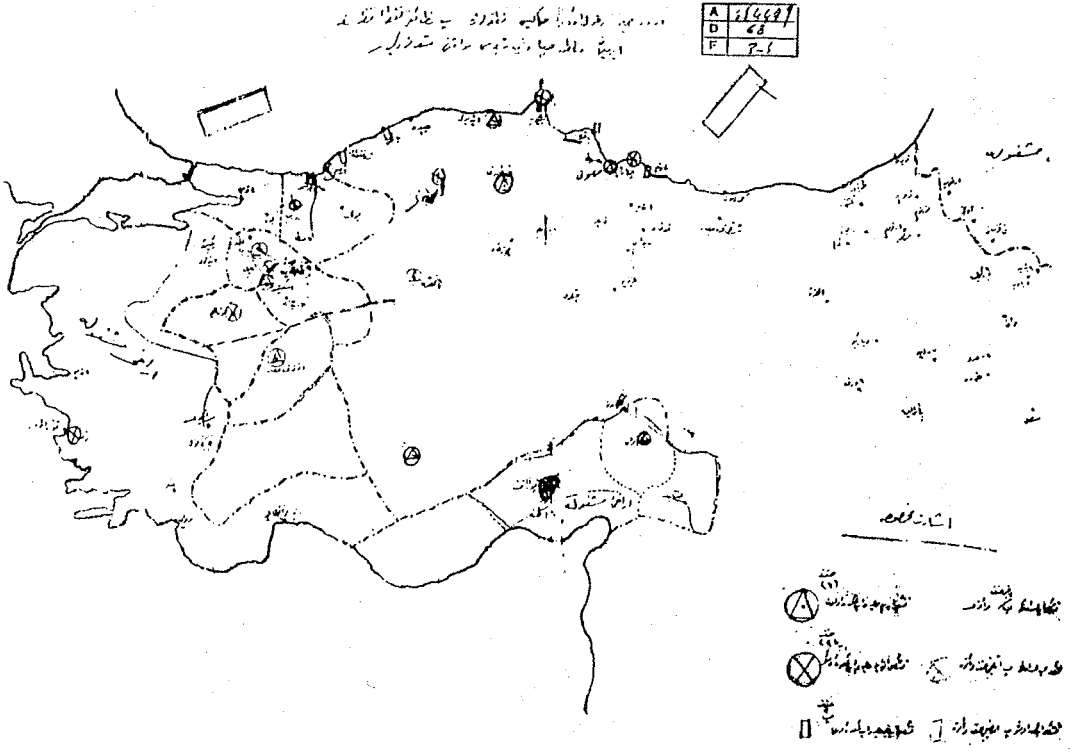

Askeri Polis Teşkilatı (15 Kasım 1920)

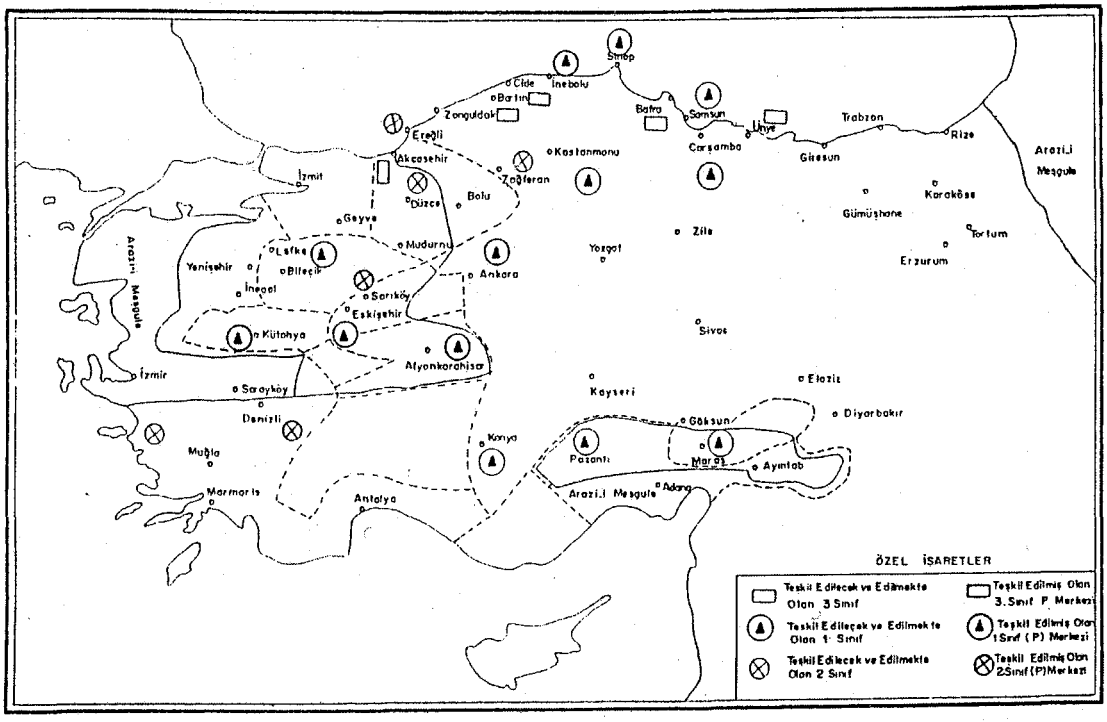

ATASE Başkanlığı Arşivi, K. 636, D. 280, F. 22-4

KARADENİZ
GÜRCİSTAN
Tiflis
Poti
Batum
Hopa
Artvin
Ardahan
ERMENİSTAN
Gümrü
Erivan
Rize
Trabzon
Giresun
Ordu
Fatsa
Ünye
Samsun
Bafra
Çarşamba
Havza
Amasya
Merzifon
Tokat
Zara
Sivas
Yozgat
Çorum
Kırşehir
Kaman
Çankırı
Ankara
Eskişehir
Polatlı
Kütahya
Afyonkarahisar
Akşehir
Beyşehir
Isparta
Konya
Karaman
Eregli
Antalya
Alanya
Silifke
Mersin
Adana
Osmaniye
İskenderun
Kayseri
Kırşehir
Kırıkkale
Develi
Hacın
Niğde
Aksaray
Ereğli
Pozantı
Tarsus
Ceyhan
İslahiye
Ayntab
Maraş
Antakya
Samandağ
Dörtyol
Reyhanlı
Hassa
Erzin
Kadirli
Osmaniye
Lâdik
Havza
Amasya
Erbaa

ATASE Başkanlığı Arşivi, K. 690, D. 148, F. 3-4

Ordu, Cephe ve Kolordu Bölgelerindeki "Harp Mıntıkası" (P) Şubeleri

Emniyet-i Umumiye Müfettişlikleri (Emniyet Genel Müdürlüğü Müfettişlikleri)

Savaş bölgesinden içeride, mülki amirlere, kaymakam veya mutasarrıflara (yönetim görevlisi) bağlı çalışan müfettişlikler I. Dünya Savaşı yıllarında önemli merkezlerde kurulmuş, bu merkezlerdeki durumu İçişleri Bakanlığı'na bildirmekle görevlendirilmiştir. [50]

Samsun, Zonguldak, İzmit, Antalya ve Mersin'de Anadolu'ya girip çıkanlar İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet-i Umumiye Müfettişliklerince kontrol edilmiş, iç güvenliği sağlayan polis kuvvetleri bu örgütten ayrı çalışmıştır. İstanbul'dan gelenleri tanıyan 6 kişilik bir kurul da bu örgütte görev yapmıştır. [51]

---

50 Bu tarihte, Osmanlı sınırları içinde seyahat edeceklerin bir seyahat varakası alması gerektiği, bir yerden başka bir yere gidip, gittikleri yerde 15 gün içinde bir işe başlamamış olanların, geldikleri yere döneceği, İstanbul'dan gelecek olanlar için, her kişinin Anadolu'ya geçeceğini Ankara'da Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'ne (Emniyet Genel Müdürlüğü'ne) bildireceği, bir ayda iki kez sahil veya cephelere yakın yerlere gidilemeyeceği Seyrüseyahat Kararnamesi ile saptanmıştır. (Düstur. 3. tertip, c. I, (23. 4. 1336- 28. 2. 1337). İstanbul, Milliyet Matb. 1929. Sh. 91-94. ATASE Arş. A. 1/4282, K. 956. D. 6, F. 11. A.P.'nin İstanbul'dan gelenlerle ilgili tahkikatı için bk. ATASE Arş. A. 1/4282, K. 574. D. 70, F. 65.

51 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri,* c. XX, Ankara, TBMM Matb. Sh. 351, 352; P. Teşkilatı ve Emniyet-i Umumiye Müfettişliklerinin görevleri sık sık birbirine karışmış olmalıdır ki, bu kuruluşların birleşmesi sık sık gündeme gelmiş, 11 Mayıs 1921'de Seyrüseyahat Kararnamesine yapılan eklemeyle (no. 823) emniyet müfettişlikleri yerel hükümete bağlanarak, görev mülki memurlara devredilmiş, müfettişlik, kadroları mahalli polis, örgütüne bağlanmıştır. (Düstur, c. II (10. 3. 1337-28. 2. 1338. Sh. 41). Fakat bu müfettişliklerin ortadan kalkmadığı Haziran 1922'deki bütçe görüşmelerinden anlaşılmaktadır. TBMMZC. c. XX, Sh. 347-348.

Zonguldak Müfettişliği haberalma göreviyle de uğraşarak, Zonguldak'da bir İngiliz casus şebekesini ortaya çıkarmış, şebeke elemanlarının hepsi yakalanmıştır. [52] Haziran, 1922'de bu müfettişliklerin A. P. ile birleştirilmesi, Meclis'teki görüşmelerde dile getirilmişse de sonuç alınamamıştır. [53]

Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü (Basın ve Haberalma Genel Müdürlüğü)

1920 yılında Anadolu'daki ulusçu hareketin en zayıf tarafı propaganda ve gazeteci eksikliği olmuştur. [54]

İlk bakışta bir enformasyon bürosu niteliğinde görünen müdürlüğün 7. 6. 1920'de Meclis'te kuruluş yasası çıkmış ve müdürlük çalışmalara başlamıştır. [55] Müdürlük bilgi toplama yanında, iç haber almaya önem vererek, güvenlik soruşturmaları yapmış, yurtdışında propaganda yayınlarının çıkmasını sağlamış, İstanbul'daki siyasi gelişmeleri yakından izleyerek, mali bağlantılar ile ilgilenmiş, Anadolu'da, İstanbul'daki muhaliflerin olumsuz propagandasını önleyerek, sansür uygulamıştır. [56]

Örgüte, Bakanlar Kurulu'nun tüm araç ve kurumlarından yararlanma yetkisi verilmiştir. [57]

---

52 TBMMZCV c. XX, Sh. 352.

53 TBMMZC. c. XX, Sh. 347-363.

54 Adıvar, H. Edip, *Türk'ün Ateşle İmtihanı.* Kurtuluş Matb., İstanbul, 1962. Sh. 115.

55 İskit, Server, *Türkiye'de Matbuat İdaresi ve Politikaları*, Ankara, 1943. Sh. 225.

56 Süel, Mustafa, *Milli Mücadele'de Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü'nün Faaliyetleri ve Ağaoğlu Ahmet Bey*, Ankara, 1985, (Basılmamış Y. L. tezi). Sh. 58–79.

57 Düstur. 3. t, c. I, Sh. 15.

Ata'nın Yeni Bir Devir Açan Kadrosu

Misak-ı Milli Hatırası: Bekir Sami Bey, İsmet Paşa, Cevat Paşa, Kazım Karabekir Paşa, Ali İhsan Paşa, Muhyettin Paşa, Nurettin Paşa, Refet Paşa, Cemal Paşa, Fevzi Paşa, Adil Bey, Halit Bey, Hasan İzzettin Bey, Şehit Nazım Bey.

Mustafa Kemal Paşa hem moral vermek hem de desteklediğini göstermek için Miralay İsmet Bey'in komutası altındaki Batı Cephesi Karargahı'nı 1920 yılının Aralık ayında ziyaret etti. Gazi Paşa'nın bu denetleme gezisine katılan Çerkez Ethem Eskişehir'e gelince kafileyi terk edip kendi kışlasına çekildi.

EK-5

TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ İLE İLGİLİ

TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİNİN KURULUŞU

18 Temmuz 1920 yılında Garp Cephesi Komutanlığı'na bağlı olarak "Garp Cephesi Askerî Polis Teşkilâtı" kurulmuştur. Bizzat Fevzi Paşa (Çakmak)'nın emriyle genel merkezi Eskişehir olmak üzere kurulan teşkilâtın başına Binbaşı İsmail Hakkı (Alpan) Bey tayin edilmiştir. [58] Anadolu'nun hemen her tarafında teşkilâtlanan ve hususiyle Garp Cephesi Komutanlığı bölgesi ile Kastamonu ve Havalisi Komutanlığı bölgesinde faaliyet gösteren Askerî Polis Teşkilâtı'nın "... iyi çalışmadıkları, gizliliğe riayet etmedikleri, görevlerinde lakayt davrandıkları, yetkilerini aşarak gerekli ge-

---

58 Hamit Pehlivanlı, *Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Askerî Polis Teşkilâtı* Ankara, 1992, s. 13–14; Pehlivanlı, *Kurtuluş Savaşı İstihbaratına Hizmeti Geçen Bazı Subaylar I*, Askerî Tarih Bülteni, S: 32, s. 130.

reksiz her işe karıştıkları..." [59] gerekçesiyle kaldırılması plânlanmıştır. Nitekim EHUR'un, teşkilâtın lağvedilmesine 19 Mart 1921'de yayımladığı bir tamimle karar vermiş olduğunu görüyoruz. Aynı tamim gereği alınan karar, 21 Mart 1921 tarihli Fevzi Paşa'nın imzasıyla Garp Cephesi Komutanlığı'na şöyle bildirilmiştir:

"... bilumum (P) şubeleri mülga addedilerek aynı mevakide ve aynı derecede ve şekilde talimat-ı sabıkaya nazaran gayet gizli bir surette icra-i faaliyet eden ve istihbarat teşkilâtını vücuda getiren Tetkik Heyetlerine istihale edilecektir..." [60] Aynı emri Garp Cephesi Komutanı İsmet (İnönü) Bey de şubelere 27 Mart 1921'de şu şekilde tebliğ etmiştir. "... EHUR'un 2/2809 numara ve 21 Mart 1921 tarihli emrinde Askerî Polis Teşkilâtı lağvedilmiştir. Yeni talimata göre (P) şubeleri namı, Tetkik Heyeti namına kalbolunmuştur (çevrilmiştir). Bu teşkilât 1 Nisan 1921'den muteberdir (geçerlidir). Buna göre en muktedir memurların tefrikiyle (seçilmesiyle) alıkonulması ve mütebakisinin vazifelerine hitam verilmesi..." [61] EHUR'un 19 Mart 1921 tarihli tamimiyle aldığı kararı, Merkez Ordusu Komutanlığı 25 Mart 1921'de bölgesindeki şubelere, 14-15. Tümenlere ve Çarşamba Askerlik Şubesi'ne bildirmiştir. [62] Yine aynı şekilde Kastamonu ve Havalisi Komutanı Muhiddin Paşa da 28 Mart 1921'de Kastamonu bölgesindeki Askerî Polis şubelerine EHUR'un emrini bildirmiştir. [63]

---

59 a.g.e., s. 181.

60 ATASE Başkanlığı Arşivi, K. 2041, D. 138, F. 1, 1-1; K. 636, D. 280, F. 40-7

61 Pehlivanlı, a.g.e., s. 181; ATASE Arşivi, K. 690, D. 148, F. 43-3, 43-4; K. 636, D. 280, F. 44.

62 ATASE Arşivi, K. 636, D. 280, F. 42.

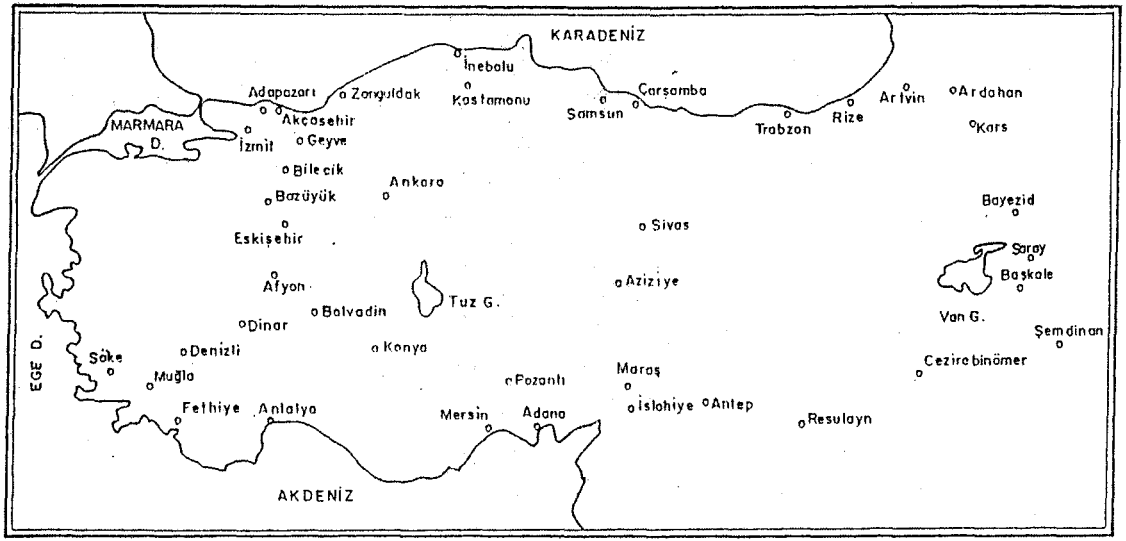
63 a.g.e., K. 955, D. 17, F. 14-2.

Böylece kısa zamanda bütün teşkilâta, Askerî Polis Teşkilâtı'nın kaldırılarak yerine "Tetkik Heyeti Amirliklerinin" kurulduğu duyurulmuştur. Bu emirlerden de anlaşıldığına göre 1 Nisan 1921 tarihinden itibaren Askerî Polis Teşkilâtı yerine "Tetkik Heyeti Amirlikleri" kurulmuştur. Millî Mücadele'de istihbarat faaliyetleri bundan böyle yeni kurulan teşkilât tarafından yürütülecektir. Yeni teşkilâtta en yüksek âmir yüzbaşı rütbesindedir. Askerî Polis Teşkilâtı hem kadro, hem de şube adedi bakımından azaltılarak küçültülmüştür. Görev ve sorumluluklar ise daha önceki "Askerî Polis Teşkilâtı Vazife Talimatnamesi"ne göre yürütülecektir. [64]

---

64 Pehlivanlı, a.g.e., s. 182; Mustafa Balcıoğlu,"Milli Mücadele'de Merkez Ordusu (A. Ü. TİTE basılmamış doktora tezi), Ankara 1990, s. 47; Mesut Aydın, "Milli Mücadele Döneminde Anadolu'da Giriş ve Çıkışları Kontrol Altında Tutan Kuruluşlar", Atatürk Yolu, S. 5, Mayıs 1990, s. 32 v. d. THA'nın kuruluşunu Dr. Mesut Aydın adı geçen makalesinde şöyle açıklamaktadır. "... yukarıda bahsedilen kuruluşlar (Askerî Sansür Müdüriyetleri, Askerî Polis Teşkilâtı, Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi, İzmit Hat Komiserliği gibi kuruluşları kastediyor) belirli bir dönemden sonra Tetkik Heyeti Amirlikleri bünyesinde toplanarak karma komisyon şeklinde vazifeye devam etmişlerdir... Karma komisyon şeklinde çalışan THA'da vazife yapanlar ise emniyet müfettişleri, Askeri Polis mensupları, emniyet ve inzibat memurlarıdır" (s.32-33). Bu açıklamalardan THA'nın teşkilât ve kuruluşunun yanlış olarak değerlendirildiğini anlıyoruz. Yukarıdaki açıklamalarımızdan anlaşılacağı gibi 1 Nisan 1921 tarihinden geçerli olarak Askerî Polis Teşkilâtı lağvedilmiştir. AP Teşkilâtı'nda görevli personelin işe yarayanlarından meydana gelmek ve bir kısım AP şubelerinin kapatılması suretiyle THA teşekkül ettirilmiştir.

TEDKİK HEYETİ AMİRLİKLERİ (1 NİSAN 1921 - 22 HAZİRAN 1922)

EK-6

MÜDAFAA-İ MİLLİYE VE MÜSELLAH MÜDAFAA-İ MİLLİYE İLE İLGİLİ

MİLLİ MÜDAFAA GRUBU: (MİM MİM)

3 Mayıs 1921'de TBMM hükümeti, "Mim Mim" teşkilatını resmen tanır, örgütün başarısı nedeniyle Kurtuluş Savaşı sonrasında elemanları hükümetçe ödüllendirilmiştir. "MM" Grubu'nun teşkilat yapısı ve elemanlarının dökümü şöyledir:

MM Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Tuğgeneral İhsan Sökmen Paşa. Üyeler ise şunlardır:

Harbiye Nazırı Yaveri Yarbay Kâmil, polis şube müdürlerinden Üsküdarlı Sadi Bey, Maliye Nezareti Memuru Seyfi Bey, Tasviri Efkâr gazetesi sahibi Ebuzziya Velid Bey, yedek üye Kavalalı İbrahim Paşazade Hüseyin Bey ve Kavala eşrafından İbrahim Bey.

Topkapı şubesi kurucuları:

Albay Hüsamettin Ertürk (Ankara'nın dışındaki örgütün kurucusudur), Yüzbaşı Emin Ali, Deniz Yüzbaşı İsmail Hakkı, Mehmet Çetin, Topkapılı Mehmet, Topkapılı İhsan, Serezli Niyazi, Yarbay Erzurumlu Kemal Koçer.

Beyazıt şubesi kurucuları:

Albay Besim, Yarbay Mustafa Muğlalı, Nidayi Paşa.

Eminönü şubesi kurucuları:

Binbaşı Şevket, Binbaşı Asım, Teğmen Muhlis.

MM Grubu elemanları:

Yüzbaşı Ahmet Muhtar, Binbaşı Kadri, Yüzbaşı Ali Şefik, Binbaşı Ömer Lütfü Süman, Yüzbaşı Rıfat Akyol, Yüzbaşı Hayrettin Güvener, Binbaşı Sami Tatlıdil, Binbaşı Ali Rıza Sezener, Yüzbaşı Ali Hıfzı Demiroğlu, Yarbay Talat Ustabaşı, Binbaşı Aysun Özden, Yüzbaşı Seyfettin, Yüzbaşı İhsan, Üsteğmenler Ahmet Sadi Duruma, Mithat Sanal, Muhlis Erdener, Halil İbrahim Ünalan, Teğmen Recai Elden, Binbaşı M. Tevfik, Binbaşı Hakkı, Yarbay Hüseyin Hüsnü, Yarbay Yusuf İzzettin, Yüzbaşı Rıfat Sivri Hisarlı, Binbaşı Cemalettin, Yüzbaşılar Ali Şevket Turgut, Kâmil Kuter, Halil Okay, Adil Hikmet M., Ali Atabey, Binbaşı Osman Şükrü, Binbaşı M. Bilal Alpagut, Yüzbaşı İsmail Sezai Güral (İzmir MM), Yüzbaşı Rüştü Toper, Binbaşı Ali Saffet, Binbaşı Hakkı, Yüzbaşı Hüsamettin, Teğmen M. Tevfik, Yüzbaşı Mehmet Fahrettin Binişin, Yüzbaşı Ahmet Şükrü, Yüzbaşı Ahmet Zeki, Üsteğmen Raşit.

MM Grubu'na yardımcı olanlar:

Ziya Paşa (İstanbul Harbiye Nazırı), Albay Beşiktaşlı Hilmi (Levazım Dairesi'nden), Albay İzmirli Hüsnü, Kayyum Ahmet, Yüzbaşı Abdülvahap, Yüzbaşı Zeki, Yüzbaşı Bilal, Sadık Bey (Sayıştay denetçisi), Nihat Bey (Sayıştay denetçisi), İsa Bey (İçişleri Bakanlığı Saymanlık Müdürlüğü), Beylerbeyli Avni Bey (Maliye Tahsil Şubesi memurlarından), Beylerbeyili Zühtü Bey (İstanbul Gümrüğü memurlarından), Hacı Tevfik (gezici postacı), Arap İhsan Bey (İstanbul Telgrafhanesi Müdürü), Hacı Mümtaz Bey (İstanbul telgraf yollama memurlarından), İstanbul telgraf memurlarından Cevat, Edip, İsmet Beyler, telgraf hat memurları Koca Mehmet Bey, Yaşar Bey, Topkapılı Cemal Bey.

MM Grubu, Genelkurmay'ın emirleri doğrultusunda:

A- Müdafaa-i Milliye grubu

1. İstihbarat sağlanması,
2. Fesat cemiyet mensuplarının saptanması,
3. Silah, cephane ve malzeme tedariki ve Anadolu'ya sevki,

B- Müdafaa-i Milliye teşkilatı:

1. Propaganda,
2. İstanbul'daki Müslüman Türkleri azınlık çetelerine karşı korumak,
3. Verilecek emirlere göre baskınlar ve tahripler yapmak üzere ekipler teşkil etmek şeklinde çalışmalarını yürütmüştür.

Hüsamettin Ertürk, anılarında MİM MİM grubunun faaliyetlerini savaş sonrasında da sürdürdüğünü anlatmaktadır. Örneğin ikinci dönem milletvekili seçimleri sırasında grubun Mustafa Kemal'in

emriyle, bir kısım milletvekilinin İstanbul'da seçimleri kazanması için çalışmalar yaptığını aktarır. Örgüt Ankara'da Sovyet ajanlarını da izlemiş, Yeşil Ordu ve Türkiye Komünist Fırkası soruşturmalarında aktif olarak çalışmıştır. Ancak örgütün fiilen ortadan kaldırılışı İstanbul'un kurtuluşundan sonra 5 Ekim 1923'te olmuştur.

MÜSELLAH MÜDAFAA-İ MİLLİYE TEŞKİLATI

1921 yılı başlarında Fevzi (Çakmak) Paşa'nın direktifiyle, "Müsellah Müdafaa-i Millîye Grubu", Hüsameddin (Ertürk) Bey, tarafından kurulmuştur. [65] Hüsameddin Bey, Topkapılı Mehmet Bey'i, İstanbul'da "Müsellâh Müdâfaa-i Millîye Grubu"nu kurmakla görevlendirmiş ve bu iş için kendisine bir miktar para da vermiştir. "Demir" takma adıyla faaliyete başlayan Mehmet Bey'in bazı girişimleri diğer gruplarca tepki ile karşılanmıştır. Mehmet Bey'in İstanbul'da MM Grubu'ndan başka grup olmadığı şeklindeki propagandası, bu tepkinin sebebidir. Ankara'dan gelen direktifler doğrultusunda başkanlığa Süvari Miralayı Esad Bey, yardımcılıklarına Piyade Yarbay Hafız Besim Bey ile Süvari Yarbay Ferhad Beyler; üyeliklere ise Topçu Yarbay Kemâl (Koçer), Topkapılı İhsan, Yüzbaşı Hüsnü Bey, Enis Bey, Yüzbaşı Lütfi Bey, Hamdi Baba, Topkapılı Mehmet Bey, Avukat Vehbi Bey, İktisatçı Hamdi (Başar) Bey, Eyüplü Hafız Kemâl, Yüzbaşı Kâmil Beyler getirilmişlerdir. Esad Bey'in İstanbul Valiliği'ne tayini üzerine teşkilâttan kopmalar olmuştur. Esad Bey, Hafız Besim, Yüzbaşı Hüsnü, Yüzbaşı Lütfi ve Hamdi Baba, gruptan ayrılarak ikinci bir grup kurmuşlardır. Bunun üzerine MM Grubu'nun başına Harbiye Nezareti Dairesi Başkanı Mirliva İhsan Paşa geçmiştir. 3

65 Mesut Aydın, a.g.e.; s. 70. Hüsamettin Bey, Samsun'da bulunduğu sırada, grup teşkili için, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'dan 25 Mart 1921'de bir emir almıştır. (Bkz. İdarî Faaliyetler, s. 104).

Mayıs 1921'de MM Teşkilâtı, TBMM Hükümeti'nce resmen kabul edilmiştir. MM Grubu faaliyetleri arasında en önemlisi İstanbul'dan Anadolu'ya silâh sevkıyatıdır. [66] İstanbul'un kurtuluşundan sonra teşkilât 5 Ekim 1923'te kaldırılmıştır. Kurtuluş sonrası MM elemanları hükümetçe ödüllendirilmişlerdir. [67]

Not : 1921'de, 1. TBMM'de 2 grup mevcuttu. 1. Grup M. Kemal'i destekleyenler, 2. grup ise hilafetin muhafazasını isteyen M. Kemal muhalifleri idi. Meclisi yenilemeye karar veren M. Kemal 2. TBMM'ye girecek kişilerin I. gruptan olmasını istiyordu. İşgal altındaki İstanbul'dan 26 milletvekili çıkacaktı. Kazım Karabekir'in lideri olduğu ikinci grup lehine faaliyet sürdüren Esad Paşa ve arkadaşları MM'den ayrılarak 2. bir grup oluşturmuşlardır. Ankara Hükümeti ve M. Kemal 3 Mayıs 1921'de MM'den ayrılanların yerine Tuğgenaral İhsan SÖKMEN (Başkan), Kamil Bey, Sudi Bey, Seyfi Bey, Ebuzziya Velit Bey'i üye, Kavalalı Hüseyin ve İbrahim Beyleri yedek üye olarak atamıştır. (Bkz. *İki Devrin Perde Arkası* s. 487-491, 532)

İSTANBULDA ÇALIŞAN MÜSELLÂH MÜDAFAA-I MİLLİYE TEŞKİLÂTININ MINTIKALARA GÖRE HEYETİ İDARELERİ:

İstanbul ciheti

Kumandan Süvari Binbaşısı Ferhad Bey.

Yaver Mülâzimievvel Hilmi Efendi.

---

66 Mesut Aydın, a.g.e.; s. 70-86. Bülent Çukurova, a.g.e.; s. 6-8; Çukurova, a.g.m.; s. 523-525, İdarî Faaliyetler, s. 104-106.

67 Çukurova, a.g.e.; s. 107

Emir Zabiti İzzeddin Efendi.

Beyoğlu ciheti

Kumandan Topçu Kaymakamı Kemal Bey.

Muavin Süvari Binbaşısı Hakkı Bey.

Yaver Piyade Yüzbaşısı Şükrü Efendi.

Emir Zabiti Süvari Yüzbaşısı Kâmil Efendi.

Üsküdar ciheti

Kumandan Süvari Kaymakamı Nidaî Bey.

Muavin Topçu Binbaşısı Necip Bey.

Yaver Piyade Mülâzimievveli Halil Efendi.

Emir Zabiti Piyade Mülâzimievveli Fuad Efendi.

Birinci grup (Ayasofya - Eminönü - Unkapanı - Eyüp)

Kumandan Piyade Yüzbaşısı Rahmi Efendi.

Muavin Piyade Mülâzimievveli Kâzım Efendi.

Birinci grup (Ortaköy - Bebek - Emirgân - Sarıyer)

Kumandan Süvari Binbaşısı Safvet Bey.

Muavin Süvari Yüzbaşısı Hayreddin Efendi.

Emirzabiti Süvari Mülâzimievveli Mahmut Sadık Efendi.

Birinci grup (Kadıköy – Erenköy – Bağlarbaşı – Göztepe - Nuh-kuyusu)

Kumandan Kaymakam Reşad Bey.

Muavin Mümtaz Binbaşı Akif Bey.
Emir Zabiti Piyade Mülâzimievveli İrfan Efendi.

İkinci grup (Aksaray – Kumkapı – Samatya – Beyazıt - Davutpaşa)

Kumandan Piyade yüzbaşısı Neş'et Efendi.
Muavin Süvari Yüzbaşısı Şevket Efendi.
Emir Zabiti Piyade Mülâzimievveli Ali Efendi.

İkinci grup (Galata - Nişantaşı - Beşiktaş)

Kumandan Süvari Yüzbaşısı Said Efendi.
Muavin Süvari Yüzbaşısı Hasan Basri Efendi.
Emir Zabiti Topçu Mülâzimisanisi İrfan Efendi.
Bölük Kumandanı Yüzbaşı Halim Efendi.

İkinci grup (Beylerbeyi - Çengelköyü - Kanlıca)

Kumandan Kaymakam Hulusi Bey.
Muavin Yüzbaşı Seyfeddin Efendi.

Üçüncü grup (Beyoğlu - Kasımpaşa - Hasköy)

Kumandan Binbaşı Muhiddin Bey.
Muavin Topçu Yüzbaşısı Âsim Efendi.

Üçüncü grup (Beykoz Anadolu Kavağı'na kadar)

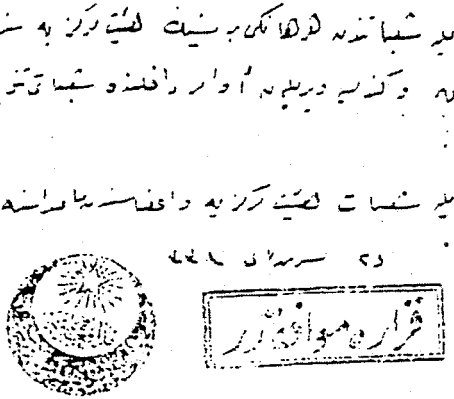
Kumandan Kaymakam Rasim Bey.
Muavin Piyade Yüzbaşısı Şerafeddin Efendi.

Emir Zabiti Topçu Mülâzimisanisi Süreyya Efendi.

Dördüncü grup (Kazlıçeşme - Bakırköy, Çekmeceye kadar)

Kumandan Piyade Yüzbaşısı Faik Efendi.

Muavin Piyade Mülâzimievveli Basri Efendi.

EK. 1 (TİTE Arş. 39/10644)

1. Hâmil-i vesika, Müdâfaa-i Milliye şu'ebâtından herhangi birisinin hey'et-i merkeziyesinde tedkîkât-ı lâzımada bulunmak ve kendisine verilen evâmir dâhilinde şu'ebâtı tenvir etmek hususuna selâhiyetdârdır.
2. İşbu vesika Müdâfaa-i Milliye şu'ebât hey'et-i merkeziye ve a'zâsından mâ'âdâsına irâ'e ve ibraz edilemez.

25 Teşrîn-i sânî 338

MM mührü

Karâra muvafıktır.

TİTE: Türk İnkilap Tarihi Enstitüsü.

EK-2

TİTE Arş. K. 39, F. 16607

Ankara, 12. 4. 1338

İstanbul Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtına âid talimatnamedir.

1. Teşkilâtın maksad ve gayesi:

Esbâb ve maksad-ı âtiyeden dolayı İstanbul'da bir Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtı vücûda getirilmesi îcâb etmiştir.

a. İstanbul ve civarında anâsır-ı müfirrenin ve Rumların âmâl ve icrâat-ı faside ve teşkilât ve istihbârât-ı muntazammelerine tekabül etmek;

b. Müslüman ve Türk hukuk ve mukaddesatına karşı âdî ve siyâsî sebep ve bahanelerle vâki olacak maddî ve manevî taarruz ve tasallutlara bir kitle-i vahide hâlinde karşı koymak;

c. Tamamen Türklere karşı düşman ve imhâkâr bir siyâset tâkib eyleyen Patrikhaneler gibi rûhânî Rum Müdâfaa-i Milliye (Aminisi) Teşkilâtı gibi millî ve cismânî perde arkasında çalışan heyetlerin aleyhimizdeki maddî icrâât ve manevî propagandalarını dâima tetkik ve takip ederek tedâbîr-i mâniâ ittihâz eylemek;

d. Haricî konulardan istinâd-ı kudretle menâfi-i hasîseye âlet olan ve vatanın felâketine göz yuman İngiliz Muhibler Cemiyeti, Nigehban, Sulh ve Selâmet, komünist... ilh. nâmlarla türeyen cemiyât-ı muktezilenin def-i mazarratlarına ve bilhassa bilmeyerek düşmanlara hudemât tehlikesine maruz kalan zavallı Müslümanları tarîk-i selîme irca ve irşâd ile vahdet-i milliyeyi temîn eylemek;

e. İstanbul'da ârâ-yı umûmîye müracaat, belediye ve mebus gibi mesâilde menâfi-i vataniyeye hadim tarafı iltizâm ve Türk ve Müslümanların aded-i reylerinin tezâyüdüne ihtimam ve bu husûsda gafil ve âtıl kalan kesânı tarîk-i faaliyete sevk ve imâle etmek;

f. Vatan ve hürriyet-i milliye ile mütenâsib olmak ve Anadolu'nun takib eylediği milli prensipler dairesinde Türk ve Müslüman hukukunu inde'l-îcâb muhafaza eylemek üzere tertip olunacak mitingler ve konferanslara halkın azami iştirakini temîn eylemek; halâs maksadı itibârıyla İstanbul Türk ve Müslüman hukukunu vâki olacak maddî ve manevî taarruz ve tecâvüzlere karşı siyânet ve vikaye eylemektir.

2. Sâlifü'z-zikr vezaifin zaman ve icâb-ı hâle göre bir şekl-i intizâm ve insicam dâiresinde tedvir ve TBMM Hükûmeti'nin âmâl ve makâsıd-ı hayr-hâhânesine göre tanzim ve bilhassa maddî ve manevî müzahereti temîn için işbu Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtı Merkez-i Umumî ile muhabere eder. Muhâberât bir Heyet-i Merkeziye vasıtasıyla icra olunur.

3. Heyet-i Merkeziye: İstanbul'da on üç azadan mürekkep olup şerait-i âtiyeye tâbidir:

   a. Azadan her biri ekseriyete karşı mesuldür ve esâmî listesi merkez-i umûmîce musaddakdır.

   b. Heyet-i merkeziyeye (Müdâfaa-i Milliye) maksad ve gayesi dâim olduğu müddetçe (Merkez-i Umûmîce) bir reis nasb ve tayın olunur. Bu reise muavenet ve icâbında vekâlet etmek üzere Heyet-i Merkeziyenin içtimâ ve ekseriyet-arasıyla bir reis muavini intihâb olunur. Reis muâviniyle heyet-i merkeziye azasının azl ve tayini, aynı zamanda dîvân-ı haysiyet olan heyet-i merkeziyenin ekseriyat-arasıyla takarrür ve merkez-i umûmînin tasdikiyle kesb-i faaliyet eder. Mevkûfiyet nefî ve tabiîdir... gibi hasebü'l-özr vâki infikâklar ve azl dolayısıyla eksilen azâ kezâlik ekseriyetin ve merkez-i umûmînin tensîb ve tasdikiyle tayîn ve itmam olunur.

C. Heyet-i Merkeziye mukarrerâtı: Ekseriyet azasının içtimâiyle ve ekseriyet-ârâyile muteberdir. Tesaviti arada muteber olan reisin

veya bulunmadığı takdirde vekilinin bir fazla reyi hangi tarafa inzimâ ederse o muteberdir.

d. Heyet-i faale: Bütün Heyet-i merkeziye azası ferden heyet-i faâleden add olunup başka bir heyet-i faale intihabına hacet yoktur.

e. Heyet-i kitabet ve idare: Heyet-i merkeziye (ekseriyet-ârâ) ile azasından biri kâtib, diğeri kâtib muavini ve diğeri kasadar olmak üzere üç zât intihâb eder. İşbu heyet-i kitabet umûr-ı hesabiye, şifre ve muamelât ve muhâberât-ı cariyeyi temin ve tanzim ederler. Heyet-i merkeziye kasası lâ-ekall ikisi tarafından temhir ve kuşâd ederler.

f. İcrâât ve mukarrerâtın mevkiine iktiranı için heyet-i merkeziye azalarının şahsiyetlerinin gayet mahrem tutulması ve içtimâgâhın dahî gayri-müstefsîr olması meşrûtdur. Şayet heyetin mevcudiyeti haricî ve dahilî düşmanlar tarafından tehlikeye ilkâ olunursa kendisini istihlâf edebilecek diğer bir heyet-i merkeziyenin listesi gayet mahrem olarak evvelden ihzar ve merkez-i umumînin tasdikine iktiran ettirilir.

g. Heyet-i merkeziyenin resmî bir mührü bulunur. İşbu mühür heyet-i merkeziyenin ekseriyet-arasıyla istimal olunur. Bu sebeple eşhas üzerinde taşınmayıp inde'l-iktizâ kullanılmak üzere şifre miftâhıyla beraber heyet-i merkeziye kasasında mahfuz bulunur.

h. Heyet-i merkeziyenin hâriç ve şuebât ile teması ancak ekseriyetle azadan intihâb edilecek bir rehber vasıtasıyla olur. Gerek şahsî ve gerekse lîsânî mahremiyete azami riâyet şarttır.

i. İstihsâl edecekleri vezâif siyâsî olmayıp sırf askerî ve vatanî olarak Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtına idhâl edilecek ümerâ ve zâbitânın hasbe'l-îcâb Anadolu'ya davetleri vâki oldukda derhâl icabet etmeleri mecburîdir. Aksi takdirde muma-ileyhin işbu

vezâifle alâkaları kat edilecek ve haklarında takîbât-ı kânûniye-ye tevessül hakkı mahfuz kalacaktır.

4. İstanbul Müdâfaa-i Milliye Şuebâtı: İstanbul heyet-i merkeziyesi aded ve mıntıkaları ihtiyâca ve îcâba göre kendisi tarafından tâyin ve merkez-i umûmîce tasdîk olunacak şubeler vasıtasıyla taksîm ve tedvir-i umur eder. Bu şuebât şerâit-i âtiyeye tâbidir.

a. Şuebât heyet-i idareleri: Doğrudan doğruya heyet-i merkeziye tarafından intihâb olunan beş azadan müteşekkildir. Her içtimaa âid olmak üzere ekseriyet-ârâ ile içlerinden biri riyaset vazifesini ifâ eder. Azâ meyânından biri kâtib, biri kasadar olmak üzere dâimi iki zâtı kitabet ve umûr-ı hesâbiyeye memur ederler. Şuebât azasından birisi dahî (rehber) olarak bi'l-intihâb heyet-i merkeziye ile temas tesis eder. Rehberler aynı zamanda şuebâtın zaman ve mahall-i içtimaları hakkında âzâyı haberdâr etmekle mükelleftirler.

b. Her şube heyet-i merkeziyenin tayin edeceği rakam veya harf ile zikr ve yâd olunur.

c. Şuebât icrââtında müstakil değildir. Heyet-i merkeziyeye karşı mesul ve onun tayin edeceği program ve hatt-ı hareket dâhilinde îfâ-yı vazifeye mecburdurlar.

d. Şuebâtın sûret-i umûmiyede vezâifi birinci maddede mezkûr husûsâtı heyet-i merkeziyenin malûmat ve programı dâiresinde temin ve Müdâfaa-i Milliye Teşkilatına girecek efrâd-ı vatanın kaydını îfâ ve tezyîd-i mikdârına say eylemekten ibarettir. Bundan maâdâ teşkilâtla ve aleyhimizdeki cereyan ve tertibattan vaktiyle haberdâr olup mutteriden heyet-i merkeziyeyi haberdâr edecektir. Vezâife âid husûsât için her hafta heyet-i merkeziyeye rapor itası usûl ittihâz edilebilir.

e. Dahilî ve haricî taarruzlara karşı intizâr olunacak vesâit-i müdâfaanın emîn mahall ve ellerde hasen muhafaza olunması şuebâtın mühim vezâifindendir. Eşhasa verilen eslihâ, cephane,

para ve sâirenin makbuz defterleri şuebât kasalarında mahfuz bulunmalıdır.

f. Şuebât, heyet-i merkeziyenin malûmatı olmaksızın hiç bir veçhile iane cem ve derç ve teberruât kabulüne selâhiyetdâr değildir.

5. Teşkilât azâ ve efrâd-ı müfîdesi: Şerâit-i âtiyeye tâbidir.

a. Müslim ve Osmanlı tebasından olmak ve on sekiz yaşından dûn olmamak şartıyla vatanın müstakim ve nâmuskâr bütün fertleri kubûl olunur. İşbu zevat hakkında şuebât heyet-i idarelerince tahkikat icra ve numunesi muharrer teklif varakası imlâ ve ziirleri tasdik olunarak, heyet-i merkeziyeye irsal olunur. Nâmzedin ismi, pederinin ismi, unvanı, milliyeti, mahall ve târih-i dalâleti, mesleği, mevcûd siyâsî cemiyetlerle münâsebeti, terceme-i hâli hulâsası ve haklarında hisse-i şahadet eden zevât-ı marûfenin esâmisi.

b. İşbu teklif varakası heyeti merkeziyece kabul olununcaya kadar teşkilâta girecek zevat (nâmzet) add olunur. Kabulü müteâkib (azâ) beyânına idhâl olunur.

c. Teşkilâta kabul olunan azâ şehriyye (10) kuruştan bir âidât verecektir. Bununla birinci maddedeki vezâifin ve icrâât›n masârifâtı temin olunacaktır. Tedîyâta derhâl heyet-i merkeziyece musaddak bir makbuz verilir.

d. Azâ. (Müdâfaa-i Milliye) gayesi nâmına icâbında fiilen ve müsellehan edâ-yı hidmete dahî mecbur olacağından bu husûsda hîn-i kabul ve kaydında tahlife mecbur tutulacaktır.

Tahlîf (Yemin) Sureti

(Müdâfaa-i Milliye gâye-i ulviyesine matuf herhangi bir vazifeyi vasi ve iktidarın dâhilinde îkâ edeceğime ve nizâmnâmesi ahkâmına sâdık kalacağıma yemin ederim. Vallahi billahi)

6. Mevadd-ı Umûmiye:

a. Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtı sûret-i katiyyede gizli tutulacaktır. Hatta Anadolu'ya karşı vatanî vazifelerini îfâ etmek dolayısıyla heyetleri keşf edilmiş ve edilmemiş olan zevâtdan bile şuebât idareleri gizli kalacaktır.

b. Heyet-i merkeziye ve şuebât heyet-i idareleri gerek hârice ve gerek milli teşkilât azalarına karşı hüviyetlerini ketm ve ihfâya mecburdurlar. Makam-ı tekahhurda maksaddan, meslekden, merkezden, eşhâsdan şuradan, buradan bahs etmeleri katiyyen caiz değildir. Ancak rehberler temâs-ı idare ederler.

c. Müdâfaa-i Milliye azaları menâtık-ı İslâmiyenin tecâvüze dûçâr olması melhuz muhitinde anâsır-ı İslam'ın selâmetini temîn maksadıyla kuvâ-yı mütezâmmeye bütün manâsıyla bir kuvvetü'z-zâhir olmaya çalışacaktır.

d. Müdâfaa-i Milliye azasından hiçbir ferdin vezâif-i hükümete müdâhalesi caiz değildir. Ancak muttali olacakları vekâyi ve vesaike müstenîd husûsât-ı mühimmeyi şubeleri dalaletiyle heyet-i merkeziyeye ihbar ederler.

7. Husûsât-i tedafüiye:

Anâsır-ı müfsîdenin yapacakları bir taarruzda münferîd ve şahsî müdâfaat bi'n-netîce akamete ve mukâvemetsizliğe müncer olacak ve bu sebeple de maruz kalınacak her türlü felâkete mutavaatı intâc edeceğinden herhalde yekdiğerini himâyeten müşterek bir say ile muntazam bir kuvvet hâlinde bulunmak her ferd-i müslimin menfaati iktizasındandır. Bu sebeple şerait-i âtiye mamul olacaktır.

a. Tedafüi tertibat da menâtıkın emr ü kumandası tabiatıyla Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtına dâhil olan zâbitâna âid olacağından bu uğurda faaliyete geçecek yeni emr ü kumandayı der-uhde edecek zâbitân kimler olduğu heyet-i merkeziyece takarrür

ve şuebât vasıtasıyla tefhîm olunacaktır.

b. Askerî husûsâtta emr olacak olan zâbitânın ihdas edecekleri tertîbât-ı tedâfüiyede tamamen kavânîn ve nizâmât-ı meriyye-i askeriye icrâ-yı hükm edecektir (itaat, zabt ü rabt, silsile-i rütbe... ilh. gibi)

8. İstihbarat:

a. Heyet-i merkeziye kâffe-i şuebâta lâzım gelen vesâit müdâfaa-i âlîyi kadrül-imkân ihzar etmekle mükellefdir. Yalnız Müdâfaa-i Milliye Teşkilâtı'na dâhil olan azanın îcâbında kendilerini müdâfaa edebilecek ne cins ve ne miktar vesâite mâlik bulunduklarını öğrenmek lâzım geldiğinden şubeler azalarından bu ciheti istifsar ederek mevcutlarından gayri-elzem add ettikleri noksanları talep edeceklerdir.

b. Müdâfaa, istihbarat ve tertibat heyet-i merkeziyenin merkez-i umûmîye teklifi ile ve tasdike ikdâmât ettirilmek suretiyle takarrür ettirilir.

9. Taltif ve mücâzât: Milli teşkilâtın maksat ve tertibatı ifşa edenler her kim olursa olsun hıyânet-i vataniye ile itham olunur. Hudemât-ı fedâkârânesi meşhûd olanlar da heyet-i merkeziyenin teklifiyle merkez-i umûmî tarafından ale'd-derecât takdir ve taltif olunur.

10. İşbu talimatname: Merkez-i Umûmî tarafından tanzim olunmuş ve tahriren yalnız İstanbul Müdâfaa-i Milliye heyet-i merkeziyesinde olmak üzere heyet-i merkeziye riyaset ve azalarına irsal olunmuştur. Heyet-i içtimâa davet ve mukarrerât-ı cedîdeden derhâl heyet-i merkeziye azasının haberdâr edilerek teşkilâtın terhin ve teyidi hassa-i rica olunur.

EK. 3

TİTE Arş. 39/9928/2–7

Gruba birinci derecede hizmet eden siviller:

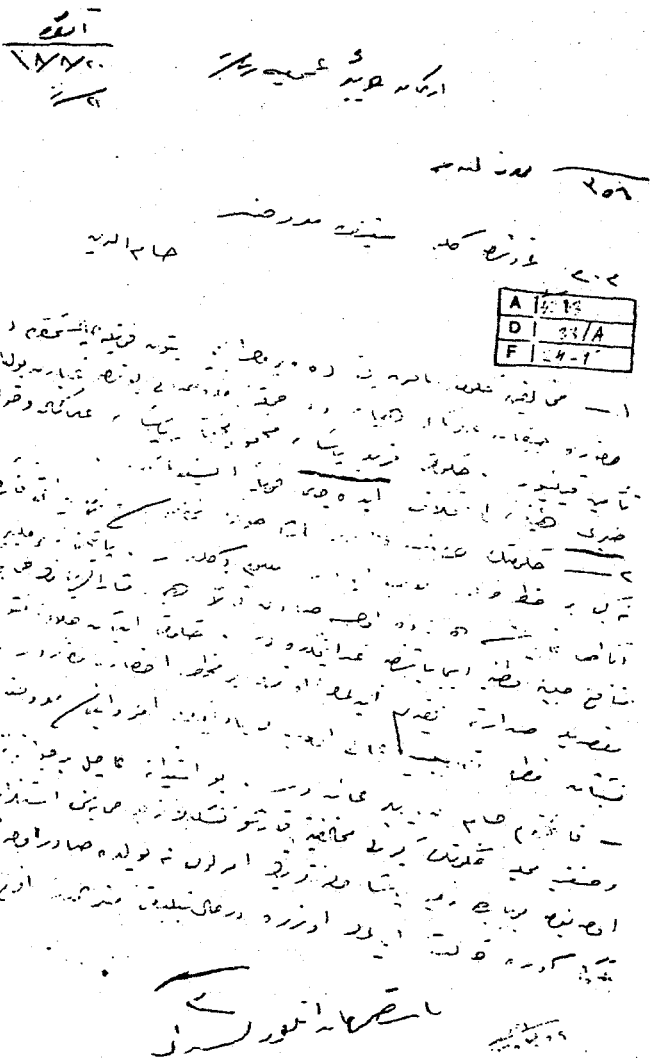
Tevhid-i Efkar gazetesi Ser-muharriri Velid Bey, Polis Müdiri Umûmî Muavini Sudi Bey, Hâriciye Umûr-ı Siyâsiye Müdiri Enis Bey, Ümid Vapuru İkinci Kaptanı Basri Bey, İrtibat Komiseri Hulusi Bey, İstanbul İhracât Müdiri Pertev Bey, Rüsumat Muhafaza Ser Müfettişi Nuri Bey, İstanbul Rüsumat Baş Müdiriyeti Muhasebe kaleminden Asım Bey, Tevfik Baba Efendi, Dîvân-ı Muhasebat Mümeyyizlerinden Sadık Bey, Mümeyyizlerden Nâhid Bey, Telgraf Memuru Cemal Efendi, Polis Müdiriyeti Taharri Memurlarından Emin Efendi, memurlardan Saib Efendi, memurlardan Tahsin Efendi, Kasımpaşa Ser-komiseri Nafiz Bey, Tahakkuk Şubesi Katibi Avni Bey, Polis Müdiriyeti Dördüncü Şube Müdir Muavini Şükrü Bey, Müdür Muavini Hikmet Bey, Şube memuru Şerif Efendi, Kızıl toprak merkez memuru Ziya Bey, Kasımpaşa Merkez Memuru Fuad Bey, Beyazid Merkez memuru Cuma Bey, Çengelköy Merkez Memuru Osman Zeki Bey, Beşiktaş merkezinde Polis Burhaneddin Efendi, Ahmed Nazif Efendi, Müteferrikada Polis Hasan Efendi, Şehremini merkezinde Polis Laz İsmail Efendi, Emniyet-i Umûmiye Müfettişliğinde İkinci Komiser Sami Bey, İstanbul Rüsumat Baş Müdiriyeti Muayene Ser-memuru Mustafa Aziz Bey, İstanbul Rüsumat Baş Müfettişlerinden Mehmed Râşid Bey, müfettişlerden Sadık Bey, postabaşılarından Ali Haydar Bey, postabaşılarından Kazım Bey, memurlarından Hasan Şükrü Efendi, memurlarından Mehmed Zeki, memurlarından Şevki, memurlarından Ali Rıza, memurlarından Arif, Mehmed Âli, Emin, Polis Müdiriyeti İkinci Şube Müdür Muavini Edhem Bey, Hariciye Nezaretinde Mehmed Suad Efendi, Kısm-ı Evvel mümeyyizi Vedad Örfi Bey, Kısm-ı Evvel mümeyyizi Ahmed Zekâî Bey, Musluzâde Mahmud Bey, Rizeli Osman Kaptan, Ahmet

Kaptan, Gemlikli Hafız İsmail, Trabzonlu Tahsin, Unkapanı merkezinde polis Naci Efendi, Faik, Şevki Efendi, Divan-ı Muhasebat mümeyyizlerinden Akif Bey, mümeyyizlerden İsmail Hakkı Bey, Divân-ı Muhâsebâtda Mülâzım Memduh Bey, Mülâzım Refet Bey, Mülâzım Tevfik Bey, Polis Müdiriyeti Üçüncü Şube Müdür Muavini İsmail Hakkı Bey, Unkapanı Merkez Memuru Nail Bey, Galata Merkez Memuru Kahraman Bey, Şehremini Merkez Memuru Salih Bey, Kadıköy Merkez Memuru Kemal Bey, Beyazid Ser-komiseri Hüsnü Bey, Haydarpaşa İstasyonu Ser-komiseri Adnan Bey, Ser-komiser Necati Bey, Kadıköy Ser-komiseri Hayri Bey, Beykoz İkinci komiseri Tahir Efendi, Samatya Ser-komiseri Murad Bey, Kadıköy merkezinde İkinci komiser Müafid Hulki Bey, Galata Merkezinde Komiser Muavini Asım Efendi, Şehremini merkezinde komiser muavini Tayyib Bey, polis Mustafa Efendi, Galata merkezinde polis Hüseyin, Samatya merkezinde polis Sadi, Polis Müdiriyeti ahlak zabıtası memuru Zühdü Efendi, Birinci Şube ikinci sınıf memuru İhsan Efendi, Cemal Efendi, Polis Müdiriyeti İkinci Şube memurlarından Osman, Ahmet Hamdi, İsmail, Hilmi, Mehmed Remzi, Pol. Müd. emânet memuru Hakkı Efendi, Şehremini Merkezi Polis Memuru Şaban Efendi, Tahrir Memuru Şeref Efendi, Samatya Ser-komiseri Murad Bey, Galata Merkezi Polis Memuru Hüseyin Efendi, Said Efendi, Pol. Müd. İkinci Şube Ahlak Zabıtası Memuru Zühdü Efendi, Harbiye Nezareti Taharriyat-ı Ecnebiye Kısm-ı evvel mümeyyizi Mustafa Bey, Mehmet Ali Bey, Kasımpaşa merkezinde Muavin Kazım Efendi, Polis Musa, Abdullah, Lütfi, İbrahim, Sâim, Şerif, Servet, Faruk, Hüseyin Avni, Mustafa, Timur Ali, Raif, Bidayet Mahkemesi Müdde-i Umûmî Başmuavini Edhem Bey, Tevkifhane ilânât memuru Kani Bey, İstanbul Vilâyet Muhasebesinde Bakırköylü Hayri Bey, Posta Telgraf Telefon merkezinde Râşid Bey, Hariciyede Bulgarca mütercimi Kemal Bey, Hariciye Siyasi İşler İkinci Şubede Said Bey, Hariciye'de mümeyyiz Mehmed Bey, Reutir Havass Ajansı hükümet

murahhası Nuri Bey, Mahkeme-i Evkâfdan İhsan Bey, Adliye memurlarından Hasan Fuad Efendi, İstanbul Merkez Telgrafhanesi Baş Memuru Hilmi Bey.

Gruba birinci derecede hizmet eden subaylar:

Mirliva İhsan Paşa (Harbiye Dairesi Reisi), Top. Kaym. Salih Bey (Topçu Şubesi Müdürü), Lev. Kaym. Hilmi Bey (Levazım 3. Şube Müdürü), Nakl. Bnb. Şerif (Harbiye Dairesi Nakliye Kısım Amiri), Top. Bnb. Hidayet(Karaağaç Mühimmat Ambarı Müdür Muavini), Süv. Yzb. Kamil (Harbiye Nezareti yaverlerinden), Piy. Yzb. Hayri (Çobançeşme Muhafız Bl. Kumandanı), Telg. Yzb. Cavid (Alay Muhabere Zabiti), Lev. Yzb. Tahsin (Saraçhane Ambarında görevli), Lev. Yzb. İsmail Hakkı (Saraçhane Ambarında görevli), Piy. Mül. Evv. Şevket (Çobançeşme Muhafız Bölüğünde), Piy. Mül. Evv. Sabri (Çobançeşme Muhafız Bölüğünde), Mül. Sa. Mehmed Nuri (açıkda), Piy. Mül. Sa. Necmeddin (Erkân-ı Harbiye 1. Şube Memuru), Piy. Mül. Sa. İzzet (İtfaiye Alayı 8. Bölük Subayı), Piy. Mül. Sa. Hikmet (Çobançeşme Muhafız Bölüğünde), Lev. Mül. Sa. Cevdet (Saraçhane Ambarında), Top. Mül. Sa. Ziya (Davutpaşa Cephane Memuru).

MM Teşkilatı'ndan Genel Kurmay Başkanlığı'na 20 Ağustos 1922 tarih ve 156 numaralı şifre yazısı. Son maddede Hüsamettin Bey'in Mustafa Kemal'den talimat beklediği belirtilmektedir.

Erkan-u Harbiye Umumiye Reisliğine

Ankara: 20/8/38/21

356'lardan

200_____

Hüsamettin

1- Muhalifin emrinde_____bütün kuvvetiyle istihkak_____huzura çıkarı gayretler_____bütün gayar bölümleri temin edilir. Hükümet-i Ferit Paşa, Mehmut Paşa, Ali Kemal_____Sabri heyeti istiklal edeceği istenilmektedir.

2- Hükümeti harbiye_____malum beklediler_____maksatıyle sedaret takdim eylemektedir_____.

3- Kaymakam Hüsam_____aittir. Bu istidan acil_____mahalli hükümetin_____karşı teşkilatların himayesine istilam etmektedir_____bunun Paşa hazretlerine burada sadır olan üçüne cevap verilmek üzere derhal tebliğ_____

EK-7
MİLLİ EMNİYET HİZMETLERİ TEŞKİLATI (MEH-MAH) İLE İLGİLİ

MİLLİ EMNİYET HİZMETİ NASIL KURULDU?

Şükrü Ali Ögel

Sene 1926. Harp Akademisinde Harp Tarihi hocasıyım. 3. sınıf talebesi ile haziran başında Çatalca mıntıkasında Erkânı Harbiye seyahatinde iken, Çatalca Müstahkem Mevki Kumandanlığı vasıtası ile Erkânı Harbiye Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'tan bir emir aldım. Bu emre göre bir heyet hâlinde (Erkânı Harp zabiti Hüseyin Rahmi Apak, Hasan Reşit Tankut, Kemal Güçsav, Hariciyeden adını şimdi hatırlayamadım yüksek bir memur ve ben) Almanya'ya gideceğiz. I. Cihan Harbinde Almanya'nın muvaffak istihbarat şefi Albay Nicolai ile orada buluşacağız. Bir kurs göreceğiz. Seyahat bir ay kadar sürecek. Almanya'ya gidişimizde Nicolai bizi hudutta karşıladı. Orada ve memlekette bir hayli çalışarak Almanya'da öğrendiklerimize göre bir Millî Emniyet Hizmeti kurduk. 25 Aralık 1926'da bu hizmetin

başkanlığına tayinim Reisicumhurun tasdikinden çıktı. Hizmet Nicolai'in tavsiyesi ile doğrudan doğruya Başvekâlete bağlı idi. Nicolai'ye göre Reisicumhurdan sonra gelen en kuvvetli makama bağlı olmalıydı.

Adının belirttiği gibi bu hizmet, devletin emniyetini sağlamakla mükellefti: Tehlikeleri haber verip zamanında tedbir alınmasını sağlamak, memleketin iç ve dışındaki zararlı faaliyeti tespit ve hükümetlerin uyanık bulunmasını temin etmek. Birçok kimsenin kanaati hilâfına olarak, memleketin menfaati aleyhinde çalışanların faaliyetini takipten başka, ne iç işlerle ne iç politika ile asla meşgul olmuyorduk. Çalışmalarımız tabiatıyla daha çok dış işlere yönelmişti. Az zaman içinde muvaffak olmaya başladık. Birçok meselede hükümete yardımcı olduk: Demiryolu, tramvay, tünel, elektrik, fenerler, telefon gibi yabancıların elinde olan işletmelerin millileştirilmesinin ve borçlar meselesinin hallinin, menfaatlerimize en uygun şekilde cereyan etmesini sağladık.

Memleketimize gelen ve Atatürk'ü ziyaret eden tanınmış bir diplomatın Atatürk'le konuşmalarından edindiği kanaati Atatürk'e ulaştırdığımız zaman Atatürk çok mütehassis olmuş ve Başvekil'e yazdığı bir yazıda "Teşkilâtımızın bu kadar katî olarak buluşunu takdir ederim" demişti.

7 Temmuz 1941'e kadar hizmetin başkanlığında bulundum. İnönü, Celâl Bayar ve Refik Saydam ile başvekilliklerinde çalıştım. İlk ikisinden daima yardım ve takdir gördüm. Refik Saydam'a gelince devamlı müşkülâtla karşılaştım. Kendi işleriyle ve iç politika ile bizi uğraştırmak istedi. Bizim ise gayemiz başka idi. Onun kaprislerine boyun eğmedik ve nihayet 7 Temmuz 1941'de kendimi prensiplerim uğruna istifa etmeye mecbur hissettim.

Çalışmalarımız hakkında açıklanmasında mahzur olmayan iki örnek verelim:

Hatay meselesi: Hariciyemiz Fransızlarla bu meseleyi konuşuyordu. Müzakereler çok çetin gidiyordu. Bir gün Paris'ten mevsuk bir haber aldık. Fransa hariciyesi Ankara'daki heyetine şöyle bir emir veriyordu: Türkler dâvalarında Lazkiye ile Halep'in hemen kuzeyinden çizilecek bir hattın kuzeyinde kalırlarsa onlarla uyuşabiliriz. Dâvaları bu hattın güneyine geçiyorsa silâhlı bir ihtilâftan kaçınmak mümkün olmayacaktır. Paris'ten aldığımız bu mevsuk haberden sonra müzakereler müsbet bir yol aldı ve mesele kısa bir zamanda, herkesin bildiği bir şekilde halledildi.

Atatürk, Mısır sefiri Hamza Bey'in fesi meselesine çok üzülmüştü. Bir balo gecesinde Ankara Palas'ta Hamza Bey'in fesini başından aldırmış, bunun üzerine İngiliz sefiri de Hamza Bey ile beraber baloyu terk etmişti. Hamza Bey'in fesi siyasî bir hâdise halini almıştı! Meselenin en had devresinde yine Kahire'den mevsuk bir haber aldık. Mısır hükümeti bu işi siyasî bir mesele yapmayacak, sefir Ankara'dan başka bir yere nakledilecek, onun yerine diğer bir sefir gönderilecekti. Başbakan İnönü'nün tavsiyesi ile bu haberi Atatürk'e götürdük. Hasta yatıyordu. Haberi okuyunca yatağında doğruldu ve Başyaveri Celâl Bey'i çağırarak ara vermiş olduğu akşam sofrasının o gece de kurulmasını istedi.

Atatürk'ün akşam sofraları ekseriya bir konferans şeklinde geçerdi. O gece sofrada bana bir sual sordu, "İstihbaratın gayesi nedir?"

Cevap verdim. "İstihbaratta gaye doğru haber almak ve devleti bir sürpriz karşısında bırakmamaktır."

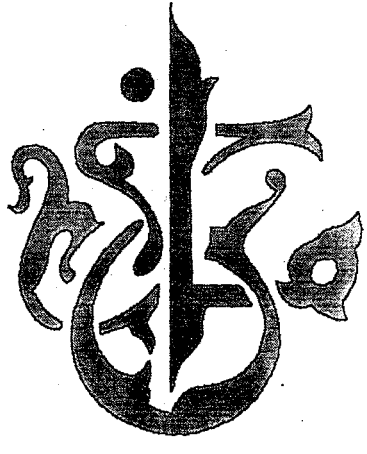
Başkanlığında 15 yıl kaldığım Millî Emniyet Hizmeti, devleti iç ve dışta bir sürpriz karşısında bırakmamıştır. Bununla iftihar etmek hakkımızdır. [68]

---

68 *Türk Kültürü*, Sayı: 128 (Haziran 1973), s.605-606.

MAH
MİLLİ AMALE HİZMET
1927

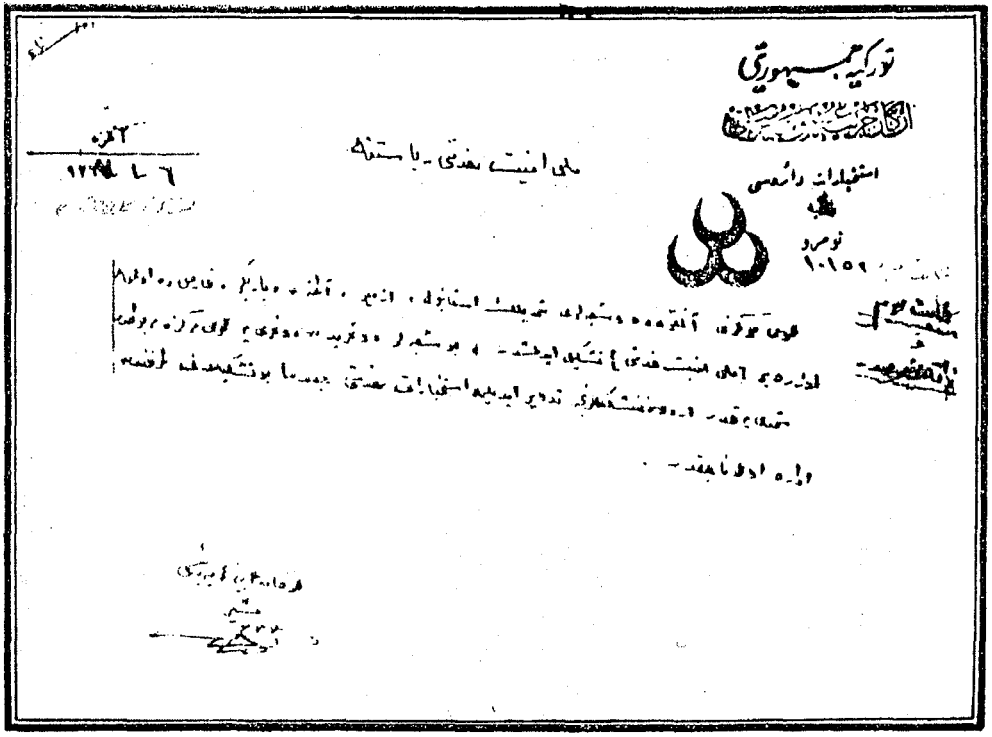
MAH
MİLLİ AMALE HİZMET
1927

Oberst Walter NICOLAI

Alman Genelkurmay Başkanlığı III B Kısmı'nda Askerî istihbarat hizmetinin Başkanı ve bu teşkilâtın yeniden revizyoncusu olarak 1912'den 1919'a kadar çalıştı. 1926 yılında Türkiye'de Millî Emniyet Hizmeti Teşkilâtı adlı bir haber alma heyeti meydana getirmek üzere çalışmalarda bulundu.

MAH'ın Kuruluş Emrinin Fotokopisi

MAH'ın Kuruluş Emrinin Tercümesi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ERKÂN-I HARBİYE-İ UMUMİYE
RİYASETİ İSTİHBARAT DAİRESİ
No: 10152
Çok Gizli ve Kişiye Özel
Ankara 6 Ocak 1926

Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı'na

Genel Merkezi Ankara'da ve şubeleri şimdilik İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır ve Kars'ta olmak üzere (Millî Emniyet Hizmeti) teşkil edilmiştir. Bu şubeler doğrudan doğruya genel merkeze bağlıdır.

Şimdiye kadar ordu müfettişliklerince yürütülen istihbarat hizmeti bundan böyle bu Teşkilât tarafından idare edilecektir.

Erkânı Harbiye-i Umumiye Reisi
Müşir Fevzi Çakmak

MİLLİ EMNİYET HİZMETİ REİSLERİ ve GÖREV SÜRELERİ

1.	Şükrü Âli ÖGEL	25. 12. 1926 - 07. 07. 1941
2.	Mehmet Naci PERKEL	01. 08. 1941 - 03. 09. 1953
3.	Behçet TÜRKMEN	03. 09. 1953 - 27. 03. 1957
4.	Emin ÇOBANOĞLU (Vekalet)	27. 03. 1957 – 18. 04. 1957
5.	Ahmet Salih KORUR (Vekalet)	18. 04. 1957 – 23. 09. 1957
6.	Emin ÇOBANOĞLU (Vekalet)	23. 09. 1957 – 21. 11. 1957
7.	Hüseyin Avni GÖKTÜRK	21. 11. 1957 – 21. 07. 1959
8.	Ahmet Salih KORUR (vekalet)	21. 07. 1959 – 02. 10. 1959
9.	Ahmet Celalettin KARASAPAN	02. 10. 1959 – 02. 06. 1960
10.	Ziya SELIŞIK (I. defa)	03. 06. 1960 – 17. 01. 1961
11.	Naci AŞKUN	17. 01. 1961 – 18. 08. 1962
12.	Mehmet Fuat DOĞU	27. 08. 1962 – 25. 08. 1964
13.	Ziya SELIŞIK (II. defa)	29. 08. 1964 – 13. 07. 1965

Şükrü Ali ÖGEL
(1886-1973)

Naci PERKEL
(1889-1969)

Behcet TÜRKMEN
(1899-1972)

Emin ÇOBANOĞLU
(1901-1983)

Hüseyin Avni GÖKTÜRK
(1901- 1983)

Ahmet Salih KORUR
(1905-1982)

Celalettin Tevfik KARASAPAN
(1901-1974)

Ziya SELIŞIK
(1900-1966)

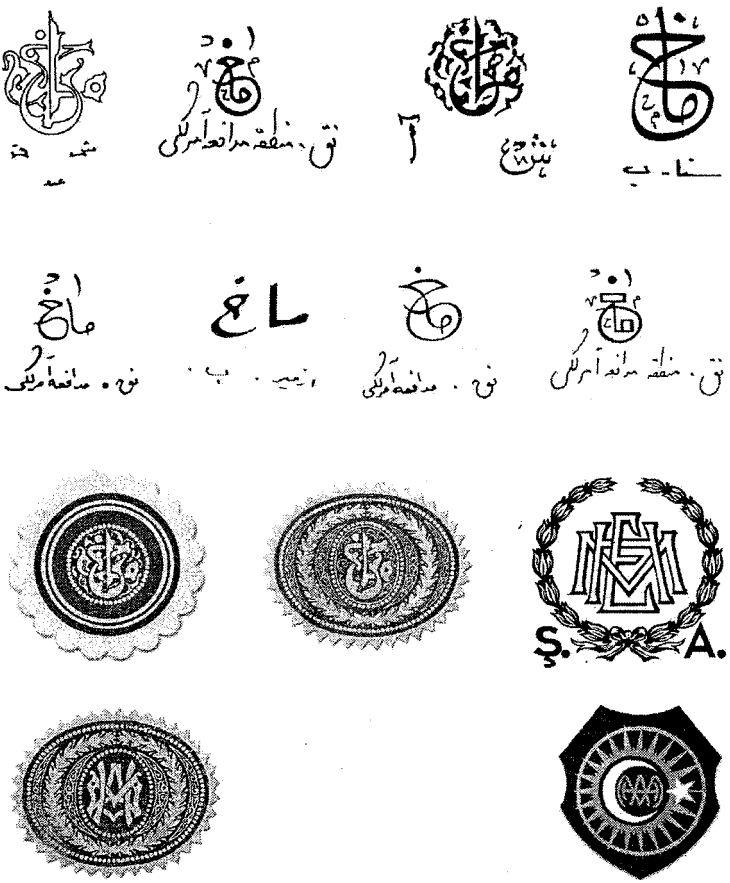

Naci AŞKUN
(1908-1982)

Mehmet Fuat DOĞU
(1914-2004)

Milli Emniyet Hizmetleri Reisleri

Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti'nin 1927-1931 Yıllarında Kullandığı Rumûzlar.

Karakol Cemiyeti'nin
Mührü

Hamza Grubu'nun
Mührü

Yavuz Grubu'nun
Mührü

Muhârib Grubu'nun
Mührü

Felâh Grubu'nun
Mührü

Felâh Grubu'nun
Mührü

Felâh Grubu'nun
Mührü

M.M. Grubu'nun
Mührü

M.M. Grubu'nun
Mührü

Mütareke ve Millî Mücadele dönemlerinde kurulan
Gizli Gruplar'ın mührleri.

EK-8

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI İLE İLGİLİ (MİT)

MILLI İSTİHBARAT TEŞKİLATI

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI MÜSTEŞARLARI ve GÖREV SÜRELERİ

1.	Avni KANTAN	14. 07. 1965 - 02. 03. 1966
2.	Mehmet Fuat DOĞU	02. 03. 1966 - 23. 03. 1971
3.	Nurettin ERSİN	02. 08. 1971 - 25. 07. 1973
4.	Bülent TÜRKER	26. 07. 1973 - 27. 02. 1974
5.	Bahattin ÖZÜLKER	28. 02. 1974 - 26. 09. 1974
6.	Bülent TÜRKER	26. 09. 1974 - 24. 11. 1974
7.	Hamza GÖRGÜÇ	25. 11. 1974 - 13. 07. 1978
8.	Adnan ERSÖZ	13. 07. 1978 - 19. 11. 1979
9.	Bülent TÜRKER	19. 11. 1979 - 07. 09. 1981
10.	Burhanettin BİGALI	07. 09. 1981 - 14. 08. 1986
11.	Hayri ÜNDÜL	05. 09. 1986 - 29. 08. 1988
12.	Teoman KOMAN	29. 08. 1988 - 27. 08. 1992
13.	Sönmez KOKSAL	09. 11. 1992 - 11. 02. 1998
14.	Şenkal ATASAGUN	11. 02. 1998 - 11. 06. 2005
15.	Emre TANER	15. 06. 2005 -

MİT TARAFINDAN TESPİT EDİLEN CASUSLAR

Sıra No	Adı-Soyadı	Uyruğu	Hizmet Ettiği Ülke	Hakkında Yapılan İşlem
1.	İbrahim Yüksel	TC	Bulgaristan	29. 01. 1944 yılında mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
2.	Nail Şekerci	Bulgar	Bulgaristan	1945 yılında mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
3.	Salih Tandır	TC	Bulgaristan	1945 yılında mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
4.	Ali Karadutlu	TC	Bulgaristan	1946 yılında mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
5.	Hakkı Şinasi Arsal	TC	Bulgaristan	06. 06. 1946 yılında mahkemeye sevk edilmiş 10 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.
6.	Hasan Candar	TC	Bulgaristan	11. 09. 1948 yılında mahkemeye sevk edilmiş 9 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.
7.	Osman Şirinler	TC	Bulgaristan	1948 yılında mahkemeye sevk edilmiş 30 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
8.	Ahmet Özdemir	Romen	Bulgaristan	1950 yılında mahkemeye sevk edilmiş 23 yıl 4 ay hapse mahkum edilmiştir.
9.	Ali Tekefe	TC	Bulgaristan	06. 01. 1951 tarihinde mah-

				kemeye sevk edilmiş 10 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
10.	Ali Aktuna	TC	Bulgaristan	13. 04. 1951 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
11.	İsmet Kurtuluş	TC	Bulgaristan	1951 yılında mahkemeye sevk edilmiş 6 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.
12.	Hüseyin Durmaz	TC	Bulgaristan	16. 01 .1951 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 17 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
13.	Ramiz Topçu	TC	Bulgaristan	04. 12. 1951 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
14.	Yüseyin Yavuz	TC	Bulgaristan	1951 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 3 ay hapse mahkûm edilmiştir.
15.	Mehmet Eğriogulları	Bulgar	Bulgaristan	26. 04. 1952 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl-hapse mahkûm edilmiştir.
16.	O. Hasan Osman	Bulgar	Bulgaristan	31. 08. 1952 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 20 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
17.	Kemal Kunedli	TC	Bulgaristan	11. 04. 1952 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
18.	Recep Mehmetov	Bulgar	Bulgaristan	31. 08. 1952 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 20 yıl hapse mahkûm edilmiştir.

19.	Kadir Ateşli	TC	Bulgaristan	19. 05. 1953 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir
20.	Nasuh Göçler	Bulgar	Bulgaristan	16. 05. 1953 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 24 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
21.	Peter Nanof Guref	Bulgar	Bulgaristan	07.08. 1953 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
22.	Hüseyin Gümüş	TC	Bulgaristan	28. 01. 1954 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 24 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
23.	Ahmet Kurtulmuş	TC	Bulgaristan	30. 05. 1954 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 24 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
24.	Mahmut Mituş	Bulgar	Bulgaristan	20. 08. 1954 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
25.	Murat Bako	TC	Bulgaristan	17. 07. 1954 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 24 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
26.	Emin Hulusi Akçur	TC	Bulgaristan	1954 yılında mahkemeye sevk edilmiş, delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
27.	Ali Demirof	Bulgar	Bulgaristan	29. 06. 1955 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
28.	Abdi Sansal	Bulgar	Bulgaristan	1955 yılında mahkemeye sevk edilmiş 3 yıl hapse mahkûm edilmiştir.

29.	Ahmet Erçetin	TC	Bulgaristan	1955 yılında mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
30.	Dimitri Bundukos	Yunan	Bulgaristan	05. 07. 1957 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 6 yıl 3 ay hapse mahkûm edilmiştir.
31.	Murat Bakadur	TC	Bulgaristan	04. 05. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
32.	Kamber Yılmaz	TC	Bulgaristan	06. 02. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
33.	Mustafa Hızlı	TC	Bulgaristan	04. 05. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
34.	Saim Polat	TC	Bulgaristan	11. 10. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
35.	Mehmet Gümbüşoğlu	TC	Bulgaristan	25. 09. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
36.	Hasan Süleymanov	Bulgar	Bulgaristan	26. 10. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
37.	Kadir Çekti	TC	Bulgaristan	18. 01. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12

				yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
38.	Hilmi Şişman	TC	Bulgaristan	27. 05. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
39.	Davut Çalışkan	TC	Bulgaristan	30. 06. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
40.	Galip Yengil	TC	Bulgaristan	15. 08. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir
41.	Hasan Suda	TC	Bulgaristan	27. 02. 1958 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl hapse mahkûm edilmiştir.,
42.	İsmail Oduncu	Bulgar	Bulgaristan	1962 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
43.	Mehmet Aktaş	Bulgar	Bulgaristan	1962 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
44.	Tevfik Öztoprak	TC	Bulgaristan	05. 03. 1962 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
45.	Halil Acar	TC	Bulgaristan	1962 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 8 ay hapse mahkum edilmiştir.
46.	Nejat Erol	TC	Bulgaristan	15. 04. 1965 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12

				yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
47.	Mehmet Bektaş	Bulgar	Bulgaristan	1965 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
48.	Yusuf Osman Ferhat	Bulgar	Bulgaristan	1965 yılında mahkemeye sevk edilmiş 20 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
49.	Ünal Zülküflü Aksoy	TC	Bulgaristan	19. 07. 1972 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
50.	Mehmet Erel	TC	Bulgaristan	1972 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
51.	Mümin Altınay	TC	Bulgaristan	04. 02. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
52.	Muzaffer Çengil	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 27 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
53.	Kâmil Melih Kırca	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
54.	Mustafa Kemal Dermenci	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.

55.	Aziz Erkan	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
56.	Mehmet Çiftçi	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
57.	Mehmet Bilgin	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
58.	İhsan Vural	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
59.	Ayhan Özalp	TC	Bulgaristan	12. 11. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
60.	Ahmet Özcan	TC	Bulgaristan	15. 12. 1981 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
61.	Enver Uçar	TC	Bulgaristan	1981 yılında mahkemeye sevk edilmiş 4 yıl 2 ay hapse mahkûm edilmiştir.
62.	Enver Çinko	TC	Bulgaristan	11. 01. 1982 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
63.	İsmail Yıldız	TC	Bulgaristan	09. 07. 1982 tarihinde

				mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
64.	Saadet Yıldız	TC	Bulgaristan	09. 07. 1982 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
65.	Geno Petrov Genov	Bulgar	Bulgaristan	24. 04. 1982 tarihinde suçüstü yapılarak ülkesine dönmesi sağlanmıştır.
66.	Vasıl Nikolov İvanov	Bulgar	Bulgaristan	24. 04. 1982 tarihinde suçüstü yapılatarak ülkesine dönmesi sağlanmıştır.
67.	Ivan Petrov	Bulgar	Bulgaristan	26. 09. 1983 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
68.	Osman Güneş	TC	Bulgaristan	11. 09. 1983 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
69.	Hüseyin Bulut	TC	Bulgaristan	11. 09. 1983 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
70.	Hüseyin Yüksel	TC	Bulgaristan	26. 09. 1984 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 2 sene 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
71.	İbrahim Gezer	TC	Bulgaristan	26. 09. 1984 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.

72.	Zeki Akçay	TC	Bulgaristan	18. 10. 1984 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
73.	Çimşit Kaya	TC	Bulgaristan	16. 04. 1985 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 4 sene 2 ay hapse mahkûm edilmiştir.
74.	Ahmet İsmailov Osmanov	Bulgar	Bulgaristan	1985 yılında mahkemeye sevk edilmiş delil ye tersizliğinden beraat etmiştir.
75.	Şevket Kafkaslı	TC	SSCB	1940 yılında mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
76.	İbrahim Hamzaoğlu	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 7 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
77.	Hızır Nakaşidze	Sovyet	ŞSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
78.	Yakup Ayvazoglu	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 18 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
79.	Ali Bayar	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 20 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
80.	İbrahim Memedov	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
81.	Halil Oğlu Seyfullah	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir.

82.	Binnet Oğlu Şükür	TC	SSCB	30. 11. 1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
83.	Şakir Oğlu Bedrettin	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
84.	Recep Oğlu Gençali	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 8 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
85.	Yafet Oğlu Nari	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 6 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
86.	Hatice Karamahmutoğlu	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 4 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
87.	Ali Üstünboğa	TC	SSCB	1941 yılında mahkemeye sevk edilmiş 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
88.	Mehmet Erel	TC	SSCB	1944 yılında mahkemeye sevk edilmiş 10 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
89.	Kazım Gerzadze	TC	SSCB	1947 yılında mahkemeye sevk edilmiş 10 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
90.	Aram Channesyan	Ermeni	SSCB	1949 yılında mahkemeye sevk edilmiş idam cezasına mahkûm olmuştur.
91.	Gülfidan Lemzadze	Sovyet	SSCB	1954 yılında mahkemeye sevk edilmiş 6 yıl 3 ay hapse mahkûm edilmiştir.
92.	Nikolay	Sovyet	SSCB	Yapılan suçüstü sonucu 16.

	Vasilyeviç Onçenko			05. 1956 tarihinde sınır dışı edilmiştir.
93.	Vilfried Herbrecht	Alman	SSCB	24. 09. 1957 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş müebbet hapse mahkûm edilmiştir.
94.	Arman Gostan Vartanyan (Altan Güloğlu)	TC	SSCB	21. 05. 1957 yılında mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
95.	Kegan Leon Pulli (Kerim Manukyan)	Ermeni	SSCB	21. 01. 1968 yılında mahkemeye sevk edilmiş, müebbet hapse mahkûm edilmiştir.
96.	Adolf Slovik	Avusturya	SSCB	1969 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
97.	Necdet Mualla	Suriye	SSCB	1969 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
98.	Vladimir Mechtcheryakov	Sovyet	SSCB	10. 10. 1983 tarihinde suçüstü yapılmış, 12. 10. 1983 günü sınır dışı edilmiştir.
99.	Renat Tbikmoulune	Sovyet	SSCB	22. 04. 1983 tarihinde casusluk yapması nedeniyle sınır dışı edilmiştir.
100.	Murat Çoban	TC	SSCB	1984 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
101.	İouri İvanov	Sovyet	SSCB	24. 03. 1990 tarihinde suçüstü yapılarak ülkesine dönmesi sağlanmıştır.

102.	Nahit İmre	TC	Romanya	11. 12. 1968 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş, önce idama, bilahare 30 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.
103.	İsmet Tellioglu	TC	Romanya	02. 11. 1971 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 30 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
104.	Faik Yusuf	Yunan	Yunanistan	1972 yılında mahkemeye sevk edilmiş delil yetersizliğinden beraat etmiştir.
105.	Mustafa Hüseyin Katip	Yunan	Yunanistan	05. 02. 1972 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
106.	Nikos Barbacikis	Yunan	Yunanistan	15. 06. 1972 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
107.	Barbaros Çaltuluoğlu	TC	Yunanistan	04. 09. 1980 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
108.	Aleksandr Diamndis	Yunan	Yunanistan	22. 06. 1982 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir. Suçüstü yapılarak, ülkemizi terk etmesi sağlanmıştır.
109.	Mümin Hafız Alioğlu	Yunan	Yunanistan	22. 03. 1992 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş, delil yetersizliğinden beraat etmiştir.

110. Sebahattin Savaşman	TC	ABD	17. 12 .1977 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 17 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
111. Turan Çağlar	TC	ABD	16 Mart 1983'te suçüstü yapılarak Amerikalı yetkiliyle birlikte ele geçirildi. Daha sonra nisan ayı içinde mahkemeye sevk edileceği sırada intihar olarak nitelendirilebilecek bir şekilde öldü. Ölümünden önce alması gereken ilaçları almadığı ortaya çıktı.
112. İlhan Bardakçı	TC	Libya	30. 12. 1985 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
113. Yusuf Bozdağ	TC	Libya	11. 10. 1994 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş yargılanması devam etmektedir.
114. Ethem Akıl	TC	Mısır	04. 10. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 13 yıl 4 ay hapse mahkûm edilmiştir.
115. İbrahim Şeyh İbrahim	Suriye	Mısır	14. 10. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş yargılanması devam ederken firar etmiştir.
116. İrfan Kaya Ülger	TC	İran	21. 12. 1990 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır.

117.	Jarolla Muhammed Salim Ahmed	Irak	Irak	04. 01. 1983 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
118.	İbrahim Abdülkerim Muhammed El Sindi	Irak	Irak	04. 01. 1983 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
119.	Ahmet Alver	TC	Irak	1990 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
120.	Hicabi Koçyiğit	TC	Irak	1991 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
121.	Necati Oyan	TC	Irak	1991 yılında mahkemeye sevk edilmiş 12 yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
122.	Ahmet El Rubey	Irak	Irak	08. 10. 1993 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 6 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
123.	Ahmet Yıldız	Suriye	Irak	1987 yılında mahkemeye sevk edilmiş 8 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
124.	Muhammed Abdo Halloum	Suriye	Irak	1987 yılında mahkemeye sevk edilmiş 20 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
125.	Abdülkerim Yıldız	Suriye	Suriye	1987 yılında mahkemeye sevk edilmiş 10 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
126.	Asım Aytek	Suriye	Suriye	12. 03. 1960 tarihinde mahkemeye sevk edilmiş 12

			yıl 6 ay hapse mahkûm edilmiştir.
127. Cemil Pırıltı	Suriye	Suriye	1961 yılında mahkemeye sevk edilmiş, cezaevinden firar etmiştir.
128. Muhammed Khair Azkour	Suriye	Suriye	Casusluk yapması nedeniyle 1987 yılında sınır dışı edilmiştir.
129. Ahmet El Şeyh	Suriye	Suriye	1978 yılında casusluk yapması nedeniyle sınır dışı edilmiştir.
130. Nawfî Hasan Meri	Suriye	Suriye	1978 yılında casusluk yapması nedeniyle sınır dışı edilmiştir.
131. Şerafettin Eyüp Abaza	Suriye	Suriye	1977 yılında mahkemeye sevk edilmiş 15 yıl hapse mahkûm edilmiştir.
132. Sabri Abbas	Suriye	SSCB, ABD	1978 yılında casusluk yapması nedeniyle sınır dışı edilmiştir.

KRONOLOJİ

1913-1925:

17 Kasım 1913	:	Teşkilât-ı Mahsûsa'nın kuruluşu.
2-5 Kasım 1914	:	Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girişi.
30 Ekim 1918	:	Mondros Mütarekesi.
Ekim/Kasım 1918	:	Karakol Cemiyeti'nin kuruluşu.
13 Kasım 1918	:	İtilâf Devletleri savaş gemilerinin Dolmabahçe önlerine demir atmaları.
5 Aralık 1918	:	Hüsamettin Ertürk'ün Teşkilât-ı Mahsûsa'nın başına geçmesi ve Teşkilât'ın tasfiye edilmesi.
19 Mayıs 1919	:	Mustafa Kemal (Atatürk) önderliğinde Millî Mücadele'nin başlaması.
16 Mart 1920	:	İstanbul'un İtilâf Devletleri tarafından işgali.
23 Nisan 1920	:	TBMM'nin Ankara'da toplanması.

23 Eylül 1920	:	Hamza Grubu'nun kuruluşu.
27 Ekim 1920	:	Zâbıtan Grubu'nun kuruluşu.
11 Aralık 1920	:	İngiliz Ajanı Hintli Mustafa Sagir'in Mustafa Kemal (Atatürk)'e suikast yapmak için Ankara'ya gelişi.
18 Temmuz 1920	:	Askerî Polis Teşkilâtı'nın kuruluşu.
15 Aralık 1920	:	Hamza Grubu'nun Mücâhid Grubu adını alması.
Şubat 1921	:	Yavuz Grubu'nun kuruluşu.
23 Şubat 1921	:	Mücâhid Grubu'nun Muharip Grubu adını alması.
21 Mart 1921	:	Askerî Polis Teşkilâtı'nın faaliyetlerine son vermesi.
1 Nisan 1921	:	Tedkik Heyeti Âmirlikleri'nin kuruluşu.
3 Mayıs 1921	:	Müsellâh Müdâfaa-i Millîye Grubu (M.M.)'nun TBMM Hükümeti tarafından resmen tanınması.
24 Mayıs 1921	:	Hintli Mustafa Sagir'in idam edilmesi.
31 Ağustos 1921	:	Muharip Grubu'nun Felah Grubu adını alması.
22 Haziran 1922	:	Tedkik Heyeti Âmirlikleri'nin faaliyetlerine son vermesi ve Ordu Müfettişlikleri'nin istihbarat görevini üstlenmesi.
1 Kasım 1922	:	Saltanat'ın kaldırılması.
Aralık 1922	:	Geçit Teşkilâtı Kumandanlığının kuruluşu.
24 Temmuz 1923	:	Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması.

8 Ağustos 1923	:	Geçit Teşkilâtı'nın faaliyetlerine son vermesi.
4 Ekim 1923	:	Felah Grubu'nun faaliyetlerine son vermesi.
5 Ekim 1923	:	M..M. (Mim Mim) Grubu'nun faaliyetlerine son vermesi.
29 Ekim 1923	:	Cumhuriyet'in kuruluşu.
3 Mart 1924	:	Hilâfet'in kaldırılışı.
20 Nisan 1924	:	Kanûn-i Esasî'nin kabulü.
17 Kasım 1924	:	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşu.
13 Şubat 1925	:	Şeyh Said İsyanı'nın başlaması.
2 Eylül 1925	:	Tekke, Zaviye ve Türbeler'in kapatılışı.
25 Kasım 1925	:	Şapka Giyilmesi Hakkında Kanun'un kabulü.
26 Aralık 1925	:	Milletlerarası Takvim ve Saat Usulü'nün kabulü.

1926-1965:

6 Ocak 1926	:	Millî Emniyet Hizmeti (M.E.H./MAH) Riyâseti'nin Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak kuruluşu.
Ocak (sonu) 1926	:	Albay Walter Nicolai'ın Ankara'ya gelişi.
Şubat (başı) 1926	:	Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti'nin Dış İstihbarat Bölümü'nü kurma çalışmalarının başlaması.
15 Şubat 1926	:	Mustafa Kemal (Atatürk)'e karşı düzenlenen İzmir Suikastı'nın ortaya çıkarılması.

18 Şubat 1926	:	İzmir Suikasti'ni müteakip Atatürk'ün, "Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır; fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır." sözlerini ifade etmesi.
16 Haziran 1926	:	M.E.H./MAH mensuplarının İstihbarat Kursu için Almanya'ya gidişleri.
10 Temmuz 1926	:	İstihbarat Kursu gören M.E.H./MAH mensuplarının İstanbul'a dönüşleri.
15 Eylül 1926	:	M.E.H./MAH mensuplarına İstanbul ve Ankara'da verilen İstihbarat Konferanslarının başlaması.
Ekim 1926	:	Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti'nde yapılanma çalışmalarının başlatılması.
Kasım 1926	:	M.E.H./MAH Riyâseti'nin Ulus'da Hacı Bayram Camii civarındaki Şehit Keskin Sokak, 14 Numaralı binaya taşınması.
15 Kasım 1926	:	M.E.H./MAH mensuplarına İstanbul ve Ankara'da verilen İstihbarat Konferanslarının bitişi ve yapılanma çalışmalarının sürdürülmesi.
Kasım (sonu) 1926:		M.E.H./MAH'ın İç ve Dış İstihbarat Bölümleri'nin faaliyete geçmesi, yurtdışında Viyana, Tahran ve Kahire'de temsilciliklerin açılması.
19 Aralık 1926	:	M.E.H./MAH Riyâseti'nin kararname ile Başbakanlığa bağlanması.
25 Aralık 1926	:	Yarbay Şükrü Âli (Ögel) Bey'in, M.E.H./MAH'ın ilk reisi olarak tayin edilmesi.

5 Ocak 1927	:	M.E.H./MAH'ın Müdâfaa (Kontr Espiyonaj) Bölümü'nün şeklen İçişleri Bakanlığı'na bağlanması.
6 Ocak 1927	:	Dönemin yöneticileri tarafından, 6 Ocak 1926 - 5 Ocak 1927 tarihleri arasındaki 1 yıllık dönemin M.E.H./MAH'ın kuruluşuna Hazırlık Dönemi olarak değerlendirilmesi ve İçişleri Bakanlığı'nın Tebligatı'nın yayınlanmasını takip eden 6 Ocak 1927 tarihinin MAH'ın kuruluş tarihi olarak kabul edilmesi.
29 Ocak 1927	:	M.E.H./M.A.H. Konya Merkezi'nin kuruluşu ve Antalya Merkezi'nin Konya'ya nakledilmesi.
Haziran 1927	:	M.E.H./M.A.H. Riyâseti'nin Işıklar Caddesi'ndeki Kemal Gedeleç Apartmanı'na taşınması;MAH Riyâseti'nin Merkezî Propaganda Şubesi'nin kapatılması.
26 Haziran 1927	:	Daha önce Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uhdesinde bulunan, Yabancı Servisler'in Türkiye'de yürüttükleri Espiyonaj ve Komünizm Faaliyetleri'nin takibinin, İçişleri Bakanlığı tarafından M.E.H./M.A.H. Riyâseti'ne verilmesi.
8 Ekim 1927	:	Millî Mücadele döneminde ve 1926 yılında, ülkede bulunan şüpheli ve zararlı faaliyet sürdüren şahısların, Espiyonaj, Komünistlik ve Suikast Dosyaları'nın (Osmanlıca), Genelkurmay Başkanlığı'ndan 3 sandık halinde Riyâset'e intikal etmesi.

8 Şubat 1928	:	İçişleri Bakanlığı tarafından M.E.H./M.A.H.'ın Müdâfaa (Kontr Espiyonaj) Talimatnâmesi'nin yayınlanması; Merkezler'deki MAH Amirleri'ne verilmiş olan "Asayiş Müşaviri" unvanının kaldırılarak, bunlara "Müdâfaa Âmiri" unvanının verilmesi.
1928	:	İstanbul ve İzmir'de A (Espiyonaj) ve B (Kontr Espiyonaj) Amirlikleri yanında, Deniz Amirlikleri'nin kurulması.
1928	:	M.E.H./MAH Konya Merkezi'nin lağvedilmesi; Kars Merkezi'nin önce Trabzon'a, sonra Erzurum'a nakledilmesi.
1 Kasım 1928	:	Harf İnkılâbı.
1929	:	M.E.H./MAH Samsun Merkezi'nin kapatılması.
1933	:	Rejim aleyhtarlığına karşı Bayburt ve Şebin Karahisar'da Yuva Âmirlikleri'nin, Söke, Kuşadası, Gemlik, Mudanya, Milas, Bodrum, Marmaris, Fethiye ve Kaş'da Memurluklar'ın kurulması.
1934	:	MAH Riyâseti'nin Vakıflar Binası'na taşınması.
1935	:	M.E.H./MAH'ın vilâyetlerde "Merkez Amirlikleri'nin kurulması.
1937	:	MAH Urfa Yuva Âmirliği'nin kurulması.
25 Mayıs 1937	:	MAH Reisi Şükrü Âli Ögel'in ara seçimle İstanbul Milletvekili olarak TBMM'ne girmesi.

1 Ağustos 1937	:	"Emniyet Baş Müfettişliği" unvanının ihdas edilmesi.
10 Kasım 1938	:	Atatürk'ün ölümü.
30 Haziran 1939	:	Hatay'ın Anavatan'a katılması.
1 Eylül 1939	:	İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması.
1940	:	MAH Van Memurluğu'nun kurulması.
7 Temmuz 1941	:	Şükrü Âli Ögel'in MAH Reisliği'nden istifa etmesi.
1 Ağustos 1941	:	Mehmet Naci Perkel'in MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
1941	:	MAH Mardin Yuva Âmirliği'nin kuruluşu.
29 Haziran 1943	:	MAH Riyâseti'nin kuruluşundaki gizliliğin kalkması.
1946	:	MAH Van Memurluğu'nun Yuva Amirliği haline getirilmesi.
3 Eylül 1953	:	Behçet Türkmen'in MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
1954	:	MAH Diyarbakır ve İzmir Merkezleri'nin Yuva Amirliği haline getirilmesi.
17 Mart 1954	:	MAH Riyâseti'nin, Başvekâlet Kadro Cetveli'nden "Kanun Maddesi" metnine açık olarak geçmesi; Teşkilât'ın adı olan "Millî Emniyet Hizmeti"nin "Millî Emniyet Hizmetleri"ne dönüştürülmesi; Riyaset bünyesinde "Mütehassıs Müşavir" kadrosunun ihdas edilmesi.
1956	:	MAH Riyâseti'nin Merkezî İç Yapılanması'na başlanması.

27 Mart 1957	:	Emin Çobanoğlu'nun vekâleten MAH Reisliğine tayin edilmesi.
20 Kasım 1957	:	Hüseyin Avni Göktürk'ün MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
1958	:	MAH Hakkâri Memurluğu'nun kurulması; Diyarbakır ve İzmir Yuva Âmirlikleri'nin tekrar Merkez Teşkilâtı haline getirilmesi.
21 Temmuz 1959	:	Ahmet Salih Korur'un vekâleten MAH Reisliğine tayin edilmesi.
21 Eylül 1959	:	Ahmet Celâlettin Karasapan'ın MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
27 Mayıs 1960	:	Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin ülke yönetimine el koyması.
3 Haziran 1960	:	Ziya Selışık'ın I. defa MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
1959	:	MAH Elâzığ Yuva Âmirliği'nin kurulması.
17 Ocak 1961	:	Naci Aşkun'un MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
1962	:	MAH Cizre Memurluğu'nun kurulması.
27 Ağustos 1962	:	Mehmet Fuat Doğu'nun MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
29 Ağustos 1964	:	Ziya Selışık'ın II. defa MAH Reisi olarak tayin edilmesi.
17 Eylül 1964	:	MAH Mardin Yuva Âmirliği'nin lâğvedilerek Diyarbakır Merkezi'ne bağlanması.
22 Temmuz 1965	:	MAH Riyâseti'nin yerine Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT)'nın kurulması; Millî Emniyet Hizmetleri (MAH)'nin Başkanlık halin-

de Haber Toplama Ünitesi olarak MİT bünyesinde bırakılması.

1984 : MAH Başkanlığı'nın 1984 yılındaki yeniden yapılanma döneminde kaldırılarak, görevlerinin İç ve Dış İstihbarat Başkanlıkları'na devredilmesi.

KAYNAKÇA

6 Temmuz 1965 tarih ve 644 sayılı MİT Kanunu.

A. Soutzo-Historie de La Révolution Grecque, Paris, 1929.

Adıvar, H. Edip, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*. Kurtuluş Matb., İstanbul, 1962.

ATASE (Askeri Tarih Araştırmaları Stratejisi Enstitüsü) Arş.

Atatürk Mustafa Kemal, *Söylev (Nutuk)*, Ankara, 1963.

Aybars, Ergün, *İstiklâl Mahkemeleri*, I-II c., İzmir 1988.

Aydın, Mesut, *Millî Mücadele Yıllarında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Gruplar* (A. Ü. TİTE basılmamış doktora tezi), Ankara 1989.

Aydın, Mesut, *Milli Mücadele Döneminde Anadolu'da Giriş ve Çıkışları Kontrol Altında Tutan Kuruluşlar* (Atatürkyolu S. 5, Mayıs 1990).

Aydemir, Şevket Süreyya, *Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa*, Cilt III., İstanbul 1972.

Balcıoğlu, Mustafa, *Milli Mücadele'de Merkez Ordusu* (A. Ü. TİTE basılmamış doktora tezi), Ankara, 1990.

Cemal Paşa-Hatıralar, Tamamlayan ve Düzenleyen; Behçet Cemal, İstanbul, Çağdaş Yayınları, Nisan 1977.

Cemil Akif, *I. Dünya Savaşı'nda Teşkilat-ı Mahsusa*, Arba Yayınları, İstanbul, Kasım 1997.

Confidential Print (İngiltere Dışişleri Bakanlığı gizli belgeleri): 3434, 1.10,1921.

Çavdar, Tevfik, *Talat Paşa'nın Anıları*, İstanbul, 1986.

Çavdar, Tevfik. *Talat Paşa-Bir Örgüt Ustasının Yaşam Öyküsü*, Ankara, 1984.

Çınar Bekir, *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Sam Yayınları, Ankara, Ekim 1997.

Çukurova Bülend, *Kurtuluş Savaşı'nda Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları*, Ardıç Yayınları, Ankara, 1994.

Çukurova, Bülent, *MM Grubu Haber Alma Raporlarında Grup Faaliyetleri ve Bazı Zararlı Cemiyetler* (A. Ü. TİTE basılmamış doktora tezi), Ankara 1989.

Dr. Reşit Bey ve Hatıraları-Yakın Tarihimiz, Cilt 3

Dr. Reşit'in İntiharı-Yakın Tarihimiz Cilt 3

Federal Almanya İstihbarat Servisi kurucusu Tuğgeneral Gehlen'in Anıları (1942-1971).

Foreign Office Archives (FO)-İngiltere Dışişleri Bakanlığı Arşivleri.

Halil Paşa (Kut), *İttihat ve Terakki'den Cumhuriyete-Bitmeyen Savaş*, İstanbul, 1972.

Hendrick Stoddard Dr. Philiph. *Teşkilat-ı Mahsusa*, Arda Yayınları, Çeviren; Tansel Demirel, İstanbul, Kasım 1993.

Hiçyılmaz Ergun, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Gizli Teşkilatlar*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, Kasım 1994.

Hiçyılmaz Ergun, *Teşkilat-ı Mahsusa'dan MİT'e*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1990.

Himmetoğlu, Hüsnü, *Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul ve Yardımları*, 2. c., İstanbul 1975.

Hüsamettin, Ertürk, *Millî Mücadele Senelerinde Teşkilât-ı Mahsusa*; (Basılmamış daktilo nüsha ATASE Başkanlığı Kütüphanesi'ndedir.)

İlter Dr. Erdal, *Milli İstihbarat Teşkilatının Tarihçesi*, MİT Yayını, Ankara, Ocak 2002.

İskit, Server, *Türkiye'de Matbuat İdaresi ve Politikaları*, Ankara, 1943.

Karaman, Sami Sabit, *Enver Paşa ile Nasıl Mücadele Ettim? Yakın Tarihimiz*, 1/10 (1962).

Karaman, Sami Sabit. *Trabzon ve Kars Hatıraları, İstiklal Mücadelesi ve Enver Paşa*. TİTE Arş.

Kasım 1983 tarih ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu.

Kuşçubaşı Eşref, *Hayber'de Türk Cengi*, Arba Yayınları, Yayını hazırlayan; Dr. Philip H. Stoddard-H. Basri Danışman.

Özkan Tuncay, *Bir Gizli Servisin Tarihi MİT*, AD yayıncılık, Ankara, Mayıs 1996.

Pehlivanlı Dr. Hamit, *Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Askeri Polis Teşkilatı*, Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara, 1992.

Pehlivanlı Dr. Hamit, *Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Tedkik Heyeti Amirlikleri*, Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara, 1993.

Rawlinson, Alfred. Adventures in The Ncar East (1918-1922). London-New York, 1924.

R. Sonyel Prof. Dr. Salahi, *Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisinin Türkiye'deki Eylemleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

Süel, Mustafa, *Milli Mücadele'de Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü'nün Faaliyetleri ve Ağaoğlu Ahmet Bey*, Ankara, 1985, (Basılmamış yüksek lisans tezi).

Şimşir N. Bilal, *Malta Sürgünleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan 1985.

Şimşir, N. Bilal, *İngiliz Belgeleriyle Atatürk*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1973.

Tansu Samih Nafiz, *İki Devrin Perde Arkası*, Ararat Yayınevi, Anlatan; Hüsamettin ERTÜRK, İstanbul, 1969.

Tevetoğlu, Fethi. *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*. Ankara, 1967.

TİTE (Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü) Arş.

TBMM Zabıt Cerideleri, c XX., Ankara, TBMM Matb.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi, Cilt 2, 3. kısım, Ankara, 1966.

Türk Kültürü Dergisi, Haziran, 1973.

İngiliz Devlet Arşivi (Publis Record Office)= FO (Foreign Office)-Dışişleri Bakanlığı'nın 371. sınıftaki siyasi belgeleri, 1918 ile 1923 yılları arasında Türkiye ile ilgili belgeler;

Dosya 3407'den 3449'a

Dosya 3657'den 3672'ye

Dosya 4141'den 4682'ye

Dosya 5041'den 5291'e

Dosya 6346'dan 6752'ye

Dosya 7363'den 7968'e

Dosya 8170'den 8998'e

Dosya 9002'den 9366'ya.